

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

H. YEŞİL

KADIN SORUNU ÜZERİNE YAZILAR

- Kadın Hareketi Bağlamında Amaçlar ve Görevler
- Cinsiyetçi Baskılara Karşı
- Kadın Hareketinin Örgütlenmesi
- Engels'in "Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni"
Adlı Eserinin Kadın Sorununa İlişkin Bölümleri Üzerine
- Kadın Sorununda Yanlış Görüşlerle İdeolojik Mücadele

DÖNÜŞÜM
YAYINLARI

KADIN SORUNU ÜZERİNE YAZILAR □ H. YEŞİL

KADIN SORUNU ÜZERİNE YAZILAR

1. Basım : Ocak 1991

Dizgi : DTR Ajans (513 17 93)

Baskı : Teknografik Matbaacılık A.Ş.

DÖNÜŞÜM YAYINLARI
Alemdar Mah. Harnam Sk. 2/6

Çağaloğlu-İST

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://ranney.org>

KADIN SORUNU ÜZERİNE YAZILAR

H.YEŞİL

İÇİNDEKİLER

I

KADIN HAREKETİ BAĞLAMINDA AMAÇLAR VE GÖREVLER

1 -	8 Mart: Erkekçi Kadınların Kurtuluşu İçin Uluslararası Mücadele Günü.....	9
2 -	Uluslararası Kadınlar Günü İçin/J. Stalin.....	21
3 -	8 Mart Enternasyonal Proleter Kadınlar Günü.....	25
—	Hedef Bir-Mücadele Bir.....	28
—	Türkiye'de Feodal Zincire Vurulmuş Ve Köleleştirilmiş Kadın.....	31
—	Hedef Bir-Yol Bir.....	38
—	Bugün Temel Görevlerimiz.....	40

II

CİNSİYETÇİ BASKILARA KARŞI

1 -	Devrimci Çevrelerde Devrimcilik Adına Savunulan Feodal Namus Anlayışını Yıkalım!.....	45
2 -	Pederşahiliğin Bir Yüzü de Kadının Erkeğin Zevk Aracı Ve Çocuk Doğurma Aracı Haline Getirilmesidir!.....	49
3 -	Kadınlara Karşı Şiddet Uygulaması Parti Üyeliği İle Bağdaşmaz!.....	55
4 -	Çocuklara Karşı Şiddet Uygulaması Parti Üyeliği İle Bağdaşmaz.....	69
5 -	Kadınlar Kocalarının Kölesi Değildir!.....	76
—	İçimizdeki Yanlış Görüşlere Karşı Mücadele Edelim!.....	86
—	Bir Tartışmaya Katkı.....	90
—	Bir Tartışmaya Katkı Üzerine.....	93

I I I

KADIN HAREKETİNİN ÖRGÜTLENMESİ

1 -	Komünist Kadın Hareketi mi-Bağımsız Kadın Hareketi mi?.....	99
2 -	Komünist Kadın Hareketi Üzerine.....	104
3 -	Kadın Sorununda Bazı Yanlış Örgütlenme Anlayışları Üzerine.....	121
4 -	Clara Zetkin'in Üç Kadın Hareketinin Değerlendirmesi Üzerine.....	134

I V

ENGELS'İN "AİLENİN, ÖZEL MÜLKİYETİN VE DEVLETİN KÖKENİ" ADLI ESERİNİN KADIN SORUNUNA İLİŞKİN BÖLÜMLERİ ÜZERİNE NOTLAR

1 -	Engels'in Eserinin Önemi Üzerine.....	143
2 -	Engels'in "Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni"ne İki Önsözü.....	146
3 -	Engels'in "Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni" Adlı Eserine Yapılan Bazı Yanlış Atıflar Ve Çarpıtmalar Üzerine.....	180

V

KADIN SORUNUNDA YANLIŞ GÖRÜŞLERLE İDEOLOJİK MÜCADELE

1 -	Modern Revizyonistler ve Kadının Kurtuluşu Sorunu (T"K"P-İşçinin Sesi, T"K"P/B).....	197
2 -	PKK.....	209
3 -	TKP/ML Partizan.....	217
4 -	ATİF.....	220
5 -	TD"K"P.....	224
6 -	Feminizm Üzerine.....	226
—	Feministler Marksizmi Nasıl Yargılıyor?.....	228
—	"Sosyalist" Feministlerin Kadının Kurtuluşu Sorunundaki Tavrı Üzerine.....	240

ÖNSÖZ YERİNE

Neden "Kadın Sorunu"?

Bu soru bize sürekli olarak sorulan ve yanıtı verildiğinde de kimi ve çoğu zaman küçümseyici bir tavırla karşı karşıya kaldığımız, özellikle erkek şovenizmi tarafından bilinçli bir biçimde içi boşaltılarak "basit bir sorun" derecesine düşürülerek, kimi "kadın çevreleri"nce asıl amacından saptırılarak gündemde tutulduğu tutulmaya çalışıldığı— için bize bir kere daha bu *önemli* soruna değinmek görevi düştü.

Yeni bir "sorun" olmamakla birlikte ülkemizde özellikle '80'li yıllarda kamuoyunun gündemine oturan ve özellikle çeşitli feminist çevrelerce devamlı olarak gündemde tutulmaya çalışılan "kadın sorunu"nda, bu sorunun ve çıkış noktalarının *doğru* olarak bilince çıkartılması, ikili hatta üçlü baskı altında yaşayan kadınlarımızın kurtuluşunun asıl hedeften saptırılmadan Marksist-Leninist temelde ele alınması gerekir.

Bu kitap hazırlanırken erkek şovenizmi —egemen ideoloji—, sapma olarak görüp gösterdiğimiz —türleri ne olursa olsun— feminizm, ve devrimci çevrelerde bir hastalık olarak gördüğümüz, sorunu küçümseyici ya da Marksizm-Leninizmden saptıran anlayışlar hedef alınmıştır.

Sürece ve bu sürecin gelişmesine katkı olarak gördüğümüz bu kitap, yazarın 1984'ten bu yana sistemli bir biçimde yürüttüğü çalışmalar içerisinde ortaya çıkmıştır.

Tartışmalara ve çözüm yollarına katkılarda bulunacağı inancıyla, yitreğinde sınıfsal bilincin izlerini taşıyan, mücadelede gün be gün ileri atılan, kadın olmasından dolayı cinsiyetçi baskılarla karşı karşıya kalan ve aşağılanan, diğer baskıların yanısıra bir de ulusal baskıya maruz kalarak sömürünün de katmerlisini yaşayan tüm azınlık milliyet ve ulustan kadınlarımıza kurtuluşlarının tek yolunu kavramaları ve sonuçta TEK BİR HEDEFE yönelmeleri dileğiyle...

DÖNÜŞÜM YAYINLARI

I

KADIN HAREKETİ BAĞLAMINDA AMAÇLAR VE GÖREVLER

1 — 8 MART: EMEKÇİ KADINLARIN KURTULUŞU İÇİN ULUSLARARASI MÜCADELE GÜNÜ

1910'da Kopenhag'da toplanan Sosyalist Kadınlar II. Enternasyonal Konferansında Clara Zetkin'in önerisi üzerine 8 Mart'ın "Dünya Emekçi Kadınlar Günü" ilan edilmesinin üzerinden 80 yıl geçti...

Milyonlarca emekçi kadının emperyalizme ve her türden gericiğe karşı emekçi erkek sınıf kardeşleri ile omuz omuza muazzam devrim hareketlerine katıldığı; büyük devrimlerin zaferi, yenilgileri ile dopdolu 80 yıl!

Kadınlar için, üretim araçları üzerinde özel mülkiyet ile başlayan kölelik zincirlerinin, proletaryanın bütün insanlığı kurtarma mücadelesi içinde kırılması yönünde önemli başarılar elde edilen 80 yıl...

İçinde 1917 Büyük Sosyalist Ekim Devrimi'ni; III. Enternasyonal'i, Çin'de Demokratik Halk Devrimi'ni; ikinci dünya savaşının bitiminde bir dizi demokratik ve sosyalist devrimi, Çin'deki Büyük Proleter Kültür Devrimi'ni, yüzlerce devrim ayaklanmasını, halk savaşını, devrim için içsavaşı barındıran 80 yıl...

İçinde, çürüten-kokuşan-asalak emperyalist sistemin varlığını sürdürmek için giriştiği, en modern yoketme silahları ile yürütülen

emperyalist, karşı-devrimci, gerici savaşları, darbeleri; modern revizyonizmin proletaryaya, emekçilere ihanetini, bir zamanların sosyalist ülkesi Sovyetler Birliği'nin Rus sosyal-emperyalizmine evrimlenmesini de barındıran 80 yıl!..

Açıktır ki, bu 80 yıl içinde çok şey değişti. Başarılı devrimlerin zincirlerinden boşalttığı muazzam enerji, —karşı-devrimin sonraki zaferlerine rağmen— dünyanın çehresinde silinmez değişiklikler yarattı. Ezilenler, sömürülenler, ezen ve sömürenlere karşı, tarihin görmediği ölçülerde kazanımlar elde ettiler. Ama yine de henüz temel hedefe, bayrağında "herkesten yeteneğine göre, herkese ihtiyacı kadar" yazılı topluma, komünizme varılmadı. Bu hedefe giden yolda yapılan devrimlerinde kazanımları, modern revizyonizmin ihaneti ile geri alınmaya çalışıldı, çalışılıyor...

Bu TEMEL HEDEF, KOMÜNİZM HEDEFİ, bugün birçoklarına ulaşılmaz bir ütopya olarak görünüyor. Ama hayır, o ütopya değildir. O, bilimin gösterdiği biricik hedef, insanlık toplumunun er geç varacağı noktadır. Ama o hedefe varmak kendiliğinden olmayacaktır. Onun için, proletaryanın, ezilen ve sömürülenlerin bilinçli çabası da gereklidir.

Hedeften bugün ne kadar uzakta olduğumuzun en somut göstergelerinden biri, kadının —herşeyden önce de proleter kadının, emekçi kadının toplum içindeki yeridir. Çünkü Engels'in de dediği gibi:

"Bir toplumda kadınların özgürleşme derecesi, genel özgürleşmenin (Emansipasyon) doğal ölçütüdür." ("Anti-Dühring", MEW, c. 20, s. 242, Almanca)

Şimdi "gereklilik-zorunluluk ülkesinden, özgürlük ülkesine" giden yolda, önümüzdeki muazzam görevleri bilince çıkarmak için, şimdiye kadar alınan mesafeyi kısaca, toplumun özgürleşmesinin "doğal ölçütü" olan kadının özgürleşme derecesine vurularak ölçelim:

Bugün en gelişmiş, en ileri kapitalist/emperyalist ülkelerde bile bırakalım kadın-erkek arasında *gerçek eşitliğe* varılmış olmasını —bu üretim araçları üzerindeki özel mülkiyet şartlarında mümkün değildir— kağıt üzerindeki eşitlik, hukuki *eşitlik* bile tam olarak sağlanmış durumda değildir.

Her ne kadar ekonomik gelişme ve zorunluluklar, kadının giderek çok daha büyük boyutlarda doğrudan üretim içine çekilmesi; emekçi kadınların mücadeleleri, 20. yüzyılda olan muazzam devrimlerin etkileri vb. emperyalist burjuvaziyi bu alanda önemli tavizler vermeye zorladıysa ve kadınların hukuki durumunda geçen yüzyılla, ve 1908’le karşılaştırmayacak boyutlarda değişiklikler olmuş olmasına rağmen, hala istisnasız hiçbir kapitalist-emperyalist ülkede, kadınlar ile erkekler arasında tam bir hukuki eşitlik —kağıt üzerinde bile— sözkonusu değildir.

Hala evlilik/boşanma; emeklilik vb. bir dizi *yasada* kadınların hukuki hakları erkeklerinkinden değişik, daha kötü durumdadır. Toplumsal yeniden üretim için —toplumun ev işlerini ve çocuk bakımını üstlenmediği şartlarda— mutlak gerekli olan "ev kadınlığı", meslekten sayılmamakta; ev kadınları toplumun hukuk karşısında en az hakka sahip kesimlerinden birini oluşturmaktadır.

Gerçek eşitliğe gelince:

* Çalışma alanında: En ileri kapitalist-emperyalist ülkelerde bile EŞİT İŞE EŞİT ÜCRET talebi gerçekleşmiş durumda değildir. Aynı işi yapan kadın işçinin "hafif ücret grubu" denen en kötü ücret gruplandırması üzerinden ücret alması, "normal" olan durumdur.

Kadın işçiler, emekçiler, *işçiler* içinde en az eğitilmiş, en az kalifiye olanlar durumundadır. Onlar devri krizler sırasında işten ilk önce ve en kolay çıkarılan kesim durumundadır.

* Ücretsiz ev işi, en ileri emperyalist-kapitalist ülkelerde bile cinsiyetler arası rol dağılımında, kadınlara verilen roldür.

* Çocuk bakımı da yine toplumsal rol dağılımında, en ileri kapitalist-emperyalist ülkelerde de hala kadının rolüdür. Bu rol dağılımında, özellikle kadınların zorlaması sonucu son dönemde gözlemlenen rol dağılımını bozma eğilimleri, geneli değiştirmektedir.

* Böylece emekçi, işçi kadın hem doğrudan üretimde, veya hizmet işlerinde ücretli olarak çalışmakta, hem de toplumsal üretim için mutlak gerekli ev işini, çocuk bakımını da esas olarak üstlenen olarak, bu işi de *ücretsiz* olarak yaparak *çifte sömürü* altında yaşamaktadır.

Bütün bu söylediklerimiz, emperyalist ülkelerdeki yabancı *kadın işçiler* açısından çok daha net ve fazla geçerlidir. Onlar bütün bu bağıntılarda toplumun en altlarında bulunmaktadır.

* Siyasi/toplumsal hayata katılım alanında:

Eşitsizliğin en açık görüldüğü alanlardan biri bu alandır.

Bugün dünya politikası —çok açık ve kesin bir şekilde— erkekler tarafından belirlenmekte, yönetilmektedir. Kadınların politikaya katılımı genelde, seçimden seçime oy kullanma biçimindedir. Bütün belirleyici önemdeki siyasi partilerde sağlam bir erkek egemenliği vardır. Toplumun yarısını oluşturan kadınların politikadaki etkinlikleri bindelerle ölçülmektedir.

Toplumsal hayatın bilimsel ve kültürel etkinliklerinde de kadının rolü kesinlikle ikincil durumdadır. Başrol hala erkektedir.

* Cinsler arasındaki ilişki alanında:

Kadının, efendi erkeğin cinsel ihtiyaçlarını tatmin etmeyi hayatının birinci ödevi gören cinsel köle; bir *seks nesnesi* olarak görülmesi, en ileri kapitalist-emperyalist ülkelerde bile genel durumdur.

Ve bu o kadar açıktır ki, "Porno sanayii" adı verilen koskoca bir üretim alanı, bu anlayışın ürünlerini üretmek ve pazarlamakla yüzbinlerce kişiye "iş sahası" yaratmaktadır. Her köşede kurulu "Peep-Show"larda, "Sex-Shop"larda, kulüplerde —cinsel özgürlük adına— kadının cinselliğinin en açık sömürsü yapılmaktadır.

Seks nesnesi kadın, —kendini her erkeğe her an vermeye hazır kadın— her türlü metanın pazarlanmasında kullanılan reklam aracıdır.

Kadının erkeğin köleliğine hazır cinselliği, emperyalist-kapitalist ülkelerde metadır. Kadının cinselliğinin meta olma durumu, geçmişten beri varolan durumdur. Ama emperyalist-kapitalist ülkelerde bu durum artık bütün çıplaklığı ile ortadadır, bu durumun üzerini örten ideolojik örtü çekip alınmıştır. Bu açıktır ki, kadının cinselliğinin meta olmaktan, kadının meta olmaktan çıkması için, çelişmenin bütün çıplaklığı ile görülmesi açısından olumludur. Ama hiç de burjuvazinin bizi inandırmaya çalıştığı gibi, gerçek anlamda cinsel özgürlük, hele hele kadının cinsel özgürlüğü hiç değildir. Emperyalist burjuvazinin cinsel özgürlük diye piyasaya sürdüğü şey, gerçekte kadının cinselliğe

indirgenmesi, ve bu cinselliğin de meta olmasının önündeki tüm engellerin kaldırılmasıdır.

En ileri kapitalist-emperyalist ülkelerde bile, kadının meta olma durumu, burjuva ailesi içinde de sürmektedir. Kadın erkekle birlikte çalışsa da, evde de ücretsiz işçi olarak çalışsa da, kocası ile ilişkisinde cinselliği üzerine karar verme hakkına sahip değildir. Burjuva aileleri içinde, evli erkeklerin kendi karılarının ırzına geçmesi, kadının isteksizliğine rağmen cinsel ilişki o kadar yaygındır ki, birçok emperyalist ülkede bunun hukuken yasaklanması yönünde girişimler vardır.

En ileri emperyalist-kapitalist ülkelerde de kadının ve erkeğin cinselliklerini istedikleri gibi yaşamaları konusunda çifte standart, çifte moral hala sürmektedir. Erkeğin evlilik-dışı cinsel ilişkisi "normal" iken; kadının evlilik-dışı ilişkisi erkeğinkine göre "kötü" görülen bir durumdadır.

Kadının cinselliği üzerine kendi iradesi ile karar verme gibi en doğal hakkı, erkeklerin yoğun saldırısı altındadır. En ileri kapitalist ülkelerde bile ırza geçme en yoğun adli vakalardan biridir.

Ve ırza geçme, kadınlar kadınlıklarını bilir hale geldikten sonra değil, daha çocuk iken bile kadın cinsiyetini tehdit etmektedir. Son dönemdeki istatistikler, daha cinselliğinin bile gerçek anlamda farkında olmadıkları bir dönemde, binlerce kız çocuğunun "akrabaları", en yakınları, yer yer öz babaları tarafından cinsel oyuncak olarak kullanıldıklarını göstermektedir.

Kadının cinselliğinin meta olarak kullanıldığının en berrak olduğu alan, resmi fuhuş alanıdır.

Burada kadın resmen —belirli bir zaman süresi için— cinselliğini erkeğe —belirlenmiş— isteklerin "normal veya anormallğine" göre pazarlıkla yükselip alçalabilen bir ücret karşılığı satmaktadır. İleri kapitalist-emperyalist ülkelerde fuhuş, porno sanayii denen dalın diğer alt kurumları ile birlikte, ekonominin önemli bir sektörünü oluşturmaktadır.

Ve bu alanda erkek ile kadın arasındaki; cinsel efendi/cinsel köle; alıcı/satıcı ilişkisi, yer yer özellikle emperyalist metropollere

Uzakdoğu'dan, Afrika'dan, emperyalizmin sömürdüğü ülkelerden getirilen "egzotik" mal olarak görülen kadınların şahsında resmen köle satıcılığı biçimine de bürünmektedir.

Bu bağında suç, bu kadar aşağılara düşen kadınlarda değil, onları bu hale düşüren emperyalist sistemdedir.

Emperyalist ülkeler için yaptığımız bu tespitler, belki birkaç kez daha ağırlıkla, feodalizmin şu veya bu ölçüde varlığını sürdürdüğü, emperyalizme bağımlı ülkelerdeki kadının durumu için geçerlidir.

Bu ülkelerde kadının durumu, bir de feodal baskının eklenmesi ile büsbütün kötüleşmektedir.

Emperyalizm bu ülkelerdeki emekçi kadınları en ucuz işgüclü olarak kullanma yanında; uşakları üzerinden yer yer deney kobayı olarak da kullanmaktadır. Birçok sanayi ürününü —özellikle kimya sanayii ürünleri ve ilaç sanayii ürünleri— emperyalist ülkelerde piyasaya sürülmeden; emperyalizme bağımlı ülkelerde binlerce kadının üzerinde denenmektedir. Malthus'cu teoriler doğrultusunda kadınlar kitlesel olarak kısırlaştırılmaktadır vs.

Bir zamanların Sosyalist Sovyetler Birliği'nde, bir zamanların sosyalist Çin'inde, ve revizyonistlerin hakimiyetindeki bir dizi ülkede, kadınların devrim ile elde etmiş olduğu haklar, kağıt üzerinde geri alınmamaktadır ama, uygulamada kesinlikle geriye doğru bir gidiş, kadının yine ev köleliğine doğru evrimlenmesi yönünde çabalar vardır. Ve bunların teorisi de yapılmaktadır.

Yani bir bütün olarak ele alındığında, 8 MART'ın ilanının 80. yıldönümünde, kadının özgürleşmesi alanında durum kötüdür. Ezilenler içinde en ezilenler olma durumunu korumaktadır emekçi kadınlar. Yapılacak çok iş vardır. Kadının durumunun böyle olduğu toplumların gerçekten özgürleşmesi için, muazzam çabalar, devrimler gereklidir.

Komünistler, "ezilenler içinde en ezilenler" durumunda olan; sınıf baskısının yanında —ve birçok halde milli baskının yanında— bir de cinsiyet baskısı altında yaşayan emekçi kadınların kurtuluşu sorununda şu temel tezlerden yola çıkmaktadırlar.

* Her toplumun özgürleşme seviyesinin gerçek ölçütlerinden biri, kadınların özgürlüğüdür.

Sınıflı toplumlarda kadın cinsi, sürekli olarak "ikinci sınıf" insan olarak ele alınmış; erkeğin kölesi olagelmıştır.

Kadın cinsinin erkeğin kölesi olma durumunun ekonomik temeli *üretim araçları üzerindeki özel mülkiyet*; ve kadının üretim içindeki — onu bir çok halde *doğrudan* üretim alanı dışında tutan— yeridir.

Modern kapitalist toplum kadını geniş çapta doğrudan üretim içine çekmesine, ve kadının kurtuluşunun maddi temellerinden bir bölümünü yaratmasına rağmen; en gelişmiş, en modern kapitalist toplumda bile kadın cinsinin gerçek kurtuluşu mümkün değildir. En gelişmiş kapitalist-emperyalist ülkelerde ortaya koyduğumuz somut durum bunun açık kanıtıdır.

* Kadının *gerçek kurtuluşu*, üretim araçları üzerindeki özel mülkiyetin *geri dönmez bir biçimde* kaldırılmış olduğu; ev işinin ve çocuk bakımı-eğitimi sorumluluğunun bütünüyle toplumsallaştırıldığı; toplumun tüm üyelerinin bilinçli olarak her türlü ayrımcılığa karşı tavır takındığı bir toplumda, komünist toplumda olacaktır.

Bu yolda ilk durak, proletaryanın üretim araçları üzerindeki özel mülkiyeti kaldırmak için siyasi devrimi, proletarya devrimidir. Proletarya diktatörlüğünün kurulma şartları henüz olmayan ülkelerde ise proletarya önderliğinde, sosyalist devrimi gerçekleştirebilmek için yolu açacak olan, demokratik halk devrimidir.

Proletarya önderliğinde devrim olmadan, kadınların gerçek kurtuluşu yönünde ilerlenilmez.

Ama, proletarya önderliğinde bir devrim de, o devrime proletaryanın ve emekçi sınıfların çok önemli bir bölümünü oluşturan emekçi kadınlar doğrudan katılmadan gerçekleşemez.

İşte bu yüzden

Emekçi kadınlar katılmadan devrim olmaz!

Devrim olmadan emekçi kadınlar kurtulamaz!

şiarı doğru bir şiardır.

Cinsiyet üzerindeki baskı açısından, "kadın sorunu", tüm kadınları ilgilendirdiği halde; biz özel olarak emekçi kadınlar üzerinde duruyoruz. Çünkü cinsiyetlerinden dolayı ezilenler içinde büyük

çoğunluğu oluşturan, ve devrimin *öznesi* olan, ve devrimin esas özgürlüklerine kavuşturacağı özellikle ve öncelikle bu kadınlardır.

Bu şiar , "kadınların kurtuluşu" sorununa *sınıfsal açıdan* ve *devrimci* bakış açısı ile yaklaşma görevini yükleyen bir şiardır.

Bu soruna sınıfsal açıdan yaklaşmak demek; proletarya ile burjuvazi; toprak kölesi ile toprak ağası; ezilen ile ezen; sömürülen ile sömüren arasındaki karşıtlığı, bütün siyasette çıkış noktası almak, ve bu *iki cephe* arasındaki sınır çizgilerini kalın hatlarla çizerek; her türlü "ortak yan" arama çabalarına karşı, bunlar arasındaki uzlaşmazlığı savunmak demektir. Bu anlamda "*kadın sorunu*", *burjuva, toprak ağası kadınlarla, işçi, köylü, emekçi kadınların, erkeklere karşı ortak sorunu değil; emekçi kadınların, emekçi erkeklerle birlikte; cinsiyeti ne olursa olsun tüm ezen ve sömürülenlere karşı ortak sorunudur.*

İşçi kadın ile işçi erkek; toprak kölesi erkek ile toprak kölesi kadın; ezilen-sömürülen erkek ile, ezilen-sömürülen kadın arasındaki, cinsiyet farklılığına dayanan, sistemin ürettiği ve hakim sınıflarca bilinçli olarak ayakta tutulan ve körüklenen tüm çelişmeler, sınıf düşmanıya olan çelişmeler karşısında ikinci planda kalmak zorundadır.

Ama bu hiçbir zaman, emekçi sınıf ve tabakalar içinde de kadın-erkek çelişmesinde *ezen* yanı oluşturan emekçi erkeğin, emekçi kadın üzerindeki bilinçli-bilinçsiz baskısını hoş görmek; ona gözyummak, onunla uzlaşmak, —sınıf mücadelesinin yüksek çıkarları adına— ezilenler içinde en ezilenlerin sabrına çağrı yapmak anlamına gelmez. Böyle bir tavır, "sınıf mücadelesinin yüksek çıkarları" adına emekçi kadınların emekçi erkeklerce ezilmesine gözyumma, buna karşı kararlı bir mücadeleyi —evet bugünden ve en önemli mücadelelerden biri olarak— yürütmeme tavrı, sonuçta emekçi kadınların devrime katılmasının engellenmesi; devrimin imkansız kılınması tavrıdır.

Tam da sınıf mücadelesinin yüksek çıkarları; devrimin çıkarları, soruna sınıf bakış açısı ile yaklaşma; emekçi kadınları devrime seferber edebilmek için, onların üzerindeki, kadın olmalarından gelen *özel* baskılara karşı da tutarlı bir mücadeleyi en başından gündeme koymayı; yürütmeyi, *hakim erkek şovenizmine* karşı mücadeleyi bu mücadelenin merkezine oturtmayı gerekli ve zorunlu kılmaktadır.

Ancak bu şartla; erkek şovenizmine karşı mücadeleyi "kadın

sorunu" denen sorunda merkeze koyma ve bunu tutarlı bir biçimde yürütme şartıyla; sorundaki diğer sapmaya karşı; düşmanı bir bütün olarak erkek cinsiyeti ilan eden femizme karşı mücadele, doğru bir temelde yürütülebilir ve yürütülmek zorundadır.

* * *

Bu soruna devrimci bakış açısı ile yaklaşmak demek, sorunun gerçek çözümünün devrimde olduğunu bilinçlere çıkarmak, ve buna uygun davranmak demektir.

Bütün dünyada, kadınların kurtuluşu sorununun gerçek çözümü, emperyalizm, sosyal-emperyalizm ve her türlü gericiliğe karşı proleter dünya devrimindedir. Her ülkede proleter dünya devriminin parçaları olan devrimler, kadınların kadın olmalarından gelen özel baskıları ortadan kaldırmanın maddi ve manevi temellerini yaratma yönünde gerçek adımlar atacaktır.

Bu konuda 1917 Sosyalist Ekim Devrimi sonrasında Sovyetler Birliği'nde gerçekleştirilenler, Lenin ve daha sonra Stalin önderliğindeki Sovyetler Birliği'nin bu alandaki teori ve uygulaması; kadının gerçek kurtuluşu yolunda atılacak adımlar konusunda değerlendirilmesi-kavranması-savunulması gereken muazzam bir deneyim zenginliği sunmaktadır.

Kadının gerçek kurtuluşunun devrim sorunu olduğu gerçeği, hiçbir şekilde, emperyalist sistem yıkılmadan, o sistem içinde kadınlara yapılan özel baskılara karşı, kadınların somut durumunu —kökten olmasa da— düzelterek bazı reformlar uğruna mücadele edilmeyecek anlamına gelmez. Hayır, kadınların özgürleşmesi yönünde *mücadele ile* sökülerek alınan reformlar, —bunların gerçek kurtuluş olduğu hayaline bir an bile kapılmadan— savunulur, bunlar devrim mücadelesine bağlı olarak, ve onu ilerletecek şekilde savunulur. Mesela kadınların hukuki eşitliği alanında bir mücadele; ya da eşit işe eşit ücret uğruna bir mücadele yürütülmeksizin; kadın yığınlarını devrime kazanmak boş hayaldir.

Bu noktada şu iki şey bilince çıkarılmalıdır:

* Burjuvazi, *ilke olarak*, iktidarda bulunduğu sömürü düzenini hedeflemeyen reformlara karşı değildir. Ve o, düzenini sürdürebilmek,

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

devrim mücadelesinin hızını kesebilmek ve bazen kendi düzeninin daha iyi işlemlerini sağlamak temel amaçları ile, köşeye sıkıştığı yerde bazı reformları kabul edebilir. Burjuvazinin siyasi temsilcilerinin bir bölümü, ezilenlerin-sömürülenlerin karşısına reformcu bir politika ile çıkarak, reformlar uğruna mücadelenin düzen dışına çıkmasını; devrim mücadelesinin yedeği, yan ürünü haline gelmesini engellemeye çalışırlar.

DEVRİMCİLİĞE KARŞI REFORMİZM, her reform mücadelesinde teşhir ve tecrit edilmesi gereken baş hedef olmak zorundadır.

* Bütün temel sorunlarda olduğu gibi, *kadının kurtuluşu sorunu*nda da, Marksizm-Leninizm adına ortaya çıkan *modern revizyonizm REFORMCU bir konumdadır*. Modern revizyonizm, parlamentarist, barışçı, evrimci dönüşüm anlayışının tabii sonucu olarak, bugün kadının kurtuluşu sorunuunda dönüşümün, barışçı kitle mücadeleleriyle elde edilecek reformlarla olacağını propaganda etmekte, buna uygun bir siyaset izlemektedir. Komünistler, her türden revizyonizme ve oportünizme karşı Marksizm-Leninizmin savunulması mücadelesinde, kadının kurtuluşu sorunuunda da, tüm diğer oportünist, revizyonist akımların ideolojik gıda kaynağı olan modern revizyonizmi, onun bu alandaki tüm çarpıtmalarını, başta da reformist genel hattını teşhir ve tecrit görevini kavramak zorundadır.

Bu temel tezler ışığında ve bugünkü sınıf mücadelesinin, komünist hareketin içinde bulunduğu durumu da gözönünde bulundurarak, kadının kurtuluşu sorunuunda şu temel görevler tespit edilmek zorundadır.

— Bugün "kadın sorunu", temel görev olan parti inşası görevine doğrudan hizmet edecek biçimde, ve onun bir parçası olarak ele alınmak zorundadır.

Bugün emekçi kadınların devrime kazanılması sorunuunda kavranacak esas halka, Partili ve örgütlü kadın sempatizanların eşit hak ve yükümlülükler temelinde Partinin tüm alanlardaki çalışmalarına *aktif* olarak katılmalarının sağlanmasıdır. Bunun yanında örgütlü olmayan, komünizme, devrime sempati duyan kadınları komünist devrimci haline getirmektir.

Aktif komünist kadın savaşçıları yetiştirme, kazanma, bu alanda kavranacak esas halkadır. Geniş emekçi kadın kitlelerinin Komünist Partisi önderliğinde devrime kazanılması, öncü kadınların partiye kazanılmasını önşart olarak öngörmektedir.

Açıktır ki, kadın öncülerin kazanılması; geniş emekçi kadın yığınları arasındaki geniş ajitasyon çalışmasının yerine, onun alternatifi olarak yapılan bir çalışma değildir. Ama öncelik ve ağırlık verilmesi gereken çalışmadır.

— Kadın sorununda klasiklerin sağlam bir eğitimi, ve geniş çapta propagandası; Marksist-Leninist görüşlerin her türden revizyonizm ve oportünizme karşı kararlı bir şekilde savunulması; diğer ülkelerdeki devrimci kadın hareketlerinden proleter enternasyonalisti bir ruh ile öğrenilmesi; Dünya Komünist Hareketinin tecrübelerinin değerlendirilmesi; bu bağında özellikle ve öncelikle Sovyet deneyinden öğrenilmesi; Sovyetler Birliği'ndeki kazanımların; diğer devrimlerdeki, Çin'deki, Arnavutluk Sosyalist Halk Cumhuriyeti'ndeki kazanımların propagandası; Türkiye komünist hareketinin geçmişinin değerlendirilmesi gibi görevler, teorik ve pratik olarak ele alınmış olan, çözümünü yönünde adımlar atılmış olan görevlerdir.

— Uluslararası alanda olduğu gibi, ülkemizde de —devrimci komünist hareketin saflarında da— kadın sorununda sapmalar bağında vurulması gereken ilk hedef, bu alandaki baş düşman erkek şovenizmdir.

Modern revizyonizm tarafından ince biçimlere büründürülerek piyasaya sürülen, —ülkenin siyasi-ekonomik düzeyi geriledikçe daha kaba biçimlere bürünen— erkek şovenizmine karşı mücadele merkeze konmadan, ona tepki olarak gelişen, ve özellikle ülkemizde aydın kadın çevreleri içinde son dönemde belli bir etkinliğe ulaşan feminizme karşı da doğru bir mücadele yürütülemez.

Yapılacak tüm çalışmalarda bu bir an bile unutulmamalıdır.

— Ülkemizde *feodalizmin* varlığını ve ağırlığını en çok hissettirdiği alanlardan biri, kuşkusuz "kadın sorunu", onun içinde de kadın-erkek ilişkileri, aile sorunudur.

Bu noktada önce, feodal büyük aileyi parçalayan; "proleterler

arasında ailenin fiilen var olmayışında ve açık fuhuşta" tamamlanan, ve temeli hiçbir şekilde "bireysel cinsel sevgi olmayan" "burjuva ailesi"nin (K. Marx/F. Engels, Seçme Eserler, Cilt 1, s. 150) feodal açıdan eleştirisi, binlerce proleter kadının vücutlarını resmen para karşılığı satmak zorunda kalmaları rezilliğine karşı, geçmiş eski "güzel günler"in savunulması kökten reddedilmelidir. "Burjuva ailesi" toplumsal açıdan, kadının özgürleşmesi değildir ama, kadının özgürleşmesi yönünde, feodal toplumun "bir sözle aldığı üç taşla boşayan" ailesinden ileriye doğru atılmış bir adımdır. Açıktır ki, kadının kurtuluşu açısından ne feodalizm, ne de kapitalizm, Komünistlerin kadınlara gösterecekleri tercihler değildir. Ama tarihin ileriye dönen çarkında kapitalizm, feodalizmi çözüme işlevini görmektedir. Komünistler bunu olgu olarak kabul ederler. Ve hiçbir şekilde daha ileri bir sisteme karşı, daha geri bir sistemin savunucusu konumuna girmezler. Kapitalizme feodal bakış açısı ile, düne özlemle getirilen her eleştiri geridir.

Ve ne yazık ki, devrimci çevrelerin ajitasyonunda çokça böyle gerici eleştirilerle karşılaşmak mümkündür.

Kadının kurtuluşu sorununda ülkemizde öncelikle hedef alınması gereken, kadın üzerindeki baskıların hala *esas biçimi* olan feodal/yarı-feodal baskılardır.

- * Başlık parası + görüclü usulu evlenme
 - * Bekarete verilen olağanüstü değer
 - * Kadın için evlilik öncesi cinsel ilişkinin tabu sayılması + bu alandaki çifte ahlak
 - * Birçok halde hala süren poligami (kumalık kurumu)
 - * Namus uğruna kan davası
 - * Evde babanın, kocanın mutlak hakimiyeti, kadına dayak
- bu alandaki en açık örneklerden yalnızca bazılarıdır.

Kadınların büyük bölümü için ortaçağın karanlıkları içinde yaşamak anlamına gelen bu baskılara karşı mücadele edilmek zorundadır.

Ortaçağın kadın-erkek ilişkileri, aile konusundaki görüş ve uygulamaları, en modern üretim içinde bulunan çevrelerde bile, şu veya

bu ölçüde ve şekilde etkisini sürdürmektedir. Türkiye toplumunun demokratlaşmadığının ve özgürleşmediğinin en açık örneklerinden biri, bu alandaki görüş ve uygulamalardır.

Açıktır ki, gerçek çözüm yönünde adımlar demokratik devrim ile; işçilerin-köylülerin devrimci-demokratik diktatörlüğü ile atılacaktır. Ama o gerçek çözüme varmak için, emekçi kadınların o devrim hareketine katılması gerekir. Katılması için de ortaçağın karanlıklarından kurtulması, feodal baskılara başkaldırması gerekir. Özgürleşmek için devrime, devrim için özgürleşmeye gereksinim vardır. Sorun bu diyalektik bütünlük içinde kavranmalıdır ve kadınlar üzerindeki feodal/yarı-feodal baskılara karşı kararlı bir mücadele yürütülmelidir.

Bu bağında Komünistler, yaşamları ile de örnek olmak zorundadırlar. Komünistler, "kitle çizgisi", "halkımız ne der?" vb. adına, kesinlikle feodal ve kapitalist aile ilişkilerini savunmazlar. Onlar, doğru buldukları, bireysel cinsel sevgi temelindeki aileyi savunur ve yaşarlar. Komünistler, dışarda devrimci/evde erkek despotu, paşa şizofrenisini reddederler. Emekçi kadın-erkek ilişkilerinde, açık ve berrak olarak ezilenden yana tavır koyar, taraf tutarlar. Emekçi kadınları devrime gerçekten kazanmanın; emekçi erkeklerin yanlış düşüncelerini aşmanın tek yolu budur.

2 — ULUSLARARASI KADINLAR GÜNÜ İÇİN

J. Stalin

İnsanlık tarihinde, ezilenlerin hiçbir büyük hareketi, emekçi kadınların katılımı olmadan yürümemiştir. Ezilenler arasında en ezilenler olan emekçi kadınlar, özgürlük eyleminin büyük yolunun kenarında kalmadılar ve kalamazlardı. Kölelerin kurtuluş hareketi, bilindiği gibi, yüzlerce ve binlerce büyük kadın şehit ve kahraman yaratmıştır. Serflerin özgürlüğü için savaşanların oluşturduğu sıralarda, onbinlerce emekçi kadın vardı. Ezilen kitlelerin kurtuluş hareketinin en güçlüsü olan, işçi sınıfının devrimci hareketinin bayrağı altında, milyonlarca emekçi kadını toplaması şaşılacak birşey değildir.

Uluslararası kadınlar günü, işçi sınıfının kurtuluş hareketinin büyük geleceğinin habercisi ve yenilmezliğinin delilidir.

Emekçi kadınlar, işçi ve köylü kadınlar, işçi sınıfının büyük yedek kuvvetlerini temsil ederler. Bu önemli yedek kuvvet nüfusun yarısından çoğunu oluşturur. Kadın yedek kuvveti, işçi sınıfının yanında mı, karşısında mı olacaktır? Proleter hareketin kaderi, proleter devriminin ve proleter iktidarının zaferi ya da yenilgisi buna bağlıdır. İşte bu yüzden proletaryanın ve onun en ileri müfrezesi olan Komünist Partisi'nin birinci görevi kadınları, işçi ve köylü kadınları, burjuvazinin etkisinden kurtarmak ve bunları proletaryanın bayrağı altında, politik olarak eğitmek ve örgütlemek için kararlı bir mücadele vermektir.

Uluslararası kadınlar günü, emekçi kadınlardan oluşan yedek gücü, proletaryanın yanına çekmek için bir yöntemdir.

Fakat emekçi kadınlar sadece bir yedek güç oluşturmazlar. Onlar, işçi sınıfının doğru politikası sonucu, işçi sınıfının, burjuvaziyle savaştıkları gerçek bir ordusu olabilirler ve olacaklardır. Emekçi kadınların bu yedek gücü, proletaryanın büyük ordusunun yanında çarpışan bir işçi ve köylü kadınlar ordusu haline getirmek; işte işçi sınıfının ikinci ve belirleyici görevi.

Uluslararası kadınlar günü, işçi ve köylü kadınları, işçi sınıfının bir yedeğinden, proletaryanın kurtuluş hareketinin aktif bir ordusuna dönüştürmek için bir araç olmalıdır. (*Stalin, "Uluslararası Kadınlar Günü İçin" Pravda, 8 Mart 1925 Kadın Sorunu Üzerine, sf. 79-80, İnter Yay.*)

Yukarıda Stalin'in 1925 yılının 8 Mart'ı için yazdığı çağrı yazısında tespit ettiği olgular ve görevler, bugün de güncel olan görevlerdir,

Stalin tarihte hiçbir devrim hareketinin, "ezilenler arasında en ezilenler olan emekçi kadınların katılımı olmadan yürümediği" tespitini yapıyor.

1925'te olduğu gibi, bugün de emekçi kadınlar, "ezilenler içinde en ezilen" konumunu korumaktadır. En ileri, kadın özgürleşmesinin en ileri noktalarında olduğu emperyalist; ve bir zamanların sosyalist ülkelerinde de bu durumda özde bir değişiklik yoktur.

1925'te olduğu gibi, bugün de ister emperyalist, sosyal-emperyalist isterse sömürge, yarı-sömürge, bağımlı ülkelerde olsun, emekçi kadınların katılımı olmaksızın gerçekten devrimci bir hareket düşünülemez.

Stalin bu tespitte durmuyor. O, bu tespitin ardından emekçi kadının "proleter devrimi" açısından rolü ve önemi bağınısında Şu tespitleri yapıyor.

"Emekçi kadınlar, işçi ve köylü kadınlar, işçi sınıfının büyük yedek kuvvetlerini teşkil ederler."

Stalin'in bu tespiti, bugün bir dizi eleştiriye uğruyor; oportünistlerin büyük bölümünün ve öncelikle de çeşitli feminist akımların saldırı hedefi oluyor.

Bu cümle ve yaklaşım "proletarya"dan salt "erkek proleterler" anlaşıldığı biçiminde yorumlanarak saldırıya uğruyor, bir; Stalin'in emekçi kadınlara gereken önemi vermediği, onları "ikincil", "yedek" güç olarak gördüğünün kanıtı olarak yorumlanıp saldırıya uğruyor, iki.

Bu yöndeki eleştiri ve saldırılar, aslında ya laflara takılıp kalanların; eleştirilen metinde savunulan *özün* ne olduğunu anlamayanların getirebileceği eleştiriler; ya da anti-komünizmlerini, Stalin'e düşmanlıkla kusanların bilinçli saldırıdır.

Şöyle ki:

Önce, Stalin'in proletaryadan "erkek proleterler"i anladığı; proleter kadınları, "proletarya" dışında ele aldığı; Stalin'in görüşü değil, ona mal edilen bir görüştür. Stalin burada, "proletarya", "işçi sınıfı" sözcüğü ile "proleter hareketi", "sosyalist-komünist hareketi" kastetmektedir. Bunları, eş anlamda kullanmaktadır. Yazının tümü, bütünlük içinde okunduğunda, bu açıklık görülür.

Açıktır ki, doğrudan sosyalizm-komünizm adına, bu amaçla mücadele edenler, —cinsiyeti ne olursa olsun— bu anlamda kullanılan "proletarya" kavramının içindedir.

(Yine de bilinçte tutulmalıdır ki; bu anlamda kullanılan "Proletarya" kavramı içinde yer alan kadınların, bu harekete katılma oranları erkeklere göre çok düşüktür. Erkekler toplumun yarısını oluşturmalarına rağmen; proleter devrimci hareket içindeki yerleri, onların ezici çoğunluğu oluşturması olagelmıştır. Bunun tespit edilmesi de, kadınların kazanılması görevinin muazzam kapsamını belirleme açısından tayin edici önemdedir.)

Stalin, bunun dışında ama bir de sosyalist-komünist hareketin,

proleter hareketin, bu anlamda "Proletaryanın" doğrudan parçası olmayan; kadınların kadın olmalarından kaynaklanan baskılara karşı mücadelelerinin ifadesi olan bir "*kadın*" hareketi potansiyelinin varlığının bilincindedir; ve bu hareketin yükünü omuzlarında taşıyanların, bu hareketin *ordusunu* oluşturanların da *emekçi kadınlar*, "*işçi-köylü kadınlar*" olduğunun bilincindedir. *İşte bu anlamda*, bu kadın hareketi; "*emekçi kadınlar*", "*proletaryanın*" "*büyük yedek kuvvetleridir.*"

Stalin'in emekçi kadınlara gereken önemi vermediği iddiasına gelince:

Stalin'e göre, "*Proleter hareketinin* (dikkat edilsin, burada proleter hareketi, yukarıda kullanılan proletarya kavramının devamı olarak ve aynı anlamda kullanılıyor. Kastedilenin açık-seçik proleter hareket/sosyalist hareket/komünist hareket, vb. olduğu açıktır./BN) *proleter devriminin ve proleter iktidarının zaferi ya da yenilgisi... kadın yedek kuvvetinin işçi sınıfının yanında mı, karşısında mı olacağına bağlıdır.*" (abç)

Mesele bu kadar açıktır. Bu "yedek güç"ün proletaryanın (proleter hareketin) yanında mı-karşısında mı olacağı, proleter devriminin kaderini belirleyecektir. Kişinin- bu tespiti yapan birine, "*emekçi kadınları küçümsüyor*", "*ikincil görüyor*" vb. diyebilmesi için, ya kötü niyetli, ya da okuduğunu anlamıyor olması gerekir.

Devam edelim: Stalin, bu kısacık çağrıda, "*emekçi kadınlar*" konusunda yapılması gereken görevler bağntusunda tabii ki birbiri ile ilişkili-iki görev tespit ediyor:

Birincisi, Komünist Partisi; "*işçi ve köylü kadınları burjuvazinin etkisinden kurtarmak ve bunları proletaryanın bayrağı altında eğitmek ve örgütlemek...*

Kadın yedek gücünü, proletaryanın *yanına* çekmek..." görevine sahiptir.

Bu görev, *geniş işçi-köylü kadın yığınları* açısından, kuşkusuz Komünist Partilerin esas görevi durumundadır.

Kadınlar, 1925'de olduğu gibi, bugün de "*ezilmişler içinde en ezilmişler*" olarak sömürücü sınıfların ideolojik etkilerinin en çok

altında kalan kesimdir. Ezen, sömürücü sınıflar, bu muazzam gücü her zaman devrime karşı silah olarak kullanmaya çalışmışlardır. Kadının toplumdaki geriler içinde en geri konumu, onların bunda oldukça başarılı olması için uygun şartlar sunmaktadır. Bu alanda Komünist Partilerinin önündeki görev muazzamdır.

Kadınları, işçi ve köylü kadınları karşı-devrimin dayandığı güç olmaktan çıkarıp, proletaryaya —yani proleter devrim hareketine— karşı *en azından* "hayırhah bir tarafsızlık" durumuna getirmek, onları "burjuvazinin etkisinden kurtarmak; proletaryanın yanına çekmek", devrimin zaferi açısından başarılmaması mutlaka gerekli "olmaz ise olmaz" bir ön şarttır.

Ama görev, bu kadar değildir.

Bunun ötesine geçilmek zorundadır. Stalin'in ifadesi ile "emekçi kadınlar... işçi sınıfının doğru politikası sonucu, işçi sınıfının burjuvaziye karşı savaşıacak GERÇEK BİR ORDUSU olmalıdır.

Bu ikinci görev, emekçi kadınları *doğrudan* proleter harekete kazanma görevidir. Kadın olarak kurtuluşunun; emekçi olarak kurtuluşu ile çelişmediğini; tam tersine kadın olarak da gerçek kurtuluşun şartlarının emekçi olarak kurtuluşu ile yaratılacağını kavrayan, bu bilinçle harekete katılan kadın; "proletaryanın gerçek bir ordusu" içinde savaşan kadındır. Proletaryanın önderliğindeki emekçi kadın ordusu; "proletaryanın gerçek bir ordusu"dur. Bu ikinci görev, Stalin'in de belirttiği gibi, "belirleyici" olandır.

3 — 8 MART ENTERNASYONAL PROLETER KADINLAR GÜNÜ...

8 Mart, uluslararası işçi sınıfının kadınların kurtuluşu için mücadelesinin bir sembolüdür.

Tıpkı proletaryanın ezilmişliği gibi, kadınların sömürülmesi ve ezilmesi de dünya çapında bir olgudur. Hem emperyalist ülkelerde, hem de bağımlı, sömürge ve yarı-sömürge ülkelerde emekçi kadınları özellikle ezen ve köleleştiren emperyalist sistemin ta kendisidir.

Öyle bir dünya ki, Arap-İslam devletlerinde kadınların büyük bir bölümü çarşafı dolaşmakta ve toplumsal yaşamın tüm alanlarından

uzak durmak zorunda bırakılmaktadır. Ve bu, tam da Cezayir gibi sözümona "sosyalist" bir ülkede de böyledir.

Kağıt üzerindeki yasal düzenlemeler ile gerçek hayat, çoğunlukla birbirine uymamaktadır. Örneğin Hindistan'da yasal evlenme yaşı, kız çocukları için 18'dir, ama pratikte ortalama evlenme yaşı 9'dur. Kızların ve kadınların canice klitoris "sünnetiyle" cinsel olarak kötürlümleştilmesi, özellikle Afrika kıtasındaki ülkelerin bir çoğunda, kadın ve kızların çoğunluğunun günlük yaşamlarının pir parçasıdır. Mısır'da kadınların % 60'ı, sosyal emperyalizmin yeni sömürgesi Etyopya'da kadınların % 80-100'ü bu cinsel kötürlümleştmeye maruz kalmaktadır.

Dayak cezası, taşlama, erkeğin kadının yaşamı veya ölümü üzerinde karar verme hakkı ... 20. yüzyılın sonuna doğru İran, Suudi Arabistan vs. gibi bir dizi ülkede varolan "kadın hakları" işte bunlardır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde kocası tarafından dövülen kadınların sayısı, yılda iki milyondur. Batı Almanya'da her üç dakikada bir, bir kadın tecavüze uğramaktadır. Dünya çapında kadınların, özellikle de ezilen, emekçi kadınların normal yaşamını belirleyen; şiddettir, açlıktır, cinsel baskı ve yoksulluktur.

Kadınlara karşı kullanılan tüm cinsel ve toplumsal baskı tedbirleri doğrudan ve ayrılmaz şekilde sınıf ve ırk baskısına bağlıdır. Ezilen sınıf, ırk ve milletten kadınlar, tüm ezilenlerin içinde, en ezilenlerdir. Güney Afrika'da beyaz kadınlarda bebek ölüm oranı her bin bebekte 12 iken; siyah halkın yaşadığı bölgelerde ise, bu oran binde 300'e çıkmaktadır. Bunlar, amansız yoksulluğun, olurluna bırakılmışlığın, sefilliğe terkedilmişliğin rakamlarıdır.

Bu baskı ayırım çizgisi en ileri emperyalist devletlerde de çekilmek zorundadır. ABD'de asgari geçim düzeyinin altında yeralan resmi "yoksulların" % 78'ini kadınlar ve çocuklar, ve bunların yansıdan fazlasını da siyah kadınlar oluşturuyor.

Kadının toplumsal konumu, kendini üretimde de göstermektedir. Dünya çapında kadının üretime katılma oranı halen çok düşüktür. Kadınların üretime katılma oranı 1950'den 1980'e dek dünya ölçütünde % 31'den % 35'e yükselmiştir. Ve bu olgu, ancak kadının üretimdeki özel konumuyla açıklanabilir. Emekçi kadınlar, emperyalizmin en büyük sanayi yedek ordusundan biridir. Her krizde üretimden ilk

koparılan, ilk sokağa atılanlar onlar olmaktadır. Ve yükseliş dönemlerinde, en düşük ücretlerle tekrar üretime alınanlar da onlar olmaktadır. Dün olduğu gibi, bugün de "eşit işe eşit ücret" bir ütopyadır. Bu noktada da örnek olarak emperyalist ABD'yi elel alalım: Üretimde kadınlar ortalama olarak 64 dolar alıyorsa, aynı iş için erkek 100 dolar almaktadır ve burada da kadınlar ırklara göre değişik ücret almaktadır. Beyaz kadın 66 dolar, siyah kadın 60, İspanyol kökenli kadın ise 55 dolar.

Filipinler gibi yarı-sömürge ülkelerde Batı Almanya, Fransa gibi emperyalist devletlerin elektronik sanayileri "saf" kadın sanayii geliştirmişlerdir. Ve kadınlara en ucuz işgücü olarak, ortaçağ üretim biçimleriyle en gelişmiş sanayi ürünlerini üretmektedirler.

Emperyalizmde kadın emeği, erkek iktidarı altında çalışmak demektir. Sanayiinin ve üretimin her alanında erkek üstünlüğü demektir. Örneğin maliye ve sigorta sektöründe İsveç'te tüm çalışanların % 47,2'sini, revizyonist Macaristan'da % 48,7'sini kadınlar oluşturmaktadır. Bu alandaki üst kademelerde ise, kadınların oranı İsveç'te % 1,2; Macaristan'da ise % 0,0'dır. Bu oran, dünya ölçütünde tüm sendika fonksiyonerlerinden ancak % 5'inin kadın olmasında da dile gelmektedir, yani tüm kadınların üçte biri üretimde yer almasına karşın; onların çıkarlarını sözde koruması gereken ve bunu vaat eden örgütlerde hemen hiç temsil edilmemekte veya ancak önemsiz kademelerde yer almaktadırlar. Bunun bir nedeni de, kadınların ya hiç eğitimsiz olmaları, ya da çok kötü bir eğitim görmeleridir. Dünyada kadınların üçte ikisi okuma-yazma bilmemektedir.

Pederşahi emperyalist dünyanın durumu, işte budur. Ama baskının olduğu yerde, baskıya karşı direniş de vardır. Eritre'den Nikaragua'ya, Filipinler'den Güney Afrika'ya! Nerede sömürülenler, sömürülenlere karşı ayaklanıyorsa, gökyüzünün yarısını oluşturan kadınlar da orada yerlerini alıyorlar. Filistin'de cephenin en önünde, Filistin ulusunun yaşam hakkını savunuyor, Filipinler'de emperyalist tekellerin ve mali kodamanların vahşi sömürüsüne karşı mücadele ediyorlar. Fransa gibi emperyalist ülkelerde demokratik hakları talep ediyor, yaşam şartlarının iyileşmesi için, şiddete ve özel baskı ve sömürüye karşı mücadele ediyorlar.

Emperyalizmin, feodal, yarı-feodal bağımlı sistemlerin

cezaevleri kadın direniş savaşılarıyla doludur. Onlar, kadının kurtuluşunun baskı ve sömürtden genel kurtuluşun bir parçası olduğu, baskı ve sömürtden arınmış bir dünya için mücadelenin habercileridir.

Onların mücadelesi bize örnektir!

Emekçi kadınların çektiği tüm acı, yoksulluk, baskı ve sömürü, erkek mücadele yoldaşlarıyla omuz omuza proleter dünya devrimi için mücadelede ve bu mücadelede kazanılacak zaferlerle süpürülüp atılacaktır. Bize gerçek kurtuluşu getirecek olan reform değil, yalnızca ve yalnızca devrim; Proleter Dünya Devrimidir!..

HEDEF BİR, MÜCADELE BİR

Türkiye'deki Proleter Kadın Hareketinin Proleter Enternasyonalist Görevleri:

Yolumuzu Clara Zetkin'in şu sözleri aydınlatıyor:

"Tek tek ülkelerdeki proletaryanın devrimci sınıf mücadelesi nasıl enternasyonal alanda birleşerek bir yumak haline geliyor ve dünya devriminde en yüksek noktasına erişiyorsa, aynı şekilde kadınların kapitalizme, *onun en üst gelişme düzeyi olan emperyalizme karşı* ve proletarya diktatörlüğü, proletaryanın sınıf diktatörlüğünün kurulması ve Sovyet düzeni uğrındaki devrimci mücadelesi de enternasyonal alanda birleştirilmelidir." ("*Yönergeler*", *Kadın Sorunu Üzerine*, *İnter Yay.*, sayfa 259-260)

Bu, bugün bizim için şu anlama gelir:

PROLETER KADIN HAREKETİNİN TARİHSEL DENEYİMLERİNDEN ÖĞRENMEK!

Öncelikle Komünist Enternasyonal'in önderliği altında tüm ülkelerin emekçi kadınları kanlı mücadeleler içinde ve erkek sınıf kardeşleriyle omuz omuza savaşıarak zengin bir deneyim toplamışlardır. Bu deneyimler, bugün büyük ölçüde bir kenara itilmiş, unutulmuş; bilinmez durumdadır, bunlardan yararlanılmamaktadır.

Kadın sorunundaki programatik sorunların tümü —hem komünistlerin tartıştığı, hem de revizyonistlerden feministlere dek çeşitli akımların tartıştıkları sorunların hemen tüm— zamanında Komintern tarafından teorik, siyasi ve pratik olarak ele alınmıştır.

Bu deneyimleri incelemek, onlardan öğrenmek, bugünkü mücadelelerimiz için sonuçlar çıkarmak ve bunların propagandasını yapmak, biz Marksist-Leninistlerin görevidir.

EMPERYALİST /SOSYAL-EMPERYALİST ÜLKELERDEKİ EMEKÇİ KADINLARIN MÜCADELELERİYLE SAVAŞKAN, AMA AYNI ZAMANDA ELEŞTİRİCİ BİR DAYANIŞMA; MİLLİYETÇİ KONUMLARA KARŞI MÜCADELE!

Bugün bir dizi emperyalist ülkede geniş ve yer yer güçlü bir kadın hareketi mevcuttur. Ülkemizin bir dizi oportünisti, bu güçlü toplumsal harekete, derin bir milliyetçiliği sergileyen, yer yer tamamen gerici, feodal bakış açısıyla yaklaşmakta ve bu hareketi emperyalist kültürün ürünü ve propagandacısı olarak damgalamaktadır. Emperyalist ülkelerdeki kadın hareketi, büyük ölçüde siyasal ve ideolojik olarak revizyonizmin, reformizmin ve feminizmin etkisi altındadır. Fakat aynı zamanda, devrimci bir kadın hareketi tarafından konulan kendiliğinden devrimci eylemler de vardır. Ve biz bu sonuncularının eylemlerini Proleter Entemasyonalisti bir ruhla mutlaka desteklemek zorundayız.

Açıktır ki bu, böylesi hareketlerin yanlış teorik ve ideolojik tasarımlarını eleştirmeyeceğimiz ve onlara karşı ideolojik mücadele vermeyeceğimiz anlamına gelmez! Ama biz eylemlerin devrimci ve militan içeriklerini sonuna dek savunuruz.

Feminist ve revizyonist kadın hareketlerine karşı ideolojik mücadele yürütürüz ve ülkemizin bazı devrimcilerinin (oportünistlerinin) "nerede hareket, orada bereket" anlayışıyla, böylesi kadın hareketlerini kayıtsız-koşulsuz ve tamamen eleştirisiz desteklemelerinin, - daha doğrusu faydacı amaçlarla, onların kuyruğuna takılmasının karşısına çıkarız.

Revizyonist/sosyal-emperyalist ülkelerde, resmi çerçeve dışındaki —yani bürokratik "Kadın Birliği" dışındaki— emekçi kadın hareketi, ideolojik olarak Batıya, kapitalizme yöneliktir ve çoğunlukla da kilisenin ve dinin güdümündedir. Zamanında sosyalist, şimdi ise sosyal-emperyalist olan bu ülkelerde, kadınların geçmişte devrim sonucu elde etmiş oldukları demokratik hakların halen varolduğunu

dışta tutarsak, kadınların gerçek kurtuluşundan çok uzak oldukları, kadınların çifte baskı altında olma durumunun devam etmesi, kadınları "resmi sosyalizm" dışında arayışlara itmekte; emperyalist Batı çekim merkezi haline gelmektedir. Bu bağtında bizim esas görevimiz, sosyal-emperyalistlerin Marksizm-Leninizm'i sistemli revizyondan geçirmesini, sözle ve eylemle teşhir etmek ve sosyalizm ile sosyal-emperyalizm arasındaki farkı, kadın sorununda da ortaya koymaktır.

Bu bağlamdaki en önemli görevlerimizden biri, emperyalist/sosyal-emperyalist ülkelerdeki toplumsal gerçeklerden yola çıkarak, öncelikle kadınların mücadeleleri sonucunda kazanılmış olan bir dizi demokratik haklara rağmen, kadınların kurtuluşunun sözkonusu olmadığını ve olamayacağını göstermektedir. Tam tersine bu ülkelerde varolan gerçek durum, bir kez daha kadınların kurtuluşunun ancak sosyalizmde ve komünizmde elde edilebileceğini kanıtlamaktadır.

Bir başka görev de, ezilen kadınların yaşamlarını gerçekten iyileştiren tüm reformların gerici ve feodal yaklaşım tarzlarına karşı savunulmasıdır. Örneğin, kapitalizmin kadın kitlelerini üretime çekmesi sonucu, kadınlar ekonomik bağımsızlıklarına kavuşmakta ve bunun sonucu da boşanma hakkını daha yaygın bir şekilde kullanmaktadırlar. Kadınların elde etmiş oldukları bu hakkı kullanmalarının karşısına "burjuva yoz kültür" vs. suçlamalarıyla çıkılması, pratikte böylesi bir feodal anlayışın ürünüdür.

BAĞIMLI, YARI-SÖMÜRGE ÜLKELERDEKİ EMEKÇİ KADINLARIN MÜCADELELERİYLE DAYANIŞMA!

Bu bağtındaki en önemli görev, Türkiye'de yeşeren kadın hareketi içine, Proleter Enternasyonalizm ruhunu taşımaktır. Bu, örneğin Türk cezaevlerinde işkenceye ve baskıya karşı yükselen kadın seslerinin, İran, Latin Amerika, Afganistan cezaevlerindeki baskı ve işkencelere karşı da yönelmesi gerektiğinin propagandası demektir. Arjantili kadınların Piazza de Mayo'daki mücadelelerinin, Bolivyalı kadın maden işçilerinin, Şilili annelerin, Tamil kadınlarının baskıya, sömürtüye ve işkenceye karşı mücadelelerinin bizim mücadelemizin bir parçası olduğu noktasında bilinçleri bilemek demektir... İran'daki devrimci kadınların İslam'ın karanlık orta çağına karşı mücadeleleri,

Latin Amerika'da kadın kır proleterlerin toprak mücadeleleri, Filipinler'de işçi kadınların emperyalist sömürtye karşı mücadeleleri... Tüm bunlar bizim mücadelemizin parçasıdır. Bu mücadelelerden öğrenmeli ve onları desteklemeliyiz. Bu ülkelerde emekçi kadınların mücadelelerinde uyguladıkları denenmiş mücadele biçimlerini eleştiriçi gözle incelemeli ve mücadelemizde yararlanmalıyız.

ENTERNASYONAL PROLETER BİR KADIN HAREKETİ İÇİN:

Bugün dünya ölçütünde bir enternasyonal kadın hareketinin, aynı —parçası oldukları— Marksist-Leninist partiler gibi, çok güçsüz olduğunun bilincindeyiz. Fakat biz daha en başından önümüze Türkiye'deki proleter kadın hareketini enternasyonalist temeller üzerinde yaratma görevini koyuyoruz.

Bu yüzden görev, Marksizm-Leninizm temelinde Dünya Komünist Hareketi'nin ve Proleter Kadın Hareketi'nin bugünkü görevleri üzerine tartışma yürütmek isteyen tüm Marksist-Leninistler, komünistler, devrimcilerle ilişkiye geçmek ve tartışmaktır.

TÜRKİYE'DE FEODAL ZİNCİRE VURULMUŞ VE KÖLELEŞTİRİLMİŞ KADIN

Emperyalizme bağımlı bir kapitalizmin geliştiği ülkemizde, feodalizm özellikle üst yapıda varlığını korumakta ve dinle bütünleşmiş durumda olan, feodal ideoloji özellikle kadınlar üzerinde kendini hissettirmektedir. "Kadının dünyası evidir" teraneleriyle, kadını ailenin, kocanın ve hatta çocuklarının kölesi olmaya mahkum eden feodal-pederşahi ideoloji, tüm ağırlığı ve kurumları ile bizzat devlet tarafından ayakta tutulmaya çalışılmaktadır.

Ülkemizde, islam dini ile içiçe geçmiş feodal anlayışa göre, kadın alınıp-satılan bir ev kölesi, evlilik de soy devamını sağlamaya yarayan bir kurumdur. Bu kurumda erkek üstündür. Kadın, tüm varlığı ile erkeğine bağımlıdır. Allah erkeği üstün bir varlık olarak yaratmış, onu kadına buyurucu ve kadını koruyucu kılmıştır. Ve bu ideoloji,

kadınların yaşam ve ölümleri hakkında karar verme hakkını erkeğe tanıyan namus ve ahlak anlayışıyla tamamlanmaktadır. Öyle bir ahlak anlayışı ki, kadınlara ömür boyu bir erkeğe kölelik, erkeğe ise aynı zamanda birçok kadına sahip olabilmek hakkı düşmektedir. Ülkemizde çok-karlılık özellikle kırsal kesimde halen yaygındır. Çok-karlılığın olmadığı yerde ise, her alanda olduğu gibi, cinsel alanda da allah tarafından "güçlü" yaratılmış olan erkek için "hayat kadınları" mevcuttur. Kadının çoğu durumda hayatıyla ödediği yasak ilişkiler, erkek için hoşgörüyle karşılanmanın ötesinde, bizzat erkekliğinin ispatlanmasıdır.

Ülkemizde erkek üstünlüğü yasalarca da kurumlaştırılmıştır. Halen yürürlükte olan ve Türk devletinin kadın-erkek eşitliğinden dem vurarak övündüğü yasalar, toplumda egemen olan feodal-pedersahi anlayışları, örneğin erkeğin evin reisi kılarak ve örneğin kadının kazancını erkeğin kazancına sayarak vs. legalleştirmiştir.

İlk bakışta eşitlikmiş gibi görülen bir dizi yasa ise —boşanma, miras vb. gibi— pratikte kadınların aleyhlerine işleyen yasalardır. Genelde varolan yasal haklardan esas olarak faydalanan kesim ise —seçilme hakkı, eşit öğrenim hakkı, vs. gibi— varlıklı kesimdir. Toplumun yarısını oluşturan kadınların % 3,5'ünü ücretli emekçi kadınlar, % 81,5'ünü ise "ev kadınları" oluşturmaktadır. Kırsal kesimde "ücretsiz aile işçisi" olarak çalışan ve tarımsal nüfusun büyük bölümünü oluşturan kadınlar da, bu "ev kadını" kategorisine dahildir. Bunlar ülkemizde emekçi kadınların da en büyük bölümünü oluşturmaktadırlar.

Esasen kol gücüne dayanan tarla ve ev işleri olmak üzere, sabahın köründen akşamın geç saatlerine kadar durmak-dinmek bilneden koşturan ve yaptığı işin ücret olarak karşılığını bile alamayan köylü kadınlar, en fazla ezilen kadın kesimidir. Feodal şiddet, dinin etkisi, eğitimden ve sağlık hizmetlerinden yoksunluk! Yani insanca yaşamaya dair ne varsa, ondan mahrum bir şekilde köle olarak doğup köle olarak ölmek! İşte toplumun köylü kadınlara çizdiği "kader" budur. (İstatistik veriler için Bkz. "Türkiye'de Kadın", A. Altındal.)

Ama bunlar madalyonun bir yüzüdür. Diğer yanda ise, kapitalizmin fabrikalarda atölyelerde ucuz işgücü olarak topladığı ve

yer yer de ev işçisi olarak iş verdiği proleter kadın kitleleri vardır. Feodal-pederşahi ideolojinin temel taşlarından biri olan, erkeğin besleyiciliği, özellikle şehirlerde alt ve orta gelir gruplarında pratikte işlemez duruma düşmüştür. Geçim derdi kadın kitlelerini de iş piyasasına yöneltmekte ve "ev kadının dünyasıdır" anlayışına darbe indirmektedir. Feodalizmin kölelik zincirinden bir ölçüde kurtulan proleter kadın kitleleri kendilerini kapitalizmin baskı ve sömürü mekanizmasının dişlilerine kapırmaktadır. Ekonomik kriz ve onun ikiz kardeşi işsizlik, genelde emekçi kitlelerin, özelde de emekçi kadın kitlelerinin başlarının üzerinde Demokles'in kılıcı gibi sallanmaktadır.

Proleter kadınların büyük çoğunluğu düşük ücretli sanayi dallarında çalışmakta ve bir dizi sanayi ve iş alanı onlara kapalı tutulmaktadır. İşsizlik, düşük ücret, anne ve çocuk sağlığını koruyucu yasaların yetersizliği, kreş sorunu, çalışan kadınların başlıca ekonomik sorunlarından bazılarıdır.

Türk devletinin sözcülerinin tüm "kalkınıyoruz", "Avrupa ile aşık atacak duruma geldik" çılgınları, günbegün kötüleşen ekonomik durumu ve yığınların mutlak yoksullaşmasını örtemez. Ve her yerde olduğu gibi, Türkiye'de de bu durumdan en fazla etkilenenler kadın emekçiler olmaktadır. İşlerini ilk kaybedenler kadınlar olmakta, hayat pahalılığı, onları en temel gereksinim maddelerini en ucuz bir şekilde elde edebilmek için iki kat daha çalışmaya ve hatta sigortasız ve her türlü güvenceden yoksun bir şekilde eve iş almaya zorlamaktadır. Tüm bunlara rağmen bütçeyi denkleştiremiyorlarsa, o zaman onlara açılan kapı, "varolan düzenin emniyet sipobu" (Clara Zetkin'in dediği gibi) fahişelik olmaktadır.

Pek çok kadının önüne açlık veya fuhuş şeklinde birbirinden kötü iki seçenek koyan ekonomik düzen, aynı şekilde, ya ömür boyu bir erkeğe, ya da her erkeğe ait olma şeklindeki ikilemi koyan ahlak anlayışıyla birleşince, fuhuşun bir çığ gibi büyümesi sonucunu doğurmuştur. 1974'te kayıtlı fahişelerin sayısı 2000 iken, 1983 Türkiye'sinde bu 238 000'e çıkmıştır.

Bir yanda, Birleşmiş Milletler'in "ayrımcılığa karşı" kararının imzalanması, ve ardından yapılan törenler; özünde kadınları hedefleyen ve aşağılayan müzır ve polis yasaları... Diğer yanda, dört karlı ağaların

milletin vekillliğini üstlenmesi, namus cinayetlerinin hoşgörülle karşılanması, ve gittikçe artan sayıda kadının fuhuşa itilmesi...

İşte, kutsal özel mülkiyet üzerine kurulu düzenin değişik yüzleri!

1990 yılının Türkiye'sinde kadınların durumunu ele almak, emekçi kitlelerin son on yılını yaşamın her alanında belirleyen 12 Eylül'e ve bunun emekçi kadınlar üzerindeki etkisine değinmeden mümkün değildir. Ülkeyi ölüm sessizliğine boğan, en küçük muhalefeti ve mücadeleyi zor ve kanla bastıran açık faşist rejim, onbinlerce kadın ve erkek devrimciyi cezaevlerine tıkıymış, en ağır işkencelere uğratmış ve yüzlercesini katletmiştir. Son on yıl, aynı zamanda hapishanelerde kadın ve erkek devrimcilerin mücadeleleriyle doludur... Ama mücadele sadece cezaevleriyle sınırlı değildir. Dışarda da siyasi tutukluların direnişlerine destek amacıyla dayanışma eylemlerinin en ön saflarında yürütenler kadınlar olmuştur.

Sadece bu da değil. Ölüm sessizliği son yıllarda işçi ve öğrenci kesimindeki kıpırdanmalarla yırtılmıştır. Bu kıpırdanmalar, gelecek mücadele dolu günleri müjdeliyor. Bu mücadelelerin gelişmesi içinde, kadın sorunu da özel bir yer tutmaktadır. 1984'lerden beri kadın sorunu kamuoyunu uğraştıran bir sorun haline gelmiştir. Toplumdaki konumlarından memnun olmayan kadınlar, seslerini duyurmaya ve merkezinde kendi öz sorunları duran eylemler koymaya başlamışlardır. Ve bu ses, toplumun her kesiminde bu sorunda var olan yaraları ortaya çıkardığı ölçüde yankı bulmuş ve islamcılardan tutun, devrimci kesime kadar yeni çözümler arayan bir tartışmaya dürtülmüştür. Bu yönüyle, bu ses ileri bir adımdır.

Fakat aynı zamanda ideolojik besinini esas olarak burjuva ideolojisi olan feminizmden alan ve emekçi ve proleter kitlelerin bilinçlerini karartmaya yarayan reformist bir hareketin ilk nüvelerini oluşturmaktadır. İşte bu noktadan itibaren Marksist-Leninistlerin, komünistlerin ertelenemez ikili görevi ortaya çıkmaktadır. Bir yandan, bir burjuva kadın hareketinin nüvelerini oluşturan bu harekete yönelen, çıkış noktası erkek-şovenizmi olan saldırılara karşı tavır almak ve diğer yandan da kadınların gerçek kurtuluşunun önünde engel olan feminizme ve reformizme karşı mücadele etmek. Bu mücadelede de mızrağın sivri

ucunu kadınların özgürleşmesinin önünde esas engel olan feodal anlayışlara yönelmek gerekmektedir.

Türkiye'de kadınların gerçek kurtuluşunun yolunu açacak olan Demokratik Halk Devrimi mücadelesine en geniş proleter ve emekçi kadınları örgütlü olarak katabilmek için, *bugün* komünist kadın savaşıların yaratılması ve bunların eşit hak ve yükümlülüklerle ML bir parti örgütlenmesi içinde yerlerini alması, kavranacak esas halkadır.

ÜÇLÜ SÖMÜRÜ VE BASKI

Lenin, "eşitlik" üzerine diller döken tüm iki yüzlü burjuvaları teşhir ediyor ve onlara şu üç soruyu yöneltiyordu:

"Hangi sınıfın hangi sınıfa eşitliği? Hangi ulusun hangi ulusa eşitliği? Hangi cinsin hangi cinse eşitliği?"

Türkiye'de ezilen Kürt ulusu ve Arap, Ermeni, Laz, Çerkez, Gürcü ve diğer azınlık milliyetlerden emekçi kadınların durumunu belirleyen, işte bu üçlü eşitsizliktir. İçişçe geçmiş durumuyla üçlü baskı ve sömürü altında olma durumudur.

Osmanlı geleneğinin izinde ilerleyen Türk devleti, kuruluşundan bu yana Kürt ulusunun ayrı devlet kurma hakkını ve Arap, Ermeni, Laz, Çerkez, Gürcü ve diğer azınlık milliyetlerin milli haklarını gaspetmekte ve katliam, zorbalık, ideolojik saldırılarla ulus ve milliyetleri eritme ve yok etme siyaseti gütmektedir.

Türk olmayan milliyetlerin varlığının reddedilmesi, dillerinin yasaklanması ve geliştirmelerinin engellenmesi, günlük politikanın parçasıdır. Kürt milletinden ve azınlıklardan yükselen her tepki ise en vahşi şiddetle, katliamlarla, zoraki göçler, yağma ve talanla bastırılmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti'nin tarihi buna yüzlerce kara örnekle doludur.

İdeolojik alandaki saldırının en basit örneği, TC devleti sınırları içinde yedi yaşına basan her çocuğun, hangi ulus veya azınlık milliyetten olursa olsun, her sabah, "Türkün, doğruyum, çalışkanım... varlığım Türk varlığına armağan olsun" diye ant içmek zorunda bırakılmasıdır. "Vatandaş Türkçe konuş" kampanyalarıyla azınlıkların

özel hayatlarında da dillerini konuşmalarının engellenmesidir. Zorla Türkleştirme çabalarıdır.

Ve tüm bu ulusal baskılardan kadınlar özel paylarını almaktadırlar.

Bir taraftan tüm devlet hizmetlerinden esasen yoksunluk, diğer taraftan feodal gelenek ve törelerin ağırlığı Kürt kadınının yaşamını karartmaktadır. O, ailenin ücretsiz kölesi, kan davasında barış hediyesi, üç-beş koyuna veya altına satılan bir çocuk doğurma makinesidir. Başlık parası, çokkarınlık, zorla evlendirme, namus belası, koca-ağabey-baba dayağının altında en yaygın ve yoğun biçimde ezilen Kürt kadınıdır.

Kişiliği erine ve evine bağımlılık ideolojisiyle biçimlendirilmiş, toplumsal hayatın tüm alanlarından uzak tutulmuş olan Kürt kadını, erkeğinin katledilmesi, cezaevlerine tıkalması ile birlikte sarsılmakta ve dilsiz bırakılmışlığın içerisinde kocasına, çocuklarına ve yakınlarına sahip çıkabilmenin en küçük koşullarını bile olağanüstü zorluklara göğüs gererek yerine getirebilmektedir. Türkçeyi bilmeyen, kendi dili Kürtçeyi konuşması ise yasaklanan Kürt kadını yıllar boyunca cezaevlerindeki yakınlarıyla zaten kısıtlı olan görüşme olanaklarından bile yararlanamamış ve bu en basit hakkını bilen ancak açlık grevi gibi eylemlerle, mücadeleyle elde edebilmiştir. O her olayda, Türk devletinin zorbalığıyla burun buruna; ırzına geçilmiş, dövülmüş, kocasıyla cinsel ilişkide bulunup bulunmadığını tespit amacıyla zorla muayene gibi saldırılara maruz kalmıştır.

Kürt kadınının kendi kurtuluşunu kendi eline alabilmesinin ilk önşartı, feodalizmin karanlık örtüsünü üzerinden yırtıp atmasıdır.

Bu mücadelede mızrağın sivri ucunun Türk şovenizmine yöneltilmesi gerektiğini unutmadan, faşist-Kemalist ideolojiye karşı haklı mücadelelerinde ayrımsız bir şekilde ulusal gelenek ve törelere sarılanlara ve dolayısıyla da bu geleneklerin gerici-feodal yanlarını da yüceltenlere karşı mücadele etmenin gerektiği görüşü doğru bir görüşür.

Diğer azınlık milliyetlerden kadınların durumu, üçlü baskıya maruz kalma bağınısında, Kürt kadınlarının durumundan özde değişik

olmasa da bu baskıların yoğunluğu ve biçimi açısından belli farklılıklar göstermektedir.

Ermeni, Arap, Çerkez, Laz ve diğer milliyetlerden azınlıklar, sayıca da bir azınlık oluşturmakta ve misak-ı milli'yi parçalama açısından bugün doğrudan bir tehlike teşkil etmemektedirler. Bundan dolayı da doğrudan şiddetle yok etme siyasetinden ziyade, esas olarak asimilasyon ve ideolojik alandaki saldırılara maruz kalmaktadırlar. Ama bu her zaman böyle olmamıştır ve gelecekte de değişebilir. Azınlıklara karşı zorbalık, her başkaldırıda gündeme gelmiştir ve gelecektir. Ermeni örgütlerinin bomba eylemleri ile birlikte Türkiye'de yaşayan Ermenilere karşı körüklenen nefret duyguları ve kışkırtmalar buna örnektir.

Doğrudan saldırının gündemde olmadığı zamanlarda azınlık milliyetler her fırsatta ayrı dil-din-töre ve ulusal özelliklerine atıfta bulunularak aşağılanmakta, horlanmaktadırlar. Örneğin Ermeni kadınları tüm asimilasyon ve zorla müslümanlaştırma çabalarına karşın, ulusal özelliklerinden kaynaklanan daha kendine güvenir, özgür hal ve tavırlarından dolayı, fahişe veya "hafif kadın" olarak damgalanmakta ve cinsel saldırılara maruz kalmaktadırlar.

Şu genel kuralı koyabiliriz: Kadını erkeğin en önemli kutsal malı olarak kabul eden feodal-pederşahi ideoloji, ulusal baskı alanında da görev görmektedir. Böyle olduğu için de, kişilere veya topluluklara saldırıda, onları can damarından vuracak olan şey, bu kutsal mala, yani kadınlara, kızlara saldırmaktır. Kadın cinsinin özel mülkiyetle yenilgisinden bu yana dünya tarihi, ataerkil gensler arası savaşlardan, içinde yaşadığımız çağın en modern savaşlarına kadar bunun örnekleriyle doludur. Her savaş veya saldırıda kadınların ırzına geçilir, kaçınılır, zorla karı edinilir, öldürülür. Komünistler açısından karşısında savaşılan bu durum; sömürücü sınıflar tarafından normal görülür, körüklenir; planlı-sistemli bir biçimde uygulanır. Türkiye'deki azınlık milliyetlerden kadınlar da geçmişte ve bugün erkek-şovenizmi ile bütünleşmiş Türk-şovenizminin hem doğrudan şiddetine hem de horlanma, aşağılanma ve cinselliklerine yönelik saldırılarına maruz kalmaktadırlar.

Türk hakim sınıflarının onyıllarca sürdürdüğü 'böl ve yönet' siyaseti, ideolojik saldırıları Türkiye halkı içerisinde şovenizmin ve milliyetçiliğin derin kök salmasını birlikte getirmiştir.

HEDEF BİR - YOL BİR

Lenin ve Stalin'in Önderliğindeki Sosyalist Sovyetler Birliği Bize Örnektir...

Marksist-Leninistler her sorunda olduğu gibi, kadın sorununda da tüm ülkelerin deneyimlerinden ve devrim tecrübelerinden öğrenmek zorundadır. Fakat bu görev içerisinde Sosyalist Sovyetler Birliği'nin kadınların kurtuluşu noktasındaki kazanımlarının savunulması ve propagandası özel bir önem taşınmaktadır.

Komünizmin birinci aşamasına dek gelebilmiş olan Sosyalist Sovyetler Birliği, bu sorunda tüm emekçi kadınlar için örnektir. Ve yine Lenin ve Stalin'in önderliğindeki ve özellikle de Stalin önderliğindeki Sovyetler Birliği, kadınların kurtuluşu sorunundaki kazanımlarıyla, geçmişte ve bugün tüm revizyonist, reformist, Troçkist ve feminist akımların saldırılarının merkezinde durmuştur ve durmaktadır.

Sosyalist Sovyetler Birliği, kadınların tüm demokratik haklarını; onların yasalar önünde eşitliğini bir darbeye gerçekleştirdi. Sovyetler Birliği, Ekim Devrimi ve ardından koyduğu yasalarla 1918-1919'da tüm "en ileri demokrasi" ile övünen emperyalist ülkelerin yalanlarını yüzüne vurdu: kapitalizm ve emperyalizm çağında burjuva-demokratik cumhuriyetlerin en demokratiklerinin bile, kadınların demokratik haklarını gerçekleştirmediğini pratikte gösterdi.

Sovyetler Birliği, bir dizi yasayla toplumsal yaşamın her alanında gerçek kadın-erkek eşitliğini yarattı. Sadece bu da değil. Kapitalist ve tüm sömürücü toplumlarda kadının toplum içinde gelişmesinin önünde engel olan annelik, önemli bir toplumsal görev olarak kabul edildi ve ödüllendirildi. Anneliğin ve çocukların korunması en geniş bir şekilde ele alındı. Eşit işe eşit ücret, ekonominin temel yasası oldu. Sosyalist Sovyetler Birliği bu noktada da kalmadı. Lenin, Sovyetler Birliği'nde kadınlara ilgili olarak şöyle demektedir:

"Ama Sovyet düzeni, sınıfların ortadan kaldırılması için ekonomik ve toplumsal eşitlik uğruna en son kesin savaşın demektir.

Demokrasi, sadece kapitalizmin ezdikleri, bu arada ezilmiş bir cins için olan bir demokrasi bile, bize yetmez.

Proleter kadın hareketi, biçimsel bir eşitlik için savaşımı değil, bilakis temel görevi bilir. Kadını toplumsal üretim çalışmasına katmak, onu ebediyen ve sadece mutfak ve çocuk odasına kapatan, köreltici ve aşağılayıcı "ev köleliğinden" kurtarmak —işte temel görev budur."

Kadının kurtuluşunda özsel olan şey, kadının ezilmişliğinin temeli olan üretim araçları üzerindeki özel mülkiyeti ve küçük üretimi süpürüp atmak için ekonomide ve siyasette sosyalist temellerin yaratılmasıdır.

Sovyetler Birliği, tüm alanlarda kadının gerçek kurtuluşu görevlerine sarılmıştır. Sorunlar ve görevler açıkça ortaya konmuştur: Hedef, Lenin'in deyimiyle, "her aşçı kadının devleti yönetecek duruma" gelmesidir.

Kadınlar geniş çapta üretim içine çekildiler. İlk başta bu, genellikle geleneksel kadın meslekleri alanında oldu. Bu kadınların genelde eğitim seviyelerinin düşüklüğünden ve aynı zamanda ev yönetimi, çocuk eğitimi alanındaki yeteneklerini toplumun ihtiyacı olan bu alanda gösterebileceklerinden kaynaklanmaktaydı. Fakat Sovyetler Birliği'nin kadın ve erkek komünistleri en başından kadınları sanayinin her alanına (kadınların sağlığına zararlı olanlar dışında) erkeklerle aynı ölçüde sokma görevini önlerine koydular.

Özellikle kadınlara yönelen okuma-yazma kampanyalarına girildi ve yine en başından kadınların devlet aygıtının tüm organlarına çekilmesi görevi ciddi bir şekilde ele alındı. Kadınların bu alanda halen az sayıda oldukları ve bunun değişmesi gerektiği sürekli dile getirildi. Ev işlerinin toplumsallaştırılması amacıyla çocuk yuvaları, yurtlar ve toplumsal mutfaklar yaratıldı.

Sosyalist Sovyetler Birliği'ne gelen tüm eleştirilerin ortak yanlarından biri devrimden hemen sonra ve en gecinden de 1925'te kadınların tam eşitliğinin tüm alanlarda sağlanması gerektiği şeklindeki yaklaşımlardır. Ve örneğin, 1925 yılında yönetici organlarda kadınların oranının halen çok az olduğuna dair istatistikler, Sovyetler Birliği'nde

kadınların kurtuluşu sorununda nitelikte bir değişikliğin olmadığını "ispatlamak" için kullanılmaktadır. Bu yaklaşım tarzı sahtekarcadır. Çünkü bu istatistikleri ortaya koyan ve bunlardan yola çıkarak kadınların kurtuluşunu daha da ilerletmek için görevleri ve tedbirleri tespit eden ve bunları pratiğe geçiren, bizzat Sovyet organlarıdır. Onlar, görevlere sarılırken, kadınların yüzyıllar boyunca ezilmişliğinin ve bundan kaynaklanan toplumsal durumlarının bir-iki yıllık süre içinde —hele hele 1919 yılı Rusyası gibi ekonomik çöküntü içinde olan bir ülkede— ortadan kaldırmayacağını da bilincindeydiler.

Rusya Komünist Partisi ve Sovyet devlet organları, kadın kitlelerini iktidara çekmek, ve onlara hakettikleri yeri vermek yolunda yapabilecekleri herşeyi yaptılar. Köylü ve işçi kadınların delege sistemlerini yaratarak, bu delegelerin rotasyonla devlet organlarının yönetim ve önderliğinde yer almalarının olanaklarını yarattılar. Aynı zamanda kadını "aşağılık" bir yaratık olarak sınıflandıran feodal-burjuva düşüncesine karşı, geniş çaplı bir ideolojik mücadele yürüterek en enerjik bir biçimde üzerine gittiler.

Kadınlara bağımsızlıklarının ve kendi başlarına yaşamalarının tek yolu olan, toplumsal üretime katılma yolu gösterilerek ve bunun şartları yaratılarak, özellikle koca terörüne karşı mücadele yürüttüler.

Sosyalist Sovyetler Birliği ve onun kadınların kurtuluşuna dair tecrübeleri, bizim önümüzde büyük bir örnektir. Görev, bu muazzam deneyimleri değerlendirmek ve pratikte uygulamaktır.

BUGÜNKÜ TEMEL GÖREVLERİMİZ...

Proleter ve emekçi kadınlar gerçek kurtuluşlarına, ancak kadının çifte ve üçlü sömürülmesi ve ezilmesinin temeli olan üretim araçları üzerindeki özel mülkiyete son verecek olan proleter-sosyalist devrimle; bütün dünyada komünizm hedefine yönelen proletarya diktatörlüğü şartlarında tavizsiz varabilirler ve mutlaka varacaklardır.

Bu yol, uzun ve meşakkatli bir yoldur. Bu yol, gözleri günlük "acil sorunlarda somut çözüm"leri herşey görenler açısından "hayalci" bir yoldur. Ama bu yol, gerçek kurtuluşun biricik yoludur.

Emekçi, proleter, ezilen kadınların ve genelde kadın cinsinin, ezilmişliğinden gerçek kurtuluşu için, *bugün* kadın-erkek tüm proleteryanın ve emekçilerin önünde duran ilk hedef anti-emperyalist, demokratik devrim ile yolun temizlenmesidir.

Emperyalizme bağımlılığa son verecek; her türlü feodal, yarı-feodal ilişkiyi kökten tasfiye edecek olan demokratik, anti-emperyalist devrim, kadın sorununda asgari olarak kadının tam hukuki eşitliğini sağlayacak ve kadının toplumsal gerçek eşitliği için de mücadeleyi bayrağına yazacaktır. Kadının köleliğinin feodal, yarı-feodal zincirleri demokratik devrimle ortadan kaldırılacaktır. Kafalardaki feodal, yarı-feodal düşüncelere karşı amansız ideolojik mücadele; bunların pratik yansımalarına karşı her alanda tavizsiz savaşım anti-emperyalist demokratik halk iktidarında en önemli mücadele alanlarından biri olacaktır.

Marksist-Leninistler daha bugünden tüm dikkatlerini kadın cinsinin tam kurtuluşu sonal hedefi üzerinde yoğunlaştırıyor; bu sonal hedefe varmak bakış açısı ile, günün görevlerine yaklaşıyorlar. Bu sonal hedef, "kadının tam kurtuluşu" hedefi, aslında bir "parça sorunda"ki sonal hedefdir. Ve bu "parça", ancak bütün içindeki gerçek yerine doğru yerleştirildiğinde, parçadaki hedefe doğru bir biçimde yürümek mümkündür. Bütün ise, toplumun yarısını oluşturan kadınların kurtuluşu değil, bir bütün olarak toplumun tüm ezilen ve sömürülenlerinin sömürü ve baskıdan kurtuluşudur. Bütün ülkelerin proletaryasının ve ezilen halkların kurtuluşu; proletarya üzerinden "insanlığın" kurtuluşudur. Kadınlar gerçek kurtuluşa, ya proleter dünya devriminin muzaffer savaşçıları olarak varacak; ya da köle olarak, ama sanki özgürlüğe kavuşmuş gibi görünen köleler olarak, köleliğin biçimi değişmiş köle olarak kalacaktır.

"KURTULUŞ YOK TEK BAŞINA! YA HEP BERABER, YA DA HİÇBİRİMİZ!..."

Kadınların gerçek kurtuluşunun yolu, kadın ve erkek proleterlerin , kadın ve erkek emekçilerin ORTAK, BİRLİKTE, ÖRGÜTLÜ DEVRİM MÜCADELESİNDEN geçer.

Tüm Marksizm-Leninizm adına konuşan revizyonist ve

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

oportünistlerin tersine, bugün kadın sorununda esas görevin, "kadın yığınlarını kazanmak" değil; kadın yığınlarını, proleter devrim savaşına katabilecek ÖNCÜ KADINLARIN kazanılması olduğunu söylüyoruz.

Esas görev, tek görev değildir. ÖNCÜ KADINLARIN kazanılmasının esas görev olması demek, hiç bir şekilde kadın yığınları arasında çalışma yapılmayacak, onlar yığınlar halinde kazanılmaya çalışılmayacak demek değildir. Hayır, yalnızca görevler zinciri içinde kavranacak, üzerinde yoğunlaşılacak halkarın ne olduğunun tespitidir.

Bu görevin somut çözümlü, bizim için şu anlama gelir:

Komünist Partisi içinde ve çevresinde bulunan, hem sayıca erkeklere göre az ve hem de onlara göre siyasi bakımdan genelde geri olan kadınlar harekete geçirilmeli, eğitilmeli, eşit hak ve yükümlülöklere sahip aktif savaşçılar haline getirilmelidir.

Bunun için ML parti çevresinde, örneğin kadın grupları oluşturulabilir, bu gruplar içinde hem kadın sorunu hem de diğer sorunlar tartışılıp, eğitimi yapılabilir. Böylelikle kadınlar, bu gruplar içinde erkek yoldaşlarına karşı olan dezavantajlarını, çekingenliklerini aşma yönünde yetkinleştirilebilirler.

Varolan sendikalar, DEMKAD vb. kitle örgütleri içine doğru görüşler taşınmalı ve yanlışlara karşı ideolojik mücadele yürütölmeli ve komünizme sempati duyan kadınlar örgütlenmeye çalışılmalıdır.

Gerek tüm dünyada, gerekse Türkiye'de sınıf mücadelesinin tüm sorunlarında, kadının ezilmişliği emperyalist sömürlü ve baskının bir parçası olarak teşhir edilmeli ve buna karşı mücadele yürütölmelidir.

Gerek ML saflarda, gerekse ML adına konuşanlar arasında kadın sorununda erkek şovenizminin esas hedef, esas tehlike olduğu bilinçte tutularak ona karşı mücadele merkeze konulmalıdır.

Buna en iyi örnek bir komünist örgütün aldığı şu karardır.

"Kadınlara ve çocuklara karşı şiddet uygulaması Parti üyeliği ile bağdaşmaz."

Ama biz erkek-şovenizmine karşı esas saldırımızı yöneltirken; özellikle burjuva, küçük-burjuva çevreler içinde gelişen feminizme ve Marksizm-Leninizm adına bu akımın kuyruğuna takılma, ona yağ

çekme eğilimlerine erkek-şovenizminin, feminizm ile ilkesiz, devşirmeci birlikteliğine de karşı çıkıyoruz.

Biz özellikle KP içinde ve çevresinde; ve devrimci çevrelerde kadınların kendi güçlerini küçümsemelerine, kadınlar hakkındaki erkek-dünyasının önyargılarını aynen üzerlenmelerine karşı mücadele ediyoruz.

Biz kadını;

düşman karşısında boyun eğmeyen, kararlı savaşçı kadın; uğrunda savaşmaya değer en yüce hedef için, kadınların da bir parçası olduğu proletaryanın, ezilenlerin, emekçilerin, tüm insanlığın kurtuluşu için savaşan kadın;

biz proletaryanın savaşımına aktif ve önder olarak katılacak, uluslararası proletaryanın öncü örgütleri içinde yerini alacak, "göğün yarısı" olan ve göğü feth etme azmine, bilincine, gücüne sahip komünist kadın savaşçı olarak görmek; öyle olmak istiyoruz...

Ve bunu istediğimiz ve buna ulaşmak kararlılığı ile sınıf mücadelesine bütün benliğimizle katıldığımızda, bu istek gerçeğe dönüşecektir. O günler uzak değildir! O günleri yaratmak bizim ellerimizdedir...

Yitirilecek tek günümüz yoktur. Yitirdiğimiz her gün düşmana; kazandığımız her gün ezilenlere aittir.

Zincirlerimizden başka yitireceğimiz bir şey yoktur!

Kazanacağımız koca bir dünya vardır!

Haydi zincirleri kırmaya!

Haydi devrim ocağını körüklemeye!

Haydi zulmü rüzgarlara savurmaya!

Haydi tavi gelen demire vurmaya!

CİNSİYETÇİ BASKILARA KARŞI

1 — DEVRİMCİ ÇEVRELERDE DEVRİMCİLİK ADINA SAVUNULAN NAMUS ANLAYIŞINI YIKALIM!...

Bir zamanlar bir devrimci örgütün sempatzanı olan bir unsur kendisini savunmak amacıyla devrimci örgütlerin yayın organlarında basılmasını istediği yazılar göndermiştir.

Karısını benzin dökerek yakan bu kişi, şu an cezaevinde yatmakta ve yaptığı bu karşı-devrimci eylemi ve kendisini savunma amacıyla devrimci kamuoyuna mektuplar yazmakla uğraşmaktadır.

Olay kısaca şu şekilde gelişmiştir:

Bir dönem devrimci bir örgütün sempatzanı olan bu kişi ile karısı arasında uzun dönemden beri anlaşmazlıklar başgöstermiş, kadın ayrılma isteğini dile getirmiş, bir başkasını sevdiğini açıklamış, ama bu kişi kadını ısrar, zor ve şiddetle kendine bağımlı tutmaya çalışmıştır.

Son olarak kadın dayanamamış ve çocuklarını da alarak bir kadınlar evine sığınmıştır.

Feodal düşünce yapısına sıkı sıkıya bağlı olduğunu korkunç eylemiyle sergileyen "koca", bu durumda sinsice plan kurarak "medenice görüşme", "çocukların geleceği üzerine konuşma" bahaneleriyle kadını bir parkta buluşmaya ikna etmiş, burada ise kadının üzerine benzin dökerek ateşe vermiştir. Kadın, ağır yaralar alarak kılıpayı ölümden dönmüştür.

Tüm bunlardan sonra, şimdi de yaptığı eylemi savunmaya çalışan; yaptığını "haklı" ve hatta "devrimci" bir eylem olarak gösterme çabalarına girişen bu unsurun devrimci yayın organlarında basılmasını istediği yazısı da onun bu "namus kurtarma" çabasının bir parçasıdır.

Hem sözkonusu yazısında, hem de devrimci kamuoyuna yönelen diğer mektuplarında bu unsur, yaptığı karşı-devrimci eylemin sorumluluğunu devrimci örgütün sempatizanlarının üzerine yıkmaya çalışıyor; bunu yaparken de tanıdığı bazı kişilerin isimlerini, "kod isimleri" olduğunu söylediği isimleri, vb. yazarak (cezaevinden çıkan bu yazıların polis tarafından okunduğu kesindir), onları burjuvaziye ihbarlamaktan çekinmiyor. Bizim açımızdan karısına uyguladığı karşı-devrimci, iğrenç eylemle karşı-devrim saflarına kaymış olan bu unsur, bu yolda ilerlemekte ısrarlı olduğunu, bu girişimleriyle de gösteriyor.

Bu unsurun yazılarını bilinçli olarak yayınlamıyoruz. Çünkü bu mektuplar genel bir kendini savunma çabası yanında öncelikle bir dizi adi karalama, dedikodu, suçlama vs. ile doludur ve bunlar üzerine ne temelde olursa olsun, bir tartışmayı kökten reddediyoruz. Gerekli gördüğümüz noktalarda, bu kişinin düşünce yapısını ve dolayısıyla da onun kaynağını aldığı feodal ahlak, namus anlayışını teşhir amacıyla bu mektuplardan genel anlayışı gösteren alıntılar yaparak, bu olayla ilgili tavrımızı ortaya koymaya çalışacağız.

KAHROLSUN BÖYLESİ CANİLİKLERE TEMEL OLAN FEODAL-PEDERŞAHİ ANLAYIŞLAR

Bu eylemin temelinde yatan bir tek düşünce vardır: Kadın benim malımdır, o benim ömür boyunca kölemdir ve onun benim isteğimin dışında hareket etmesi, bir başkasını istemesi mümkün değildir. Ve kadın, bu "kuralın" dışına çıkıyorsa, erkeğin onun ölümü veya yaşamı üzerinde karar vermesi, onun "en doğal hakkı"dır.

Kadın, şimdiye kadar birlikte yaşadığı kocasıyla, artık birlikte yaşamak istemediğini, bir başkasını sevdiğini açıklayarak, işte bu "kural" dışına çıkmış, başka bir erkekle ilişki kurmuş ve resmi nikahlı kocası olan, o yüzden de kendini "mal"ı olan kadın üstünde resmen

"hak sahibi" gören erkek de onu yakarak, "namusunu temizleme" hakkını kullanmıştır.

"Bana yar olmayan, başkasına da yar olmasın" anlayışıyla karısını yakan ve geçmiş "mutlu" günler üzerine ağıtlar dizen bu kişi, halen —belki de bir zamanlar karşılıklı sevgi üzerine kurulu olan mutluluğun, bir zaman sonra sona erebileceğini— karısının bir başkası, evet kendisinden başka biri ile ilişki kurabileceğini kesinlikle kabul etmek istememektedir ve bundan dolayı da karısının "yoldan çıkarıldığı" inancına sarılarak, yaptığı caniliğin sorumluluğunu başkalarının üzerine yıkmaya çalışmaktadır. Ve bu çabasına da çok "erdemli" bir etiket yapıştırılmaktadır:

"Bu namussuzları Türkiyeli devrimci kamuoyuna tanıtmayı bir görev olarak görüyorum." (Sözkonusu mektuptan)

Bu kişinin "namussuzluk" olarak adlandırdığı olaylar, kendi mektubunda anlattığına göre, "...örgütlenmesini, fuhuş örgütlenmesi derekesine düşüren" olaylardır.

Bunlardan biri, yukarıda anlattığımız, kendi karısının, kendisine karşı sevgisinin bitmesi sonucu, kendisinden ayrılmak istemesi, bunu açıkça ortaya koyması; bu arada bir başka erkekle de ilişki kurmasıdır. Karısının ilişki kurduğu kişi; —ki iddiasına göre devrimci örgüt temsilcisi imiş— ona göre karısını kandırmıştır.

Bunlar bu kişiye göre, o kadar namussuzdur ki, bir de "piç edinmişler" ve bu "piçi" "alelacele aldırılmışlardır". (Mektuptan)

Bunun ötesinde yine bu kişinin mektubunda, "devrimci kamuoyuna" verdiği bilgiye göre, bundan önce de, açık ismini ve kod ismi olduğunu söylediği ismini verdiği ve... sorumlusu, vb. dediği bir başka kişi, bundan bir kaç yıl önce, bir başkasının "eşini baştan çıkarmış ve yuva yıkmış"ır. Vb.

Bütün bunlar bu kişiye göre, namussuzluktur, fuhuştur, vb.

Bu kişiye göre, ilgili devrimci örgütün bu konulardaki şimdiye kadarki tavrı, "zoraki yapılmamıştır. Gönüllü birliğe sözümüz yoktur" olmuştur. "... bu namus anlayışı" sürer de, o "bunca yuva yıkmayı meslek edinmiş bu iki alçak"a karşı "tavır takınmayıp teşhir etmezse",

... diyecek tek sözü olacaktır: "Namuslu namussuzlar". (Alıntılar mektuptan)

Biz, önce bu mektupta devrimci örgüt temsilcisi oldukları iddia edilen kişilerin anlatılan tavırlarında, ilişki gönüllülük, karşılıklı istem temelinde kurulduğu noktada, bir namussuzluk" görmüyoruz. Eğer cinsel ilişki, satma-satın alma temelinde bir ilişki değilse, —ki öyle olduğunu mektup yazar da iddia etmiyor— bunda "fuhuş" da görmüyoruz.

Bizim bu bağıntıda, gerçekten devrimci örgüt temsilcisi olan insanlar, mektupta çizilen tabloya uygun ilişkilere girerlerse, tavrımız onları "fuhuşla", "namussuzlukla" vb. suçlamak olmaz. Onlara, biz kişisel-cinsel sorunları, siyasi faaliyetlerinin önüne çıkaran bir tavır içinde oldukları yönünde eleştiri getiririz; cinsel ilişki konusunda ciddi davranılması gerektiğini, vb. anlatırız. Bizim yaklaşımımızın, kadını mal gören feodal namus anlayışı ile en küçük bir ortak yanı yoktur.

Feodal namus anlayışının savunucularının bizi "namussuz" sayması gayet doğaldır. Ters, eşyanın doğasına aykırı olurdu.

Biz cinsel ilişkiyi, karşılıklı istek; sevgi dışında ele alan; kadın ve erkeğin birlikteliğini bunun dışında —(bu bağıntıda) ele alan bir namus, ahlak, vb. tanımıyoruz.

Bu yüzden de eğer feodal namus anlayışını savunan biri; "namusunu" temizleme adına, karısını yakma eylemine girebilen biri, bize "namussuz"luk yakıştırıyorsa; biz evet bu NAMUSSUZLUĞU kabul ediyoruz.

Bizim, kadınları erkeklerin bir kölesi, kadınları "en son el uzatılacak olan" kendi malı olarak gören, kadınlara ömür boyu sevmediği bir kişiye kendisini tüm varlığıyla teslim etmesini öğütleyen, "en namuslu, iffetli" kadın, kendini ömür boyunca bir kişiye —meşru kocasına— bir defada satan kadındır felsefesiyle köleliği bir erdem olarak gösteren feodal-pederşahi namus, ahlak anlayışıyla hiçbir yakınlığımız olamaz. Yeri tarihin çöplüğü olan ve fakat hakim sınıflar tarafından ayakta tutulmaya çalışılan ve körüklenen, bizim toplumumuzun hemen tüm kesimlerinde, evet bu toplumu değiştirme misyonuna soyunmuş devrimciler arasında da halen

yaygın, yer yer hakim olan; ve yer yer de "yığınlara ters düşmeme" adına savunulan bu anlayışı biz kökten reddediyor ve bu ideolojiye karşı kararlı bir şekilde siyasi mücadele veriyoruz. Bundan dolayı, bizde feodal namus olmadığı suçlaması bizi yaralamaz, tersine bize şeref verir.

Biz bu konuda bir tek ahlak tanıyoruz: Kadın ve erkeğin eşit haklar ve karşılıklı sevgi üzerinde yükselen birlikteliği. Karşılıklı sevginin bittiği yerde—ki bu birlikteliğin temeli, sevgi bir taraf açısından bittiği anda ortadan kalkar—, bu ilişkiyi zorla ayakta tutmaya kalkışmak, bizim proleter ahlak anlayışımıza terstir. Hiçbir gerekçe, bu mutlak doğruyu rölative etmek için kullanılamaz. Tüm "fakat", "ama"ların kaynağı, mutlaka ve kesinlikle proleter ahlak anlayışının komünist düşüncenin ötesinde bir ideolojiye tekabül eder, edecektir. Kadın ve erkeğin istek temelinde —bu ister "meşru" olsun, ister olmasın— birlikteliğini "fuhuş" olarak nitelendirenlerin bizzat kendileri, kadınları "bir erkeğe ait" (iffetli kadın) veya "tüm erkeklere ait" (orospu) şeklinde iki kategoriye bölerek ve her iki halde de, onları alınırsatılır bir mal olarak görüp; iffetli kadınlara tek eşli evliliği ve kocasına ömür boyu sadakati, kendilerine de çok karlılığı layık gören feodal-pederşahi anlayıştır.

Sözkonusu kişinin tamamen haksız ve karşı-devrimci bir konumda bulunduğu gözönünde tutularak, getirdiği tüm suçlama ve saldırılar geri çevirmek, kendine devrimci diyen herkesin görevidir.

Bu görevi yerine getirmeyenler, objektif olarak, kadının kurtuluşu sorununu kavramadıklarını ve teori-pratik uyumsuzluklarını sergilerler...

Şubat 1989

2 — PEDERŞAHİLİĞİN BİR YÜZÜ DE KADININ ERKEĞİN ZEVK ARACI VE ÇOCUK DOĞURMA ARACI HALİNE GETİRİLMESİDİR!

Engels "Ailenin, Devletin ve Özel Mülkiyetin Kökeni" adlı eserinde Erkek Egemenliğinin (Patriyarkat/Pederşahilik) kuruluşu ve özü hakkında şu tespitleri yapıyor:

"Analık hukukunun yıkılışı, dünya tarihi açısından kadın

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

cinsinin tarihi yenilgisi idi. Erkek evde de dümeni ele geçirdi, kadın aşağılandı, köleleştirildi, ERKEĞİN ZEVK ARACI VE BASİTÇE ÇOCUK DOĞURMA ARACI haline getirildi."

Engels, burada anlaşılır ve kesin bir biçimde erkek egemen toplumda kadın cinsinin ezilmesinin temellerinden birinin ne olduğunu koyuyor: Kadın erkeğin zevk aracı ve basitçe çocuk doğurma aracı haline getirildi: Bu olguda kadının binlerce yıldır süren *cinsel ezilmesinin* felaket dolu sonuçları gerekçelendirilmektedir. Kadın erkeğin karşısına eşitler arasında bir eşit, özgürler arasında bir özgür, kısaca özne olarak değil, cinsel sevgi ilişkisinde sevginin öznelerinden biri olarak değil, erkeğin bir nesnesi, ona göre ikincil olan, güçlü karşısında zayıf olan, onun iradesine uymak zorunda olan olarak çıkmaktadır.

Bu olguyu, anlamının tüm derinliği ile bir kez kavradık mı, o zaman kadınların erkekler tarafından uğratıldıkları tüm cinsel baskı biçimlerini görüp, gösterme, bunları teşhir etme ve bunlara karşı mücadele etme konusunda işimiz kolaylaşır.

Açıktır ki cinsel baskı sorunda da bizim çıkış noktamız sınıf sorunudur. Biz tüm kadınların hedefi olduğu tüm cinsel baskı biçimlerine karşı çıkar, bunları teşhir eder, toplum hayatından sökülüp atılması için mücadele yürütürken: a)bu baskı biçimlerinin de en derin temelini sınıflı toplum olduğunu, özel mülkiyet düşüncesi olduğunu, üretim araçları üzerinde özel mülkiyet olduğunu; baskının bu biçimlerinin de üzerinde yükseldikleri özel mülkiyete dayalı sömürü toplumunu sürdürmenin bir aracı olduğunu; b) toplumun erkek egemen bir toplum olması sonucu olarak baskıyı uygulayanların hakim sınıflarla sınırlı olmadığını, proletarya ve köylü yığınları içinde de erkeklerin ezici çoğunluğunun bu baskının uygulayıcıları olduğunu, bunun esasında sömürücülerin iktidarını ayakta tutmak için emekçi yığınların bölünmesinde en önemli bölünmelerden biri olduğunu; c) cinsel baskıdan da en fazla emekçi kadınların zarar gördüğünü ortaya koyarız.

*

Feodal, yarı-feodal, yarı-sömürge ülkelerde kadınların cinselliği korkunç saldırıların hedefidir. Bu alanda bu ülkelerde kadınların

cinselliğinin köleştirilmesi, körleştirilmesi, kadınların sakatlanması, sakat bırakılması resmi ile karşılaşırız.

Birçok Kuzey Afrika ülkesinde bugün hala kadınların "sünnet" edilmesi geleneği yaşamaktadır. Sünnet edilme deyince, akla erkeklerdeki sünnet olayı gelmemelidir. Kadınların "sünneti" kadınların en önemli cinsel haz organlarından biri olan klitorisin henüz genç kızlık çağında kesilerek onların cinselliğinin körleştirilmesidir. Birçok halde neşter yerine cam parçalarının kullanıldığı bu "ameliyat" sırası ve ertesinde her yıl binlerce genç kız kan kaybından veya mikrop kapma sonucu hayatını yitirmektedir. Bu sakatlamanın ideolojik açıklaması ortadadır. Kadının kendisi erkeğin zevk aracıdır. Kadının kendisi cinsel ilişkide zevk duymamalıdır. Cinsellikleri önemli ölçüde sakatlanmış kadınların, cinsel ilişkiyi yalnızca erkek egemen toplumun dayattığı şekilde erkeklere zevk vermek için zorunlu olarak yapılan bir iş olarak yaşamaları klitoris sünneti ertesi normal durumdur. Bu kadınlar için cinsel ilişki sürekli bir ırza geçilmekten başka birşey değildir. Bazı toplumlarda klitorisin kesilmesinin yanında bir de vagina dikilmesi ve böylece vaginanın küçültülmesi işkencesi eklenmektedir (Sudan'da, Yemen'de). Her doğum sonrası vagina yine dikilmektedir. Bu kadınlar için cinsel ilişkinin erkeğe zevk, kadına acı veren bir ilişki olduğu, erkek egemenliğinin en açık bir ifadesi olduğu açıktır. Kadının cinselliğinin saldırıya uğramasının bu biçimleri, kuşkusuz kadının cinsel zevk duymasına düşmanlığın en açık ve en kaba, en vahşice biçimleridir. Kadınlara zevki, cinsel hazzı yasaklama, gerçekte erkek egemeni toplumların tümünde bu kadar kaba biçimleri olmasa da sözkonusudur.

Kaba cinsel baskının bir başka biçimi genç kızların çok küçük yaşta, daha bulûğ çağına gelmeden evlendirilmesidir. Birçok Afrika ülkesinde bugün hala bir genç kızın evlenmeden önce ilk aybaşı kanamasını yaşaması utanılacak bir olgu olarak görülmektedir. Aybaşı kanaması kadınlaşmanın ifadesi olarak görülmektedir. Kadınlığını bir erkekle evlenmeden önce yaşamak ise erkek toplumunda aşağılanmanın, evden kovulmanın, toplum içine çıkamamanın yeterli nedenidir. Küçük yaşta evlendirilen genç kızlar için cinsel ilişki en başından itibaren kendilerine uygulanan bir şiddet, evlilik; kendileri adına başkalarının karar verdiği bir şeydir (Etyopya'nın çeşitli bölgeleri, Tigray vb. de).

Gerek cinsel baskının bu en vahşice biçimlerinin hala yaşandığı bu gibi ülkelerde, gerekse ülkemiz Türkiye'de kadının evlenmeden önceki el değmemişliği evlilik için kural olarak mutlak ön şarttır. Kızlık zarı çeşitli nedenlerle, örneğin kaza sonucu veya bir oyun içinde vb. yırtılan bir genç kız, aile için bir yüz karasıdır. Kadınlar cinsellik bağlamında erkeklerin isteklerine her zaman hazır ve nazır olmalıdırlar. Kadınların büyük çoğunluğu kendi cinselliklerinin farkında bile değildir. Bütün hayatları boyunca cinselliği hizmet ettikleri erkeğin cinsel hazzı olarak yaşarlar. Bu cinsellik bu kadınları birçok halde madden ve ruhen yaralayan bir cinselliktir. Yalnızca erkeğin cinsel hazzı tatması üzerine kurulu ve iyice tabulaştırılmış cinsellikte kadınlar kendilerini bütünü ile yalnız hissetme durumundadırlar.

Cinsellik erkeğin kadın üzerindeki mutlak hakimiyetinin açıkça yaşandığı alanlardan biridir. Öyle ki, erkek kadın üzerindeki egemenliğini birçok örnekte evlilik içi ve dışı zor kullanarak cinsel ilişki, yani ırza geçme şeklinde de yaşamaktadır. Hatta kendi öz kızlarının, ya da aile içindeki kız çocuklarının ırzına geçen babalar, amcaların sayısı hiç de küçümsenecek gibi değildir. Aile içinde genç kızların ve kız çocuklarının ırzına geçilmesi tüm toplumlarda üzerine konuşulması yasak olan, tabu olan ve fakat oldukça da yaygın olan bir cinsel baskı biçimidir. Özellikle emperyalist ülkelerde gelişen kadın hareketleri son yıllarda bu konunun üzerine yürümeleri sonucu, ortaya ilginç ve korkunç gerçekleri çıkarmıştır. Örneğin ABD'de uyuşturucu tutkunu kadınların % 60'ı çocukken aile içinde ırzına geçirilmiş veya saldırıya uğramış oldukları ortaya çıkarılmıştır.

Ülkemizde böylesi olayların olmadığı bugün ilerici insanlar tarafından bile savunulabilmekte, aile içindeki ve yakın çevredeki kız çocuklara cinsel saldırının —bunun için ille de kaba kuvvet kullanımı ile birlikte yürütmesi şart değildir. Sorun cinselliğinden haberi olmayan çocukların cinselliğinin sömürülmesi, kullanılmasıdır— emperyalist ülkelere ait bir hastalık, "emperyalist yoz kültürünün ürünü" vb. olduğu savunulabilmektedir. Ama bu gibi tabuların yıkıldığı, olaylar üzerine yaşayanların biraz daha özgürce konuşabildiği, Almanya, Fransa gibi ülkelerdeki istatistikler, çocukken aile içinde cinsel saldırıya uğramış Türkiyeli genç kızların/kadınların büyük çoğunluğunun bunu daha yurtdışına çıkmadan yaşadıklarını gösteriyor.

Cinsel baskılar sadece aile içinde, kadın-erkek ilişkilerinde sınırlı kalmamakta, toplumun tüm alanlarında, sokakta, işyerinde, fabrikada, kırsal alanda, okulda, üniversitede de tüm iğrençliğiyle yüzünü göstermektedir. Otobüste kadının poposuna ve göğüslerine el uzatmadan başlayıp, işyerinde kadın işçilerin şefler ve ustabaşılar tarafından işyerlerini kaybetmeleri ile korkutulmasına kadar vardırılan cinsel şantajlar, yine yalnız yaşayan, evli olmayan veya boşanmış kadınların toplumsal olarak aşağılanmaları, herkesin el ve dil uzatabileceği, erkekler dünyasının "ortak malı" olarak ilan edilmesi de bu cinsel baskıların önemli bir parçasıdır.

Cinsel baskının inanılmaz boyutlara varan bir başka yaygın biçimi "Seks Turizmi" denen rezillik ve kadın ticaretidir.

Bir yandan yeni tipte bir kadın köle ticareti gelişmektedir. Örneğin ülkemizde hiç de az olmayan genç kadın Suudi Arabistan ya da diğer arap ülkelerine fahişe veya bilmem kaçınıcı karı vb. olarak satılmaktadır. Emperyalist ülkelerde kadın ticareti artık renkli, birinci hamur kağıda basılmış kataloglarda resimleri ve nitelikleri basılı "üçüncü dünya"lı kadınların ismarlama usulü satın alınabildiği noktaya varmıştır. Bu kataloglarda yer yer kullanıldığında beğenilmediği hallerde üç ay içinde geri alma garantisi verilmektedir.

20. yüzyılda kadın diğer ticaret metalarının yanında resmen bir ticaret metaıdır.

Seks turizmi denen şey de bunun bir başka görünümüdür. Her yıl yalnızca bu iş üzerine uzmanlaşmış uçak filoları ve turizm büroları, binlerle onbinlerle beyaz "üstün" erkeği Tayland'a, Filipinler'e ucuz ücret karşılığı onların hizmetine hazır Filipinli, Taylandlı genç kadınlara taşımaktadır. Bu ülkelerde genç kadınların önemli bir bölümü için kendi vücutlarını satmak, hayatlarını sürdürmek, ailelerine bakabilmek için kalan tek yoldur.

Buralarda parası olan beyaz adamların yaşayamayacakları hiçbir cinsel ilişki biçimi yoktur. Aileler yer yer 7 yaşındaki çocuklarını bile bu "iş"e göndermektedir. Bu çocukların, bu genç kadınların geleceği sistem tarafından ipotek altına alınmıştır. Bunların geleceği karartılmıştır. Bunlar için gelecek, cinsel hastalıklar içinde, uyuşturucu

tutkunu olarak, büyük şehirlerin karanlık, yoksul bir köşesinde genç yaşında eriyip, bitmektir. Fakat bu ülkelerde emperyalist sömürü sistemi sürdükçe, gidenlerin yerini dolduracak yedekler de üretilecektir.

*

Kadınlar üzerindeki cinsel baskı yalnızca geri ülkelerin özelliği değildir. Biçimleri değişik olsa da, emperyalist "ileri" ülkeler de kadınlar üzerindeki cinsel baskının yaşandığı yerlerdir.

Bu ülkelerde kadınlar mücadeleleri sonucu birçok haklar elde etmiş olmalarına rağmen, kadınlar üzerindeki cinsel baskı ortadan kalkmamıştır. Batı Almanya'yı alalım: Batı Almanya'da her üç dakikada bir, bir kadının ırzına geçiliyor. Bu istatistik, ırzına geçildiği halde polise şikayet cesaretini kendinde bulamayan kadınları içermiyor! Bu istatistik evlilik içindeki ırza geçmeleri içermiyor.

Çocukların aile içinde ve yakın çevresinde cinsel saldırıya uğraması oldukça yaygın.

Kadınlar geceleri yalnız sokağa çıkıp dolaşmaya birçok halde çekiniyorlar.

Pornografi hayatın her alanında iyice yaygınlaşmış durumda.

Bunun yanında büyük boyutlarda resmi ve gayri resmi fuhuş ve aile içinde de yaygın bir cinsel kabalık, kadına uygulanan cinsel baskıların biçimleri.

Kadın, kadın olarak, erkeğin yolda, işyerinde, alışverişte, hayatın her alanında, her an sözle, gözle, elle vb. cinsel taciz altında.

Açıktır ki gelişmiş emperyalist ülkelerde, cinsellik konusunda, feodalizm ile karşılaştırıldığında daha aydınca bir yaklaşım, tabuların yıkılmış olması durumu, cinsellik konusunda bilimsel bilgilerin yaygınlaşması noktasında ilerilik vardır. Bu anlamda cinsellik alanında geri toplumlara göre biraz daha özgürce bir yaşam söz konusudur. Fakat bu hiç bir şekilde kadının cinsel ezilmişliğinin ortadan kalktığı anlamına gelmiyor.

*

Komünistler kadının erkek egemen toplumda cinsel ezilmişliği üzerine bu bilgilerden yola çıkarak bu ezilmişliğe karşı da mücadele etme görevine sahiptir. Bu görevin bir gereği olarak kendi safları içinde

ve emekçi yığınlar içinde kök saldıkları ölçüde de emekçi yığınlar içinde eğitici ve aydınlatıcı bir çalışma da yürütmek zorundadırlar.

Komünistlerin bu alanda öncelikle kendi safları içinde temizlik gereklidir. Çünkü tabii ki toplumdaki bütün yanlış düşünce ve uygulamalar, bunlara karşı bilinçli bir mücadele yürütülüp bunlar devrimci saflardan sökülüp atılmadıkça, devrimci saflara da yansımaktadır, yansımaktadır.

Bebel'in "Kadın ve Sosyalizm" adlı eserinde dile getirdiği "kadının cinsel ezilmişliğine karşı mücadele etme ve erkek ve kadının her türlü baskıdan arınmış cinsel yaşamı" talebini pratiğe geçirebilmek için, cinsellik, onun fonksiyonu, korunma sorunları vb. konularında bilimsel bilgi sahibi olmak; ve cinsel sorunlar konusunda açıklık mutlak ön şartlardır. En azından komünist kadın ve erkekler arasındaki ilişkilerde, kadının ezilmişliğine karşı pratikte tavır alabilmek ve Lenin'in dediği gibi "tatmin edilmiş bir cinsel hayattan mücadele içinde güç kazanabilmek için" bunlar gereklidir.

3 — KADINLARA KARŞI ŞİDDET UYGULAMASI PARTİ ÜYELİĞİ İLE BAĞDAŞMAZ!

Bir komünist örgütün örgütsel konferansında kadınlar tarafından Tüzüğe ek olarak şu karar önerisi oylanmaya sunulmuştur:

"Konferansımız, Kadınlara ve Çocuklara karşı şiddet uygulanmasının Partimizin üyeliği ile bağdaşmadığını; kadınlara ve çocuklara şiddet uygulayanların Partimize alınmayacağını ve Partimizde barındırılmayacağını açıklar."

Böyle bir kararın önemi, gerekliliği ve içeriğinin ne olduğunu tartışmaya geçmeden önce, bu bölümde özel olarak kararın kadınlarla ilgili bölümü üzerinde duracağımızı; çocuklarla ilgili bölümünü ise ikinci bölümde ayrıca ele alacağımızı belirtmek istiyoruz.

Alınan kararda sözü edilen "kadınlara şiddet uygulanması", devrimci erkeklerin birlikte yaşadıkları kadınlara karşı kullandıkları şiddettir. Sınıf mücadelesi içinde burjuvazinin safında açıkça yer tutan ve burjuvazinin diktatörlüğünün parçası olan insanlara karşı, bu arada tabii ki kadınlara karşı da şiddet sorunu değildir burada tartışılan. Bunu da en baştan açıklamak istiyoruz.

BÖYLE BİR KARAR BUGÜN İÇİN NEDEN GEREKLİ VE DOĞRUDUR?

A) Bununla ilgili olarak geçmişteki tavır:

Kadınlara ve çocuklara karşı şiddet sorunu, devrimci çevreler açısından, ilk defa bu konferansta gündeme gelmedi. Bu sorun ilk olarak 1980'de ATİF'in yayın organı "Mücadele"de devrimci kamuoyu önünde tartışmaya açıldı. ATİF içinde örgütlü çalışan bir devrimcinin, karısını uyarılara, yapılan özeleştirilere vb. rağmen hep yeniden dövmesi olayından yola çıkılarak, kadınların ve çocukların dövülmesinin feodal despotizm olduğu, karılarını döven devrimci erkeklerin pratiklerinin, kadınların ezilmesine karşı mücadele edilmesine dair teorileri ile çeliştiği, pratiklerinin sosyal-faşist bir pratik olduğu ve bununla hiçbir şekilde uzlaşamayacağı, tersine bu ideolojiye karşı tutarlı mücadele edilmesi gerektiği, sözkonusu erkeklerin dernekler içerisinde açıkça uyarılacağı ve teşhir edileceği, ve yaptıkları işin devrimcilikle bağdaşmadığını görmeyen, pratiklerini düzeltmeyen erkeklerin derneklerden dışlanacağı şeklinde doğru bir tavır takınılmıştır. "Kadınlar Kocalarının Kölesi Değildir" başlıklı makalede aşağıdaki doğru şiarlar atılmıştır:

"Kadınlara ve çocuklara uygulanan zulme karşı çıkalım! Kocalarından dayak yiyen kadın arkadaşlarımızı koruyalım! Onlara destek olalım! Ve çocuklarını; karılarını döven erkek arkadaşlarla uzlaşmayalım! Bu konuda iflah olmazları içimizden atalım!" (*Mücadele*, S. 46, s. 6-7)

Bu makaleyle, devrimci çevre içerisindeki feodal düşünce tarzına ve pratiğine karşı doğru bir mücadele kamuoyu önüne taşınmıştı. Ama ne yazık ki bu mücadele birkaç somut olayla sınırlı kaldı; çünkü pratikte erkek devrimcilerin karılarını dövmesi şeklindeki sosyal-faşist tavırlarının savunulmaya çalışılması tavrı devam ediyordu. Bu tavır, devrimci erkeklerin —çoğunlukla devrimci faaliyet göstermeyen— karılarını dövmesinin mutlaka bir sebebi vardır, erkeklerin yanlış tavırlarına karşı mücadelede ideolojik mücadele birincildir ve örgütsel tedbirler almak sekterliktir gibi görüşlerle gerekçelendiriliyordu. Böylesi erkek şovenisti tavra bir örnek, Mücadele sayı 48'de yer alan "Bir Tartışmaya Katkı" başlıklı mektuptur. Bu mektup haklı olarak

şiddetle eleştirildi. Fakat burada, o dönem özellikle kadın devrimcilerin baskısıyla başlamış olan bu sorundaki erkek şovenisti tavra karşı mücadelenin sonuna kadar götürülmemiş olduğunu bu sorunun bilinçli ele alınmamış olduğunu özeleştirel olarak tespit etmek zorundayız. Böylelikle, örgütlü devrimci erkeklerin karılarını dövmesi olayı hep yeniden gündeme gelebiliyordu.

8 Mart toplanularında kadınlara karşı şiddet sorunu hemen her zaman gündeme geliyor; özellikle kadınlar tarafından ortaya atılmasına, şiddetli tepkilere, tartışmalara yolaçmasına rağmen, bu sorun sürekli "eğitim", "ideolojik mücadele" sorunu olarak görülüyor/gösteriliyor ve ama geçmişte kitle teşkilatları açısından atılmış olan ileri adımın — yani mücadeleyi örgütsel tedbirlerle desteklemek— düzeyine bir türlü gelinmiyordu. Tersine bu sorun hep kitleler açısından ele alınıyor ve komünist örgüt açısından sorun olarak bile görülüyordu.

Bu kararın alınması bu yüzden gerekli ve doğrudur ve bugün kadınlar sorununda pratikte bulunduğumuz noktayı gösterdiği ölçüde de ibret vericidir.

B) Komünist olmanın en önemli kıstaslarından biri söz ile eylemin birliğidir!

Bir komünist, kendini isimlendirmesine göre, sadece sözlerine göre değerlendirilemez. Bilakis onun gerçekten komünist olup olmadığının en önemli ölçütü, doğru teorisinin/sözlerinin pratiğiyle uyum içinde olup olmadığıdır. Söz ile eylem arasında bir uçurum oluşuyorsa, büyük sözlerin —istediği kadar doğru olsun— hiçbir değeri yoktur. Biz, eski geleneklerden, geçmişten devralınan önyargı ve alışkanlıklardan kurtulmanın en zor işlerden biri olduğunun bilincindeyiz. Bunun için uzun, yorulmak bilmez tutarlı ideolojik mücadele yoluyla her bir insanın eğitilmesi gerektiğini biliyoruz. Yani, böyle bir karar alındıktan sonra herşey tamamdır, gibi hayallere kapılmıyoruz. Buna rağmen; biz baskı ve sömürüden arınmış bir toplum için mücadele ediyoruz, yani kadın ve erkeğin gerçekten eşit olduğu bir toplum için mücadele ediyoruz. Bu demektir ki, biz gelecekte sadece komünistlerden değil, toplumun her bir bireyinden teoride ve pratikte kadın ile erkeğin gerçek eşitliği için çalışmasını bekliyoruz. Bu

topluma varmak için "geçmişten beri varolan özel mülkiyet ilişkilerinden radikal kopmanın" yanı sıra, "geçmişten devralınan düşüncelerden de radikal kopma"nın gerekli olduğunu biliyoruz. Ve bu kopuş, hele öncü unsurlar olan Komünistler açısından devrim gününe ertelenirse, devrim imkansızlaşır, komünizme ulaşılamaz. Kafalarımızda varlığını koruyan hakim düşünceleri yıkma mücadelesini bugünden başlatmalıyız. Emekçi kitlelere örnek olmak, onlara uğruna savaştığımız toplumdaki ilişkilerin nasıl olması gerektiğini göstermek için kendimizi daha bugünden gerçekten yeni bir insan, bir komünist olarak eğitmek zorundayız. Bizzat kendi yaşamımızda baskı yöntemlerine başvuruyorsak, baskıdan kurtulma için nasıl mücadele yürütebiliriz ki?.. Kadınların aşağılanması, dövülmesinin ve onlara işkence edilmesinin günlük pratik olduğu ülkemizde, biz komünistlerin yaşantısı ilkesel olarak hakim sınıfların ezilenleri bölmek için propagandasını yaptıkları bu insanlığı aşağılayan pratikten ayrılmak zorundadır. Komünist Partisi ancak çalışmasının en başından itibaren bu sorunda taviz olamayacağını açığa çıkararak *kadın kitlelerinin güvenini kazanabilir*, onları burjuvazinin yedeğinden çıkarıp devrim için bir güç haline getirebilir.

Okuyucu burada belki; yine eğitim sorunu, ideolojik mücadele vurgulanıyor, peki neden örgütsel tedbirler? İtirazını getirebilir.

Biz tabii ki komünistler için yoldaşlarının hatalarını aşmada ilk planda gelen şeyin ideolojik mücadele olduğunu düşünüyoruz. Fakat ideolojik aydınlatmaya rağmen problemlerin çözümünde kadına karşı şiddet-uygulama yolu seçildiği hallerde, böyle bir kararla, *düzelmenin olmadığı yerde Parti üyeliğinin de savunulamayacağı örgütsel olarak belgelenmek zorundadır*. Komünist Partisinin eleştiri-özeleştiri, hata ve sapma karşısındaki genel tavrı bu sorun için de geçerlidir. Bir erkek yoldaşın karısını dövdüğü, ona karşı şiddet uyguladığı ilk durumda — burada şiddetin sadece dayak olmadığını, tersine erkeğin aile içindeki konumunu kullanarak iradesini zorla kabul ettirdiği fiziki ve psikolojik şiddeti de kapsadığını tespit etmek istiyoruz. Ve bunun içerisine kadının isteği dışındaki cinsel ilişki de girer—, onun derhal ve otomatikman Partiden dışlanması anlamına gelmez. Hayır. Nasıl ki, gizlilik ilkelerinin her zedelenişi otomatikman Parti üyeliğinden atılmayı beraberinde getirmiyorsa, kadınlara karşı şiddet uygulanan her durum da

otomatikman Parti üyeliğinden atılmayı beraberinde getirmez. Ama nasıl ki, gizlilik ilkeleri sorununda derhal dıştalanmayı gerektiren ağır hatalar olabilirse, kadınlara karşı şiddet sorununda da, üyeliğin devam edip etmeyeceği tartışmasının olamayacağı, tek doğru yolun derhal üyelikten atmak olduğu durumlar, şiddet uygulamasının özellikle vahşi biçimleri de olabilir. Doğru olan şey, şiddet uygulamasının ortaya çıktığı durumda, bunun yoldaşların özel sorunu olarak kalmaması, tersine Partinin buna müdahale etmesi ve şiddet uygulayanı, uygulanan şiddetin biçimi, ortamı, ağırlığına ve üyenin buna karşı tavrına bakarak mutlaka cezalandırmasıdır.

İşçi sınıfı içerisindeki faaliyetlerde ve yeni yoldaşlar kazanmak için yürütülen faaliyette önemli olan, propaganda ve ajitasyon yoluyla en başından bu sorunda üyelerden beklentilerin ne olduğunun açıkça ve berrak bir biçimde kavratılmasıdır. Bu, somut olarak, örneğin bir sempatizanın karısına şiddet uyguladığını biliyorsak, onu Partiye almamak, karısına karşı tavrını düzeltmesi için onu aydınlatmak, ona yardımcı olmak anlamına gelir.

Belki şimdi, özellikle erkek yoldaşlardan şöyle bir itiraz gelebilir: Teoride tamam, her şey iyi güzel de, pratikte ama o kadar da basit değil! Feodal bir temelde evlenmiş bir yoldaş, eğer karısı onun siyasi çalışmasına karşıysa, siyasi çalışmayı bırakması için elinden geleni yapıyor, küfrediyor, ona yaşamı zindan ediyorsa, bu yoldaş ne yapsın peki? Ya da, karısını hala seven bir erkek yoldaş, kadın onu terketmek istediğinde, başka bir erkeği tercih ettiğinde ne yapsın? Bunlar da erkeğin aşağılanması değil mi? Erkeğin bundan dolayı yaralanması ve bu yüzden kendine hakim olamayıp karısını dövmesi normal değil mi?

Sondan başlayalım:

Özellikle feodal düşüncelerle eğitilmiş bir erkek için, karısının kendisini terketmesinin çok yaralayıcı olacağını ve bunu kabul etmesinin zor olacağını düşünebiliyoruz. Ama komünistler için kadın ile erkeğin birlikte yaşamasının temeli karşılıklı kişisel sevgidir. Ve bu sevgi bir taraf açısından bittiğinde, o birlikte yaşamının temeli de ortadan kalkmıştır. Bu durumda eşler ayrılmalıdır. Karşılıklı kişisel sevgi ile değil de baskı ve şiddet ile ayakta tutulan bir ilişki, komünist tarzda birlikte yaşamak değildir.

Aynı şey, kadının, erkeğin devrimci mücadele yürüttüğü bilinciyle evlenmediği ve sakın bir küçük-burjuva aile yaşamı sürmek için kocasını engellenmeye çalıştığı birliktelikler açısından da geçerlidir. Burada da çözüm yolu, engellenmek istemeyen erkek yoldaşların kanlarını dövmeleri değil, kanlarından ayrılmasıdır.

BU KARAR, KADIN SORUNUNDAKİ ÇİZGİNİN ÖNEMLİ BİR PARÇASIDIR, AMA TEK PARÇASI DEĞİL!

Bu noktayla ilgili olarak önce şunu tespit etmek istiyoruz: Kadınlara şiddet uygulanmasının Parti üyeliği ile bağdaşmayacağını kesinlikle —tersine çevrilip— kadınlara şiddet uygulamayan yoldaşların kadın sorununda yeterli oldukları, iyi bir komünist oldukları anlamına gelmez. Hayır! Şiddet uygulaması, erkek şovenizminin sadece en açık ve en vahşi biçimidir. Bunun ötesinde çok daha yaygın olan ince biçimleri de vardı. Örneğin, birlikte yaşadıkları kadınların siyasi olarak gelişmelerinin ileri veya geriliğinde de erkek yoldaşların sorumluluk payı vardır. Erkek yoldaşlar, kadınların siyasi örgüt içerisinde gelişme derecelerinde de sorumluluk payı taşımaktadırlar. Ve gözlerini olgulara kapamayan bir kişi, kadın yoldaşların Parti ve sempatizan örgütlenmesi içinde halen yeterince teşvik edilmediğini; kadın yoldaşların, bir dizi erkek yoldaş tarafından ortak dava için, komünizm için eşit hak ve yükümlülüklerle sahip savaşçılar olarak kavranmadığını; bir dizi cesaretli ve fedakar kadın yoldaşın bulunduğunu, fakat bunların henüz çok yetersiz siyasi gelişme düzeylerinden dolayı kesinlikle kendilerine düşen yeri alamadıklarını görür! Tabii ki, erkek şovenizminin bu biçimine karşı da çetin bir mücadele yürütmek zorundayız.

Bu kararda dile gelen şey, komünist örgütün bugün erkek yoldaşlardan beklediği asgari taleptir.

Bu asgari talebi yerine getiremeyen, bu konuda düzelmeye eğilimi olmayan insanlarla komünist örgüt içinde birlikte çalışmanın mümkün olmadığının açıklamasıdır.

Makalemizde şimdiye kadar erkek yoldaşların rolleriyle uğraştık, onlara yönelttiğimiz talepleri, hangi noktalarda kendilerini değiştirmek zorunda olduklarını ortaya koyduk. Fakat tabii ki, kadın yoldaşlara da yönelteceğimiz talepler var. Onlar da kendi kendilerine talepler

yönelmeli, bu kararın gerçekten uygulanması için mücadele yürütmeli ve bunun da ötesinde gerçekten eşit hak ve yükümlülüklerle sahip komünist savaşçılar durumuna gelmek için çalışmalıdırlar. Bunun içi şunun altını çiziyoruz: Kadın yoldaşlar, kadın arkadaşlar, kurban durumunda olmaktan kurtulun; dövüldüğünüzde susmayın. Bundan utanması gereken siz değilsiniz, sizi döven erkeklerdir! Kamuoyu yaratin, güvendiğiniz bir kadın veya erkek yoldaşa gidin veya komünist örgüte başvurun.

Kocalarınızı/birlikte yaşadığınız erkekleri sevseniz de, şunu bilin ki, bu onları değiştirmenin tek yoludur. Ancak böyle kendilerini düzeltebilirler.

Ama komünistlerin kadın devrimcilerden bekledikleri yalnızca bu değildir. Onlardan, bunun ötesinde, devrimci çalışma içerisindeki konumlarıyla yetinmemelerini; hata ve eksikliklerine gözlerini kapamamalarını,"ben kadın olarak böyle eğitildim,daha fazlasını yapamam "şeklinde düşünmemelerini talep etmektedirler.

Devrimci kadınlar kendilerine Rosa Luxemburg'ları, C. Zetkin'leri örnek almalıdırlar. Kendi sınırlarına gelip dayandıklarında, kendi kendilerine daha yüksek talepler yönelmeli, bu sınırları aşmayı hedeflemeli ve kendilerini geliştirmelidirler. Uzun dönem devrim sempaticizliği ile yetinmemeli, kendilerine aktif savaşçı olma hedefini koymalıdırlar. Bunun için, kendi hata ve zaaflarına karşı mücadele yürütmeli; kendilerinden daha fazla şey talep etmeli ve başkalarının kendilerine daha yüksek talepler yönelmelerini istemelidirler.

ÇEŞİTLİ OPORTÜNİST ÖRGÜTLER İÇERİSİNDEKİ OPORTÜNİST GİZLEME ÇABALARI ÜZERİNE; YA DA SAFLARDAKİ ERKEK ŞOVENİZMİNE KARŞI NASIL MÜCADELE EDİLEMEYECEĞİNE ÖRNEKLER!

Demokratik kadın derneklerinde ve diğer kadın örgütlerinde, özellikle de feministler arasında bir dizi eskiden devrimci örgüt üyeleri bulunduğu bir olgudur. Ve bu kadınların böylesi örgütlenmelere, feministlere kaymasının bir sebebi de (ama tek sebebi değil), devrimci örgütlerin kadın sorununda yaptıkları hatalardır. Bu hatalardan yola çıkarak bir dizi devrimci kadın, kadınlara gerçek kurtuluşu getirecek ideolojinin Marksizm-Leninizm değil, feminizm olduğu sonucunu

çıkardılar. Bu tabii ki tamamen yanlıştır; çünkü Marksizm-Leninizm teorisi ve Komünist Enternasyonal'in bu sorundaki pratiği, Rusya'da sosyalizmin inşa pratiği, Çin ve Arnavutluk Komünist Partilerinin yozlaşma öncesindeki pratikleri, emekçi kadınlara tüm istemlerini verebilecek yolun bu olduğunu; ve ancak bu yol üzerinden emekçi kadınlarla birlikte tüm kadın cinsinin kurtuluşa varacağını bize göstermektedir. Fakat, devrimci örgütlerden ayrılan bu kadınların, sözkonusu örgütlerin bu sorundaki teori ve pratiklerini "Marksist-Leninist" değerlendirdiklerinden, bunu Marksist-Leninist teori ve pratik olarak kabul ettiklerinden yola çıkarsak, o zaman ayrılmalarını anlayabiliriz. Çünkü bu teori ve özellikle de pratik, devrimci kadınlara gerçekten hiçbirşey veremez. Çünkü erkek şovenizmi ile uzlaşmakta, örgüt içerisinde kadınların her bir talebi çabucak feminist olarak damgalanmaktadır. Bu erkek şovenisti tavırların Marksizm-Leninizm ile hiçbir ilişkisi olmadığını teşhir etmek bizim görevimizdir."Yeni Çözüm" de yayınlanan "Kadının Kurtuluşu ve Sapmalar" başlıklı makalede feminizme karşı nasıl mücadele verildiğini bir örnek olarak alalım! Şöyle deniyor:

"Devrimci saflardaki kadınlar için tartışılacak sorun feminizm değil, olsa olsa 'mücadelede kadının yeri ve kadın-erkek ilişkileri' kapsamında olabilir. Devrimci saflarda yer alan kadınlar, genelde halkın ortalama düzeyinin üzerinde bilinç ve kültür düzeyine sahiptir. Ayrıca örgütlü ilişkiler içinde bulunmaları, kendilerini sürekli geliştirebilmesi ve sorunların çözümünde önemli bir avantaj oluşturur. Aynı amaçlar etrafında bulunduğu erkek arkadaşlarının yaklaşımı da içtenliğe, dürüstliğe, karşılıklı sevgi ve saygıya, yoldaşça bağlılığa dayanır. *Kadın olmalarından kaynaklanan farklı bir yaklaşım, 2. sınıf rol yükleme vb. anlayışlar sözkonusu değildir. İki erkek arasındaki mücadele arkadaşlığının gerekleri, aynı şekilde kadın erkek arasında da geçerlidir. Hiçbir çıkar hesabı güdülmeyen, içten sevgi ve saygıya dayalı karşılıklı ilişkiler, mücadelenin her aşamasında eşit sorumluluk ve rol üstlendirilmesi, ortak bir ideolojik-siyasi hedef peşinde koşulması, devrimci saflardaki kadın erkek eşitliğinin —dolayısıyla feminizm diye bir sorun olmayışının— maddi temellerini oluşturur.*" ("Yeni Çözüm", S.8, s. 57)

Kadınların örgüt içerisindeki durumunun böyle gösterilmesi, erkek şovenizminin iğrenç bir biçimidir. Verilen mesaj şudur: Kadın yoldaşların şikayetlenmeye, kadın sorunundaki sapmalara karşı mücadele etmeye, örgüte talepler yöneltmeye hakları yoktur, çünkü... zaten sorun yoktur ki! Erkeklerle kadınlar eşittir, onları "içten sevgi ve saygıya dayalı karşılıklı ilişkiler" birleştirmektedir ve faaliyetlerinde eşit sorumluluk ve rol üstlenmektedirler vs. Tabii ki, bizim de isteğimiz, kadınlarla erkeklerin tamamen ve pratikte de eşit hak ve yükümlülüklerle sahip olduğu bir örgütün varlığıdır. Ama bunun için uzun, çok uzun ve çetin bir mücadelenin gerekli olduğunu da biliyoruz. Ve devrimden sonra bile parti içerisinde kadınların sayısal olarak yarıyı oluşturamadığı, üst organlarda erkek yoldaşların büyük çoğunluğu oluşturmuş olduğu SBKP ve ÇKP pratiği, bize bu mücadelenin komünizme dek süreceğini öğretiyor. Ama "Yeni Çözüm" yazarınca bu problem çözülmüştür! Bunun çözüm değil çözümsüzlük olduğu; bugün ve geçmişte örgüt içinde erkek şovenizminin olmadığını savunulmasının erkek şovenizmini aklama çabası olduğu gayet açıktır. Çünkü parti, devrimci örgüt toplumdan kopuk, ondan bağımsız, saf ve temiz bir öge değil, onun bir parçasıdır. Komünist partisi içinde toplumun en ileri unsurları örgütlenseler de bu böyledir, onlar toplumun bir parçasıdır ve toplum içerisindeki hakim görüşler kaçınılmaz olarak tek tek üyelerin kafalarında da yansımaları bulacaktır. Ve bu ideoloji, onun varlığı reddedilerek değil, bilakis ancak onun varlığının bilincinde olup, ona karşı bilinçli mücadele yürütüldüğünde yok edilebilir. Aksi takdirde, "Yeni Çözüm" yazarında olduğu gibi, bu sadece ve sadece varolan erkek şovenizminin aklanmasına hizmet eder.

Çeşitli oportünist örgütlerden buna benzer, sadece biçimde biraz incetilmiş örnekler vermek mümkündür.

*

Örneğin ATİF, bundan yaklaşık bir yıl önce, yayın organı "Mücadele" de kadın yoldaşların kitle teşkilatı içerisindeki rolü üzerine bir tartışma başlatmış ve birçok sayı süresince verilen aradan sonra ancak şimdi kadın sorunu üzerine uzun bir "teorik" makale yayınlamıştır. Önce bu makale feminizme karşı yönelmektedir.

Böylelikle esas mücadeleyi hangi sapmaya karşı verdikleri açığa çıkmaktadır. Bu makalede erkek şovenizmine karşı mücadele tek kelimeyle yürütülmemektedir. Ve "Mücadele" de başlatılmış olan ve görünürde olumlu olan tartışma sona erdirilmektedir. Bu "teorik" makaleden birkaç örnek verelim. Türkiye'de feminizmin ortaya çıkması ve güçlenmesine gerekçe olarak makalede şöyle denmektedir.

"Ama Türkiye'deki ithal malı ve Eylülist restorasyonun en rafine ürünü olan feminizmin, toplumsal hareketin ezilmesiyle, sahne-i siyasete arzı endam etmesi konusunda darbe'ye ne kadar müteşekkir olduğu da S. Ovaidia'nın itiraf ettiği gibi, tüm sosyalistler açısından, yerli yerine oturtulması gereken ayrı bir tartışma konusudur." (s.8)

Burada feminizm, a) sadece dışarıdan Türkiye'ye ithal edilen ve dolayısıyla gelişmesinin kökeni toplumda olan çelişkilere dayanmayan bir ideoloji olarak konmakta ve b) son yıllarda Türkiye'deki güçlenmesinin nedeni olarak da sadece ve sadece devrimin (devrimci örgütlerin demek gerek öncelikle) yenilgisi görülmektedir. Bu, iliğine kadar erkek şovenisti bir yaklaşım tarzıdır, çünkü Türkiye'de feminizmin gelişmesindeki, ve devrimci örgütler açısından kendileri ile doğrudan ilgili olduğu için belirleyici önemdeki bir faktörü de gözardı etmektedir. Kadın hakları savunucusu taleplerin yükselmesi, feminist ideoloji ve örgütlenmelerin güçlenmesi bir açıdan, toplumun belli bir gelişme gösterdiğine, daha önce var olan erkek şovenisti ideolojinin artık hiç tartışmasız kabul edilmediğine, tersine bunun yaralar aldığına ve toplumun kadın cinsine karşı tavrını tartışabilecek olgunluğa vardığına işarettir. Ve bu yönüyle bu olumlu bir gelişmedir. İşte bunu görmemektedir yazar. Diğer taraftan, feminist örgütlenmelerin güçlenmesinin yegane nedeni olarak devrimin yenilgisini görmek yanlış ve erkek şovenisti anlayışın ürünüdür. Hayır, bunun bir başka nedeni de devrimci örgütlerin kadın sorununda yaptıkları hatalar, ve kadınlara verebilecekleri birşeyin olmamasıdır. Devrimci örgütler kadın sorununda doğru bir tavır takınmazlardı eğer, geçmişte devrimci olan kadınlardan feministlere kayanların sayısı bu kadar çok olmazdı. Fakat makalenin yazarı (Temel Demirer) tüm bunları görmüyor, onun açısından devrimci örgütlerin hatası yoktur bu sorunda. Ve onun bunu görmemesi pek o kadar şaşırtıcı değildir.

TKP/ML'in III. Konferansı da kadın sorununda aynı erkek şovenisti tavrı almaktadır.

TKP/ML III. Konferansı, geçmişte TKP/ML I. Konferansında yapılan özeleştiriyi "haksız eleştiri" olarak geri çevirmiştir.

"8- 'Kadınların kurtuluşu meselesi, doğru olarak devrim meselesine bağlı olarak ele almakla birlikte; kadınlar üzerindeki özel baskılar ve bunlara karşı mücadele sorununu, sorun olarak bile gündeme getirememek.' (IKK 81, s.8)

I. Konferansın bu olgu tespiti karşısında III. Konferansçıların "bilimsel yanıtı" (!): 'Partimize karşı haksız eleştiriye yolaçan mantuk kendisini partimizin kadın örgütlenmesinin önemini yeterince kavramadığı ve gereken önemi vermediği... için de gösteriliyor' türündendir.

Eleştirilen dönemde kadın örgütlenmesi için neden tek bir laf dahi edilmediğini irdeleyip, gerçekten olumlu dersler çıkartacaklarına, 'Ben söyledim, oldu' kafasıyla, kendine 'komünist' diyen bir örgüt ve onun konferansı: 'Yapılan eleştiri haksız' diyerek işin içinden sıyrılma-ya çalışmaktadır.

I. Konferansın başka eleştirileri karşısında 'objektif şartlar' edebiyatı yapanlar, bu kez böyle bir gerekçeyi bile ileri sürmeye gerek görmemektedirler. Çünkü bu eleştiriyi öyle "geri çevirmeye" (!) çalışsalar, bugünkü erkek şovenisti yüzleri iyice açığa çıkacaktır.

Efendiler çok keskin 'komünist' pozlarda bugün III. Konferansta sözlü edilen ve ilkesel öneme sahip kadın sorununu çözüvermişlerdir(!).

Tüzük değişikliğinin ele alındığı yerde TKP/ML'nin III. Konferansı kanadı:

'3- P. Tüzüğümüzün 8. bölümünde yer alan TKP/M-L kadın örgütlenmesi ile ilgili hükmü kaldırılmalıdır, çünkü bu, cins ayrımı getiriyor. Kadınlar gençlik, ordu ve parti içinde örgütlenmelidirler." (K. 13, s. 44)

diyerek erkek şovenistliklerini cesaretle! dünya aleme ilan etmektedirler. Bu tüzük değişikliğinin mantığı şudur:

Eğer kadınlar partiye bağlı bir örgütlenme olan Marksist-Leninist Kadınlar Birliği (MLKB) içinde örgütlenirse, 'cins ayrımı' yapılmış olur. Cins ayrımı yapmamanın yolu; kadınları parti, gençlik ve ordu içinde erkeklerle yanyana örgütlemektir. (Sanki parti ve diğer

örgütler içinde örgütlemek —ki bunlar zaten olacaktır— adı geçen özel örgütlenmenin alternatifi imiş gibi!)

Bu düşünce tarzı; bir dönemlerin milli eğitim bakanının: 'Okullar olmasa milli eğitimi ne kadar iyi yönetirdim'inin tam da aynısıdır!

Onlar, yüzleri kızarmadan rahatlıkla tüzük değişiklikleri yapıp, özel kadın örgütlenmesini (görev olarak bile) tasfiye ederek 'cins ayrımına' son vermişlerdir!!! Fakat unuttukları küçük ama çok açık bir olgu var. O da: Bu beyler istese de istemesede iki cinsin ve cins ayrımının varlığı... Ve kadın cinsinin ezilen cins olma durumunun olması!

Sorun, kadın örgütlenmesi olmazsa cins ayrımı ortadan kalkar(!) diye çözülecek türden değil. Bu ayrım, özel mülkiyet ve sömürü ile ortaya çıkmış ve bunların yeryüzünden silinmesiyle ortadan kalkmaya başlayacak köklü bir mesele. Eğer sorunun çözümü onların yöntemleriyle olsaydı, Dünya Komünist Hareketi ve III. Enternasyonal partileri özel kadın örgütlenmeleri yapmaya ve binlerce-onbinlerce emekçi kadını saflarında örgütlemeye çalışmazlardı.

Bugün Türkiye devrimci hareketi içinde çok köklü erkek şovenizmi temelinde cins ayrımları olduğu içindir ki, feminizmin örgütlenme çalışmalarını esasta eski devrimci kadınların yürütmesinde önemli bir etken olarak öne çıkmaktadır.

TKP/ML de dahil tüm örgütlerde tam bir erkek hegemonyası söz konusu olduğu içindir ki, yüzlerce devrimci kadın, erkek şovenisti politika ve örgütlenmelerden kurtulmanın yolunu feminist akımlarda aramaya başlamışlardır.

Gençler ve genç olmayanlar, partililer/ordulular ayrımını yapmada hiç sakınca görmeyenler, her nedense kadın-erkek ayrımının varlığını inkar ederek, bunu aşmanın yolunu da kadınları adı geçen örgütlere dağıtmakta bulmaktadırlar.

Örneğin bir kişi de çıkar; parti/ordu ayrımı, orduyu silahlı, partiyi silahsız kişilerden oluşturmaya hizmet eder. Bu nedenle parti ve ordu birleşmelidir derse, nasıl cevap vereceklerini merak etmekteyiz.

Getirilen bu gerekçeyle, partinin etrafında emekçi kadınları toparlama görevi ile donanmış olan ve doğrudan *partinin denetimi ve önderliği* altında bulunan kadınların kitle örgütünü ve kitleler içinde

komünist kadın çalışmasını yönlendirecek parti organlarını reddetmek ve böyle bir örgütü, kadınların ordu, parti, gençlik örgütlerinde de örgütlenmesinin alternatifi imiş gibi görmek-göstermek, kadın sorunundan, proleter ve emekçi kadınlar arasında yürütülecek komünist çalışmadan hiçbir şey anlamamak demektir!

'Cins ayrımına karşı çıkma' şeklinde getirilen gerekçe sahte bir gerekçedir. Aynı mantukla, gençlik örgütünü reddetmek de mümkündür. Öyle ya, o da genç/yaşlı ayrımı getirir! Bu gerekçenin saçmalığı ortadadır. Gerçek odur ki, hiçbir zaman pratikte yaratılamayan, ölü bir tüzük hükmü olmaktan öte gidemeyen Marksist-Leninist Kadınlar Birliği'ni kaldırmak için çok 'teorik' bir kılıf bulunmaya çalışılmıştır. Fakat 'özür kabahatten büyük' olmuştur!

Yüzyıllardır ezilmenin, aşağılanmanın, baskının kadınlarda özel bir psikolojik yapılanma yaratmış olması; kadının toplumdaki konumu ve bundan kaynaklanan özel sorunları, tüm bunlardan dolayı, onları devrime ve partiye kazanmak için özel bir komünist çalışmayı, özel tedbirler ve örgütlenme biçimlerini gerekli kılar. Komünist partileri, en geniş proleter ve emekçi kadın kitlelerini kucaklamak, onları komünizme ve devrime kazanmak, saflarında örgütlemek ve eğitmek için ve bu amaçla basitten karmaşığa, en yukarıdan en aşağıya, parti içinde ve çevresinde bu çalışmayı yürütecek ve yönlendirecek organlar ve örgütler yaratmakla yükümlüdürler. Komünist Enternasyonal'in komünist kadın hareketine ilişkin belgelerinde bu sorun çok açık bir biçimde konulmuştur! Şu açıktır: Proleter ve emekçi kadınlar arasında yürütülecek çalışma için öngörülen organlar kesinlikle komünist partiler içerisinde kadın ve erkeklerin eşit hak ve yükümlülükler temelinde örgütlenmesi ilkesinin karşısına konulamaz. Tam tersine bu organ ve örgütler, bu temel ilkenin pratikte hayat bulması için gerekli özel tedbir ve araçlardır.

'Cinsiyet ayrımı', komünistlerin örgütlenme biçimleri ile yaratıldıkları bir ayrım değil, toplumda varolan bir ayrımdır. Komünistlerin önderliğindeki kadın çalışmasının çeşitli organlarının, araçlarının amacı, varolan cinsiyet ayrımını korumak değil, tam tersine en enerjik bir biçimde buna karşı mücadeledir. Ve bu mücadeleyi doğru kanallara sevk etmektir.

Toparlarsak, TKP/ML III. Konferansında alınan bu karar, TKP/

ML'nin kadın sorununa ne kadar gayri-ciddi ve anti-Leninist yaklaştığını göstermektedir. Bundan bir yıl öncesinden Komünist Enternasyonal'in bu konuyla ilgili belgelerinin önemli bir kısmının yayınlanmış olduğu ve bu belgeler içerisinde komünist kadın çalışmasının yöntem ve biçimlerinin çok açık bir şekilde sergilenmiş olduğu olgusu da gözönünde tutulduğunda, TKP/ML açısından ortaya çıkan tablo daha da vahimdir.

*

"Devrimin Sesi" sayı 69'da da, bir okuyucu mektubunda, tamamen yanlış, özeleştirici olmayan ve objektif olarak örgüt içerisindeki erkek şovenizmini hoş gösterici bir tavırla, örgütün kadınları içinde örgütlenme faaliyetindeki eksikliklerin sorumluluğu "tasfiyeciler"e yüklenmektedir.

"Tasfiyeciler, diğer birçok sorunda olduğu gibi, bu sorunun çözümü için de üzerlerine düşeni yapmadılar."
("Devrimin Sesi", S. 69, s.15)

Yazı Kurulu buna tavır takınmadığı için, onun da bu değerlendirmeye katıldığından yola çıkıyoruz. "Tasfiyeciler" "tasfiye" edildiğine göre, TDKP şimdi bu sorunu ne kadar önemli kavradığını gösterir ('inşallah!'). Fakat biz, böylesi özeleştirici olmayan bir tavırla, erkek şovenizminin böyle küçültülmesi çabasıyla ileriye doğru bir tek adım bile atılmayacağından eminiz.

*

Bu örnekler daha da çoğaltılabilir. Ama bu kadarı yeter. Son olarak şunu da tespit etmek istiyoruz: Kadınlar sorununda böylesi tavırlar içinde bulunan örgütlerin kadın üyelerinin, toplum ve örgüt içerisindeki konumları üzerine düşünmesi ve bu örgütlerden ayrılması hiç de şaşırtıcı değildir. Tüm bu örgütlerin kadın üyelerine bizim çağrımız şudur: Alternatif, feministlerin içinde örgütlenmek değildir! Emekçi kadınların kurtuluşuna ancak, gerçek Komünist Partisi içinde erkek yoldaşlarla omuz omuza, erkek şovenizmine ve kadın olmanızdan kaynaklanan kendi zaafınıza karşı mücadele ederek varabilirsiniz.

Çağrımız aynı zamanda oportünist örgütler içerisindeki erkek devrimcilerdir. Erkek emekçiler kendi kurtuluşlarını ancak kadın işçi ve köylülerle birlikte mücadele ettiklerinde ve bu mücadelede kadınların özel ezilmişliğine karşı mücadeleyi de sürdürdüklerinde varabilirler.

Kasım 1988

4 — ÇOCUKLARA KARŞI ŞİDDET UYGULAMASI PARTİ ÜYELİĞİ İLE BAĞDAŞMAZ!

Bir komünist örgütün kadınlara ve çocuklara karşı şiddeti reddeden bir karar aldığını daha önceden belirtmiştik. Bu bölümde, kadınlara karşı şiddet red ve mahkum edilirken neden buna bir solukta çocuklara karşı şiddetin de reddedilmesinin eklendiği, bu konudaki anlayışın ne olduğu üzerinde durmak istiyoruz.

Birbiriden değişik olan bu iki ayrı şiddetin aynı karar içinde ele alınmasının nedeni, kadınlara ve çocuklara şiddetin *ideolojik kökeninin* bir ve aynı olmasıdır. Kadınlara ve çocuklara karşı şiddetin nedeni ve çıkış noktası, feodal-pederşahi ideolojidir. Bu ideolojiye göre, erkek hakimdir, ailenin reisidir; kadınlar ve çocuklar —özellikle de kız çocukları— ise ezilenler, hükmedilenlerdir ve tamamen aile reisine ve genelde de aileye tabi olmak zorundadırlar.

Bu aile pratiğinde, kadın ve çocukların sabırla sineye çekme zorunda bırakıldıkları akıl almaz eziyet ve caniliklerin tümü, son tahlilde bu ilkenin uygulanmasıdır ve bunun ayakta tutulması çabasından kaynaklanır. Şiddetin bu ortak temelini mahkum etmek, çocuklarına şiddet uygulayan annelerin de tam da bu ideolojinin maşalığını üstlendiklerini bilince çıkarmak ve birinin (kadınlara uygulanan şiddet) olduğu gibi, diğerrinin de (çocuklara uygulanan şiddet) kökten red ve mahkum edilmesi gerektiğini vurgulamak amacıyla, bu karar, her ikisini de kapsayan bir biçimde formüle edilmiştir.

Fakat, özellikle bazı kadın yoldaşlardan gelen ve ciddi bir şekilde üzerinde durulması gereken gerekçeleri de gözönünde tutarak, en başından berrak bir şekilde, kadınlara karşı genel tavır ile; çocuklara karşı genel tavrın, çocukların eğitiminin tamamen başka şeyler olduğunu tespit etmek istiyoruz. Çünkü aksi taktirde, erkeklerin kadınlara karşı tavrının; anne-babalara ve genelde tüm ailenin çocuklara karşı tavrıyla eşitlenmesi tehlikesi doğar.

Biz, bu kararın gerçekten bir tek sorunla, yani şiddet uygulaması sorunuyla sınırlı olduğunu, böylesi bir yoruma veya anlayışa kapalı olduğunu düşünüyoruz.

Buna rağmen, bu itiraz önemsenmek zorundadır. Ve biz bu noktada, kadınlarla erkeklerin tamamen eşit haklar temelinde bir ilişkide

bulunmaları gerektiğini ve bunun temelini hiç bir zaman erkeğin kadını şöyle veya böyle eğitmesi şeklinde bir teori olamayacağını (-ki böyle bir teori de bizzat feodal ideolojinin bir ürünü olur), siyasal ikna yolunun ancak birlikte yaşayan eşlerin özgürce ve arkadaşça tartışmaları temelinde olabileceğini açık bir şekilde tespit etmek istiyoruz.

KOMÜNİST ÖRGÜTLERDE DURUM NASILDIR?

Kadınlara karşı şiddet bağintısında olduğu gibi çocuklar bağintısında da ağır durumlar, komünist örgütler içinde istisnai durumdur veya daha doğrusu, çocuklara karşı şiddet uygulamaları ortaya çıkmamıştır. Tabii ki çocuklarda böylesi olayların ortaya çıkması daha zordur, çünkü çocukların buna karşı direnme, bunu başkalarına anlatma olanağı, kadınlara göre çok daha azdır.

Bu noktada, komünist örgütlerin, daha bugünden —geçmişte tüm kitlesel etkinliği olan komünist partilerinde olduğu gibi— çocuk kitle örgütü yönünde ilk adımları atmaları gerektiğini düşünüyoruz. Bunun için bir ön şart da, tüm kadın ve erkek yoldaşların, hem kendi çocuklarına, - çocuk dövmenin yasak olduğu, çocukların buna karşı koymaları gerektiği ve onların da henüz küçük de olsalar bir kişilik olduğu ve Clara Zetkin'in deyiimiyle "tam insanlıklarının" ciddiye alınması ve önemsenmesi gerektiği bilinci yaratılmalıdır.

Ama sorun, nerede ise işkence boyutlarına varan ağır şiddet kullanımının kural dışı olduğu tespiti ile çözülmüyor. Devrimci çevrelerde ve örgüt safalarında "günlük", "normal" tokatlamalar; "kendini tutamama"lar hala olağan olan bir durumdur. Ve bugün öncelikle mücadele edilmesi gereken bu biçimde "şiddet" kullanımıdır.

Görev, yoldaşların bilinçlerine, "Resimli İşçi Gazetesi"ndeki makalede söylendiği gibi, çocuklarını şiddetle büyütmeye kalkanların burjuvazinin ekmeğine yağ sürdüklerini yerleştirmektir.

Diğer bir görev de, süreç içinde çocuk eğitimi konusunda da Marksizm-Leninizmin propagandasını yapmak ve bu konuda burjuva-feodal tasarımları teşhir etmektir. Bu tabii ki, diğer büyük görevlere göre ikincil bir görevdir. Ama bu konuda da boş bir alanda ilerlemek zorunda kalınmayacaktır. Komünist eğitimin teorisi ve pratiği,

denenmiş eğitim ilkeleri vardır ve bunlar özellikle de Sosyalist Sovyetler Birliği'nde geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Bunları incelememiz, kendi malımız haline getirmemiz ve uygulamamız gerekir. Bu alanda gelecekteki ideolojik-siyasi çatışmalar içine çekmemiz ve değerlendirmemiz gereken muazzam bir deneyim hazinesi mevcuttur.

Komünist örgütün aldığı karar, komünist örgüt saflarında ve çevresinde varolan, çocuklara karşı "günlük", "olağan!" şiddet uygulanmasına karşı da bir mücadele çağrısı ve bir savaş ilanudur.

Uygulamada, bu belirlenen *her durumda*, şiddet kullanan yoldaşların ve çevredeki insanların ciddi bir şekilde eleştirilmesi; uyarılması; yaptıklarının yanlışlığının ve bunun ideolojik temelinin onlara gösterilmeye çalışılmasının ciddi bir görev olarak ele alınması; bu konuda ağır hata ve zaaf içinde olanların örgütlü değilse örgüte alınması için, bunları aştığını göstermesi talebinin ileri sürülmesi; örgüt içinde böyle durumlar varsa, bunun yoldaşların özel sorunu olarak kalmaması, tersine örgütün buna müdahale etmesi ve şiddetin biçimi, ortamı, ağırlığına ve üyenin buna karşı tavrına bakarak "uyarı"dan "kesin ihrac"a dek mutlaka cezalandırılması anlamına gelir.

Bu, komünist örgüt çevresindeki erkek yoldaşların çocuk eğitimine aktif olarak katılmaları, ve "bu kadın işidir, benim daha önemli işlerim var, devrim için çalışmam gerek" gibi gerekçe ve uygulamalardan vazgeçmeleri (böyle olunca, yoldaşların eşleri de dayanamayıp ellerinden tokadı "kaçırveriyorlar"), yoldaşların genelde çocukların bakımını kollektif bir şekilde örgütleme olanaklarını araştırmaları ve böylece kadın ve erkek yoldaşlara da siyasi çalışma için, vs. daha fazla zaman ayırma olanağını yaratmaları anlamına gelir.

Kendi kişisel ilişkilerinde "devrimi" toplumsal devrim sonlarına erteleyen, yani kendi kendilerini devrimci dönüşüme uğratmayanların, komünistçe yaşamayanların dünyayı değiştirme iddiası en iyi halde iyi niyetli, ama boş bir iddia olarak kalır.

Neden çocuğunu dövüyorsun?

"Bana bak, bu son, anladın mı? Bir dahaki sefere tokadı yersin!" İş bu nazik ihtarla kaldığında, ortalama anne-baba için eğitsel ağırbaşlılıktan söz etmek mümkündür. Çünkü her kim büyük

şehrimizin çocuk bahçelerinin yanından geçerken gözlerini açık tutuyor, evlerde ve koridorlarda büyüklerle küçükler arasındaki "ilişkiler"i gözlemliyorsa, savaş açılmasını, yetişkinlerin küçüklere veya en azından kendinden küçüklere en dehşetli şiddete başvurmasının çoğunlukla böylesi ihtarsız gerçekleştiğini çok iyi bilir.

Annenin "elinden kaçırıldı". Kim sınırlarına hakim olabilir ki, çocuklar hiç durmadan zırlıyor ve bir dakika bile rahat vermiyorlarsa? Hele Else! Bugün öyle kudurdu ki, yepyeni bir tabağı düşürdü —tabii tabak paramparça! Yenisi nereden gelecek?!

İzninizle, sevgili anne, geçenlerde baba da dikkatsizlikle bir tabak kırmamış mıydı? O ama bu yüzden tokat yemedi, değil mi? Else de orada değil miydi? Büyüklerin her zaman haklı, kendisinin ise "her zaman haksız" olduğunu gördüğünde, büyük bir haksızlığa uğramış olmak duygusunu içine atmak durumunda kalmıyor mu?

Bu başka şey? Öyle mi? Evet, işletmedeki usta ile çırak, her ikisi de, birşeyi dikkatsizlikle görmemiş olsa, çırak "aptalın teki", usta ise haklı, öyle mi?

Baba, sık sık kalfanın çıraktan; tesisatçının matkap başındaki kadın iş arkadaşından, mühendisin de hepsinden daha fazla hak sahibi olmasına kızıp durmuyor muydu? "Büyük" hep "küçüğü" ezerse, arkadaşlık duygusu nasıl oluşur, dayanışma duygusu nasıl büyür? Birşeyler farkediyor musunuz, yoldaş anne? Büyüğün küçüğü köşeye sıkıştırdığı, iktisat ve siyaset alanındaki sınıf mücadelesinin en göze batan örneğinin sizin evninizde de kendini gösterdiğini farkediyor musunuz acaba? Orada siz işverensiniz, küçük Else ve diğer ufaklıklar "boyun eğmek zorunda".

Hmm, diyorsunuz ki, yorgun argın eve gelince... biliyorum, anlıyorum, mutfakta veya odada herşeyin birbirine girmemesinin, çocuk zırlıtısının ve bitmek bilmeyen soru sorma arzusunun ne demek olduğunu. Elbette, insanın tepesi atabilir ve —elinden bir tane kaçabilir. Ama kaçmamalı! Anlıyor musunuz, olmamalı! Çünkü... ne yapıyorsunuz, biliyor musunuz?

Küçüklere, bizden sonra gelecek olanlara "bir tane indirerek", daha küçüklükten itibaren, büyüğün her zaman haklı olduğu duygusunu aşıyorsunuz. Buna karşı koyma imkanının olmadığını öğreti-

yorsunuz. Boyun eğmeyi, pısmayı, yaranmayı, yapıyormuş gibi yapmayı (rol yapmayı) öğretiyorsunuz.

Böylesi yöntemlerle, çocuklarınızı nasıl, zamanı geldiğinde, hakim sınıfların proletaryaya karşı girişimlerinde granitle karşılaşacağını ispatlamada kocanızın yanında yer almaları için eğitebilirsiniz? Saldırıların proletaryanın kendine güvenine çarptığında parçalanacağını nasıl verebilirsiniz! Bunun için gerekli olan kendine güveni, tam da siz bir tokatla parçaladınız ya!

Geride kalan ne? "Toplumun faydalı üyesi", sesini çıkarmayan ve en iyi halde yumruğunu cebi içinde sıkı tutan çalışkan iş kölesi.

Burjuva dünyasının tüm devletlerindeki yüksek okullardaki ceza biçimlerinin "halk"ın gittiği okullardan neden değişik olduğunu hiç düşündünüz mü? Hakim sınıflara mensup kişiler, gittikçe artan bir şekilde, çocuklarının dövülmemesine bakıyor. Ama proleter anne-babalar? Ha, arasıra şu veya bu baba veya anne örneğin bana geliyor ve şu veya bu okuldaki bir öğretmenin dayak atmasından şikayetleniyor. Onlara soruyorum, neden buna izin veriyorsunuz? Bu öğretmeni sıkıştırmak için, hatta bir bakanın karnamesi de var. Araştırayım mı? Çocuk için seve seve yapardım? "İyi, o zaman hiç durmayın"... ama sakın benim adım geçmesin!"

İşte böyle sevgili yoldaşlar, kendinizin cesareti yoksa, ve hiç olmazsa kendi çocuklarınızın çıkarı için adınızla var olan kötü durumlara karşı koymak isterseniz, Lenin'in bize söylediği gibi "akıma karşı yüzme" cesareti gösteremezseniz, peki sosyalizme nasıl varacaksınız?

Bir şey daha: Dayak atan bir öğretmen hakkında şikayetlerseniz ve o da şu cevabı verse: "Ben ne yapayım? Veleter evden alışmış, bir iki tane patlatmadan dinlemiyorlar." Bu elbette yanlış olur. Yapmamalıdır. Ama eğer yapıyorsa, sizin, anne-babalar olarak sizin bir parçada olsa bunda suçunuz yok mu, ve öğretmenden çok kendinize şikayetlenmek zorunda değil misiniz? Öyleyse:

Sosyalizmi ve sınıf mücadelesini ciddiye alan, dövülen çocukların hiçbir zaman kızıl cephenin savaşçıları olamayacağını kavramalıdır.

"Küçüklerinizi" genç yoldaşınız, arkadaşınız olarak görün, "aile efradı"na hizmet etmek zorunda olan uşağınız olarak değil.

Monarşi ve astsubay yatak ve oturma odasında hakim oldukları sürece iyi bir cumhuriyet gerçekleşemez, sosyalizm hele hiç gerçekleşemez!

Çocukların bedenen cezalandırılması üzerine...

Bizde halen insanların kölece boyunduruk altına alınmasının bir çok kalıntıları var. Köleci alışkanlıkları anne sütüyle emmişiz; köleci alışkanlıklardan en zararlısı çocukların dövülmesi alışkanlığıdır. (Çocuklar —ÇN) geri vuramazlar, kuvvetleri zayıftır, kendilerini koruyamazlar. Eski köleci ahlak şunu söylüyordu: "Güçlüye karşı koyma", "Hükümete, efendilere, yaşlılara itaat et", "İtaatkarlık en büyük fazilettir". "Oğlunuz çok itaatkar bir çocuk" —en büyük övgü buydu. "Sana gösteririm, itaatsiz velet" — bu da en büyük cezaydı. "Çocuk dinlemiyorsa döv". "Çocuğunu dövmeyen, dizini döver". Dövlmeyen kişi kötü bir köledir. Köleci alışkanlıkların ve köleci kavramların nasıl dilimizin, günlük yaşantımızın ta derinliklerine kadar nüfuz etmiş olduğunun farkında değiliz. Çocuklarımız da dahil olmak üzere herşeye çokça nasıl bu eski tarzda baktığımızın farkında olmuyoruz. Kapitalizm köleliktir, ücret köleliğidir. İsviçre gibi bir ülkede şahane binalar var, her yerde temizlik, güzellik ve nezaket hakim. Ne kadar uygar ülke, diyeceksiniz. Ama, gidin bir okula, orada öğretmenin yoksul ana-babaların çocuklarını nasıl tokatladığını göreceksiniz. Kölelik ülkesi, diye bağracaksınız. Kapitalist ülkelerdeki okullar çocuklara ne denli köleci alışkanlıklar aşıyor!

Bizde, eski düzenin temellerine dek yıkıldığı, işçilerin bilinçli disiplininin arttığı, kırlarda kollektif iktisat düzeninin zafer kazandığı muzaffer sosyalizmin ülkesinde, eski dünya görüşü yerle bir ediliyor, kitleler dinden kopuyor ve kiliseler kültür merkezlerine dönüştürülüyor. Kiliselerle birlikte eski köleci görüşler de çöküyor. (Eskiden —ÇN) imanlılar boyun eğerek Allah'tan, kendilerini, günahkar kullarını affetmesini dilerlerdi. Bizzat kendilerini kul olarak tanımlar, ve kul olarak görülürlerdi. Çocuklar köle olarak eğitilirlerdi. Tüm bu kalıntılar

yaşamımızdan sökülüp atılmalıdır. Çocuğa karşı el kaldıran her öğretmenin, eğiticinin derhal çocuk yuvasından uzaklaştırılmasını, çocuk döven her milisin görevinden alınmasını yerleştirmek zorundayız. Çocuğunu döven anne ya da baba cezalandırılmalı ve kamuoyu önünde kınanmalıdır. Sovyet yasalarımız çocukların çıkarlarını korumaktadır, ama sorunun esası şudur. İşçiler ve kollektif köylüler arasında belirli bir kamuoyu yaratılmak zorundadır.

Eskiden, babanın çocuğunu kayışla dövdüğü olurdu, ama buna kimse karışmazdı: Öyle ya, "onun" oğludur. Anne, büyü çağına gelmemiş kızını saçlarından tutup sürüklerdi ceza olsun diye. Durulup seyretilirdi; öyle ya, "onun" kızıdır. Bize ne. Çocuklar ana-babalarının "canlı malı" idiler. Böylesi kalıntılara şurda veya burda halen rastlandığında, bunların kararlı bir şekilde kökü kazınmak zorundadır. Çocuk döven her kişinin, köleci geleneklerin yanlısı, eski köleci görüşlerin yanlısı, toprak ağalarının ve kapitalistlerin iktidarının yanlısı olduğu —o bunun bilincinde olmasa da— kavranmak zorundadır. Onak gayretle eski köleciliği kökünden yok etmek istiyoruz.

Kendimizle, kendi alışkanlıklarımız ve eskinin kalıntılarıyla mücadele etmek zorundayız. İradesi zayıf insanlar için bu çoğu zaman zordur. Onlara yardım edilmeli ve bunların etrafında sağlam bir kamuoyu oluşturulmalıdır. Çocuklarımız, İlyiç'in çok sevdiği bir şiirin kelimelerini anne sütüyle emsinler:

Asla, hiçbir zaman köle olmayacaklardır Komüncüler.

1930 (VI, 195/196)

Nadeshda Konstantinowna Krupskaja,

"Sozialistische Pädagogik",

Band 3, S. 55-57.

Volk und Wissen

Volkseigener Verlag,

Berlin 1971.

5 — KADINLAR KOCALARININ KÖLESİ DEĞİLDİR!

"Tarihten biraz anlayan her kişi, büyük toplumsal değişikliklerin, kadınlar katılmadan olmayacağını bilir. Toplumsal ilerleme, kadının toplumdaki yerine bakılarak tam olarak ölçülebilir." (*K. Marx, Kugelman'a Mektuplar*, c. 32, s. 582, Almanca)

ATİF'in bir derneğinde geçenlerde gelişen bir olay, ve olay karşısında takınılan çeşitli tavırlar; evlilik-boşanma; evlilikte şiddet kullanma gibi konularda tartışmayı gündeme getirdi. Tartışmalar, bu konuda birçok yanlış düşüncenin hala hakim olduğunu gösterdi. Bu konuda sürdürülen tartışmaya bu sayıdan itibaren sayfalarımızda yer vereceğiz. Aşağıda bu konuda tartışmak üzere devrimcilerin tavırlarının ne olması gerektiği üzerine bir yazıyı yayınlıyoruz.

MÜCADELE YAZI KURULU

KADINLAR KOCALARININ KÖLESİ DEĞİLDİR!

ATİF 3. Genel Kurulunda, Yönetim Kurulu adına sunulan raporda "Kadınlarla ilgili çalışmalar" bölümünde, yapılan çalışmaların yetersizliği belirtiliyor ve çeşitli yanlış anlayışlara dikkat çekiliyordu. Devrimci erkek arkadaşların bu konuda tavırları hakkında şunlar söyleniyordu:

"... Devrimci erkek arkadaşlar da genelde bu meselenin önemini kavramamışlardır. Feodal düşünceler geniş çapta erkek arkadaşların üzerinde hakimiyetini sürdürmektedir. Demeklerde devrim üzerine konuşan erkek arkadaşların, evlerde kadın arkadaşlara uyguladıkları baskı olağan bir durumdur." (*ATİF 3. Genel Kurul Belgeleri*, s. 27)

DIŞARDA "DEVİRİMCİ"-EVDE "FEODAL DESPOT"

Bu tespitlerin doğruluğu her gün pratiğimizde doğrulanmaktadır. Bugün birçok derneklerimizde çalışan; derneklerde devrimci nutuklar atan, pratiğe katılan erkek arkadaşlarımızdan bir bölümü; evde kinsına karşı feodal despotlar gibi davranmakta, dediğim dedik havasına girmekte, baskı uygulamaktadır. Baskılar kendini çeşitli şekillerde göstermektedir.

En yaygın olan baskı çeşidi, devrimci kadın arkadaşların devrimci çalışmalara katılmalarının, kocaları tarafından çeşitli bahanelerle engellenmesidir. Bu engelleme, kadın arkadaşlarımızın çalışmaları küçümsenerek yapılmakta, genel olarak "dedikodudan başka birşey yapmıyorsunuz" bahanesi ile, devrimci kadın arkadaşlar evlerinde hapis edilmektedirler. Bir başka yaygın bahane, devrimci erkek arkadaşların yaptığı işin "çok daha önemli" olduğu; tabii ki bu durumda "kadının ev işi ile uğraşması ve çocuklara bakmasının" doğru olduğu şeklindeki bahanedir. Bütün bu bahanelerle, devrimci kadın arkadaşlar yine "hamur yoğurur-çocuk doğurur" yaratıklar olarak tutulmaya çalışılmakta; devrimci erkek arkadaşlar, evli oldukları kadınları ilerletecek yerde, çoğu yerde ve çoğu zaman, bilinçli ya da bilinçsiz olarak, devrimci kadın arkadaşların ilerlemelerinin önüne set çekmektedirler. Bunu yapan devrimci arkadaşlar, gerçekte bencil, kendi çıkarlarını devrimin çıkarlarından üstün tutan; kadınları ikinci sınıf insan olarak gören arkadaşlardır. Pratikteki davranışları başka hiçbir anlama gelmez.

Karılarının ilerlemesinin önüne çeşitli bahanelerle set çeken erkek arkadaşlar; sonra da oturup, derneklerde az kadın arkadaşın çalıştığından yakınmakta; kadınlar arasındaki devrimci çalışmanın zayıf olduğundan yakınmaktadır.

Bunlar bu çalışmanın *neden* zayıf olduğu sorusuna cevap ararken, işe kendilerinden başlamalı, ve kendilerinin bu konuda nasıl davrandığı konusunda hesap vermelidirler.

AYNASI İŞTİR KİŞİNİN -LAFA BAKILMAZ!

Teorik olarak konuşulduğunda, derneklerimizde çalışan erkek arkadaşların çok büyük çoğunluğu; "emekçi kadınlar katılmadan" devrim olamayacağını, emekçi kadınların devrim mücadelesine kazanılmasının kaçınılmaz bir görev olduğunu söylemektedirler. Ama ne yazık ki iş pratiğe geldiğinde, bu arkadaşların bir bölümü rahatlarından bir türlü vazgeçememekte, "demekte devrimci, evde feodal" ikili bir yaşam sürdürmektedirler.

Teorik olarak konuşulduğunda, demekteki erkek arkadaşların çok büyük çoğunluğu, kadınların toplumda ikili bir baskı altında olduğunu;

sınıf baskısının yanında bir de sırf kadın oldukları için baskı altında bulunduklarını kabul etmekte, kadınların baskıdan kurtuluşu için mücadele etmenin devrimci bir görev olduğunu söylemektedirler. Ama iş pratiğe geldiğinde, dermekte bunu söyleyenlerin bir bölümü, evinin kapısı ardından kapandığında, karısı ile yalnız kaldığında, bu söylediklerini unutuvermektedirler.

Bugün bu "ikili yaşantı"dan rahatsız olan kadın arkadaşların çok az bir bölümü, bu duruma karşı çıkacak, isyan edecek bilince sahiptir. Kocalarının hayatındaki bu çelişmeyi gören, görebilecek durumda olan kadın arkadaşların bir bölümü ise, durumu görmesine rağmen, utançtan, korkudan, vb. çeşitli sebeplerden, sorunu dışarıya taşımamakta; deyim yerinde ise "kaderine boyun eğmekte"dir. Duruma isyan eden, karşı çıkan kadın arkadaş olursa, bu sefer de, çoğunlukla bu "özel" meseledir, "ailevi meseledir" denerek sorunun üzerine gidilmemekte; isyan eden kadın arkadaşlar yalnız kalma durumunda kalmakta, çevrenin baskısı ile aynı kısır döngü içine girmektedirler.

KARISINA VE ÇOCUKLARINA KARŞI ŞİDDET UYGULAMAK DEVRİMCİLİK MİDİR?

Bizler, ATİF üyeleri, ATİF taraftarları olarak, Türkiye'de komprador patron-ağa devletine düşmanız. Emperyalizme ve her türlü gericiliğe, faşizme düşmanız. Bunlara karşı bir mücadele içinde bulunuyoruz. Bunlara karşı verilen mücadeleyi destekliyoruz. Emperyalistler ve onların uşakları ve yordakçıları, halkımızın halk demokrasisi ve bağımsızlık için, sosyalizm için verdiği mücadeleyi bastırmak istiyorlar. Onlar bunun için halkımıza ve onun bir parçası olan bizlere azgınca saldırıyorlar. Bize karşı, faşist şiddet metotları kullanıyorlar. Onların düzeninin yıkılmasının yolu ancak şiddetten, devrimci şiddetten geçer. Başka yol yoktur. Gericilerin, faşistlerin uyguladığı karşı-devrimci şiddete verilecek bir tek cevap vardır: Devrimci şiddet. Devrimci şiddeti uygulayacak —karşı-devrimcilerin saldırı hedefi olan— halk yığınlarıdır. Bizler halkın bir parçasıyız. Halkın düşmanları ile aramızda kesin sınırlar vardır. Bizler, devrimci şiddetin yalnızca halk düşmanlarına karşı uygulanmasından yanayız.

Emekçilerin kendi aralarındaki çelişmelerin ise, şiddete dayanmayan metotlarla çözülmesinden yanayız. Teorik olarak, derneklerimizde çalışan tüm arkadaşlar bu söylediklerimizi doğru bulduklarını söyleyeceklerdir. Bunlar, ATİF'in programında varolan, yeni olmayan şeylerdir. Ama işler pratiğe gelince çatallaşmaktadır! Şimdi bir erkek arkadaşımızı ele alalım. Bu arkadaşımız, dernekte aktif olarak faaliyetlere katılıyor olsun; ve dernekteki faaliyetleri olumlu olsun. Bu arkadaşımız, akşam işten eve geldiğinde; evde herhangi birşeye sinirlendiğinde, hırsını karısına ve çocuklarına şiddet uygulayarak, karısını ve çocuklarını döverek gideriyorsa, bu arkadaşın devrimciliği nerededir? Bu durumda uygulanan şiddet devrimci bir şiddet midir? Bu durumda şiddet kime yaramaktadır?

Şurası açıktır ki, karısını ve çocuklarını dövmek devrimci değil, karşı-devrimci bir eylemdir. Çünkü dövülen kadın ve çocuklar, sınıf düşmanı değildirler. Bunlar kendini koruyacak durumda da değildirler. Genellikle, dövenden daha zayıf durumdadırlar. Fabrikada, sokakta, poliste her yanda horlanan erkek arkadaşımız; gelip hırsını kansından ve çocuklarından alıyorsa, bunun için kendisine en küçük bir bahane yetiyorsa, bu arkadaşın dernekte çalışması ne kadar olumlu olursa olsun, bu arkadaş karşı kesin tavır takınılmalıdır. Evde erkek arkadaşların kanlarına ve çocuklarına karşı uyguladıkları şiddet, devrimci değil karşı-devrimci şiddettir. Bu şiddet, devrimci geçinen bir kişi tarafından uygulanıyorsa, sosyal-faşist niteliklidir. Böyle bir karşı-devrimci şiddet reddedilmeli, karısına ve çocuklarına karşı şiddet uygulayan arkadaşlar uyarılmalı, dernek, kamuoyu önünde teşhir ve tecrit edilmelidir. Bunu yapmak devrimci olan her kişinin, ve aynı zamanda derneklerin görevidir.

Derneklerimizde bu gibi olaylar çoğunlukla örtülmemekte, su yüzüne çıkmamaktadır. Bunda, kocalarından korkan, çekinen, meselelerin geniş çapta yayılmasından utanç duyan kadın arkadaşların sorunu gündeme getirmemesi belli ölçüde rol oynamaktadır. Ama aynı zamanda, bundan da önemlisi, feodal eğitim sonucu "kadınların ve çocukların" dövülmesinin, birçok devrimci tarafından "normal" bir olay olarak görülmesi, sorunun üzerine gidilmemesinde de rol oynamaktadır.

Gerçekten de bugün Türkiye'de bir istatistik yapılsa, kadınların büyük bir çoğunluğunun, evlerinde kocalarından sopa yediği ortaya çıkar. Bu toplumumuzun ruhuna işlemiş "normal" bir olaydır. Erkekler aldıkları feodal eğitim sonucu, kadını köleleri olarak görmekte, karısını dövmeyi "hak" olarak görmektedir. Genel olarak, kadınlar ekonomik yönden kocalarına bağlı oldukları için buna karşı çıkmamakta, "kadere boyun" eğmektedir. Çevre, herhangi bir kadın kocasına isyan ettiğinde; kadına zulüm yapan kocayı değil, isyan eden kadını suçlu görmektedir. Buna rağmen koca zulmüne dayanamayıp evinden kaçan bir kadın olursa, kadına "namussuz" gözüyle bakılmakta; kocası için "namus temizleme hakkı" doğmaktadır. Bugün Türkiye'de evliliklerin çok büyük çoğunluğu, kuşkusuz, evli kadınların "maddi bağımlılığı" ve "can korkusu" üzerine kuruludur. (Bu durum bütün yarı-feodal toplumlarda benzerlikler gösterir. Mesela Çin Halk Cumhuriyeti'nde buna benzer bir durum vardı. Kurtuluştan sonra, Komünist Parti kadınları desteklemeye başlayınca, Çin'de feodal dönemdeki evliliklerin büyük çoğunluğa dağıldı. Kurtuluştan sonraki ilk yıllardaki davaların % 99'u boşanma davaları idi. Komünist Parti önderliğinde Kadınlar Birliği'nin nasıl mücadele ettiğini gösteren Kültür Devrimi dönemine ait bir çeviriyi yayınlıyoruz.)

Kadınların bizzat üretime katıldıkları, ekonomik olarak kendilerine yeterli oldukları durumlarda bile, koca bugün Türkiye'de "evin hakimidir", "cennet ve cehennem onun ayağı altındadır". Kadınlar da aldıkları feodal eğitimle, bu durumu "tevekkülle" karşılama yönünde eğitilmişlerdir. Pek çoğu dayak yediğinde, "Ben hak etmesem beni dövmezdi" demek durumundadır. Çocuklara karşı uygulanan şiddet ise yarı-feodal toplumumuzda en yaygın olan şiddet biçimlerinden biridir. Evde-okulda-sokakta her yanda çocuklar için "Dayak cennetten çıkmadır", "Kızını dövmeyen dizini döver" vs. Çocukluğunda dayakla terbiye görmemiş olan bir kişiyi göstermek hemen hemen imkansızdır. Bu bizim dışımızda varolan; bizim gözönüne almamız gerekli olan objektif durumdur. Sorun devrimciler açısından, varolan bu durumu *kendi içlerinde* ve aralarında yaşatıp yaşatmama, bu duruma göz yumup yummama sorunudur.

Bizler, ya durum böyledir deyip, kendi aramızda feodalizmin artığı olan aile biçiminin yaşamasına izin vereceğiz; ya da bunun kötü olduğunu, değiştirilmesi gerektiğini söyleyerek, değişikliğe *kendi içimizde başlayacağız!* Bu iki yol arasında bir orta yol yoktur. Devrimciler yalnızca ikinci yolu tutabilirler. Devrimciler, halka yol gösterme görevi ile karşı karşıyadır. Bunu yapabilmek için, kendi içlerinde tutarlı olmak, halk yığınlarına örnek olmak zorundadırlar. Bu, aile içinde uygulanan şiddet konusunda şu demektir.

Hiçbir şekilde, aile içinde erkek arkadaşların karılarına ve çocuklarına karşı şiddet uygulamasına göz yumulmamalı, bunu yapan arkadaşlar ciddi bir şekilde uyarılmalı, uyarmanın para etmediği hallerde, somut olarak kitle içinde teşhir ve tecrit edilmeli, iflah olmaya niyeti olmayanlar kesinlikle derneklerden uzaklaştırılmalıdır. Aile içinde şiddet uygulandığında, devrimci arkadaşlar için bir tek alternatif vardır: Şiddet uygulanan kadını ve çocukları şiddet uygulayan erkeğe karşı korumak. Devrimcilerin görevi, sömürüye ve baskıya karşı çıkmaktır. Kadının dayak yemesi halinde, buna karşı kayıtsız kalmak, tarafsız tavır takınmak, haksız bir baskıya karşı çıkmamak, onu desteklemek anlamına gelir. Karısına ve çocuklarına karşı şiddet uygulayan arkadaşlarla uzlaşılmalıdır. Onlara karşı, "belki düzelirler" gerekçesi ile uzlaşmacı davranmak, "iyi çalışıyor, becereklidir" vs. gibi gerekçelerle, evdeki despotluğuna göz yummak; bu arkadaşların hatalarının sistemleşmesini kolaylaştırmaktadır. Bu, devrimci çalışmaya uzun vadede çok daha ağır zarar vermektedir. Bütün pratik, bu konuda tutarlı davranılması gerektiğini açıkça ortaya koymuştur ve koymaktadır.

Şimdi bazı erkek arkadaşlar içlerinden (bazıları açıkça da söyleyebilir!) "Ama bu kadar da olmaz, ya kadın, ya çocuklar sopayı hakettiye" diye düşüneceklerdir. Onların bu düşüncesi, gördükleri feodal eğitimin sonucudur. Zülmle eğitim, feodalizmim eğitimidir. Çürümüş metodudur. Devrimcilerin eğitim için şiddet kullanmaya ihtiyacı yoktur. Onlar eğitilebilecek nitelikte olan insanlara karşı esas olarak ikna metodunu uygularlar.

Bizler evlilikte şiddet uygulanmasına ilke olarak karşıyız. Evlilik, iki insanın hür iradesi temelinde, karşılıklı sevgi temelinde

kurulması gereken bir ikili ilişkidir. Bu ilişki, şiddet uygulama derecesinde bozuldu ise, bu ilişkiyi sürdürmek anlamsızdır. Böyle bir durumda devrimcinin yapacağı şey bu evliliği bozmaktır. Bu anlamda "Kadının sopayı haketmesi" diye bir sorun yoktur. Olamaz. Tabii soruna eğer devrimci olarak yaklaşırsak! Çocukların "sopayı haketmesi"de buna benzer. Pekçok arkadaşımız, bu gün kendi ailelerinde gördükleri eğitimi, aynen çocuklarına karşı uygulamakta, çocuklarını "sopa" ile terbiye etmeye kalkınaktadırlar.

Bu arkadaşlara yalnızca, kendi çocukluklarını hatırlamalarını, yedikleri sopaların kendi hayatlarını nasıl olumsuz etkilediğini düşünmelerini öneririz. Kendimizden zayıf olan, kendini koruyacak gücü olmayan çocukları dövmek zulmün dikalesidir. Uygulanan şiddet devrimci şiddet değil, karşı-devrimci şiddettir. Eğer devrimci isek, çocuklarımıza karşı davranışlarımızda da buna uygun davranmak zorundayız.

EVLİLİK KURUMU VE BOŞANMA!

Biz devrimciler, evliliğin temelini karşıt cinsten iki kişinin birbirini sevmesi olması gerektiğini düşünüyoruz. Bu, evlenecek tarafların birbirlerini yakından tanımasını, birbirlerinin düşüncelerinin uyuşmasını vs. gerektirir. Ancak toplumumuzdaki evlilikler genellikle, karşılıklı sevgi temelinde değil, ekonomik zorunluluklar temelinde, görücü usulü kurulmakta, taraflar birbirini tanımadan, "sevgi" deyim yerindeyse "arkadan" gelmektedir. Birçok devrimci arkadaşımız da bu temelde evlenmiştir. Evlilik, bizim görüşümüze göre, eğer bu evlilik içinde devrimciler yeralıyorsa; başlangıçta doğru temeller üzerinde kurulmadı ise, süreç içinde doğru temellere oturtulmaya çalışmak zorundadır. Evlilik herşeyden önce *iki* tarafın da isteği temelinde yükselmesi gereken bir kurumdur. Eğer evlilikte *iki* taraftan biri, bu evliliği yürütmek istemiyorsa, devrimci tavır önce evliliği yürütmek istemeyen tarafın boşanma *hakkını*, yani evliliği *bozma hakkını* *kayıtsız şartsız tanımak ve savunmaktır*. Bu aynen ezilen ulusların, ayrılıp ayrı devlet kurma hakkının kayıtsız şartsız savunulmasına benzer. Bu hakkı ilke olarak tanımayan devrimci değildir. Bu *hakkı* savunmak demek, her somut durumda evliliğin bozulmasından yana tavır takınmak anlamına gelmez.

Boşanma konusunda devrimci tavır, her somut durumda soruna somut yaklaşmaktır. Boşanmak isteyen taraf neden boşanmak istemektedir? Sorunun başka türlü çözülme imkanı kalmamış mıdır? Boşanma halinde devrimin çıkarları açısından durum ne olacaktır? vs. Bütün sorular somut olarak cevaplandırıldıktan sonra; somut tavır takınılır. Boşanmak isteyen taraf ısrar ederse, hiçbir şekilde baskı uygulanmamalıdır. Boşanmak isteyen tarafın bu isteği, yanlış görülse bile, kabul edilmeli, saygı duyulmalıdır. Eğer boşanmak isteyen tarafın isteği haklı görülüyorsa, devrimciler somut olarak boşanmadan yana tavır takınmalı; boşanmak isteyen tarafı maddi, manevi her yönden desteklemelidirler.

Birçok arkadaşımız, boşanmaya "devrimcilerin burjuva mahkemesinde halledecek işi yoktur" gerekçesi ile karşı çıkmaktadırlar. Ama bu arkadaşlarımız şunu unutuyorlar ki, devrimci arkadaşlarımızın önemli bir bölümü burjuva mahkemelerinde evlenmişlerdir. Bu anlamda, boşanma gerektiğinde, nasıl evlilik konusunda yapılıyorsa, burjuva mahkemelerinde tasdik ettirilecektir.

Bizler, açıktır ki, eğer bozulan evlilik iki devrimci arkadaşın evliliği ise; bu evliliğin bozulmasından yana tavır takınırken çok dikkatli davranır, evliliğin yürüme imkanının olup olmadığını araştırırız. Bu konuda eğer gerçekten imkan kalmamışsa, boşanmaktan yana tavır takınır, haklı olan yanı destekleriz.

Bu tabii ki, ailevi işlere karışmak, özel yaşantıya belli ölçüde burun sokmak demektir. Ama devrimciler bunu —bu birçok kişiyi rahatsız etse de— yapmak zorundadırlar. Devrimciler, beraber çalıştıkları; aynı uğurda mücadele ettikleri insanların birbirlerine karşı davranışları konusunda da tavır takınmak zorundadırlar. Eğer bir devrimci erkek arkadaşımız, karısını ve çocuklarını dövüyorsa, kadın ve çocuklar kendilerini sürekli tehdit altında hissediyorlarsa, bu durum verilen sözlere rağmen düzelmemişse, o zaman yapılacak tek şey aile içinde zulüm gören yandan taraf takınmak, evliliğin bozulması yönünde tavır takınmak; kadını desteklemektir. Devrimci tavır budur. Eğer erkek arkadaş düzeleceğini söylüyorsa; o bunu, zulüm ettiği tarafın isteklerini kabul etmekle göstermelidir. Çünkü karısına ve çocuklarına zulüm eden bir insan, eğer devrimci ise, zulüm ettiği taraftan herhangi bir istekte

bulunmaya herhangi bir hakkı olmadığını görmeli, kavramalıdır. Bütün devrimci arkadaşlar da sorunu böyle kavramalıdır. Düzelmeyen herhangi bir başka yolu yoktur.

— KADINLARA VE ÇOCUKLARA UYGULANAN ZULME KARŞI ÇIKALIM!

— KOCALARINDAN DAYAK YİYEN KADIN ARKADAŞLARIMIZI KORUYALIM! ONLARA DESTEK OLALIM! VE ÇOCUKLARINI, KARILARINI DÖVEN ERKEK ARKADAŞLARLA UZLAŞMAYALIM!

— BU KONUDA İFLAH OLMAZLARI İÇİMİZDEN ATALIM!

ATİFYönetim Kurulu adına Başkan

ÇİN HALK CUMHURİYETİ'NDE KÜLTÜR DEVRİMİ SIRASINDA KADINLAR NASIL MÜCADELE ETTİLER

"Kadınların kurtuluşu, *yalnızca* kadınların eseri olamazdı. kadınlar üzerindeki baskı, diğer birçok şeyle içiçe idi. Kurtuluş yalnızca devrimle gerçekleştirilebilirdi. Devrim ise ancak toprak ağasının iktidarının üzerinde yükseldiği aşiret ilişkileri ve batıl inançlar yıkıldığı zaman mümkün hale gelebilirdi. Bu yüzden işçilerin-köylülerin Kızıl Ordusu tarafından kurtarılan bölgelerde kadın hareketi büyük bir hızla gelişti. Sekizinci Yol Ordusu'nun gelmesi ile, kadınlar, eşit hakların ancak erkeklerle birlikte verilecek mücadele ile ~~hazanabileceğine~~ iyice inandılar. Kadınlar her yanda "büyük darbe"ye giriştiler. Kadınlar bu dönemde "Bekçi grupları" kurdular. Bunlar eğer bir ailede kadın üzerinde aşırı baskı olduğunu görürlerse, kadını ziyarete giderler, ve kadına birleşildiği zaman bu baskıdan kurtulmanın mümkün olduğunu anlatırlardı. Daha sonra, köyde kadınlar genel bir toplantı düzenler; suçlanan erkeği —bu, kadının kocası, babası veya kayınpederi olabilir— de toplantıya davet ederler, ve tavır takınmasını talep ederlerdi. Erkekler tavır takınmayı reddederlerse, kadınlar hep birlikte suçlanan erkeğe güzel bir sopa çekerek, artık işlerin değiştiğini; eskisi gibi olmadığını; eğer kadına karşı evde yalnız kaldıklarında şiddet uygularsa, kendisine de şiddet uygulanacağını pratikte gösterirlerdi.

Kadınlar Komitesi her an hazırды. Hinton (William Hinton-"Bir Çin Köylünde Devrim Üzerine Belgeler") bu konuda şunları anlatıyor:

"Yoksul köylü Mang Tsang'ın karısı da bu kadınlara dahildi. Kadın, kadınlar komitesinin bir toplantısından eve geldiğinde, Mang Tsang karısını dövdü ve "Ben sana evde kalmayı öğretirim, senin bu saçmalıklarını sana gösteririm" gibi laflar etti. Ama Mang Tsang'ın karısı boyun eğmedi, tersine davranışı ile "efendisi"ni şaşırttı. Evinde kalacak yerde, ertesi günü Kadınlar Birliği'nin sekreterine giderek, evde olanları anlattı.

Kadınlar Komitesi sekreteri, yürütme kurulu üyeleri ile durumu görüştüktan sonra, köydeki bütün kadınları bir genel toplantıya çağırdı. Kadınların en az üçte biri, belki de yarısı toplantıya geldiler. Bu örneği olmayan toplantıda kadınlar Mang Tsang'ın davranışı hakkında tavır takınmasını talep ettiler. Yaptığının doğru olduğundan emin olan ve kadınları küçümseyen Mang Tsang toplantıya geldi ve "karısını dövdüğünü", "çünkü kadınların toplantıda dedikodudan başka birşey yapmadığını", karısının "dedikodu yapmak ve kırıştırmak için" toplantıya gittiğini açıkladı.

Toplantıya katılan kadınlar bu sözleri protesto ettiler. Sözlü eylem izledi. Her yandan Mang Tsang'ın üzerine atladılar. Onu yere devirdiler. Tekmelediler. Elbiselerini yırttılar. Yüzünü tırmakladılar. Saçlarından çektiler. Nefesi kesilinceye kadar dövdüler. "Söyle bakalım, dayak yemek iyi miymiş? Söyle bakalım, karını yeniden dövecek misin? Söyle bakalım, bize bu şekilde hakaret etmeye devam edecek misin? Sana ders olsun!" diye bağınıyorlardı.

Dayak yemekten nefesi kesilen Mang Tsang, panik içinde, "Yeter, yeter, kanımı bir daha hiç dövmeyeceğim" diye inleyinceye kadar dövdüler.

Kadınlar sonunda Mang Tsang'ı evine gönderdiler, giderken de, eğer karısına karşı gelecekte el kaldırırsa, aynı ilaçtan yeniden vereceklerini söylemeyi ihmal etmediler. Bu günden başlayarak, Mang Tsang'ın karısı, Mang Tsang'ın karısı olarak değil, kızlık adı ile, Çeng Ay-liyen olarak çağrılmaya başlandı." (W. Hinton, adı geçen kitap, cilt 1, s. 219-220)

Kadınların büyük darbe adını verdikleri olay işte böyle

gerçekleştirildi. Kocaları kanlarının toplumsal eylemlere katılmasından memnun olmasalar bile, kısa zaman içinde kadınlara karşı daha dikkatli davranmayı öğrendiler. Genel olarak Kadınlar Birliği, kurtuluş mücadelesine katılmak isteyen kadınlara yardımcı olabilmek, onlara biraz güven verebilmek için bu gibi eylemlere başvurmak zorunda idi."

(Claudie Broyelle, "Gökyüzünün Yarı", Almanca, s. 125-126)

(MÜCADELE, s. 46, s.6-7, Temmuz 1980)

İÇİMİZDEKİ YANLIŞ GÖRÜŞLERE KARŞI MÜCADELE EDELİM!

MÜCADELE'nin 46. sayısında kadınlar sayfasında çıkan, "Kadınlar kocalarının kölesi değildir" başlıklı yazı Türkiyeli İşçiler Derneği'nde tartışıldı. Bu tartışmalar sırasında bazı arkadaşlar bir takım yanlış görüşler savundular. Bu görüşlerin gazetemiz MÜCADELE aracılığıyla geniş bir şekilde duyurulması, bunlar hakkında fikir belirlenmesi, tartışmalarımızın canlı geçmesi açısından faydalı olacaktır.

Derneğimizde tartışılan konulardan biri; kadınlarına şiddet uygulayan, dayak atan erkeklere karşı takınılacak tavırla ilgiliydi. Özellikle feodal ideolojinin etkisinden kendini kurtaramamış; dışarda devrimci çalışmalara katılan, evinin içinde ise karısını aşağı gören, kafası kızdığında da karısına karşı şiddet uygulayanlar ne yazık ki ATİF'in bazı derneklerinde halen barınmaktalar. Devrimci anlayışla uzak-yakın ilgisi olmayan böylesine ikili bir yaşantının süregelmesinin bir nedeni de şimdiye kadar yapılan bazı hatalardır. Bazı devrimci arkadaşlar, bir kişinin devrimci çalışmasını değerlendirirken, kıstas olarak sadece o kişinin dışarda yaptığı devrimci çalışmayı almaktadır. Uzun sürede devrimci çalışmaya oldukça ağır zarar veren bu faydacı anlayış ile, kişinin evinde karısına şu veya bu şekilde eziyet etmesinin üzerine gidilmemekle onun hatalarının sistemleşmesine hizmet edilmektedir. Bu faydacı anlayış da devrimci bir çevrede bir noktaya gelince iflas etmekte; örneğin kadının isyan etmesiyle (ki bu boyun eğmeye alışmış, bilinçsiz emekçi kadınlar arasında ender rastlanan olaylardandır), ya da çeşitli nedenlerden evin içinde devrimcilik adına oynanan oyunlar açığa çıkmaktadır. Böyle durumlarda devrimcilerin tavrı ne olmalıdır?

Emekçi kadınların devrimci mücadeleye çekilmesi konusunda burjuva-feodal pislikleri üzerinden atamamış, devrimci yaklaşımı kavrayamamış kişiler, devrimciler tarafından ciddi bir şekilde uyarılmalıdır. Bu kişi, dışarda devrimci, içerde despot bir yaşantının doğru olmadığı konusunda ikna edilmelidir. Buraya kadar, yani ikna, uyarma metodlarının uygulanmasına derneğimizdeki tartışmalarda karşı çıkan olmadı. Fakat çeşitli uyarmalara rağmen düzelmeyen, düzelmeye niyeti olmayanlara karşı takınılacak tavırda iki ayrı görüş ortaya çıktı.

Bunlardan biri, MÜCADELE'nin 46. sayısında doğru olarak getirilen ve bu düzelmeyen kişinin kitle içinde teşhir edilmesini, iflah olmazsa dernekten atulmasını savunan görüştü. Bazı arkadaşlar tarafından savunulan yanlış görüş ise, böyle bir kişinin özellikle dernekten atulmasının yanlış olduğu üzerinde duruyordu. Bu arkadaşlar son tahlilde ikna metodunun evrenselliğini savunuyorlardı.

Arkadaşlar senelerce bir kişinin yaptığı hatalara karşı ikna, uyarma metodlarının uygulanmasını doğru buluyorlar; oysa bunun da bir sınırı vardır. İçimizde öyle kişiler var ki, karısını dövüp örneğin kolunu kırıyor, sonra da bu yaptığından ötürü çevresindeki devrimci arkadaşlardan bir uyarı alıyor. Belli bir süre sonra, düzelmeyen bu kişi bu defa da karısının parmağını kırıyor. Verilen uyarılar fayda etmiyor, bu kişi karısına eziyet etmeye devam ediyor. İşin ilginç yanı, aynı kişi dernek toplantılarında, kitle içerisinde utanmadan kadınları dövmenin onları ikinci sınıf insan görmekten kaynaklandığını, buna karşı devrimcilerin mücadele etmesi gerektiğini vs. söyleyerek nutuklar atıyor. Devrimciler, ATİF derneklerinde tezgahlanan bu türden ikiyüzlü oyunlara daha ne kadar gözyumacaklar? İflah olmayan bu unsura karşı daha ne kadar ikna metodunu kullanmaya devam edeceklerdir?

Evet! Hastaları tedavi etmeye çalışmak iyi birşeydir. Ama bu da her hastanın somut durumuna bağlı bir olaydır. Kangren olmuş hastaları biz tedavi edemeyiz. Böyle unsurların kitle içinde zehirlerini yaymalarını, ikiyüzlü davranmalarını önlemek için en iyi metod; bunları çevremizden uzaklaştırmak, bunu yaparken de kitemize durumu izah etmek, kavramaktır.

Bu şekilde, dernek içinde "ileri" bir unsur gibi gözüktüp yukarıda bahsettiğimiz hataları ardı ardına işleyenlerin kafa yapısı proleter ideolojiye zıttır. Bu konularda, hala bu kişiyi ikna metoduyla iflah

edeceklerini sanan arkadaşlar; bir demek içinde belirli konularda devrimci yaklaşımı savunanlarla, karşı-devrimci yaklaşımı savunanların senelerce birarada yaşayıp yaşayamayacağına kafa yormak zorundadırlar. Böyle bir durumda karşı-devrimci anlayışlarla uzlaşmak, karşı-devrimci nitelikteki hataların devamlı işlenmesine ses çıkarmamak devrimci mücadeleye bir katkı yapmayacak, aksine onu geriletecektir. Yapılacak tek şey, içimizdeki yanlış görüşlere karşı amansızca mücadele etmek ve çeşitli uyarılara rağmen düzelmemekte ısrar eden ve demeklerimizi de kendi yanlış görüşlerini yaymak için bir platform olarak kullananları derneklerimizden uzaklaştırmaktır.

Arkadaşlar böyle bir durumda bir kişinin dernekten atılmasını çok ağır bir ceza olarak görüyorlar. Bu aslında işlenen suçun hafif olduğunu, yani dışarda devrimcilik yapıp, evde karılarına karşı-devrimci şiddet uygulamanın, ikiyüzlülüğün pek o kadar kötü olmadığını düşünmekten ileri gelmektedir. Kadınların dövülmesini "normal" karşılamaktan ileri gelmektedir. Ki bu devrimci anlayışla kesinlikle bağdaşmayan, kadınları devrimci mücadeleye çekmenin önünde engel olan bir anlayıştır.

Getirilen diğer bir mesele ise şu idi: Bazı arkadaşlar kadınların dövülmesine karşı çıkmanın Türkiye'de yapılan devrimci çalışmanın önünde engel olabileceğini söylediler. Örnek olarak da şunu verdiler: "Türkiye'de köylerde devrimci çalışma yürütenler, bilinçsiz köylülerin karılarını dövmeleri türünden olaylarla sık sık karşılaşırılar. Bu tür olaylar, dövülmesini normal karşılayan köylü kadınlar ve kadını ikinci sınıf insan olarak gören erkekler için çok doğal olaylardır. Böyle bir ortamda devrimciler kalkıp "kadınlarınıza eziyet etmeyin" vs. derlerse, bu onların kitle içinde tecrit olmalarını beraberinde getirecek ve yapmaları mümkün devrimci çalışmayı engelleyecektir."

Bu örneğin üzerinde biraz duralım. Öncelikle bu örnek, bilinçsiz emekçilere yapılan devrimci propagandayla ilgilidir. Bizim tartıştığımız ise, esas olarak devrimci bir çevrede, derneklerimizde uzun süredir bulunan, dolayısıyla da devrimci görüşlerle yakın teması olan kişilerin bu konulardaki hatalardır. Devrimci çalışma içinde bu ayrım mutlaka yapılmalıdır. Biz, devrimci çalışma içinde bizlerle eylemlere katılan, devrimci propagandayı şu veya bu şekilde yürüten kişilerden, bilinçsiz emekçilerden beklemediğimiz şeyleri bekleriz. Sözkonusu olan

devrimci propagandanın yapılmasıdır. Ve bunun yanlış bir şekilde — kişinin kendi hataları temelinde— yürütülmesi üzerinde titizlikle durduğumuz bir meseledir. Dolayısıyla yapılan hatalara karşı acımasızca mücadele ederiz.

Gelelim, Türkiye'de köylerde bilinçsiz emekçiler arasında çalışmaya. Böyle durumlarda devrimciler, kadınların dövülmesi olayını kendilerine temel alarak çalışmalarına başlamazlar. Bu çelişkiyi en ön plana çıkarmazlar. Emekçilere çıplak sömürüyü göstermeye çalışır, buna bağlı olarak meseleleri izah etmeye çalışırlar. Bu kesinlikle devrimcilerin kadınların baskı altında olmasına ses çıkarmamaları demek değildir. Sınıf mücadelesi hayatın her alanında, hakim sınıfların ideolojisinin etkin olduğu toplumun her kurumunda verilir, verilmelidir. Demokratik Halk Devriminin yapılması sorunu direkt olarak emekçi kadınların devrim mücadelesine katılması ile ilgilidir. Dolayısıyla kadınlar üzerindeki baskılara karşı çıkmanın devrim sonrasına ertelenmesi diye bir mesele olamaz.

Verilen örneğe uygun olarak, yani devrimci çalışmaya engel olacak anlayışıyla kadınlar üzerinde baskıya karşı çıkmayarak sözde devrimci çalışma yürütmek, devrimin sadece erkeklerle yapılabileceğini zannetmekten ileri gelir ki; bu kesinlikle yanlış bir düşüncedir. Devrimci çalışmada ille de erkekler kazanılacak, onlara öncelik tanınacak diye birşey yoktur. Bu anlayış; emekçi kadınların devrimci mücadeleye katılmasını kılığın bir ürünüdür. Kesinlikle karşı çıkılması gereken bir anlayıştır.

MÜCADELE'nin 46. sayısındaki yazıda şöyle deniliyor:

"Evde erkek arkadaşların karılarına ve çocuklarına karşı uyguladıkları şiddet, devrimci değil karşı-devrimci bir şiddettir. Bu şiddet devrimci geçinen bir kişi tarafından uygulanıyorsa sosyal-faşist niteliklidir."

Derneğimizdeki tartışmalarda bunun üzerinde de duruldu. Bazı arkadaşlar, kadınlara (tabii faşist ya da sosyal-faşist kadınlara değil) uygulanan şiddete sosyal-faşist nitelikli şiddet demeyi doğru bulmuyorlar.

Meseleyi somut bir olayı örnek vererek açalım. Bildiğiniz gibi Halkın Kurtuluşu'nun kaşarlanmış şefleri ... 'ta ATİF'li devrimcilere

fiziki bir saldırıda bulundular. Hem de bunu devrimcilik adına yaptılar. Halen devrimci saflarda gördüğümüz Halkın Kurtuluşu'nun uyguladığı bu şiddetin niteliği ne idi? Bunun kesinlikle devrimci bir şiddet olmadığı açıkça ortada değil mi? Şiddet ya devrimci ya da karşı-devrimci bir şiddettir. Bunun ortası yoktur. Bundan ötürü Halkın Kurtuluşu'nun arkadaşlarımıza uyguladığı şiddetin niteliği karşı-devrimci ve bu adamlar kendilerine sosyalist dedikleri için de sosyal-faşist nitelikli bir şiddettir.

Herhangi bir olayda uygulanan şiddetin niteliğini belirleyen; bu şiddetin kim tarafından ve kime karşı uygulandığıdır. Üzerinde tartıştığımız şiddet devrimci bir kadına ya da sınıf düşmanı olmayan bir kadına uygulanmaktadır. Ve bu şiddeti uygulayan da devrimcilik, sosyalizm adına bunu yapmaktadır. Bu açıdan bu şiddetin niteliğini sosyal-faşist olarak görmek doğrudur. Bu, o kişinin bir sosyal-faşist olduğu anlamına kesinlikle gelmez. O kişinin, bahsedilen somut durumdaki tavrının, sosyalizm adına yapılan karşı-devrimci propagandanın işine yaradığı anlamına gelir.

Derneğimizde MÜCADELE'deki yazıyla ilgili olarak tartışılanlar kısaca böyle. Bu tartışmalarda ortaya çıkan, daha bir dizi konuda kafalarımızın açık olmadığı, devrimci düşünceler yerine yanlış düşüncelerin savunulduğudur. Bizler, içimizde birçok konuda tartışmaları canlı bir şekilde yürütmek; tartışmalarımızda birbirimizi ikna metoduyla eğitmekten yanayız. Yanlış görüşler karşısında kesinlikle susmamalı, yanlış düşüncelerin üzerine gitmeliyiz.

ZEYNEP

(MÜCADELE, s. 47, s. 5, 4 Ağustos 1980)

BİR TARTIŞMAYA KATKI

MÜCADELE'nin 46. sayısında "Kadınlar kocalarının kölesi değildir" başlıklı bir yazı yayınlandı. Yazıda özetle, devrimci çevrelerdeki yaygın bir anlayış olan, devrimci arkadaşların kadınları dövmesi, horlaması, aşağılaması eleştiriliyor. Ve erkek devrimcilerin bir yandan derneklerde, vs. devrimcilik yaparlarken, diğer yandan evde kadınlara baskı yapmaları arasındaki çelişki sergileniyor. Ve haklı olarak kadınlara yapılan baskılar yanlış görülüp, mahkum ediliyor.

Şiddetin ancak karşı-devrimcilere, halk düşmanlarına uygulanabileceği açıklanıyor. Kadınlara yapılan baskıları çeşitli nedenlerle haklı çıkarmaya çalışanlar da eleştirilerek, sorunun kesinlikle zorla, baskıyla çözülemeyeceği ortaya konuluyor. Ve eğer sorun *uzlaşmaz* bir aşamaya geldi mi, burada artık *ayrılığın* gündeme geleceği tesbit ediliyor. Bütün bunlara uymayan, bütün uyarı ve ikna çabalarına rağmen kadınlara baskı yapanların ise teşhir ve tecrit edilebilecekleri hatta gerekirse derneklerden atılabilecekleri belirtiliyor.

Her şeyden önce şunu belirtelim ki, MÜCADELE'nin böyle bir konuya eğilmesi oldukça önemli bir girişimdir. Gerçekten de bugün devrimci saflarda bu alanda oldukça yanlış anlayışlar vardır. Burjuva-feodal toplumun alışkanlıkları bugün hala etkinliğini sürdürüyor. Birçok devrimci arkadaş, dernekte, grevde, kısacası dışarda aktif olarak çalışmakta, sınıf mücadelesine katılmakta, teorik olarak bizzat kendisi halk içinde kadınlara baskı yapmanın yanlış olduğunun propagandasını yapmaktadır. Fakat iş kendi ailesine geldi mi, bütün bunları unutmakta, evde karsına, bacasına baskı yapmaktadır. Hatta içlerinde kadınlarını döven, küfür eden bazıları bu anlayışlarını çeşitli gerekçelerle savunmaya çalışmaktadır. Bunlara karşı mücadele etmek, bu anlayışları mahkum etmek mutlaka gereklidir.

Ancak burada şu soru ortaya çıkıyor. Bu mücadelenin yöntemi nasıl olmalıdır? Bu çelişkinin niteliği nasıldır?

Bugün emekçi halk arasındaki kadın ve erkekler arasındaki çelişki *esas* itibarıyla *uzlaşır* bir çelişkidir. Halkın arasındaki bir çelişkidir. Ve çözüm yönteminde *esas* almamız gereken eleştiri-ikna-özeleştiri olmalıdır. Bu sorunları ele alırken henüz daha burjuva-feodal toplumun kabuğu içinde yaşadığımız ve emekçiler üzerinde *hakim* kültürün burjuva-feodal kültür olduğunu gözönünde bulundurmalıyız. Bu devrimci çevreler için de geçerlidir. Bu konuda devrimci saflarda başta geri çevre olmak üzere, özellikle kadın-erkek ilişkisi konusunda hakim olan burjuva-feodal kültürüdür. Kökleşmiş, yerleşmiş alışkanlıkları atmak, yaşamdan sıyırmak oldukça zor olmaktadır. Ve biz bunları idari tedbirlerle, vs. ortadan kaldıramayız. Bu yalnız bu toplumda değil, Demokratik Halk Diktatörlüğünde ve sosyalizmde de geçerlidir. Bu alanda *esas* yapmamız gereken burjuva-feodal anlayışlara karşı ideolojik-kültürel bir mücadele vermek, bu konuda devrimci

düşünce ve tavrı yaygınlaştırmaktır. Bu elbetteki idari tedbirlere (dernekten atma, teşhir ve tecrit etme, vs.) *toplan* karşı olmalıyız anlamına gelmez. Bu, bu yöntemi esas alamayacağımız, almamamız gerektiği anlamına gelir. Bu açıdan, bu tür yöntemleri uygularken çok dikkatli davranmalı, kanaatimce *son tahlilde* bu yönetime başvurmalıyız. Ve devrimci saflarda özellikle bu konuda eğitime ağırlık vermeliyiz. Devrimci kültürü bu alanda da yaygınlaştırmalıyız.

Bu sayıda ayrıca Çin'de Kültür Devrimi sırasında meydana gelen uygulamaları anlatan bir çeviri var. Çeviride sergilenen örnek; yanlış ve zararlı. Yazı yorumsuz çevrildiği için tehlikesi daha büyük oluyor. Bu çeviride öz olarak anlatılan şu: Eğer bir erkek kansası dövüldü, ya da baskı yaptı mı, Kadınlar Birliği hemen işi soruşturur, erkeği tavrı takınmaya zorlarlar. Eğer tavrı takınmayı reddederse (yani yanlış kabul etmez ve bir daha yapmamaya söz vermezse) kadınlar tarafından topluca bir güzel dövülür. Zorla bir daha dövmemesi konusunda kendisinden söz alınır.

Halbuki bu tamamen yanlış bir uygulamadır. Biz nasıl ezilen bir cins olarak kadına baskı yapılmasına karşı isek, aynı şekilde erkeklere de baskı yapılmasına karşıyız. Bizim devrimle değiştirdiğimiz, kadınlara dövme ve örgütlenme hakkı değil, kadını toplumsal hayatın her alanında erkekle eşit duruma getirmek, *kültürel* alanda her türlü burjuva-feodal anlayışı yıkmaktır. Aslında Çin'de kadınların böyle bir yola başvurmalarının maddi temeli vardır. Yüzyıllardır feodal baskının dayanılmaz zincirleri altında inleyen Çin kadınları, devrimin sağladığı özgürlüklerden yararlanarak, bu şekilde davranmışlardır. Biz, bu gibi sorunlarda esas olarak *eleştiri-ikna-özeleştiri*yle sorunu çözmeye çalışmalı, eğer sorun böyle çözülmezse ve dövme, baskı, vs. devam ederse *kadının ayrılma hakkının* propagandasını yapmalı, böyle bir istek olursa bu yönde tavrı takınmalıyız. Kadınların da erkekleri dövmesi sorunu çözmeyecek, tam aksine yeni olumsuzlukları beraberinde getirecektir. Kültür Devrimi sırasında yapılması gerekli olan şey, özellikle *kültür* alanında bir fırtına başlatmak, burjuva-feodal düşüncé ve anlayışlara karşı savaş açmak olmalıydı.

Mazgirt'ten bir MÜCADELE okuyucusu
(MÜCADELE, S. 48: s. 7, 11; Eylül 1977)

"BİR TARTIŞMAYA KATKI" ÜZERİNE

Geçen sayı MÜCADELE'de "Bir tartışmaya katkı" başlıklı bir yazı yayınlandı. Bu yazıyı yazan arkadaş, MÜCADELE'nin 46. sayısında çıkan kadınlara baskı ve şiddet uygulamayla ilgili yazıyı bazı noktalarda eleştiriyor. Arkadaşın yazısında katılmadığım bazı noktalara burada açıklık getirmeye çalışacağım.

Yazıyı yazan arkadaş, kadınlara yapılan baskıların yanlış görülüp mahkum edilmesini haklı olarak değerlendiriyor. Bu doğrudur. Aslında devrimci bir çevrede olup da, bunu söz olarak söylemeyen, savunmayanlara rastlamak olanaksızdır. Devrimci olduğunu söyleyen hemen herkes, kadınların kurtuluşunun gerekli olduğunu; bu kurtuluşun ancak devrimle sağlanabileceğini; kadınlar katılmadan devrimin olmayacağını savunurlar. Düşüncede yani teorik olarak, devrimciler arasında bu konuda pek bir ayrılık yoktur. Ne var ki; bu meselelerle ilgili uygulamalarda yani pratikte karşımıza öyle sorunlar çıkıyor ki; teorik olarak aynı şeyi savunuyor görünen devrimciler bir olay karşısında taban tabana zıt tavırlar alıyorlar. Bunun açık örneği MÜCADELE'de bir kaç sayıdır süregelen tartışmalardır. Tartışmalara katılan herkes, "Emekçi kadınlar katılmadan devrim olmaz; devrim olmadan emekçi kadınlar kurtulamaz" sloganı kapsamında tartışıyor. Ama yine de sorunlar çıkıyor. Bence sorun devrimci teoriyi pek kavramamaktan ileri geliyor. Bu kavranmayınca da teorinin pratiğe uygulanmasında bir dizi yanlış tavırlar ortaya çıkıyor.

Bu konuda pratik; kadınlara yapılan baskıların, şiddetin mahkum edilmesinde çıkan somut olaylarda karşı karşıya olduğumuz pratiktir. Hemen herkes önce de belirttiğim gibi "yanlış görüşlerle mücadele edelim" diyor ama karşımıza somut bir olay çıktığında nasıl mücadele edileceği konusunda yalpalayıp duruyoruz. Yazıyı yazan arkadaşla hemfikir olmadığım noktalar mücadele yöntemlerinden başlıyor. Açıklık getirmek için arkadaşın yazılarından alıntılar yapmak yararlı olacak. Arkadaş diyor ki:

"Burjuva-feodal toplumun alışkanlıkları bugün hala etkinliğini sürdürüyor."

Arkadaşın kastettiği devrimci çevrelerde de bunun böyle olduğudur ki, bu doğrudur. Emekçi kitlelerden karı-koca arasındaki

çelişkilerin ele alınması konusunda arkadaş devamlı şöyle diyor:

"(çelişkileri) çözüm yönteminde esas almamız gereken eleştirilikna-özeleştirilme olmalıdır."

Devrimciler, emekçiler arasındaki çelişkileri zorla, şiddete dayanarak çözme gibi bir niyetimiz olmadığından ötürü bu da doğrudur. Fakat bu metod kullanıldıktan sonra, bazı somut olaylarda artık vazgeçilmesi gereken bir şey haline geliyor. Ve ikna ile, eleştiri ile düzelmeyen, düzelmemekte direnen unsurlara karşı başka metodlar gerekli oluyor. ATİF'in derneklerinde çıkan bir olay bunu açıkça sergiledi. Karısına yıllardır şiddet uygulayan bir kişi, uyarılmasına rağmen, pratiğinde değişmediğini gösterdiği gibi; şiddete dayanamayıp ayrılmak istediğini söyleyen karısının bu isteğini de basturmaya kalktı. Bu konuda da uyarıldı. Bu uyarı da fayda vermedi. Sonunda uzun süredir devrimciler arasında bulunan bu kişi hakkında idari tedbirin, dernekten uzaklaştırılmasının gerekliliği ortaya çıktı. Bu kişi aynı zamanda bir yandan evde karısına şiddet uygularken diğer yandan dernekte kadınlara karşı uygulanan şiddete karşı çıkılması şeklinde nutuklar atıyordu.

Yazıyı yazan arkadaş, yazısının ilk bölümünde, kullandığı bazı cümlelerle dernekten uzaklaştırma, vb. idari tedbirlere toptan karşı olmadığını, son tahlilde bu gibi metodların uygulanabilmesinin mümkün olduğunu getiriyor. Fakat yazısının bütünü okunduğunda aslında bu arkadaşın anlayışının hiç de öyle olmadığı ortaya çıkıyor. Şöyle ki; yazıyı yazan arkadaşın eleştirdiği yazıda konuyla ilgili Çin'de bir örnek verilmişti. Bu örnekte anlatılan şuydu: Çin'de Kültür Devrimi sırasında bir yerde kurulan Kadınlar Birliği; o bölgede karısını döven bir erkeği uyarıyor. Uyarmalar fayda etmiyor. Dövülen kadın durumu Kadınlar Birliği'ne anlatıyor. Kadınlar Birliği, erkeği çağırıp, yaptığı işin doğru olmadığını, bu işten vazgeçmesini anlatıyor. Fakat adam toplantıda gayet alaycı bir tavır takınıyor. Bunun üzerine kadınlar bir olup, erkeği bir güzel dövüyorlar.

Yazıyı yazan arkadaş bu çevriyi yanlış ve zararlı buluyor. Bu örnekte kadınlar tarafından yapılanı; yani erkeğin dövülmesini tamamen yanlış bir uygulama olarak görüyor. Ve diyor ki;

"Biz nasıl ezilen bir cins olarak kadına baskı yapılmasına karşı isek, erkeklere de baskı yapılmasına karşıyız."

"Bizim devrimle değiştirdiğimiz kadınlara dövme ve *örgürlenme hakkı değil* (abç) kadını toplumsal hayatın her alanında erkekle eşit duruma getirmek, *kültürel* alanda her türlü burjuva-feodal anlayışı yıkmaktır."

Arkadaş, anlaşıldığı kadarıyla bu çevirideki örneği yanlış buluyor. Çünkü; kendi yorumuna göre kadınları dövmeye alternatif olarak erkekleri dövme getiriliyor; devrimle kadınlara dövme hakkı verilecekmiş gibi gösteriliyor, vs.

Bir kere şunu başta belirtmek gereklidir ki; şimdiye kadar MÜCADELE gazetesinde böyle bir anlayış kesinlikle savunulmamıştır. Ve eğer arkadaş çeviriyi, bu çevirinin birlikte yayınlandığı yazı ile birlikte ele alsaydı, örneği en azından yanlış bulmazdı. Bu örnek arkadaşın dediği gibi yanlış bir örnek değildir, ya da daha açık olarak böyle bir olay hiç yapılmaması gereken, kesinlikle karşı oluncak bir olay değildir. Sorun şöyledir: Devrim sonrası örgütlü kadınlar, düzelmeye niyeti olmayan, karısını döven adama bir ders vermişlerdir. Feodal kafasını değiştirmeye niyeti olmayan bu adama; sadece fiziki olarak güçlü olduğu için diğer bir kişiyi dövebilmenin ne demek olduğunu gayet etkili bir metodla anlatmaya çalışmışlardır. Arkadaşın yazısının ilk bölümünde yazdığı ve kabul eder göründüğu; ikna-eleştiri ile iflah olmayan bir unsura idari tedbir uygulamışlardır. Ve Çin'de Kadınlar Birliği'nin bu metodu, kocaları tarafından dövülen fakat korkularından bunu açıklamayan diğer kadınlara cesaret vermiş, feodal baskının daha da açığa çıkmasına hizmet ederek bu konuda kitlelerin eğitilmesinde yararlı olmuştur. Elbette ki, idari tedbirler, köklü bir şekilde yerleşmiş anlayışları ortadan kaldırmazlar ama onları ortadan kaldıracı olmak için kullanılabilirler. Görüşüme göre Çin'deki Kadınlar Birliği'nin yaptığı da budur.

İdari tedbirler, bazen işlerin çok kötü bir şekilde gelişmesini engelleyebilirler. Örneğin geçen sayı MÜCADELE'de İşçi Derneğindeki bir olay üzerine bir yazı yayınlanmıştı. Sevdii kişiyle evlenmesi ailesi tarafından engellenen ve ailesinin baskılarına dayanamayan bir kız arkadaş, intihar etmişti. Kızın ailesi derneğin aktif üyeleri idiler. Bu intihar olayından sonra İşçi Derneği onları üyelikten attı. İntihar eden kıza yapılan baskılardan haberdar olanların daha önceden tedbir almaları halinde olayın bu şekilde bitmesine engel olunabilirdi.

Çevirinin zararlı olmasına gelince; bana göre de çevirinin yorum yapılmadan yazıya konması bazı zararlar getirmeye açıktır. Özellikle kadın-erkek ilişkileri konusunda bugüne kadar yapılan eğitimin oldukça kısır olması zararını fazlalaştırabilir. Bu anlamda çeviriyle birlikte olayı yorumlayan bir yazının da konulması iyi olurdu. Çevirinin yorumsuz konulmasının zararı en açık bir şekilde arkadaşın konuya ilişkin getirdiği yanlış yorumlamalarda görülüyor. Fakat bu, yani çevirinin yorumsuz olarak konulmasının verebileceği zararları kabul etmek, çevirideki örneğin yanlış olduğu anlamına gelmemelidir.

Arkadaşın çeviriyi yorumladığı gibi tabii ki kadınlara devrim sonrası "erkekleri dövme" hakkı falan verilmeyecektir. Böyle bir hak olsa olsa feministlerin yaptığı bir devrim sonrası verilebilir. O da böyle bir devrim gerçekleşirse. Ama arkadaş bir de kadınlara devrimden sonra "örgütlenme hakkının" da verilmeyeceğini söylüyor. Bu doğru değildir. Devrimini yapmış her ülkede kadın örgütlenmeye bizzat komünist partileri tarafından, onların önderliğinde teşvik edilmişlerdir. Çünkü kadınların üzerindeki baskılara karşı mücadele etmek ancak örgütlü bir şekilde olabilir. Umarım, arkadaşın yazısında karşı çıktığı örgütlenme hakkı: kadınlara "erkekleri dövmek için örgütlenme hakkı"dır. Eğer öyle ise açık bir şekilde koysaydı daha iyi olurdu.

Yazıda kadının ayrılma hakkı meselesinde de savunulan yanlış görüşler var. Şöyle deniliyor:

"Biz, bu gibi sorunlarda esas olarak eleştiri-ikna-özeleştirile sorunu çözmeye çalışmalı, eğer sorun böyle çözülmezse ve dövme, vs. baskı devam ederse kadının ayrılma hakkının propagandasını yapmalı..."

Kadının ayrılma hakkının propagandasını yapmak arkadaşına göre bazı koşullarda mümkün olabiliyor. Bana göre ise bu hak her zaman mahfuzdur. Bu konuda arkadaşın anlayışı yanlış ve çok zararlıdır. Arkadaşın savunuyor gözüktüğü kadınlara da erkekler kadar eşit hak tanımakla uzaktan yakından bir ilgisi yoktur. Böylesine bir şeyi savunmak yani kadının ayrılma hakkını sadece belli koşullarda savunmak "erkek evin efendisidir", "erkeğin dediği olur" tezleriyle aynı paralelde olmak demektir. Devrimci bir görüş değildir. Yeri gelmişken işçi sınıfı demokrasisi denilen şeyden biraz bahsetmek istiyorum.

Bizler, işçi sınıfının davasına elimizden geldiği kadar yararlı olmak istediğimiz için, işçi sınıfının demokrasisini kavramak ve bunun ilkelerini her alanda savunmakla yükümlüyüz. Ve işçi sınıfı demokrasisi, halk düşmanı olarak görmediğimiz kişilerden birinin en ufak çapta da olsa bir diğeri üzerinde imtiyaz sahibi olmasına kesinlikle karşı çıkar.

Evlilik meselesinde ise işçi sınıfının demokrasisi şu anlama gelir: Erkek ve kadının birliği gönüllü bir birliktir. Ve bu birlikte taraflardan biri ayrılmak isterse bu herhangi bir şekilde bastırılamaz. "Ayrılmak hakkı bazı koşullarda mümkündür" diye bir tez kesinlikle ileri sürülemez. Ezen millet ve ezilen millet arasındaki mesele buna oldukça benzeyen bir meseledir. İşçi sınıfının temsilcileri "ulusların kendi kaderini tayin hakkı"nı kayıtsız şartsız savunuyorlarsa, bunu laf olsun diye yapmamaktadırlar. Bizim için şurası açık olmalıdır ki bir ulusun ayrılıp devlet kurmasını belli şartlarda doğru veya yanlış bulmak meselenin bir yanısıdır, ulusun ayrılıp devlet kurma *hakkını* savunmak ise meselenin diğeri yanısıdır. Emekçi kitleler arasındaki evlilikler de böyledir. Belli şartlarda kadının ayrılmasını doğru bulmayabiliriz ama hiçbir zaman arkadaşın dediği gibi kadının *ayrılma hakkını* belirli koşullara bağlamayız.

Sorun eşitlik sorunu ise, burda işçi sınıfı demokrasisini "burjuva demokrasi"sinden ayıran; "biçimsel eşitlik" ya da "mutlak eşitlik" yerine gerçekten, *özde* eşitliği savunmaktır. Eşitsizler arasında eşitliği savunmak özlünde eşitsizliği savunmaktır. Eşitsizler arasında eşitliği savunuyor demektir ki; bu da yanlıştır. Örneğin çevirideki kadınların erkeği dövme meselesine arkadaş "erkekler kadınları, kadınlar da erkekleri dövmemeli" anlayışıyla yaklaşıyor, ve örneği bunun için yanlıştır buluyor. Oysa arkadaş olaya bu şekilde biçimsel olarak yaklaşmasa, olayın eşitsizler arasında cereyan eden bir olay olduğunu kavraya, şartlara göre bir değerlendirme yapsa problem çıkmayacak.

MINE

(MÜCADELE, S. 49, s. 5, Ekim 1980)

III

KADIN HAREKETİNİN ÖRGÜTLENMESİ

1 — KOMÜNİST KADIN HAREKETİ Mİ, "BAĞIMSIZ", KADIN HAREKETİ Mİ?

Bütün ülkelerin çalışan kadınları her geçen gün daha fazla, emperyalist, sosyal-emperyalist ekonomi ve sömürü ilişkileri içine, daha yoğun sömürü ilişkileri içine, daha yoğun sömürü şartları içine çekiliyorlar. Bu gelişme karşısında ezilen kadınların savaşmaları, protestoları, başkaldırıları da dünya çapında boyutlanıyor. Ezilenler içindeki bu en ezilenler işçi kadın, kadın ve ezilen milliyetlerin kadınları olarak ikili, üçlü ezilmişliklerine karşı direniyorlar.

Marksist-Leninist Dünya Hareketinin yenilgileri ve andaki zayıflığı sonucu, bugün hemen hiçbir ülkede Komünist Partiler, kadınların bu haklı hareketini, onun bütün biçimlerinde yer alan haklı taleplerinin en tutarlı savunucusu olarak, yöneticisi ve yönlendiricisi durumuna gelemiyor.

Özellikle bu durum sonucu olarak ve fakat aynı zamanda bütün ülkelerde burjuvazinin en yoğun propaganda ve örgütsel faaliyetlerinin de sonucu olarak kadının kurtuluşunu mücadele hedefi olarak bayrağına yazan "bağımsız" kadın hareketleri ortaya çıkmıştır ve çıkmaktadır. Marksist-Leninistlerin bu gelişmeler karşısında tavrı nedir? "Bağımsız" kadın hareketi ve ona karşı tavır sorunu, yalnızca "milli" ölçekte, yani ülkemiz açısından önemli olan bir sorun değildir. Tersine bugün enternasyonal kadın hareketinin temel sorunlarından biridir. Biz bu sorunu, bugün öncelikle bizim ülkemizdeki deneyimlere dayanarak

tartırsak da, sorunun arka planı bütünüyle bilincimizde olmak zorundadır. Bizim açımızdan, Türkiye'de yaratılması gereken bir proleter-komünist kadın hareketi, ancak yaratılması gereken uluslararası bir komünist kadın hareketinin *parçası* olarak kavranmak ve öyle ele alınmak zorundadır. Bu sorun *ilkesel olarak* söz konusu hareketlerin tek tek ülkelerde kazandığı değişik somut biçimlerden bağımsız, bir ve aynı özsel sorundur.

Baştan belirtelim ki, ülkemizde bir "kadın hareketi"ni en baştan reddedenler de vardır. Ülkemizde kendine Marksist-Leninist adını veren TKP/ML III. MK'cı kanadı ve TKP/ML DABK kanadı gibi örgütler, komünist örgüt içindeki kadınları ve proleter-emekçi kadın kitlelerini içinde barındırması öngörülen bir özel kadın örgütlenmesini "feminist", "cinsiyetleri bölücü", vb. gerekçeleri ile reddetmişlerdir.

Bunlar, bir özel "kadın çalışması" ve "örgütlenmesi"ni en iyi halde yalnızca kitle örgütleri çerçevesinde ve dikiş-nakış kursları; burjuva eğitim çalışmaları düzeyinde en geri kadınlara yönelik olarak kabul etmektedir.

Ama bu gibi örgütler ister kabul etsin, ister etmesin, son yıllarda ülkemizde de, içinde proleter bir kadın hareketinin de tohumlarını barındıran bir kadın hareketi eğilimi olarak ortaya çıkmıştır.

Marksist-Leninistler bu gelişmeyi sevinçle karşılıyor ve güçlü bir proleter-komünist kadın hareketi geliştirmek için çalışıyorlar. Bizim için bu proleter kadın hareketinin örgütsel ve siyasi olarak kendi başına buyruk bir kadın çalışması, "bağımsız" bir kadın hareketi olmayacağı açıktır. Proleter kadın hareketi, partinin örgütsel çerçevesi içinde bütünü yalnızca bir parçasını oluşturur, çalışmanın içeriği ve hedefinde bütüne ayrılmaz bağlarla bağlıdır. Özellik, özel olarak kadın gazetelerinin, özel kadın ajitasyon gruplarının, kadın toplantılarının, sendikalar vb. kitle örgütlerinde özel kadın komisyonlarının, bağımsız kadın örgütlenmelerinde, proleter komünist kadın fraksiyonunun vb. olması zorunluluğundadır. Proleter kadınların örgütlenmeleri ve eğitilmeleri için belirli özel kurumlara ihtiyaç bir yandan kadının özel tarihsel-toplumsal konumundan; bir yandan da onun fiziksel ve psikolojik belirli özelliklerinden doğmaktadır. Emekçi kadının toplumsal konumu, gerek ekonomik yaşamda, gerekse aile içinde,

gelişmeye bağlı olarak pek çok değişiklik geçirmiştir. Ama buna rağmen, değişmeyen pek çok şey vardır. Türkiye gibi, kırdan hala belli ölçüde yarı-feodal ilişkilerin de var olduğu bir ülkede bile, sanayi merkezlerinde kadın yığınlarının önemli bir bölümü kapitalist üretim içinde çalışmaya çekilmiş durumdadır. İşçilerin % 20'ye yakını kadındır. Sosyal ve siyasal alanda tam hak eşitliği hala kağıt üzerinde bile tam olarak gerçekleşmiş durumda değildir. Yasalar önünde kadının hala eşit olmadığı durumlar vardır. Kadını yarattığı değer ve yükümlülüklerin aslında düşük, ikincil önemde vb. olduğu anlayışları ile tam bir uyum içindedir.

"Eşit işe eşit ücret" hala hayal gibi görülmektedir. Aynı işte çalışan pek çok emekçi kadın, erkeklerin yarısı kadar ücret almak durumundadır bir çok halde. Köleleştirmede emekçi kadının durumu hem proleter, hemde köylü erkekten daha kötüdür. Özellikle kırdan feodal/yarı-feodal ilişkilerin etkin olduğu alanlarda, kadının ezilmişliğinde ortaçağ yöntemleri sürdürülmekte, ezilmişliğin biçiminde rol oynamaktadır. Ama feodal yöntem ve biçimler yalnızca kırdan feodal /yarı-feodal ilişkilerin var olduğu yerlerde değil, şehirlerde de yer yer etkisini göstermektedir. Bu yüzden proleter kadın, kurtuluşa varmak için, erkek proleterden daha uzun bir yol kat etmek zorundadır. Kadının kurtuluşu tabii ki komünist hareketin bir bütün olarak görevlerindendir. Ama proletaryanın genel kurtuluş hareketi için geçerli olan şey, kadın proleter içinde geçerlidir. Kadının kurtuluşu, *öncelikle* kadın proleterin *kendi eseri* olmak zorundadır. Birçok halde devrimci erkek işçinin erkek yoldaşın evinde karısı ile ilişkide "evin efendisi" feodal, burjuva, küçük-burjuva anlayışından çok zor koptuğunu yaşadık, yaşıyoruz, yaşayacağız.

Özgür insan olma mücadelesinde, proleter kadın bir çok halde karşısında kendi erkeğini bulabilmektedir. Buna bir de kadının yüzyıllardır süren toplumsal köleleştirilmişlik, yasal hak yoksunluğu durumu vb. sonucu olarak, evin dört duvarı arasında sıkışıp kalmışlığı sonucu, proleter kadının, siyasal hayata ve kamusal yaşantıya katılım isteğinin ve pratik olarak katılımının proleter erkeğe göre çok daha az olduğu olgusu eklenmektedir. Kadını dünyasının evinin dört duvarı arasında olduğu, siyasetin erkek işi olduğu vb. dar görüşlü yargılar ne yazık ki, emekçi kadınların beyinlerinde derin izlere sahiptir.

Bu ve bunlar gibi bir dizi toplumsal, siyasal nedenler dolayısı ile sömürülen ve ezilen kadınların durumu, erkek arkadaşlarına göre çok daha zor ve kötüdür. Komünist-proleter bir kadın hareketinin gerekliliği de bundan türemektedir. Bu engeller ve dirençler özel bir çaba sarfedilmeden, özel bir çalışma yürütülmeden kırılıp, aşılamaz. Ancak kadın proleterlerin kendileri, komünist kadın savaşçılar olarak kendi özel ezilmişliklerini ve çıkarlarını kendileri dile getirirse; ancak onlar kendileri kadın, insan ve ezilmişler olarak kendi hakları için mücadele ederse; ancak o zaman, kadınların bu özel talep ve çıkarlarının, ezilenlerin genel çıkarları ve taleplerinin bir parçası olarak önemi, kapsamı kavranabilir. Ancak o zaman bu talep ve çıkarların ayrılmaz bir parçası olarak, egemenlere karşı mücadeleye yönlendirilebilir.

Bugün Türkiye'de komünistlerin önünde duran en önemli görev, komünist partiyi inşa, işçilerin ve köylülerin geniş yığınlarının faşist diktatörlüğe karşı ve işçilerin-köylülerin devrimci demokratik diktatörlüğünü kurmak için mücadelelerini zafere götürme yeteneğine sahip proletaryanın öncüsünü kazanmaktır. Bu partinin inşasında en başından itibaren kadın proleterler bilinçli olarak kazanılmak ve mücadeleye çekilmek zorundadır. En başından itibaren partide kadınlar içinde çalışma için özel bir örgütsel aygıt yaratılmak zorundadır: Bu aygıt hem kadın parti üyeleri ve sempatizanları için, hem de emekçi kadınlar arasında ajitasyon-propaganda-örgütlenme çalışması için gereklidir.

En başından itibaren parti hayatının her alanında, örneğin kadro siyaseti bağlamında, kadın üyelerin ilerletilmesi için bilinçli çaba, ya da sendika, sendika siyaseti alanında vb. vb. kadını kurtuluşu sorunu, genel kurtuluş sorununun ayrılmaz bir parçası olarak ele alınmak zorundadır.

Proleter kadın hareketinin çekirdeklerini geliştirebilmek için partinin fabrika-işletme hücrelerinde daha en baştan kadın işçiler arasındaki çalışmadan birinci derecede sorumlu olan erkek ya da kadın yoldaş(lar) tespit edilmek zorundadır. Süreç içinde, fabrika-işletme hücrelerinin çevresinde kadın çevreleri de oluşturulmalıdır. sendikalarındaki çalışmalarda ise her düzeyde kadın komisyonları oluşturulması, kadın işçilerin eşit haklarla grev yönetimlerine seçilmeleri için mücadele edilmelidir.

Erkek işçilerin karlılarının da grev mücadelesine kazanılması özel bir görev olarak kavranmak zorundadır.

Varolan partiler üstü kadın örgütleri içinde de var olan güçlerle komünist ve devrimci kadınlar olarak hızla çalışması yürütülmelidir.

Şimdi kadın sorununu keşfetmiş olan TDKP, TKP/ML Hareketi gibi bazı devrimci örgütler, güncel hareketin peşinde, şimdi hemen kendi "komünist kadın örgüt"lerini yaratmak istiyorlar.

Biz bunun bütünüyle yanlış bir güncel siyaset olduğu görüşündeyiz. Parti içinde, komünist örgütlerde kadınlar içinde çalışma için özel tedbirlerin ve özel organların kurulması gerektiğini reddeden örgütler, şimdi deyim yerinde ise, bugünden yarına komünist eğilimli kadın kitle örgütleri yaratmaya kalkıyor. Görüşümüze göre, bu gibi görevleri çözebilmek, ilerde partisiz kadın örgütleri de oluşturabilmek için, böyle bir çalışmayı yönetip, yönlendirebilecek kadın yoldaşlardan istikrarlı, kadro grubu gereklidir. Ama deneyim açıkça göstermektedir ki, kendine Marksist-Leninist diyen örgütlerden hiçbirinin, böyle kadınlardan oluşan istikrarlı bir kadro grubu yoktur. Ama bu, gerçekte kadın çalışmasını buzdolabına kaldırmak, örgütsel gösteriş yapma ve en yakın sempatizanlardan ve belki erkek partililerin karılarının çoğunluğunda oluşan bir "kitle örgütü" inşa etmekten başka bir anlama gelmez.

Bunun dışında bir de demokratik kadın hareketi, ya da örgütlü yaratma önerileri var.

Daha önce de söylediğimiz gibi, proletarya partisi çerçevesi ve onunla bağ içinde olmayan bir kadın hareketi, burjuva kadın hareketinden başka birşey olamaz. Bu tabii ki, bizim ülkemiz şartlarında, komünist kadın hareketinin böyle "bağımsız" kadın hareketleri içinde de çalışmayacağı anlamına gelmez. Eylemlerinin içeriğinin devrimci olması şartlarında, burjuva-feminist örgütlerle eylem birliklerinin mümkün olmadığı anlamına da gelmez. Ama bu noktada da sorunun tersten ele alındığı görüşündeyiz. Örneğin aile içinde şiddet kullanımına karşı, ya da bekarete karşı vb. demokratik bir kadın hareketine devrimci örgütler ancak bu harekete yön verebilecek güce sahip iseler yön verebilirler. Bu güce sahip olunmadığı yerde, tabii ki böyle hareketlerin önderliği burjuva-feminist-troçkist vb. güçlerin elinde olacaktır.

Bu yüzden kadın Marksist-Leninistler, bugün proleter kadınlar arasındaki çalışmanın merkezine, komünist ve proleter kadın hareketinin, komünist partiye toplumsal hayatın tüm alanlarında geniş bir proleter kadın hareketi geliştirme yeteneği kazandıracak bir çekirdeğini yaratma görevini koymaktalar. Ancak böyledir ki, geniş bir proleter kadın hareketi yaratılabilir ve o tüm emekçi kadın yığınlarını, köylü kadınları, ezilen milliyetlerin kadınlarını etrafında birleştirebilir ve ezilenlerin ve sömürülenlerin ordusunun bir parçası olarak, demokrasi, sosyalizm-komünizm mücadelesine katabilir.

2 — KOMÜNİST KADIN HAREKETİ ÜZERİNE...

Bu yıl 8 Mart'ı, dünyanın yeni bir altüst oluş süreci yaşadığı fırtınalı bir ortamda kutluyoruz.

Emperyalistler, sosyal-emperyalistler, onların her soydan ve boydan uşakları ve çanak yalayıcıları; işçilere, emekçilere "Doğu Bloğu"ndaki rejimlerin birbiri ardına iskambil kuleleri gibi çökmesini gösterip, "komünizm öldü", "sosyalizm iflas etti", "ideolojiler öldü" diyor. Kapitalist sömürü ekonomisinin üstünlüğünün kanıtlanmış olduğu anlatılıyor her yanda. Bir kez daha "komünizm" için ölüm çanları çalıyor!

İkinci Dünya Savaşı'nın sonuçları, şimdi resmen de revizyondan geçiriliyor. Avrupa haritası yeniden çiziliyor. (Kuşkusuz harita, yalnızca Avrupa'da yeniden çizilmekle kalmayacaktır.)

Şiddetle, devrimle bir yere varılamayacağı, dünyanın bugüne dek gördüğü en büyük yok etme potansiyelini ellerinde toplamış olan ve bunu gerekli gördükleri her anda kullanan ve kullanmaya hazır güçler tarafından vaaz ediliyor. Utanmazca "kalıcı barış" çağına girildiği vb. masallar anlatılıyor.

Durumundan hoşnut olmayıp, buna isyana hazır olanlara "demokrasi içinde çare tilkenmez" avuntusu öne sürülüyor.

Marksist-Leninistlerin en güçsüz olduğu dönemlerden birini yaşıyoruz. Bu durumda; toplumsal muhalefet kolaylıkla, hakim sınıfların şu veya bu kesiminin peşinde, düzen sınırları içindeki iktidar dalaşının aracı olarak kullanılabilir.

Bunlar kadar, şunlar da olgu:

"Doğu Bloku" adı verilen ve bugün parçalanma sürecinde bulunan Rus sosyal emperyalizminin başını çekmiş olduğu blok, sosyalist değildi. Bu ülkelerde "yaşayan sosyalizm" olduğu söylenen sistem, revizyonist yozlaşma sonucu ortaya çıkan yeni tipte bürokrat burjuvazinin sosyal-faşist sistemi idi. Dünya Marksist-Leninist Hareketi, bu gerçeği 60'lı yılların ikinci yarısından bu yana ortaya koymuş; gerek bu ülkelerdeki hakim revizyonist burjuvaziye, gerek onların bütün ülkelerdeki doğrudan uzantıları ve uşaklarına, gerekse bu ülkelerin her şeye rağmen sosyalist olduğunu savunan orta yolcu akımlara karşı savunmuştu.

Yıkılan gerçekte sosyalizm değil. İflas eden komünizm değil. Sosyalizm-komünizm adına, revizyonist-bürokrat burjuvazinin uyguladığı sosyal-faşist diktatörlükler! Bu anlam da altüst oluş, emperyalist dünya içinde, güç dengelerinin altüst oluşu biçiminde bir altüst oluş gerçekte...

Bu altüst oluş, emperyalist dünyanın dün olduğu gibi bugün de gerçekte sömürenler, sömürülenler, ezenler, ezilenler:

Bir yanda şovenizmi ile, ırkçılığı ile, doğurduğu faşizmi ile, erkek egemenliği ile, dünyanın bir çok ülkesinde hala yaşattığı feodal artukları ile, ortaçağ karanlığı ile; aşırı kar dürtüsü sonucu yaşamın temellerini ortadan kaldırmaya yönelmesi ile; sürekli yol arkadaşları olan gerici, karşı-devrimci, emperyalist savaşları ile; yaratmaya çalıştığı bencil, bireyci, tüketim aptalı tek boyutlu insanı ile emperyalist dünya sistemi; emperyalizm, sosyal-emperyalizm, her türlü gericilik, uluslararası karşı-devrim...

Diğer yanda ve onun karşısında... Sonuçta bayrağında "herkesten yeteneğine göre, herkese ihtiyacına göre" yazılı bir toplumu, sömürsüz, sınıfsız, sınırsız, ezeni ezileni olmayan, insanları

"bir ağaç gibi tek ve hür,

ve bir orman gibi kardeşesine"

yaşayan, gerçekten özgür bireylerin, özgür birlikteliğine dayanan toplumu kurma yoluna çıkmış uluslararası işçi sınıfı, ezilen halklar, tüm ezilenlerin oluşturduğu dünya devrim cephesi var.

Bu cephe, bugün ne kadar güçsüz görünürse görünsün; ne kadar örgütsüz olursa olsun, *gelecek*, dünya nüfusunun ezici çoğunluğunu oluşturan bu cephenin elindedir. Geleceğin dünya karşı-devrim cephesinin elinde kalması, geleceğin olmaması anlamına gelir. Ya barbarlık, ya sosyalizm-komünizm. Alternatifler bunlardır.

Sömürülen-ezilenler cephesi içinde en çok ezilenler olan emekçi kadınlar, bugün dünyanın her yerinde baskıya ve sömürüye karşı mücadele içinde yer alıyor. Yalnızca genel olarak baskı ve sömürüye değil, özel olarak kadınlara yönelen baskılara karşı da mücadele her geçen gün boyutlanıyor.

Ülkemiz Türkiye'de de bu böyle. 12 Eylül sonrasında hakim sınıfların kurmaya çalıştıkları mezar sessizliği işçi sınıfı ve milli hareket yanında, kadınlara yapılan baskılara karşı protestoyu sokağa taşıyan kadınların hareketi tarafından da bozuldu. Feministlerin önderliğinde gelişen bu hareket küçük-burjuva niteliktedir. Ama bu hareket kadınların haklı özel taleplerini dile getirdiği ve cinsiyetçi baskılara karşı mücadeleyi gündeme koyduğu yerde, emekçi kadınların da dikkatini ve yer yer desteğini kazanmaktadır." Dayağa karşı kampanya, "Cinsel tacize karşı kampanya" gibi kampanyalar haklı olarak emekçi kadınların da desteğini almaktadır. Esasta kendi dışlarında ve feministler önderliğinde gelişen bu kadın hareketidir ki, bir dizi devrimci-oportünist grubu "kadın sorunu"nu yeniden keşfetmeye ve bu konuda güncel tartışmalara katılıp, siyasetler üretmeye itmiştir. Geçmiş dönemde kadın sorunu diye bir sorunu en iyi halde teorik olarak tanıyan bir dizi oportünist-revizyonist grup, şimdi tüm kendiliğindencilikleri içinde, feminist hareketin temel yaklaşımlarının —hem de feminizme karşı mücadele adına! tekrar olan pozisyonlar savunmaktadır.

Marksist-Leninistler, özellikle 1986'dan bu yana sistemli bir kadın çalışmasını siyasi ve örgütsel planda sürdürüyorlar. Bu çalışma çerçevesinde diğer şeylerin yanında özel olarak komünist kadın çalışmasının örgütsel temellerinin ne olduğu sorusuna da cevap aramış ve bu sorunun yanıtını ortaya koymuşlardır. Şimdi, feministlerin "bağımsız kadın hareketi" biçiminde ortaya koydukları; ve revizyonist-oportünist bir dizi akım ve grubun da "demokratik kadın hareketi" adı altında, "komünist kadın hareketi" karşısına koydukları örgütsel ve

siyasi hatta karşı, doğru Marksist-Leninist anlayışın savunulması, bu bağlamda en güncel görevlerden biri olarak çıkıyor karşımıza.

Bu tartışmada önce bazı temel çıkış noktalarını tespit edelim. Bizim çıkış noktalarımız şunlardır.

Kadının kurtuluşu sorunu "kendi başına", diğer toplumsal kurtuluş sorunlarından bağımsız ve *onlardan soyutlanarak* ele alınıp çözülebilecek bir sorun değildir. Tersine o, insanlığın sömürü ve baskıdan kurtuluş mücadelesinin ayrılmaz, merkezi sorunlarından biridir.

Burada kadının kurtuluşu sorununun "kendi başına" bir sorun olmadığı düşüncesini kavrayıp, ona uygun davranmak ne kadar önemli ise; kadının kurtuluşu sorununun genel kurtuluş mücadelesinin *merkezi* bir sorunu olduğunu kavramak, ona uygun davranmak da o kadar önemlidir.

Feministler kadının kurtuluşu sorununun "kendi başına" ve esas sorun olarak ele alıp, çözümsüzlüğü yaşarken; sosyalizm-komünizm adına hareket eden oportünist-revizyonist akımların büyük çoğunluğu, kadının kurtuluşu sorununu devrim sonrasına erteleyen bir tavrın uygulayıcısı oldular geçmişte.

Bugünkü emperyalist ve emperyalizme bağımlı sömürü ve baskı sisteminde, sınıf baskısı ve ırkçı-şoven-milli baskı yanında bir de cinsiyet baskısı vardır. Kadın üzerinde erkek egemenliğinin ifadesi olan cinsiyet baskısı tüm insanlığın yarısını oluşturan kadınları *insanlığın yarısını* ikinci sınıf insan yapmakta, emekçi kadını en ucuz işgücü haline getirmekte ve genelde kadını erkeğin ev ve cinsel kölesi durumuna düşürmektedir.

İnsanlığın yarısı bu durumundan kurtulmadan, insanlığın kurtuluşundan söz edilemez. Erkek egemenliğinin sürmesi kadının köleliğinin sürmesi, gerçekte sömürü ve baskı sisteminin de sürmesi demektir. Bu yüzdendir ki: Bir toplumun özgürleşme derecesinin en şaşmaz kıstaslarından biri, o toplum içinde kadının özgürleşme derecesidir.

İşçi sınıfı, kendinden önceki bütün devrimci sınıfların tersine, iktidarını kendi sınıfını imtiyazlı hale getirmek ve imtiyazlarını diğer

sınıflara karşı korumak için vb. değil, bütün sınıfları, sınıf farklılıklarını ortadan kaldırmak için kullanacak olan tek sınıftır. İşçi sınıfının, sınıf olarak kurtulması, aynı zamanda tüm insanlığın sömürü ve baskıdan kurtulması ile bir ve aynı şeydir. İşçi sınıfına "insanlığı kurtarma" tarihi misyonunu yükleyen, onun bu konumudur. Ancak sömürüyü ve baskıyı ortadan kaldırmakla, kendi kendini de kurtarabilecek olan işçi sınıfı, tabii ki kadınlar üzerindeki cinsiyet baskısını da yıkmak, parçalamak zorundadır.

Clara Zetkin'in dediği gibi: "Kadın sorunu büyük toplumsal sorunun yalnızca bir parçasıdır ve o yalnızca onunla birlikte, proletarya, cinsiyet farkı olmaksızın tüm sömürülenlerin tüm ezilenlerin ortak mücadelesi ile kapitalizmi ezdiği ve komünizmi inşa ettiğinde çözülebilir."

Clara Zetkin, hangi toplumsal güçlerin kadının gerçek kurtuluşu için mücadele edebileceği konusunda da şunları söylüyor:

"Kadını kurtarma yeteneğine sahip biricik düzen olan komünist düzen, hiçbir zaman sınıf farkı olmaksızın tüm kadınların, erkeklerin imtiyazlı ve öncelikli durumuna karşı birlikte eyleminin meyvası olamaz. Komünizm yalnızca cinsiyet farkı olmaksızın tüm ezilenlerin ve sömürülenlerin ortak mücadele eylemi olarak gerçekleşebilir."

Burada Marksizm-Leninizm ile her türden feminist akım arasında temel ayırım noktalarından biri yatmaktadır.

Komünistler, kadının cinsiyet olarak ezilmekliğinin temeli olarak —yani erkek egemenliğinin de temeli olarak— üretim araçları üzerindeki özel mülkiyete dayanan sömürü sistemini görürler. Ve buna bağlı olarak kadının cinsiyet olarak kurtuluşunun bir bütün olarak sömürü sistemlerinin yıkılışı mücadelesinin bir parçası, insanlığın ortak kurtuluş mücadelesinin bir parçası olarak ele alınması gerektiğini düşünüyoruz. Bize göre emekçi kadını, burjuva kadınla birleştiren aynı cinsiyete sahip olma olgusu; emekçi kadını, emekçi erkek sınıf kardeşi ile birleştiren *aynı sınıfa* dahil olma olgusu ile karşılaştırıldığında bir hiçtir.

Feministler için ise durum tersidir. Onlara göre, kadının kurtuluşu hangi sınıftan olursa olsun tüm kadınların "erkek egemenliğine" karşı ortak mücadelesinin sonucu olacaktır. Bu mücadelenin

proletaryanın komünizm için mücadelesinin bir parçası olarak yürütülmesi düşüncesi, "kadının kurtuluşunu" erteleyen bir düşüncedir, vb...

Burda feministler derken, kendine feminist de diyen tüm kadın gruplarının ayrımsız bir olduklarını söylemek istemiyoruz. Bugün özellikle Avrupa'da, kendilerine feminist de diyen, ama emperyalizme karşı mücadeleyi gündemlerinin merkezine koyan devrimci/otonom kadın gruplarının varlığını biliyoruz. Diğer yandan ülkemizde, kendilerine "sosyalist-feminist" deyip, sınıf mücadelesi ile feminizmi uzlaştırmaya, birleştirmeye çalışanların varlığını da biliyoruz. Bunlar açıktır ki, bizim burda sözünü ettiğimiz klasik feminizmin ve feministlerin dışında tutulmak, onlardan ayrı ele alınmak zorundadır. Klasik feminizm, sınıf mücadelesini red eden, sınıflar mücadelesinin yerine, sınıflar üzeri "bütün kadınların" kızkardeşçe dayanışma ve *kadın hakları* için mücadelesini çıkış noktası alan akımdır.

Gerçekten kadın haklarını savunan klasik burjuva kadın hareketi olan feminizmle, kadın haklarını savunur görünen ve fakat amacı kadın hareketini devlete ve hakim sınıf partilerine bağlamak olan, devlet ve hakim sınıf partilerinin devamı olarak hareket eden "kadın hareketi"de bir ve aynı şey değildir.

Bütün bu ayrımlara rağmen, objektif olarak devrimci-reförmist ve doğrudan karşı-devrimci olan kadın hareketlerini bir noktada birleştiren bir ortak temel vardır.

Bu temel, kadın hakları için mücadeleyi, sınıf mücadelesinden kopararak ele alma düşüncesi ve pratiğidir.

Otonom-devrimci feministleri, sosyalist feministleri, radikal feministleri, klasik reformcu feministleri ve evet hatta bunlarla yer yer açıkça karşı-devrimci olan ve gerçekte kadın hakkı savunmaları yalnızca kağıt üzerinde olan islamcı feministleri ve "papatyalar" gibilerini yanyana getirebilen ortak temel, bunların hepsinin çıkış noktasının cinsiyeti temel alması olmasıdır. Cinsiyeti temel alan bir kadın hakkı mücadelesi, niyet ne olursa olsun, sonuçta, siyasi pratikte büyük çoğunlukla reformcu bir pratiğe yol açar.

Sınıf mücadelesinden koparılmış bir "kadın kurtuluşu" mücadelesinin, düzen sınırları içine sınışıp kalması onun kaderidir.

Sonuç olarak böyle bir hareket en iyi halde, erkek egemen sömürli sisteminin bazı aşırılıklarının törpülenmesine götürebilir. Bu bağlamda altını önemle çizmek istediğimiz iki şey var.

Birincisi: "Bağımsız kadın örgütü" ve "bağımsız kadın hareketi" düşüncesi orjinal olarak, kadının kurtuluşu mücadelesinin, sınıf mücadelesinden bağımsız olarak ve tüm kadınların erkeklere karşı ortak mücadelesi olarak yürütülmesi gerektiği düşüncesini çıkış noktası alan feminizmin düşüncesidir.

"Bağımsız kadın örgütü" ve "bağımsız kadın hareketi" gerçekte sınıflara bölünmüş bir toplumda, sonuçta kadın hareketini düzene karşı örgütlemenin önünde engel olan, bu anlamda bağımsızlığı görünürde olan, düzen sınırları içinde kalmaya mahkum, onu ayakta tutmanın bir aracı olmaya mahkum bir örgüt ve harekettir.

İkincisi: Bütün dünyada büyük bir gürültüyle "komünizmin çöküşü" olarak tanıtılan revizyonizmin çöküşü; bu ikisini eşitleyen feminist akımlar için kendi görüşlerinin doğruluğunu savunmak için yeni bir fırsat olarak kullanılacaktır. Bunlar şimdi "zaten komünizmin olmazlığı ortada, bu durumda komünizmi kadının kurtuluşunun hedefi olarak göstermek, kadınları oyalamaktır" gibi yaklaşımlarla, emekçi kadınların dikkatini sınıf mücadelesinden "bağımsız" bir kadının kurtuluşu mücadelesine çekmeye çalışabilirler. Ayrıca revizyonist ülkelerin pratiğini gösterip, "işte komünizm bu idi" diyebilirler.

Bütün bunlara karşı, bugün çökenin komünizm olmadığını ortaya koymak ve sosyalist teori ve pratikle farkları ortaya koymak olağanüstü önemdedir.

Komünistler kadın sorununu "sömürüye ve baskıya karşı mücadele büyük toplumsal sorununun" bir parçası olarak görürler ve gerçekte kadın haklarının en radikal savunucusudurlar. Çünkü onlar, kadının cinsiyet olarak baskı altında tutulmasının, erkek egemenliğinin köklerine, temeline yönelmekteler.

Bu kökleri temizlemek, bu temeli dinamitlemek için tüm emekçi kadın ve erkeklerin birleşmesini, birlikte mücadele etmesini istiyoruz. Bunu isterken, emekçi kadının, emekçi erkek karşısında "evin proleter" olduğu, emekçi kadının sınıf mücadelesine katılımının bir çok engelle karşılaştığı bilincimizde. Ve kadını da gerçekten kurtaracak

olan komünizmdir dediğimizde; bundan anladığımız, hiç bir şekilde, *bugün* kadının ezilmişliğine karşı mücadele yürütmemek; bugünden eşitliği sağlamak için yapılabileceğin en fazlasını yapmamak, kadının kurtuluşunu "devrim sonrasına ertelemek" vb. değil. Bundan anladığımız, yalnızca "kadının kurtuluşu" için mücadeleyi ve mücadele potansiyelini doğru temele, sınıf mücadelesi temeline oturtmaktır.

Sınıf mücadelesi temeline oturmuş; kadının kurtuluşunu, toplumsal kurtuluşun çok önemli, merkezi ama yine de bir *parçası* olarak kavrayan ve yürüten kadın hareketi, *komünist kadın hareketidir*.

Bağımsız kadın hareketi, ya da demokratik kadın hareketini komünist kadın hareketinin karşısına koyanların bizi inandırmaya çalışmalarının tersine, komünist kadın hareketi, içinde yalnızca örgütlü komünist kadınların yer aldığı; komünist olmayan kadınlara içinde yer olmayan; komünist partisi emir ve direktiflerine "emir-komuta zinciri" içinde uymak zorunda olan kadın hareketi değildir. Komünist kadın hareketi, *komünistlerin* her şeyden önce komünist kadınların *önderliğinde*, işçi, emekçi kadın yığınlarının cinsiyet olarak ezilmişliklerine haklı başkaldırışını, toplumsal kurtuluş mücadelesinin bir parçası olarak yürüten kadın hareketidir.

Bu kadın hareketi, yığınların hareketi olarak, içinde yalnızca komünistleri değil, dünya görüşü, siyasi görüşü, dini, milliyeti vb. değişik olan emekçi, işçi kadınları, ev kadınlarını, aydınları vb. kapsar. Komünistler böyle yığınsal bir hareket içinde azınlığı oluştururlar. Ama onlar teorik berraklık, örgütlülük, hareketin yalnızca andaki değil, gelecekteki çıkarlarını da öngörme ve savunma üstünlükleri ile, bu geniş harekete yön verme, yönlendirme, önderlik etme yeteneğine sahiptirler. Komünistler, komünist kadın hareketi içinde var olan geniş kadın yığınlarını ikna ettikleri ve onları kendi hedeflerine, siyasetlerine kazandıkları ölçüde, komünist kadın hareketi adına layık bir hareket olur, Komünist Partisinin çizdiği yolda yürür. Aradaki ilişki, partisiz kitle örgütleri ile, (mesela sendikalarla) parti arasındaki ilişki ne ise odur. Yani partisiz kitle örgütlerine Komünist Partisi, onun içinde çalışan komünistler aracılığı ile önderlik etmeye çalışır. Amacı: Onları mümkün olan en sıkı biçimde partiye, parti siyasetine yakınlaştırmaktır. Ama parti örgütlerinin tersine, partisiz kitle örgütlerinin, partinin kararlarını uygulama yükümlülüğü yoktur.

Komünist kadın hareketi, bu anlamda *örgütsel olarak* Komünist Partisinden *bağımsız* ve fakat Komünist Partisi önderliğinin pratikte sağlandığı ölçüde *açıkça* proleter-komünist nitelikte, bu anlamda proleter hareketten bağımsız değil, tersine onun ayrılmaz bir parçası olan kadın hareketidir.

Komünist kadın hareketi, *bağımsızlığı*; kadının kurtuluşu mücadelesini, toplumsal kurtuluş hareketinden ayrı, kendi başına, bağımsız bir hareket olarak görme ve yürütme biçiminde bir bağımsızlığı, kesinlikle reddeden; bunun esas taşıyıcısı proletarya olan toplumsal kurtuluş mücadelesinden bağımsızlık, bu anlamda da düzene bağımlılık, burjuvaziye, sömürenlere bağımlılık olduğunu söyleyen kadın hareketidir.

Komünist kadın hareketi, kadınların kurtuluşunu, sınıfı ne olursa olsun tüm kadınların, tüm erkeklere karşı ortak mücadelesinin sonucu değil, cinsiyeti ne olursa olsun tüm emekçi ve işçilerin sömürü ve baskı sistemlerine karşı ortak mücadelesinin ürünü olacağını savunan uygulayan, erkeklere düşmanlığı değil; ezen, sömüren sınıflara düşmanlığı çıkış noktası alan, teori ve pratiğinin merkezine koyan kadın hareketidir.

Kadın hareketi bağlamında, *komünistlerin* çalışmalarının merkezine koymak zorunda oldukları çalışma, işte böyle bir kadın hareketinin KOMÜNİST KADIN HAREKETİ'nin yaratılması çalışması olmak zorundadır.

Komünist kadın hareketi, toplumsal kurtuluş mücadelesinin ayrılmaz bir parçası olarak kendini kuşkusuz yalnızca kadınlar üzerindeki özel baskı biçimlerine karşı mücadele ile sınırlamaz. Onun amacı, tüm emekçi, proleter kadınları, toplumsal mücadelenin *bütün alanlarına* en aktif bir biçimde çekmek, katmaktır. Komünist kadın hareketi bu noktada da, kendini yalnızca "kadının" özel sorunları ile, yalnızca cinsiyet baskılarına karşı mücadele ile sınırlayan feminist hareketten kökten ayrılır.

Komünist kadın hareketi, açıktır ki, salt sonal hedef için ajitasyon-propaganda hareketi değil, proletaryanın asgari programını gerçekleştirme için mücadelenin, ve evet yığınların yaşama ve mücadele şartlarını düzeltmek için güncel mücadelenin, kadınların eylemliliğinin hareketidir.

Demokratik devrimin gündemde olduğu ülkelerde, geniş emekçi kadın yığınlarının devrimci potansiyelinin demokratik devrime yöneltilmesi, kadının kurtuluşu için ilk temel adımın demokratik devrim olduğu düşüncesinin pratiğe uygulanması için DEMOKRATİK KADIN HAREKETİ gündeme gelir.

Demokratik kadın hareketi, gerçekten demokratik olacaksa, *devrimci* olmak zorundadır. Demokratik kadın hareketinden, her türden kadın hakları savunuculuğunu anlayanlar, gerçekte demokrasi ile devrim arasındaki bağı kavrayamamış olanlardır.

Demokratik kadın hareketinin, demokratik devrimin bir aracı olması için, bu hareketin de önderliği komünistlerin elinde olmak zorundadır. Bu tabii ki lafla kabul etme biçiminde değil, komünistlerin geniş kadın yığınlarının mücadelesinin önderliğini mücadele ile ele geçirmesi ve her gün yeniden mücadele etmesi ile olur.

Demokratik kadın hareketi, komünist kadın hareketinden öncelikle programının demokratik devrim görevleri ile sınırlı olması ile ayrılır. Bunun dışında, sınıfsal tabanı açısından demokratik kadın hareketi —teorik olarak— komünist kadın hareketinden daha geniştir. Orta, —milli nitelikte— burjuvazinin kadınları da, aynı milli burjuvazinin devrimci kesiminin demokratik devrimde yer alabilmesi gibi, demokratik devrimin araçlarından biri olan demokratik kadın hareketi içinde yer *alabilirler*. Pratikte bu olasılığın gerçekleşip, gerçekleşmemesi bir dizi faktöre bağlıdır.

Demokratik kadın hareketi, komünist kadın hareketinden bu gibi farklılıklara sahip olmasına rağmen, bu ikisi birbirinden bütünüyle ayrı, birbirinin mutlak alternatifi olan, birbirine karşı konulacak hareketler değildir. Demokratik kadın hareketinin merkezini ve ağırlığını komünist kadın hareketi oluşturur.

Komünist kadın hareketi (ve yukarda içini doldurduğumuz biçimde komünistlerin önderliğinde demokratik kadın hareketini yaratmak: İşte bizlerin kadın hareketi bağlamında bütün "bağımsızlık"çılara karşı savunduğumuz temel görev budur.

Komünist kadın hareketini yaratmak görevi ama, parti inşası görevine bağımlı ve onun görevleri ile uyum içinde ele alınıp çözülmek zorunda olan bir görevdir.

Komünist kadın hareketinin ilk ve temel sorunu, doğru bir genel çizginin varlığı şartlarında, böyle bir hareketi yönetip yönlendirecek *komünist kadın kadrolar* sorunudur.

Komünist Partisi içinde yer alan kadınları bilinçli, özel bir siyasetle ilerletmek, onları aktif savaşçı kadrolara dönüştürmek; Komünist Partisi'nin yakın çevresinde yer alan, komünizme sempati duyan kadınları özel siyasetlerle ilerletmek, partili hale getirmek ve Parti çevresinde, partili kadınlar önderliğinde komünizme sempati duyan emekçi kadınlardan *komünist kadın hareketinin* ilk çekirdekleri olacak bir kadın örgütlenmesi yaratmak, bugün komünist kadın hareketini yaratma çalışmasında kavranacak esas halka olmak zorundadır.

Komünist kadın hareketi yaratma görevinin bir başka halkası henüz komünist düşünce ile temasa gelmemiş, henüz komünizme sempati duymayan emekçi-proleter kadın yığınlarını proletaryanın sınıf mücadelesine katmak için çalışmadır.

Bu ikisi tabii ki, biri bitip, sonra diğeri ele alınacak görevler değil, içiçe olan görevlerdir. Yine de ama hangisinin içinde bulunulan anda *öncelikli, esas görev* olduğu sorusuna berrak cevap verilmek zorundadır. Bugün komünist kadın hareketinin yaratılması görevi bağlamında esas halka, komünist kadın kadroların yaratılması halkasıdır.

Komünist kadın hareketi yaratma görevi, Dünya Komünist Hareketi tarihi incelendiğinde görülmektedir ki, Komintern tarafından komünist partilerinin önüne konmuş olan ve bir dizi partinin zengin pratik deneyimlere sahip olduğu bir görevdir.

Ne yazık ki bu deneyimler, bugüne dek, Türkiye'de Marksizm-Leninizm adına konuşan bir dizi akımın bilinci bir yana bırakalım, bilgisi dışında kalmış; bu alanda özel bir inceleme ihtiyacı bile duyulmamıştır. İdeolojik olarak bu tavır, kadının kurtuluşu sorunlarını —devrim ve devrimcilik adına— izin verilemez ölçüde küçümseyen ve hakim erkek şovenizminin bir yansıması olan bir tavidir.

Bazı komünist örgütler kadının kurtuluşu sorununda bir dizi ideolojik-siyasi temel meselede oportünizm revizyonizmin erkek şovenisti pozisyonlarına karşı doğru bir mücadele yürütmüş olmalarına rağmen, siyasi pratiklerinde bu sorunun önemini küçümseyen bir tavır

takınmış, bu sorunun taleplerine zamanında ve yeterli —tabii ki güçleri ölçüsünde yeterli— cevap verememişlerdir.

İlk olarak, 1980 ortalarından itibaren öncelikle örgüt içindeki ve örgütleri çevresindeki kadın yoldaşlarının hangi somut siyasi ve örgütsel araç ve yöntemlerle ilerletileceği sorusunu gündemlerinin merkezine koymuşlardır.

Öncelikle Komintern deneyiminin incelenmesi ve değerlendirilmesi ve kendi deneyimlerinin değerlendirilmesi temelinde bu soruya verdikleri cevap doğrultusunda örgüt içinde ve yakın çevresinde, kadın sorunu bağlamında özel organlar yaratma çalışmalarına yönelmişlerdir. Örgütleri içinde kadın ve erkek üyeler arasında gerçek bir eşitlik sağlayabilmek; kadınların zaaf ve eksikliklerini aşabilmek için *özel tedbirler* alınmasını savunmuşlardır.

Bugün geline yerde, kadının kurtuluşu sorununda, sürekli olarak derinleştirilip, geliştirilen ve somutlaştırılan berrak Marksist-Leninist bir *siyaset*; komünist bir kadın hareketi yaratma berrak *hedefi* mevcuttur.

Gerçek durumun doğru tespiti, durumu değiştirmek, ilerlemek için ön şarttır. Türkiye'de Marksist-Leninistlerin güçlü, kadınlar arasında da sınırlıdır. Komünist hareket dışında, özellikle büyük şehirlerde, öncelikle küçük-burjuva çevrelerinde gelişen bir *kadın hareketi* vardır. Bu kadın hareketi başta da tespit ettiğimiz gibi feministlerin önderliğinde gelişmektedir ve yer yer emekçi proleter kadın yığınların da dikkatini çekmektedir. Komünist hareketin dışında gelişen, burjuva-küçük burjuva nitelikli ve bağımsız olduğu iddiasındaki bu hareket karşısında komünistlerin tavrı nedir?

Bu hareket karşısında tavır, yukarıda anlattıklarımız ışığında şöyledir:

* Bu hareket *bugün* esas itibariyle, kadının kurtuluşu sorununu, toplumsal kurtuluş sorunundan soyutlayarak ele alan bir konumdadır.

* Bu hareket, sömürü ve baskı sistemini değil, "kadınlara yapılan cinsiyetçi baskıları" karşısına alan, kendini bununla sınırlayan (geneli itibariyle, bir bölümü doğru olarak bu sınırın dışına çıkıyor. Açlık grevini destek eylemlerinde görüldüğü gibi) reformcu bir konumdadır.

* Bu hareket bugün esas olarak işçi ve emekçi kadın kitleleri içinde henüz önemli bir güç haline gelmemiş olmasına rağmen, kadın kitlelerini harekete geçirme *potansiyeline* sahiptir.

Bütün bu nedenlerle, kadının kurtuluşu sorunu bağlamında bu hareket, geneli itibariyle, gerçek kurtuluşun bir aracı değil, bir engeli, ideolojik mücadele ile, özellikle emekçi-işçi kadınlar arasında etki kazanması engellenmeye çalışılması gereken bir engelidir.

Burada komünistlerin önüne, komünist örgütler çevresinde örgütlü olan komünist ve komünizme sempati duyan kadınların, kadınlar arasındaki çalışmalarını nereye yoğunlaştırmalı sorusu çıkmaktadır. Bu soruya verilen cevap, komünistlerin şu andaki kadın hareketinin durumu hakkında yaptıkları somut değerlendirmelerden yola çıkarak, bugünkü burjuva-küçük burjuva kadın hareketi içinde yoğunlaşmak yerine, fabrika ve işletmelerde çalışan ve çoğunlukla örgütsüz olan işçi kadın yığınları içinde yoğunlaşmak biçimindedir. Kendine komünist diyen örgütlerin içinde ve çevresindeki kadınları komünizme kazanmak da özel öneme sahiptir. Bunun yolu, bu örgütlerin —öncelikle kadın siyaseti— ile köklü bir şekilde hesaplaşmaktır. Bu iki görev birarada ele alınmak zorundadır.

Kitle çalışması bağlamında, nasıl ki, işçiler arasında çalışmada, fabrikalar, işletmeler temel alınmak zorunda ise, komünist kadın hareketinin yaratılması çalışmasında da, yine işletmeler, fabrikalar temel alınmak zorundadır.

Bu, hiçbir şekilde, komünist hareket dışındaki burjuva-küçük burjuva kadın hareketi ve onun çeşitli örgütlenmeleri içinde çalışma yürütülmez anlamına gelmez. Hayır, o kadın hareketleri içinde de, özellikle o kadın hareketleri içinde yeralan emekçi-işçi kadınları komünist kadın hareketine kazanmak için çalışma yürütülmek zorundadır. Hareket ne kadar kitlesel olur ve bağrında ne kadar çok sayıda emekçi-işçi kadını toplarsa, o hareket içinde çalışmak o kadar önem ve ağırlık kazanır.

Yine komünist hareket dışındaki burjuva-küçük burjuva nitelikli kadın hareketi, kadının üzerindeki cinsiyetçi baskılara karşı, devrimci bir konumda mücadele yürüttüğü ölçüde, onunla belirli eylem birliklerine girmek de mümkündür. Ama komünistlerin kesinlikle ayrımsız olarak

feminist hareketi "demokratik muhtevası" nedeniyle desteklemek diye bir siyaseti olamaz. Komünistler, doğru buldukları taleplere kendileri sahip çıkar, bunları kendi mücadelelerinin de talepleri haline getirmeye çalışırlar. Ve bu kesişme noktalarında eylem birliği imkânları doğar.

Bizim, "bağımsız kadın hareketi", "komünist kadın hareketi", "demokratik kadın hareketi" konularında görüşlerimiz kabaca böyledir. Görüldüğü gibi, komünist kadın hareketi anlayışı, feminist bağımsız kadın hareketi anlayışının alternatifidir. Ve öyle olduğu için de, biz yazımızın şimdiye kadarki bölümünde, kadının kurtuluşu sorunundaki feminist anlayışlara karşı, komünist kadın hareketi görüşünü savunup geliştirdik.

Fakat feminist anlayış kesinlikle genel planda kadının kurtuluşu sorununda *şu anda* bizim esas saldırı hedefimiz değildir. Esas saldırı hedefimiz, dün olduğu gibi bugün de erkek şovenisti sapmalarıdır.

Çünkü Marksizm-Leninizm adına, sosyalizm adına, ilericiilik, devrimcilik adına konuşan saflarda bugün de dün olduğu gibi, hakim olan erkek şovenizmidir. Dün erkek şovenizmi kendisini kadınlar konusunda "ana-bacı" edebiyatında; kadını, kadın devrimciyi cinselliğinden lafta soyan tavırlarda —lafta soyan diyoruz, çünkü *gerçekte* kadın devrimci önce kadın olarak görülüyor, kadına *uygun* görevlerle görevlendiriliyordu—, kadının kurtuluşu devrimle olacaktır doğru önerisinin ardına gizlenen, kadının kurtuluşu sorununun devrimdeki rolünü küçümseyen tavırlarda gösteriyordu.

Bugün —dünkü erkek şovenizmi— feministlerin önderliğindeki kadın hareketinin *zorlaması* ile kılık değiştirmek zorunda kaldı. Şimdi hemen tüm "sol" örgütler, kadının kurtuluşu sorununu lafta program ve faaliyetlerinin önemli bir yerine koydular. Şimdi erkek şovenizmi, dünkü *günahlarını* affettirmek istercesine feministlere elini uzatıyor.

Oportünist ve revizyonistlerin bir bölümü için sınıf mücadelesinden ayrı, kopuk bir "kadının kurtuluşu hareketi" olmalıdır, olmak zorundadır. Onların savunduğu kadın hareketi, aynı feministlerin savunduğu kadın hareketi gibi, gerçekte burjuvaziye bağımlı, proletaryadan bağımsız kadın hareketidir.

Bu görüşün şampiyonluğu, *Görüş* dergisinin Ekim 1989

sayısında, Fazilet Çulha imzalı bir yazıda yapıyor. "Kadın örgütlenmesi nasıl olmalı" sorusuna, bu yazıda "merkezi, birleşik, bağımsız, yığinsal, demokratik" olmalı şeklinde cevap veriliyor. Bu "demokratik" örgütün sınıfından bağımsız tüm kadınları kapsaması gerektiği anlatılıyor. Kadın örgütünün "ideolojik, politik ve örgütsel" bağımsızlığı savunuluyor. İdeolojik-politik bağımsızlık, sınıflı toplumlarda mümkün olmayacağına göre, burdaki bağımsızlığın, sonuçta "hakim siyaset ve ideolojiye" yani hakim sınıfların ideolojisi ve siyasetine bağımlılık olduğu açıktır. Fazilet Çulha hanım o kadar bağımsızlıkçı ki, "siyasi bir örgütün.. demokratik kadın örgütünü.. ele geçirme çabalarından.. bu örgütün uzak tutulması" gerektiğini savunuyor.

Revizyonizmin bir diğer ucu Sosyalist Parti'ye gelince, onların da programı bu konuda açık dil konuşuyor. Şöyle deniyor programda:

"Sosyalist Parti toplumumuzda kadın girişiminin gelişmesini özendirir, KADIN HAREKETİ İLE ORTAK EYLEMLERDE BULUNMAYA ÖNEM VERİR (BHBY), kadının kurtuluşuna ilişkin programını böyle bir pratik içinde ve kadınların yaratıcılığından en büyük ölçüde yararlanarak zenginleştirir."

Bir yandan Sosyalist Parti'nin başını çekeceği sosyalist hareket olacak! Öbür yanda, ondan bağımsız bir kadın hareketi —yani Türkçesi burjuva kadın hareketi— olacak ve kendine Sosyalist Parti diyen parti, önüne sosyalist bir kadın hareketi yaratma görevi koymak yerine, burjuva kadın hareketi ile ortak eylemlerde bulunmaya önem verecek! vb. vb. İşte erkek şovenizminin bir başka çeşidi budur. Kadın hareketi, kadının kurtuluşu ile uğraşacak. Erkek sosyalistlerimiz de sosyalizm —tabii önce demokrasi— mücadelesi verecek. Ve bu arada kadın hareketi ile ortak eylemlerde bulunmaya önem verecek! İşte iğrenç bir erkek şovenizminin, feminizme elini uzatması böyle oluyor.

Ama yalnızca karşı-devrimci revizyonistler değil, aynı zamanda genel de devrimci konumda olan bir dizi oportünist de, "bağımsız kadın hareketi"nin gerçekte *proletaryadan* bağımsız kadın hareketi anlamına geldiğini deşifre edemiyor.

Örnek vermek gerekirse:

Komün adlı derginin 2. sayısında İsmail Onur imzalı bir yazıda tam da, bizim tartıştığımız örgütlenme bağlamında tartışılıyor. Ama bu yazıda önce "özel örgütlenme" sorunu, yalnızca "kitle örgütleri" düzeyinde ele alınıyor. Ve yazar böylece bizzat komünist partileri içinde ve yakın çevresinde kadınların eşitsiz durumunun varlığına gözlerine kapıyor. Sonra, esasta bugün komünist bir kadın hareketi yaratma görevi —komünistler açısından tabii— merkeze konması gereken görev iken, bundan tek sözcük edilmeden, "kendi örgütü ile hareket edebilen.. kadın hareketi" düşüncesinin savunusu yazının merkezine konuyor. Komünist partiye lütfen tanınan "hak!", "kendi kadın kolunu oluşturmak hakkı" ve "sosyalizmde de vazgeçilmez olan, kadınların inisiyatif sahibi kendi örgütü.. içinde çalışma, ikna ve eğitim temelinde onu kendi güzergahında yürütme uğraşı" verme hakkı! Bu ali-cenap baya sormak gerekir: Bu hakka sahip komünistler bu hakkı kullanıp da, o kadın örgütünü, partinin güzergahında yürütürlerse, bu örgütün "bağımsızlığı"na halel gelmez mi?! Yoksa siz ideolojiden bağımsızlık, siyasetten bağımsızlık mı tanıyorsunuz? Ve komünist partisinin görevi, partisiz örgütleri kendine mümkün olduğu ölçüde yakınlaştırmak değil midir?

Görülen odur ki Komün yazarı, aslında komünistler bu hakkı kullanmasa memnun olacaktır!

Bay Onur Komün'deki yazısında, proletaryanın kendi önderliğinde bir kadın hareketi yaratması gibi bir görevi koymadığı, koyamadığı, ufkü burjuva kadın hareketinin sınırları içinde kaldığı için, komünistlerin kadınların kurtuluşu konusundaki siyasetini esas olarak feministlerin kadın hareketinin nesini destekleyip, nesini destekleyemeyecekleri ekseni etrafında tartışıyor. Biz bugün "destek"ten önce, komünistlerin bu mücadeleyi bizzat kendilerinin ele alması yürütmesi gerektiğini söylüyor ve bunun tartışılmasının merkeze konması gerektiğini söylüyoruz.

Kaldı ki, bizzat komünist olduğunu söyleyen gruplar içinde kadının durumunu düzeltmek için tedbirleri düşünmeyen, kadın örgütlenmesi sorununun en iyi halde kitle örgütü düzeyinde tartışanların, kadın hareketinin "haklı taleplerini desteklemesi" pratikte ancak erkek

örgütlerinin, feministlerin önderliğindeki kadın hareketinin peşine takılması biçiminde olur.

Bir başka örnek: TKP/ML Hareketi Merkezi Kadın Komisyonu adına "kadın hareketinin temel program ve örgütlenme ilkeleri" yayınlandı. Bizi öncelikle örgütlenme konusunda söyledikleri ilgilendirdiğinden, "kadının tam kurtuluşunun gerçekleşeceği" komünizmde, "aynı zamanda kadın erkek arasındaki işbölümünün de" ortadan silinmiş olacağı gibi ilginç, ilginç olduğu kadar da ne dediğini bilmez tespitler üzerinde durmayacağız.

Örgütlenme bağlamında TKP/ML Hareketi Kadın Komisyonu "çeşitli türlerde bağımsız kadın örgütlerinin yaratılmasına öncülük etme"nin partinin görevi olduğunu söylüyor.

Ardından kadın hareketinin yaratılmasının "başlıca iki kapsamda olduğu" söyleniyor. Ve birinci olarak, komünist kadın hareketinin yaratılması; ikinci olarak da "işçi emekçi aydın kadınların en geniş kitlesel demokratik mücadele ve örgütlenmesine önderlik etmek" konuyor. Komünist kadın hareketi, "parti örgütünün bir parçası" olarak görülüyor...

Komünist kadın hareketinin kapsamının böyle daraltılması, gerçekte Komintern'in "komünist kadın hareketi" anlayışına terstir. Onun ötesinde kapsamı böyle tutulduğunda, bağımsızlıktan söz etmek saçmadır.

Bunun da ötesinde, örgütlenme bağlamında partinin örgütlenmesi ile, kitlesel demokratik mücadeleye önderlik etme görevlerinde hiç bir *esaslık* tespiti yapılmamakta, bu görevler bugün hangisi esas olduğu tespiti yapılmadan yanyana konmaktadır. Böylece gerçek hayatta bir işe yaramayan bir görev tespiti yapılmış olmaktadır.

İşte bazı devrimci oportünistün tavrı da böyle.

Örnekleri, bu konuda tavır takınanlar içinde, bu konudaki tavırları en kötü olanlardan değil, lafta doğruya en yakın olanlardan seçtik. Bir bölümünün tavrı ise, bu gibi konularda tavır takınmamakla belirleniyor.

Mart 1990

3 — "KADIN HAREKETİ" KONUSUNDA BAZI YANLIŞ ÖRGÜTLENME ANLAYIŞLARI ÜZERİNE

- I -

Bu yazımda "Bağımsız Kadın Hareketi mi, Komünist Kadın Hareketi mi" sorununa bağlı olarak bazı oportünist görüşler üzerinde durmak istiyorum.

Konunun önemi nedir?

Birincisi; kadın sorununun devrim mücadelesi sorununun merkezi sorunlarından biri olduğu bilinciyle, devrimin öncülüğüne soyunan bir komünist örgütün, bu sorunu ele alışı, bu noktadaki çizgisinin bir parçası olarak, örgütlenme bağınında berrak bir perspektif sunması yükümlülüğü ile doğrudan ilgilidir.

İkinci olarak; Türkiye'de gelişen küçük-burjuva nitelikteki (feminist) kadın hareketi örgütlenme bağlamında —ama sadece bu noktada değil— bir "alternatif" öne sürmektedir ve bunu bir dizi oportünist-revizyonist grubun tartışma gündemine sokmayı becermiştir: Feministlerin sözkonusu "alternatifi", "bağımsız kadın hareketi"dir. Feministlerin öne sürdüğü ve bir dizi oportünist-revizyonist grubun da, treni kaçırmama telaşıyla sarıldığı veya en azından ucundan kıyısından tutunmaya çalıştığı bu "alternatif"in, nasıl bir alternatif olduğuna, kimin alternatifi olduğuna; açık, net cevap verilmek yükümlülüğü ile ilgilidir.

ATİK - KADIN KOMİSYONU'NUN

8 MART 1990'DA

TAKINDIĞI TAVIR ÜZERİNE...

YALNIZCA ADI "YENİ" KADIN!

ATİK, bir kadın komisyonu kurmuş ve bir de bu komisyon adına, "Yeni Kadın" adlı bir yayın organı çıkartmaya başlamıştır. 1990 8 Mart'ında ATİK-Kadın Komisyonu adına "Yeni Kadın"ın "*Çıkarken*" başlıklı sayısında; Türkiye-Kuzey Kürdistan'daki kadının durumu,

sınıfsal yaklaşımdan uzak, erkek-şovenisti bir anlayışla sözde tahlil edilmekte ve kendilerince çeşitli sonuçlar çıkarılıp, önlerine görevler koymaktadırlar.

Biz belli başlı pozisyonlara kısaca tavır takınmak istiyoruz.

1) ATİK'e göre,

"8 Mart dünya kadınlar günü"nde kadın-erkek herkesin birincil ortak görevi;

— sınıf mücadelesinin ihtiyaç duyduğu bir yığın teorik ve pratik sorunları bir kenara bırakıp, sadece *cinsel sorunlara takılan*, (abç)

— ezilen halkın özgürlük mücadelesinde hedef şaşırtan, sonuçta emperyalizmin yoz burjuva kültürüne hizmet eden ideoloji sahibi *feministlere karşı*, (abç)

— ML-MZD silahları ile cevap vermektir.

Çünkü bu feministler, bizleri sınıf arkadaşlarımız erkeklerle karşı karşıya getirip, bizi onlara düşman etmektedirler."

Her ne kadar ATİK- Kadın Komisyonu, "feminizmin demokratik muhtevası" da (sayfa 6) var diyorsa da, bu demokratik muhtevanın ne olduğu hakkında tek kelime etmeden, "kadın sorununda" bütün saldırı ve mücadelenin birincil hedefi olarak feminizmi tespit etmektedir.

2) Diğer yandan, öncelikli saldırı hedefi olarak, kadınları erkeklere düşman ettiğini söyledikleri feminizmi gören bu kişiler,

— Yazının tümü içinde tek kelime ile olsa, erkek-şovenizminden bahsetmemekte, bunu kavram olarak dahi kullanmamaktadırlar.

— Türkiye'de kadının birçok haktan yoksun olduğu ve hatta dövüldüğünün anlatıldığı yerde (sayfa 7); "dayak insanı aşağılayan, ezen ve baskı uygulayan, barbarca bir davranış biçimidir. Ama ne yazık ki, bu barbarca davranış ülkemizde yaygındır" denilmekte, ama bunun erkek-şovenizminin, kendi deyimleri ile "en barbar biçimi" olduğu, tek kelime ile olsun belirtilmemektedir.

ATİK'çilerin tersine biz, bugün, proletarya saflarında ve bir bütün olarak emekçi halk içinde, bu bağlamda esas mücadele hedefinin erkek-şovenizmi olduğunu belirtiyoruz. Çünkü, bugün hakim olan sapma budur. Bu ise, bizlerle ATİK'çilerin birbirinden 180 derece farklı

pozisyonda durduğunun en çarpıcı göstergesidir.

3) ATİK, "kadınların örgütlenmesi ve politik eğitimleri en başta gelen görevlerden bir tanesidir. Çünkü devrim öncesi de, devrim sonrası da, kadının rolü çok büyüktür. Cahil bırakılır, eğitilmezse gelecekte burjuvazinin kendine hazırladığı tuzaklara kolayca düşebilir." (sayfa 8) demektir.

Peki ama, erkek-şovenizmine karşı mücadele edilmeden, bu tuzaklardan ATİK kadınları nasıl kurtaracaktır? Bu belli değil.

Yine ATİK'e göre:

"Kadın bilinçlenirse, ezilmişliğini, horlanmışlığını, ikinci cins olarak görülmenin altında neyin yattığını bir kavarsa bir başka sarılır kavgaya."

Ve o zaman;

"Bir başka direngenleşir. Bir başka evlatlar yetiştirir, zulmün zorbalığın üstüne yürür. Bir başka gözle bakar babasına, erkek kardeşine, eşine, iş arkadaşına, bir başka bütünleşir onlarla, bir başka sahip çıkar emeğine.." vb. (sayfa 8)

Burada kadının bilinçlenip, erkekle bütünleşmesi ortaya konurken; adı geçen erkeklerin erkek-şovenisti tavırları sürüyorsa, bundan erkeklerin nasıl kurtulması gerektiği; ancak değişen bir emekçi kadın yanı sıra, değişen bir erkek varsa, devrim için sağlıklı bir birlikteliğin olabileceği ortaya konmamaktadır. Çünkü ATİK'in böyle bir sorunu yoktur.

4) ATİK'çiler bugün *kadının örgütlenmesinde* belirleyici halkanın ne olduğu konusunda, en önemli olanın, kadınları gerilla örgütleri içine çekmek olarak gösteriyorlar.

Ve kadının "silahlı mücadeledeki yerini ve önemini tartışmak, buna kafa yormak zorundayız", "silahlı savaş, özgürlüğe sevdalı her kadının savaşının en yüksek noktasıdır" (sayfa 9) diyorlar.

Buna karşın, proleter ve emekçi kadınların, toplumsal mücadelenin her alanına en aktif bir biçimde katılması gereklidir.

Komünist kadın hareketinin amacı bu olduğu için, ilk belirleyici görev; komünist örgütler içinde yer alan önder kadınların

yetiştirilmesine ağırlık vermektedir.

ATİK de, 1987 yılı içinde yayınlanan "Mücadele"nin 110. sayısında "önder kadrolar için gereksinim esas kavranması gereken halka konumundadır" diyordu. Şimdi ise, bu görev hakkında tek kelime dahi edilmemektedir.

ATİK'e göre, bu görev yerine getirilmiş midir? Bu görev özgülünde neler yapılmıştır? Bu görev, görev olmaktan niye çıkmıştır? vb. Bu soruların yanıtları hiç ortaya konmamaktadır.

ATİK, bugün "Kadın savaşçılarımızı eğitimden geçirmek zorunluluğu ile karşı karşıyayız. Onlara genel şeyleri doğru kavratmak yetmeyecektir" (sayfa 10) dedikten sonra, geçmişten öğrenilmesi gerektiğini belirtiyor, devamı "Genel bir perspektif elbette vardır" diyor.

Ancak, bunu 1987'de de söylüyorlardı. O dönemde önder kadroları yetiştirmek için şu "genel perspektif"i ortaya koyuyorlardı:

"Eğer söylenenlerin hayat bulmasını istiyorsak bu bir ölçüde kendi elimizdedir. Hepimiz, özellikle de kadınlar şimdiden araştırma, inceleme yolunu tutmalı, Markslar, Engelsler, Leninler ve diğer ustalar, Bebelller, Clara Zetkinler vs. okumaya hemen başlanmalıdır, düzenlenen seminerlere ve tartışmalara yoğun bir biçimde katılarak bu 8 Mart'ı geçmişten farklı kılma doğrultusunda ilk adımlar daha şimdiden alınmalıdır." ("Mücadele" Sayı 110)

O dönemde bunu şu şekilde eleştirmiştim:

"Tabii ki, tüm sorunlarda olduğu gibi kadınlar sorununda da Marksist-Leninist klasiklerin ve Uluslararası Komünist Hareketin deneyimlerinin incelenmesi zorunludur. Fakat sorunun bu şekilde konması eksik ve hatta soruna çözüm getirmediği ölçüde de yanıltır.

Gerek proletarya partisi içinde, gerekse ATİF gibi kitle örgütleri içinde değişiklik, ancak bu örgütlerin bu konuda bilinçli olarak kadınları ilerletici bir siyaset tespit etmesiyle, somut önlemler almasıyla ve bunu bizzat uygulamasıyla olacaktır. Bu yazıda yapılan "hadi kadınlar inceleyelim" çağrıları yeni değildir. ATİF açısından hiç yeni değildir. Böyle çağrılar ATİF tarafından yıllardan beri 8 Martlarda ve "sırası geldiği zaman" yapılan çağrılardır. Ama bu çağrılar, kadınları her alanda,

ideolojik, siyasi ve pratik çalışma alanlarında yetkinleştirmek için, bizzat örgütün önderlik ettiği somut çalışmalarla birleşmediği sürece hoş ama boş çağrılar olarak kalmaya mahkumdur!"

Bugün ATİK'çiler "genel perspektif" konusunda bundan ileri gitmedikleri gibi, bu konuda şu ana kadar ne yaptıkları konusunda da hiçbir hesap vermemektedirler. Bu da ATİK'in doğru düzgün bir perspektife sahip olmadığının en çarpıcı kanıtlarından biridir...

* * *

ATİK-Kadın Komisyonu'nun bülteni içinde, bir de Özgen Utku imzalı bir yazı yer almaktadır. Hiç bir eleştiri getirilmeden yayınlandığı için, yazıdaki hatalar belli ölçüde ATİK'i de bağlamaktadır.

Özgen Utku, bu yazı içinde erkek-şovenizminin varlığı konusunda ATİK'in yazısı ile birbirine zıt görüşler savunmaktadır. ATİK'çiler bunun varlığından bile söz etmiyorlar. Özgen Utku ise bu yazısı içinde, erkek-şovenizmi kavramını kullanmadan, yine de bunun varlığından hareket ediyor ve devrimci erkeğin ev ve aile içinde, devrimci çalışmayı gerekçe göstererek ev işlerine katılmaması temelinde yanlış konumda durduğunu, evin burjuvası olduğunu belirterek eleştiriyor.

Bu tespit, mutlaka doğru bir tespittir. Devrimci erkeklerin erkek-şovenisti tavrı, kendisini aile içinde Özgen Utku'nun belirttiği şekilde gösteriyor. Ama devrimci erkeklerin "erkek-şovenisti" tavrı, yalnızca bununla sınırlı değildir. Özgen Utku, evli olsun, olmasın erkek devrimcinin örgüt içindeki kadın yoldaşlarına karşı tavrını, sorumluluk almaları için ne yapıp, yapmadığını bu yazı içinde hiç ele almamaktadır. Oysa devrimci erkeklerin erkek-şovenisti sapması, kendisini tam da bu alanda gösterir. Kadın arkadaşların gerçekten eşit hak ve yükümlülüğe sahip olan savaşılar haline gelmesi için yeterli bir çaba harcamamak, kadın yoldaşların örgüt içerisinde alt kademelerde kalmasını normal karşılamak, devrimci kadınların siyasi görüşüne —erkeğin görüşü ile karşılaştırıldığında— yeterli değer biçmemek vs. ...

Tüm bunları Özgen Utku atlamaktadır ve böylece devrimci erkeklerin erkek-şovenisti tavırları, yanlış bir şekilde daraltılmaktadır. Özgen Utku'nun anlayışına göre, devrimci erkekler ev işlerine katılıyor, bulaşık yıkıyorlarsa, görevlerini yerine getirmişlerdir!

Aynı şekilde kadınların yanlışları da, tıpkı erkekte olduğu gibi; ev ve aile içindeki konumlarını kabullenme ile sınırlandırılmaktadır. Kadınların örgütlü çalışma sürecinde konumlarını kabullenmeleri, ikincil, üçüncül işlerle yetinmeleri vb. türünden hatalar üzerinde hiç durulmamaktadır.

Kadın sorununun çözümü olarak Özgen Utku şunu önermektedir:

"Kadın sorunu, daha uzun bir tarihi dönemde varolacağı bir gerçektir. Bugünden yarına hallolacak bir sorun da değildir. Bu sorunun ortadan kalkması insanlığın tümünün kurtuluşuna bağlı bir sorundur. Özel mülkiyet ve aile sisteminin varlığı, kadınlar sorununu sürekli bir şekilde gündemde tutacaktır. Bunun için, kadın hareketinin temel programı, özel mülkiyete karşı bir mücadeleleyi içermelidir. Bu içerik iki temel hedefe yönelmelidir: birincisi burjuvazi, ikinci ise kendi sınıfından da olsa erkekler! Kadınlar için vazgeçilmez olan bu iki temel güçten kurtulmanın önkoşulu ise, proletarya önderliğinde gerçekleşecek olan iktidarlardır, yani Sosyalizmdir. Ancak bu önkoşulun gerçekleşmesi için, proletarya kendisini bir örgüt biçimiyle sınırlı tutamaz. Kadın hareketi, kendi özgül problemleri üzerinde yükselerek proletaryaya güç katmak zorunda ise eğer, kendi ihtiyacı zemininde örgütlülüğünü yaratmak zorundadır. Proletarya yaratmasa da kadın hareketi böylesine bir örgütlülüğü yaratmak zorundadır. Kendi kurtuluşunun önkoşulu olan Sosyalizm'de bile kadınlar kendi örgütlülüğünü yaratmak zorundadır. Çünkü, daha uzun bir süreç, proletaryaya karşı mücadele etmek zorunda kalacaklardır kadınlar. Proletarya bu objektif gerçeği göremez, ve ona göre hareket edemezse, kadınlara ve kadın hareketine tam bir güven veremez". (abç) (adı geçen dergiden)

Özgen Utku buradaki ifadelerle erkeklerin şovenist tavırlarına karşı mücadele eder gözüktürken ve sözde kadınların haklarını savunur, onun kurtuluşu için mücadele eder görünürken, kendi erkek-şovenisti yüzünü açıkça gösteriyor. Şöyle ki: Burada sosyalizm için mücadele eden proletarya örgütlü vardır. "Proletarya"dan bahseder, falan düşündüğü şey, yalnızca "erkek proletarya"nın örgütüdür. Bunun böyle olduğu çok açıktır; zira, eğer proletarya örgütlünü komünist erkek ve kadınların örgütü olarak görseydi, bu örgütün karşısında "kadınların kendi

örgütlülüğünü" yaratmaktan bahsedilmezdi. O, proletarya örgütünü proleter kadınların da örgütü olarak görmediği için, yalnızca "erkeklerin" örgütü olarak gördüğü için; bunu "kadın sorununda" doğru komünist bir çizgiye sahip olabilecek, kadınların kurtuluşu için mücadele edebilecek tek gerçek örgüt olarak görmüyor; tersine, kadınların sürekli mücadele etmesi gerekli bir örgüt olarak görüyor.

Devam edelim. Kadın sorununu çözebilecek olan örgüt, Özgen Utku'ya göre, nasıl bir örgüttür? Proletaryanın örgütü (yani komünist partisi) olamaz, zira bu, hem içinde örgütlendiği insanların cins, hem de savunduğu düşünceler açısından "erkek" örgütüdür. Özgen Utku, bu işi bçerebilecek (yani kadınların kurtuluşu için tutarlı mücadele edebilecek) örgüt olarak, ya proletaryanın kendisinin yarattığı ya da eğer yaratmazsa, kadın hareketinin yarattığı "kendi ihtiyacı zemininde örgütü"nü görüyor.

Burada birden fazla saçmalık, komünizm ile ilgisi olmayan düşünceler savunuluyor. Yani Özgen Utku'ya göre, "proletaryanın" (erkek proletaryanın) örgütü, proleter olmayan (çünkü sınıf bilinçli proletaryanın örgütü, zaten proletarya örgütüdür) bir örgüt yaratmak görevi verir. Açık söylenirse, proletaryanın partisine burjuva bir parti/örgüt yaratmak görevi verilir. Bunun Marksizm-Leninizm ile, komünist düşüncelerle ilgisi olmadığı açıktır. Nerde varmış, proletaryanın burjuva örgütü yaratma görevi?! Yıkılması gereken bir sınıfın örgütlerini kendi eliyle yaratmak?! Özgen Utku'ya göre, eğer proletarya bu görevi yerine getirmesse, yani bu kadın örgütünü yaratmazsa, o zaman "kadın hareketi"nin bu görevi yerine getirmesi gereklidir. Bahsedilen "kadın hareketi", proleter-komünist kadın hareketi olmadığına göre; bunun ancak ve ancak burjuva kadın hareketi olabileceği gayet açıktır.

Peki burjuva kadın hareketi, kendi örgütlülüğünü yarattı diyelim, hangi göreve sahiptir bu örgüt? Proletarya örgütüyle ilişkisi nasıldır? Marksizm-Leninizm'den hareket eden herkes, her burjuva örgütü gibi, "burjuva kadın hareketi"nin yarattığı kadın örgütünün de, proletarya örgütünün (yani komünist partisinin) ideolojik hedefi olduğu ve er-geç (en geç proletarya iktidarı ele aldığı anda) devrimin hedefi haline geleceği cevabını vermesi gerekir. Ama Özgen Utku'da bu böyle

değildir! Ona göre, sosyalizmde de uzun bir süre bu örgütün proletaryaya karşı mücadele etme görevi vardır ve proletarya da bunu kabul etmek, bu gerçeği görmek zorundadır. Aksi takdirde Özgen Utku'ya göre, "kadınlara ve kadın hareketine tam bir güven veremez."

Evet, savunulan görüşler bunlardır! Proleter örgüt, bir burjuva örgütü yaratmakla görevlidir! Bu örgüt, proletaryaya karşı, —sosyalizm de dahil— uzun bir dönem mücadele eder, kontrol eder, erkek proletarya örgütünü kadın konusunda doğru kararlar almaya vs. zorlar! Proletarya da bunu kabul etmek zorundadır!!! Savunulan görüşlerin ne anlama geldiği düştürüldüğünde, bundan başka bir anlam taşımadığı açıktır...

Peki, böyle Marksizm-Leninizm ile ilgisi olmayan görüşler acaba neden savunulmaktadır? Bu da gayet açıktır! Eskiden (ve hala da) erkek-şovenisti bir pozisyonda duran bir örgüt; ancak Marksizm-Leninizm'in, "kadın sorununa" doğru cevap veren ideoloji olduğunu görmeyen bir örgüt; bugünden bunun için örgüt içinde varolan hakim olan erkek-şovenizmine karşı mücadele etmesi gerekliliğini görmeyen (kendisi erkek-şovenisti olduğu için görmeyi istemeyen!) bir örgüt; bugünden örgüt içinde kadınların gerçekten eşit görev ve haklara sahip olan savaşçılar haline gelmesi için özel tedbirleri gerekli görmeyen bir örgüt; bugünden *komünist kadınlar örgütünü* yaratmanın görev olduğunu görmeyen bir örgüt, feministlerin savunduğu "bağımsız kadın hareketi"ne elini uzatır, ona yağ çeker, ona kadınların kurtulması için görev verir!

"KADIN HAREKETİ" KONUSUNDA BAZI YANLIŞ ÖRGÜTLENME ANLAYIŞLARI ÜZERİNE -II-

TDKP'nin Kadınlar İçinde Çalışma ve Örgütlenme Perspektifi Üzerine:

Mart 1990'da, TDKP'nin yayınladığı Özel Kadın Sayısı içinde I. Genel Konferans raporundan "*Kadın sorunu ve kadınlar içinde çalışma*" bölümü yer almaktadır. Bu bölümde, kadın sorununa genel bakış açıları, geçmişlerinin değerlendirmeleri ve çalışma perspektiflerini ortaya koyuyorlar.

TDKP'nin bu özel sayıda piyasaya sürdüğü görüşler ve bu

bağlamdaki gelişmesi oldukça ilginçtir ve aynı zamanda kendini bir dizi oportünist/revizyonist örgütte de gösterdiği gibi, andaki esen rüzgara kaptırma bağlamında tipiktir.

Biz burada, TDKP'nin örgütlenme ile ilgili görüşleri üzerinde duracağız ve önemli gördüğümüz bazı temel yanlış yaklaşımlara ise kısaca işaret edeceğiz.

TDKP, daha sorunun konuluğu bağlamında anti-Marksist-Leninist bakış açısını sergilemektedir:

"Kadınlar için demokrasi istemek, kadınların haklarını proletaryanın demokrasi programıyla ilintili bir sorun haline getirmek, Proletarya partisi için zorunlu bir görevdir."

Bu ne demektir? TDKP'nin bakış açısına göre, kadın hakları sorunu proletaryanın demokrasi programının bir parçasını oluşturmamaktadır. Yani, kadın hakları bir yerde, proletaryanın demokrasi programı bir yerde durmaktadır. Ve böyle olduğu için de, proletarya partisinin kadın haklarını, proletaryanın demokrasi programıyla *ilintili* hale getirmek gibi bir görevi vardır! Salt bu bakış açısı bile TDKP'nin kadın sorunu bağlamında Marksist-Leninist bakış açısından bihaber olduğunu göstermeye yeter de artar bile.

Bu bağlamda ilginç olan, Konferans raporu içinde nerede "*kadın hakları*"ndan bahsedilse, hemen yanına bir parantez içinde "*boşanma özgürlüğü*"nın eklenmesidir. Niyetleri herhalde, Lenin'in "*boşanma özgürlüğü*" ile "*ulusların kendi kaderini tayin hakkı*" karşısındaki tavırların karşılaştırmasına atıfta bulunmak olsa gerek! Ama bunu, öyle olur olmaz yerde kullanmaktadırlar ki, sonuçta kadınların hak eşitliğinin ve kadın haklarının boşanma özgürlüğü ile bir ve aynı şeymiş gibi gösterildiği ve dolayısıyla kadın haklarının izin verilemez ölçüde sınırlandırıldığı bir tablo ortaya çıkmaktadır. Bir örnek verecek olursak:

"Kadınların hak eşitliğini (boşanma özgürlüğü) savunmanın ezilen bir ulusun, ulusal kendi kaderini özgürce belirleme hakkını kayıtsız şartsız savunmakla aynı önemde bir sorun olduğunu akıldan çıkarmamak gerekir." (agy, s. 7)

Boşanma özgürlüğü, kadınların hak eşitliği için mücadelenin

sadece bir parçasıdır, bunları birbirine eşitlemesine yanyana koymak, ne dediğini bilmemektir. Kadınların hak eşitliği için mücadele —hukuksal alanda— tüm ayrımcı yasaların ortadan kalkması için mücadeledir ve dolayısıyla çok daha geniş kapsamlıdır.

Kadınların hak eşitliği, aynı ulusların kendi kaderini tayin hakkı, tüm milliyetlerin hakeşitliği gibi proletaryanın demokrasi programının doğrudan parçasıdır. Yazının devamında Lenin'in konuyla ilgili alıntısının yer alması da görüşümüzce birşey değiştirmez, çünkü yorumu yanlışır.

Kadınların hak eşitliği ile proletaryanın demokrasi programı arasındaki ilişkiyi yanlış bir şekilde ortaya koyan TDKP, örgütlenme perspektifi noktasında da anti-Marksist-Leninist görüşler savunmaktadır. Aşağıda bunu ortaya koymaya çalışacağız. Buna geçmeden önce ama, TDKP'nin aynı bağlamda kendi geçmişini değerlendirmesine değinmek istiyoruz:

THKO döneminden bugüne kadarki dönemi "Partimizin kadınlar çalışması içindeki çalışması" başlığı altında iki buçuk sayfa içinde değerlendirmeyi başaran TDKP, sürekli "doğru bir perspektife sahip" olduklarını ve ama "yetersiz" kaldıklarını "eksikliklerin" olduğunu tekrarlayıp durmaktadır. Söylediklerini belgelemeye pek gerek duymadıkları için okuyucunun bunların doğruluğunu/yanlışlığını kendisinin bizzat incelemesi ve değerlendirmesi mümkün olmamaktadır.

Yazı içinde, çeşitli belgelerinden yaptıkları az miktardaki alıntılardan ise tersi bir tablo çıkmasına rağmen, başından itibaren, kadın sorununda doğru bir perspektife sahip olduklarını iddia etmekte-ler. Örneğin THKO dönemi için yapılan genel değerlendirme şudur:

"Örgütümüzün öncülü THKO kadın sorununu devrimin ve sosyalizmin bir sorunu olarak gördü. THKO ve çevresinde her zaman geniş diyebileceğimiz kadın çevreleri var oldu. Ancak 1978 Ekim Konferansı'na gelinceye kadar ki dönemde, kadın sorununun çözümü ve kadınlar içindeki çalışmanın siyasal ve örgütsel planlarının oluşturulması yönünde ileri bir adım atılmadı." (agy, sayfa 8)

Bunun hemen ardından ise, TDKP'nin "Birinci Kuruluş Kongresi'ne GMK (*Geçici Merkez Komitesi olsa gerek*/BN)'nın

sunduğu rapordan alıntı yapmaktalar. Bu alıntıda örgütün kadın sorunu bağlamındaki değerlendirmesi şöyledir:

"Ve diyebiliriz ki, örgütümüzün, bu ölçüde hayati önem taşıdığı halde, ele alıp çözümlemede bu kadar geç kaldığı ve pratikte bu kadar az şey yaptığı bir başka sorun yoktur." (s.8)

Yukarıdaki iki alıntıda aynı dönem için iki ayrı değerlendirme yapılmakta ve ama bu bilince bile çıkarılmamaktadır. THKO dönemi için yapılan "kadın sorununu devrimin ve sosyalizmin bir sorunu olarak gördü" tespiti acaba neye dayanılarak, hangi belgeler temelinde yapılmaktadır, doğrusu bizim için merak konusudur.

Yazının devamında da, aynı şekilde birbirine zıt görüşler ve değerlendirmeler altalta dizilmekte ve aynı hat üzerinde bir ilerleme gibi gösterilmeye çalışılmaktadır. Öyle ki, bugün geldikleri yerde "Kadınları, işçi ve emekçi kadınları burjuvaziye ve onun sınıfsal baskısına karşı savaşa kazanmak, kadın haklarını savunmak, kadınlar için demokrasiyi istemek ve *emekçi kadınlar olarak ayrıca örgütlenmelerine yardım etmekle* doğrudan bağlıdır" diyerek emekçi kadınların ayrı —biraz sonra göreceğimiz gibi— bağımsız örgütlenmelerini savunan TDKP, bunu bile geçmişte savunduklarına ters birşey olarak görmemekte, buna bir eksikliği tamamlama kılıfını geçirmektedir. Bu da oportünizmin tipik bir karakter özelliğidir. Geçmişle —yanlış olduğu yerde— köklü kopuş yerine; onun üzerine yeni görüşleri ekleme veya görüş değiştirdiğini belirtme zahmetinde bile bulunmadan, eskinin devamıymış gibi yeni oportünist görüşleri piyasaya sürme.... Söylediklerimizi desteklemek amacıyla, aynı yerden bir başka alıntı daha yapmak istiyoruz:

"Merkez Komitesinin kadınların kurtuluşunu sosyalizme bağlayan, demokratik, anti-faşist bir kadın hareketi ve örgütü yaratmayı hedefleyen bu kararının, sorunu ele alışıyla ve soruna verdiği önemin doğru olduğunu söylemeliyiz. Ancak bu karar genelde, geçmişte partinin kitle örgütlerini ve kitlelerin örgütlenmesini ele alışıta düştüğü hatalardan izler taşımasının yanı sıra; kadın işçilerin erkek işçilerle birlikte örgütlendiği sendikalarla, emekçi kadınların örgütlendiği kitle örgütlerinin kadınlarla ilgili özel örgütlenmeleriyle gençlik örgütlerinin genç kızlar komisyonları vb. ile *bağımsız kadın örgütünün*

Örgütlenmesi arasında bağ kurmamasıyla **kuşkusuz eksiklikler taşımaktadır.**" (abç, s.10)

Burada söylenenler açıktır: TDKP geçmişte bağımsız kadın örgütlenmesi gibi bir perspektiflerinin olmadığını tespit etmekten kaçınmakta, ikisi birbirini dışlayan iki örgütlenme anlayışını birbirini tamamlayan şeyler gibi göstermekte ve sözde "eksikliği"ni tamamlamaktadır. Oportünizmin bu kadına pes doğrusu! Bizim buna söyleyeceğimiz: TDKP, kadın sorunu ve örgütlenme perspektifi bağlamında bir sürü zikzak çizmiştir ve halen de çizmektedir. Buna rağmen, hep aynı hat üzerinde ilerlediklerini iddia etmeleri bir bağlamda, —diğer sorunlarda olduğu gibi bu sorunda da başından beri oportünist bir hat izledikleri bağlamında— doğrudur.

Bu oportünizm, kendini sadece geçmişin değerlendirilmesinde göstermiyor, bugün önlerine koydukları görevler bağınında da devam ediyor. Bunda da şaşılacak birşey yoktur, birbirine alternatif iki perspektifin yanyana getirilip birbirini tamamlayan şeyler olarak görülüp gösterilmesinin doğal sonucudur.

Gelelim TDKP'nin bağımsız kadın örgütünden ne anladığına:

"Türkiye'de kadın hareketinin bugünkü durumu ele alındığında, kadınların bağımsız anti-faşist kitle örgütünün bir ihtiyaç olduğu, kurulmasının koşullarının giderek olgunlaştığı açıktır. Böyle bir kadın örgütü, işyerlerinde oluşan sendikalarındaki kadın gruplarının, komisyonlarının ve kadın bölümlerinin; tamamen kadınların çalıştığı işyerlerindeki sendikal örgüt ve organlarının aşağıdan yukarıya doğru yerel çapta ve giderek ulusal düzeyde yolladıkları temsilcileri aracılığıyla birleşmesinden oluşabilir. Bu örgütlenme kuşkusuz, öğretim kurumlarında kurulan gençlik örgütlerinin genç kız-bürolarını; diğer mesleki örgütlerinin kadın gruplarını ve ev kadınlarının semt ve mahallelerde oluşturacakları komite ve grupları kapsayarak genişlemelidir.

Bağımsız kadın örgütünün "kadıncı" (feminist denmek isteniyor herhalde! /BN) bir örgüt olmayacağı; emekçi kadın sorunlarını proletarya partisinin demokrasi programıyla bağlantılı kılan anti-faşist demokratik bir kitle örgütü olarak kurulması gerektiği açıktır.

Ayrıca, kitlesel bir kadın örgütünün yaratılması ve onun anti-

faşist demokratik bir program üzerinde örgütlenmesi, parti etkisindeki ve çevresindeki kadınların örgütlenmesi anlamına gelmez; aksine, bu örgüt bir kitle örgütüdür ve işçi ve emekçi kadınların ve emekçi kadınları birleştirme potansiyeli taşıyan devrimci demokrat grupların kadınların örgütlenmesiyle ilgili çizgiye kazanılması, bu örgütlere olabilir en fazla sayıda grubun katılmasının sağlanması özel önem taşımaktadır. Her alanda ve her birimde en geniş emekçi kadın kitleleriyle ve tüm devrimci gruplarla işbirliği yapma politikası izlemek zorunluluktur."

Bu uzunca alıntıda söylenenleri toparlayacak olursak, TDKP'nin "ihtiyaç duyduğu"bağımsız kadın örgütü/hareketi, anti-faşist demokratik bir kitle örgütüdür. Bu kitle örgütü "bağımsızdır" ve ama "kadıncı" değildir, "proletarya partisinin demokrasi programıyla" "bağıntılı kılın"mıştır.

Burada, "bağımsız kadın hareketi" adı altında öne sürülen örgütlenmenin yakından bakıldığında, eskiden beri savunulan kitle örgütü anlayışından başka bir şey olmadığı ve bunun bağımsız olmadığı ortaya çıkmaktadır. Yani, eski görüşler yeni cılayla yeniden piyasaya sürülmektedir.

Peki o zaman "bağımsız kadın hareketi"nden bahsetmelerinin nedeni nedir? Görüşümüzce, bunun nedeni bir dizi diğer oportünist/revizyonist gibi TDKP'nin de, feministlerin gündeme soktuğu "bağımsız kadın hareketi alternatifini" aslında "proletaryadan bağımsızlık" anlamına geldiğini kavramaması; buna karşı berrak bir alternatif koyma çabasında bulunmamasıdır.

Kadınların örgütlenmesinde, kendilerinin de bir görüş ileri sürmesi telaşı içinde kolaycı yolu seçmekte ve "moda" kavramları eski görüşlere eklemektedirler. Bu da aslında oportünist/revizyonistlerin tüm özeleştirilerine rağmen, kadın sorununa ne kadar ciddiyetsiz yaklaşımlarının en bariz örneğidir.

Bugün kavranılması gereken esas halka meselesinde de birbiriyle çelişkili bir dizi tespitte bulunmaktadır.

TDKP, önce, görüşümüzce doğru bir şekilde, şöyle bir tespitte bulunuyor:

"Öncü kadın işçileri saflarında örgütlemeyi başaramayan bir partinin, işçi ve emekçi kadınların temelini oluşturduğu anti-faşist, demokratik bir kadın hareketi yaratması olanaksız olduğu gibi; proletaryanın kitle örgütlerinde kadın ve erkek proleter kitlelerini sınıksız birleştirmesi de olanaksızdır." (s.13)

Fakat böyle bir tespit yaptıklarını birkaç sayfa sonrasında unutup bir ikinci tespitte bulunmakta, bugün açısından "işçi ve emekçi kadınlara dayanan bağımsız kadın örgütlenmesinin zorunluluğu giderek fazla hissedilir olmaktadır" demek, parti ve parti örgütlerinin önüne yeni bir görev koymaktadırlar: "Bağımsız kadın örgütlenmesini" örgütleme. TDKP'nin örgütlediği bu kadın örgütünün "bağımsız" olamayacağı açıktır!

Daha önce alıntıladığımız bir yerde ise, proletarya partisinin görevinin "emekçi kadınların ayrı örgütlenmelerine (kimden ayrı?/BN) yardım etmek" gibi bir başka tespitte bulunmuşlardı. Soruyoruz, bu sözde "bağımsız" kadın örgütünü/hareketini TDKP bizzat kendisi mi örgütleyecek, yardım mı edecek, yoksa diğer devrimci gördüğü örgütlerle birlikte mi örgütleyecek? Bu sorulara net cevap verilirse, TDKP'nin niyetinin ne olduğu anlaşılabilir. Bizim çıkarabildiğimiz odur ki, TDKP aklına gelen tüm görevleri altalta sıralamakta, bunlar arasında bir öncelik-sonralık ilişkisi kurmamakta, kurduğu noktada ise, söylediklerini unutup yeni tespitler yapmakta ve böylece gerçek bir örgütlenme perspektifinden yoksunluğunu sergilemektedir.

Ağustos 1990

4 — CLARA ZETKİN'in ÜÇ KADIN HAREKETİNİ (burjuva/sosyal-demokrat/komünist kadın hareketi) DEĞERLENDİRMESİ ÜZERİNE

** Clara Zetkin'in Burjuva Kadın Hareketi Makalesi Üzerine
Notlar*

Birinci makalede Clara Zetkin, burjuva kadın hareketinin tarihsel gelişimini değerlendiriyor ve bir yandan onun kazanımlarının hakkını verirken, diğer yandan da ilkesel zaafalarını altını çizerek orta ya koyuyor. Kadınların eşitsizliğinin, onların burjuva toplumundaki yasal

eşitsizliğinden ve erkeğin imtiyazlılığından kaynaklandığı şeklindeki temel bakış açısından hareket eden burjuva kadın hareketi, kadının kurtuluşu uğruna verdiği mücadelesini, formel (yasal) eşitlik için mücadeleyle ve erkeğin imtiyazlı konumuna karşı mücadeleyle sınırlandırıyor, buna indiriyor.

Böylece burjuva toplumu sınırları içinde kalıyor. O , adı üstünde "burjuva kadın hareketi": yani siyaseti, ideolojisi, teori ve pratiğiyle burjuva sınıf toplumunun takipçisidir.

Clara Zetkin bu makalesinde, burjuva kadın hareketinin ezilen işçi ve emekçi kadınlar açısından önemini de ilkesel olarak karakterize etmektedir. O, bir taraftan bu sistem içinde elde edilen reformların yararlarına işaret etmekte, ama yine aynı zamanda bu reformların sınırlılığını, yetersizliğini ve onların herşeyden önce ve özellikle hakim sınıfların kadınlarına yaradığını göstermektedir.

Yine bu makalede, bugün bizim burjuva kadın hareketine yaklaşımımız da da tayin edici olması gereken önemli bir bakış açısına dikkat çekilmemektedir. Bu hareket tarafından ileri sürülen talepler hangi ölçüde öncelikle burjuva sınıftan kadınların çıkarlarını temsil etmekte ve esas olarak onlar tarafından tam kullanılmaktadır, ve hangi ölçüde ezilen sınıflardan kadınların durumlarını iyileştirecektir?

Clara Zetkin, burjuva kadın hareketinin tarihi hakkında vererek ve uluslararası sınıf mücadelesinin gelişmesine bağlı kalarak, burjuva kadın hareketinin demokratik bir hareketten, nasıl bütün ülkelerde egemen burjuvazinin bir sıçrama tahtasına dönüştüğünü ikna edici bir biçimde sergiliyor. Emperyalizm, yarı-sömürgelik ve yarı-feodalizm şartlarında, Türkiye'de burjuva kadın hareketinin konumu ve anlamı açısından Clara Zetkin'in bu çözümlemesi tartışılmalı ve uygulanmalıdır.

Clara Zetkin çözümlemesini enerjik bir şekilde şuna dikkat çekerek sona erdiriyor:

"Örgütlü kadın hakları savunuculuğunun karşı-devrimci gücü, burjuva bayanları toplamasından gelmiyor; bilakis istekleri ve eylemleri, devrim için sınıfa karşı sınıf mücadelesi yerine, burjuva düzeninin reforme edilmesi için cinsiyetin cinsiyete karşı mücadelesine yoğunlaştırılan geniş emekçi kadın kitleleri üzerindeki yanıltıcı, felç edici etkisinden geliyor." (Bkz. Kadın Sorunu Üzerine Seçme Yazılar, s. 105, İnter Yay.)

Bundan çıkan sonuç, bugünde ideolojik ayrılık çizgisini çekmek için hem bu akımın köklü bir eleştirisinin yapılması, hem de geniş işçi ve emekçi kadın kitleleri arasında olduğu gibi erkek ve kadın devrimciler arasında da bıkmadan ve yorulmadan burjuva kadın hareketinin karakteri, içeriği ve amacı konusunda aydınlatma çalışması yürütmenin gerekli olduğudur.

* * *

** Clara Zetkin'in "Sosyal-Demokrat Kadın Hareketi" Makalesi
Üzerine Notlar*

Bu makalede okuyucunun bilincine çıkarmak ve dikkatin çekmek istediğimiz iki önemli nokta vardır.

**1 — I. ve II. Enternasyonal döneminde Sosyal-Demokrat
kadın hareketinin değerlendirilmesi:**

Sosyal-demokrat kadın hareketinin değerlendirilmesinde Clara Zetkin önce tarihi materyalist bir biçimde bu hareketin kökeni ve içerikleri üzerinde duruyor. Bu bağtımda özellikle II. Enternasyonal döneminin değerlendirilmesi bize önemli görölüyor. Clara Zetkin bu dönem üzerine konuşurken, II. Enternasyonal dönemindeki sosyal-demokrat kadın hareketinin şu ilkesel ve özsel hatasına dikkat çekiyor.

"II. Enternasyonal, proleter, emekçi kadınların kurtuluş için mücadelesini ideolojik ve örgütsel olarak proletaryanın sınıf mücadelesiyle birleştirmekte ve onu toplumsal devrimin vazgeçilmez taşıyıcı ve itici bir gücü haline getirmek için inisiyatif ve önderlik koymayı boşlamıştır. Bu önemli görevi çözmeyi, sosyalizmi kabul eden kadınların kendilerine bırakmıştır."(age. sf. 112)

O bir yandan bu olumsuzluğu tespit ederken, diğer yandan aynı dönem sosyal-demokrat kadın hareketinin —II Enternasyonal proletaryaya ihanet edene dek— olan olumluluklarını, kazanımlarını da ortaya koyuyor. Kazanımlar bağtınsında, sosyal-demokrat kadın hareketinin kendini burjuva reformizminden ve salt kadın hakları savunuculuğundan ayırmasını öne çıkartıyor.

Onun bu yaklaşımı aynı zamanda daha sonraki komünist kadın çalışmasına da yol gösterici oluyor. III. Enternasyonal , daha işin

başında kadın sorununda, II. Enternasyonal'in kadın hareketinde inisiyatifi ve yönetimi ele geçirmeyi önemsemeyen hatasını reddederken, aynı zamanda onun aynı konudaki olumlu teorik, ideolojik, siyasi mirasına da sahip çıkmıştır.

Bugünkü komünist kadın çalışması açısından da bu dönemden öğrenilecek ve öğretilecek çok önemli dersler vardır.

2 — Kadın sorununda oportünist siyasetin reformizmi:

Clara Zetkin'in makalesinin merkezi bir noktası, sosyal-demokrat kadın hareketinin, bu hareket burjuvazinin saflarına geçtikten sonraki oportünizminin teşhiri ve niteliğinin açıklanmasıdır. Bu bağtında Clara Zetkin, yozlaşan sosyal-demokrat partilerin genel siyasi program ve şiarlarındaki yozlaşma ile, kadın siyaseti konusundaki program ve şiarlarındaki yozlaşmanın nasıl elele gittiğini, bunların nasıl içiçe olduğunu göstermektedir. Clara Zetkin devrimin temel sorunlarında, savaş-barış sorunlarında olduğu gibi, tek tek reform taleplerinin savunulmasında bu yozlaşmanın nasıl olduğunu örneklemekte; reform talepleri için mücadelede de, sosyal-demokrasinin geline yerde bütünü ile burjuvazinin seviyesine düştüğünü, reform-reformcuklar için mücadelenin yalnızca parlamenter yolla hakim sınıflardan dilenme biçiminde yürütüldüğünü ortaya koymaktadır.

Reformizmin bu niteliği dün olduğu gibi bugün de aynıdır.

Tüm revizyonist, herşeyden önce de Rus sosyal-emperyalist revizyonizmin reformizminde bu özü gözlemlemek mümkündür. Sosyal-demokrat hainlerin o zamanki tezleri ile, bugünkü Gorbaçov'un "yeni" tezlerinin karşı karşıya konması, demagoji dışında değişen birşey olmadığını gösterecektir.

Gorbaçov, Birleşmiş Milletler'in "Uluslararası Kadınlar Birliği" dünya kongresine mesajında şöyle diyor:

"İnsanlar artık moral bozucu bir şekilde felaket beklemekten bıkmıştır. Devletleri ayıran kaçınılmaz ideolojik, ekonomik, siyasi engellere rağmen, bütün bunların üzerinden ellerini birbirine uzatmanın bu tehlikeyi atlatacak için tek yol olduğu düşüncesi giderek yayılmaktadır. Ve şunu söylemeliyim ki, tam da kadınlar barışın korunmasının en önde gelen şey olduğunu çok

daha tam, ve çok daha duygusal ve kesin biçimde hissetmektedir."

Devrimin tümü ile unutulması; "tüm ideolojik, siyasi, ekonomik engeller" üzerinde, sınıflarüstü, "tüm kadınlar"ın birliği teorileri yanında, kadına hep "daha duygusal"lık yakıştıran burjuva-sovenist kadın resmi de veciz olarak yerini bulmuştur bu sözlerde.

Bu noktada, bugünkü ideolojik mücadele açısından, geçmişte sosyal-demokrat kadın hareketi içinde oportünizm, ve buna karşı mücadeleden öğrenmek çok önemli görülmektedir.

* * *

Oportünizmin teşhir edildiği, ve ona karşı Marksist-Leninist pozisyonların savunulduğu bir başka nokta, enternasyonal dayanışma konusuna yaklaşım noktasıdır. Clara Zetkin, sosyal-demokrat hareketi değerlendirmede kıstaslardan biri olarak, bu hareketin emperyalizme karşı kurtuluş hareketleri konusunda tavrını ele almaktadır.

Kadın sorunu bağintısında Türkiyeli Marksist-Leninistler açısından Clara Zetkin'in buradaki yaklaşımı iki görev getirmektedir:

Birincisi, Türkiye'deki ezilen ulus ve milliyetlerden emekçi kadınların maruz kaldığı baskıların teşhirine, ve bunlara karşı mücadelelerin propagandasına ve desteklenmesine özel önem verilmelidir. Türkiye'de Kürt, Arap, Ermeni vs. emekçi kadınları üç baskı altında yaşamaktadır: Sınıf baskısı, milli baskı, ve cinsiyetleri üzerinde baskı...

İkincişi, emperyalist ülkelerde emekçi kadın hareketleri ile ülkemizdeki emekçi kadın hareketinin birliği propaganda edilmeli, bunu sağlamak için özel çaba sarfedilmelidir. Milli içe kapanıklığa, feodal önyargılara karşı uluslararası dayanışmanın propagandası yapılmalıdır.

* * *

Son olarak Clara Zetkin'in bu makalesinin bir elsiğine de dikkat çekmek istiyoruz. Clara Zetkin bu makalede 1915 Bern Kadınlar Konferansını yalnızca olumlu olarak değerlendirmekte ve onu "hareketin azınlığının bir eylemi" olarak ortaya koymaktadır. Clara Zetkin Bern Kadınlar Konferansı hakkındaki bu tekyanlı olumlu değerlendirmesini onun bir dizi başmakalesinde de bulmak mümkündür.

Bu değerlendirme aynı konuda Lenin ve Bolşeviklerin değerlendirmesi ile çelişme içinde bulunan bir değerlendirmedir.

1934 yılında Komintern'in yayın organında (13/14/1934), Clara Zetkin'in bu konferans hakkında Karl Liebknecht'e gönderdiği bir mektup yayınlanmıştır. Bu mektubun yayınlanması ile ilgili önsözde şu değerlendirmeler vardır:

"Alman sollarının bu yarı-gönüllüğü, zaafı, siyasi eksiklikleri ve yarı-menşevik hataları C. Zetkin'in bu mektubunda da dile gelmektedir. Clara Zetkin "resmi parti"yi dönüştürmenin mümkün olduğu hayaline sahipti. O bu konferansın hazırlığında Bolşeviklere değil, çizgileri açıkça pasifist olan Hollanda ve İngiliz partilerinin kadın temsilcilerine dayandı. O, İkinci Enternasyonal Bürosu, ve Alman ve Avusturya partilerinin Yönetimlerinin bu konferansı destekleyeceklerini umuyordu."

Söz konusu önsözde bu değerlendirmeler sonrasında, Lenin'in, Zetkin'e ve konferansın diğer kadın delegelerine eleştirileri aktarılır, önsöz şu sözlerle sonlandırılır:

"Bütün bu hataları bir yana, Bern Kadınlar Konferansı, savaş sırasındaki ilk enternasyonal konferans olması ile büyük öneme sahiptir."

* * *

* Clara Zetkin'in "*Komünist Kadın Hareketi*" Makalesi Üzerine

CLARA ZETKİN, makalesinin başlangıcında, komünist kadınların emekçi kadınları kazanma doğrultusundaki faaliyetlerinin, çifte baskı ve boyunduruk olgusunu kabul temelinde olması gerektiğini vurgulayarak dikkat çekmektedir. Emekçi kadınlar, erkeğin sınıfsal ve cinsel boyunduruğu altındadırlar ve bu iki temel kötülüğe karşı mücadelede, onları bu ikisinden kurtaracak olan proleter devrimi uğruna mücadele için kazanılmaları gerekir.

Clara Zetkin, komünist kadın hareketini yoktan var etmemekte, tersine II. Enternasyonal'in hangi önemli Marksist temelleri üzerinde komünist kadın hareketinin inşa edilebildiğini; II. Enternasyonal'in kadınların kurtuluşu sorunundaki, özellikle dünya burjuvazisinin saflarına geçmesinden sonraki oportünist politikasının eleştirisiyle

birlikte, tarihsel-materyalist bir şekilde tahlil etmektedir.

II. Kongrede kabul edilen komünist kadın hareketinin "Yönergeler"inin amaçlarının ve içeriklerinin ortaya konmasında Clara Zetkin daha çok, burjuva toplumundaki "reformlarla" proleter devriminin tarihsel köklü dönüşümleri arasındaki niteliksel farkı savunmaktadır. Yönergeler, "Kadın cinsiyetinin hak eşitliği yararına yapılan kanun metinlerindeki değişikliklerin ve proletaryanın konumunun iyileştirilmesi için yapılan sosyal reformların; proletarya diktatörlüğü yerine burjuva diktatörlüğünün özgürlük ve hak eşitliğini getirebileceği şeklindeki aldatıcı ve zararlı hayalleri parçalamaktadır. Yönergeler, şu ya da bu tarzda reformların sömürücü, köleleştirici burjuva toplumunun yamaları olduğunu ve öyle kaldıklarını, kadın sorununun, toplumsal sorununun çözümü bakımından hiçbir anlam ifade etmediğini açıklıyor." (*Bkz. Kadın Sorunu Üzerine Seçme Yazılar, s. 123 İnter Yay.*)

Bu programatik ifade, kadının kurtuluşunun sermayenin egemenliği altında, emperyalizmin egemenliği altında ilkede mümkün olduğu hayallerini yayan oportünist ve revizyonist pozisyonlara karşı ideolojik mücadelede önemli bir araçtır. O, bununla, kadının baskı ve boyunduruk altına alınmasının, kadının cinsel olarak ezilmesinin ataerkil egemenlik sisteminin karakteristik bir özelliği olduğu, kapitalizmin ve emperyalizmin bu ataerkil egemenliği ayakta tuttuğu, evet bunun üzerine kurulu olduğu ve bundan dolayı da onu ortadan kaldıracı olacak durumda olmadığı Marksist temel tezini savunmaktadır. Ataerkil egemenlik ancak, sömürlü ilişkilerinin ortadan kaldırılmasıyla, sömürlü toplumunun proleter devrimiyle parçalanmasıyla ve kadının her yönlü kurtuluşunun yollarının yaratılmasıyla ortadan kaldırılabilir.

Ama bu temel pozisyon, komünistleri asla sermayenin egemenliği altında reformlar için mücadeleyi tümüyle red etme ve tümüyle inkar etme tavrına götürmez. Tam tersine, Clara Zetkin, devrim ve reform sorununa ilişkin temel pozisyonu ortaya koyduktan sonra, iyileştirmeler uğruna mücadelenin de komünistler tarafından yürütülmesi gerektiğini ve bu mücadeledeki görevlerin ve amaçların ortaya konmasının kendisini revizyonistlerden ve reformistlerden ayırdığını vurgulamaktadır. Reformların yerine getirmesi gereken günlük sıkıntıların azaltılması, yalnızca ve yalnızca emekçi kadınların kendilerinin tümüyle kurtuluşları için mücadeleye hazır olmalarını

yükseltmeye hizmet etmelidir.

Clara Zetkin, komünist kadın hareketinin pratik politik ve örgütsel faaliyetinin önemli temeli olarak, komünistlerin partide, sendikalarda vs. kadın cinsiyetine göre ayrı örgüt anlamında kadınların ayrı örgütlenmesini reddettiklerini, ama bunun hiçbir şekilde kadınların kurtuluşu sorununda özel çalışma organlarının reddedilmesi şeklinde anlaşılmaması gerektiğini ortaya koymaktadır. Tam tersine, III. Enternasyonal'in önderliği altındaki komünist kadın hareketinin pratik faaliyetlerinden, belli sorunlara ilişkin kadın konferanslarının, kadın kongrelerinin, kadın gruplarının vs. olduğunu gösteren sayısız örnekler vermektedir. Bu organlarda hem kadın hem de erkek yoldaşların bulunmasını istenilir bir durum olarak ortaya koymakta, ama bunu amaca uygunluk açısından ele almakta ve içlerinde sadece kadınların olduğu grupların varlığını da asla dışılamamaktadır.

Bunu saptamak, emekçi kadınlar arasındaki çalışmanın belli organlarının bileşiminde —yalnız kadınlar olması halinde— feminizmi görenlere karşı tavır takınmak açısından özellikle önemlidir. Bu ancak, bu bileşim tek ve belirleyici örgütlenme ilkesi yapıldığında yanlıştır.

Komünistlerin görevleri ve amaçları açısından Clara Zetkin'in sonuçta düştüğü not önemlidir: O, komünist kadın ve erkeklerden, Komünist Partilerden, yapılan çalışmayı ve çalışmaya getirilen talepleri eleştirisel, özeleştirisel ve uyanık bir tarzda gözden geçirmeyi talep etmektedir. O, o dönemde, tam da Komünist Partilerin ve özellikle de kadın hareketinin genç olması dolayısıyla, ulusal komünist partilerin faaliyetlerinde daha birçok hatanın, eksikliğin ve özellikle de emekçi kadınlar arasındaki politik, örgütsel çalışmanın zorunluluğunun küçümsenmesinin varlığını saptamaktadır.

O özellikle komünist partilerin kadın üyelerini "teorik ve pratik konumlarındaki hataları ve eksiklikleri yenmeye", hataların ve eksikliklerin aşılmasına "katılmaya" çağırılmaktadır.

Ocak 1989

I V

ENGELS'İN "AİLENİN, ÖZEL MÜLKİYETİN VE DEVLETİN KÖKENİ" ADLI ESERİNİN KADIN SORUNUNA İLİŞKİN BÖLÜMLERİ ÜZERİNE NOTLAR

1— ENGELS'İN ESERİNİN ÖNEMİ ÜZERİNE:

Engels'in eserinin tarihsel ve ilkesel önemini Sverdlov Üniversitesi'nde 1919'da "Devlet Üzerine" verdiği bir konferansta Lenin şöyle ortaya koymuştur:

"Umarım, devlet sorunu ile ilgili olarak Engels'in "Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni" adlı yazısıyla tanışacaksınız. O, içindeki her cümleye güvenilebilecek bir tek cümlemin bile rasgele söylenmediği ve (cümlelerin) her biri devasa bir tarihsel ve siyasi materyal temelinde yazılmış olan sosyalizmin en temel eserlerinden biridir. Kuşkusuz, bu eserin bölümlerinin hepsi anlatımda aynı derecede kavranılır ve anlaşılır değildir. Bazıları okurun önceden belli tarihsel ve ekonomik ön bilgilere sahip olmasını talep etmektedir. Fakat tekrar tekrar şunu söylemeliyim: Bu eser okunurken hemen anlaşılmadığında tedirgin olunmamalıdır. Bu nerdeyse hiçbir zaman, hiç kimsede mümkün değildir. Fakat ilerde, ilginiz arttığında, bu eseri yeniden ele aldığınızda, tamamen olmasa bile büyük bir bölümünü anlayacaksınız." (*Cilt 29, s. 463*)

Bu eserin incelenmesine başlamadan önce Lenin'in buradaki değerlendirmesi üzerine durmak birçok açıdan önemlidir.

Türkiye devrimci hareketinin geçmişinde kadın sorunu sorun olarak dile geldiğinden beri bu eser temel eğitim eserlerinden biri olarak ele alınmıştır. Bir dizi devrimci örgüt çevresinde kadın gruplarında veya diğer eğitim gruplarında bu eser defalarca okunmuş ve üzerine tartışılmıştır. Buna rağmen bu eser, çok ender durumlarda derinlemesine anlaşılmış, eserin temel ilkeleri gerçekten kavranmıştır. Bir çok durumda kadın devrimciler metnin ağırlığından ürkmüş ve eseri derinlemesine kavramak için incelemekten vazgeçmişlerdir.

Görüştüğümüzce bunun nedeni, eğitimi-yönlendirmede siyasi olarak sorumlu devrimci örgütler tarafından ve çoğunlukla eğitimi yönlendiren erkekler tarafından bu metnin nasıl bir metin olduğunu, Lenin'in yukarıda karakterize ettiği gibi, ortaya konmamış olmasıdır. Buna bir de, kadın devrimcilerin çoğunlukla tarihsel ve ekonomik ilişkiler üzerine erkek devrimcilere göre çok daha az bilgiye sahip olmaları olgusu eklenince, bu eğitim çalışmaları kadın devrimcileri gerçekten bilinçlendirme aydınlatmaya değil, bir dizi durumda daha çok onları ürktürmeye ve zaten üzerlerinde olan kendilerine güvensizliklerini daha da kuvvetlendirmeye yarar olmuştur. Böylesi eğitim yöntemlerini faydası/zararı bağlamında sorgulamayan yaklaşım tarzının temelinde yatan yine erkek-şovenisti yaklaşımdır.

Ayrıca, bu eserin —adından da anlaşılacağı gibi— belli bir konu ile sınırlı olduğuna dikkat çekmek istiyoruz: Ailenin, özel mülkiyetin ve devletin *kökünü* ve bunlar arasındaki bağ. Kadın sorunu Engels'in bu eserinin yalnızca bir parçasıdır ve bu nedenle de bu eserin devrimci örgütler tarafından kadın sorununda başlıca eğitim kitabı olarak kullanılması, aslında bu kitabın niteliğinin bizzat devrimci örgütler tarafından da anlaşılmaması anlamına gelmektedir.

Bunun bilince çıkarılması bir başka açıdan, çeşitli feminist akımların bu esere özellikle eser içinde yer almayan ve eserin konusu olmayan noktalarda getirdikleri eleştirilerin geri çevrilmesi bağlamında da önemlidir. Feministlerin getirdikleri eleştiriler kadınların kurtuluşu sorununun çeşitli yönleri ile ilgilidir ve bu sorunlara tüm eserde yer verilmemiş olmasını onlar, "şovenist" bakış açısına bağlamaktadırlar. Bu eleştirilerin bir çoğu, Engels'in bu eserde 'geçmişte ve bugün kadın sorunu üzerine' bir inceleme yapmadığını, kadının toplumsal

konumunu ailenin gelişmesi (üretim ilişkileri temelinde) ile bağ içerisinde tartıştığı olgusunu görmemezlikten gelmektedir. Bundan dolayı ve kaçınılmaz olarak kadının üzerindeki özel cinsi baskının bir dizi yönlerine sadece değinilmiş ve dile getirilmiş fakat tüm yönleriyle ekonomik, siyasi, toplumsal olarak incelenmemiştir.

Ama bu kesinlikle eserin "bir hatası" veya "zaafı" değildir, tersine böylesi eleştirilenlerin kavrayışlarındaki darlığı ve sınırlılığı göstermektedir.

Bunun ötesinde, yeni araştırmalar sonucu tek tek tarihsel değerlendirmelerin yanlış olduğunun kanıtlandığı tezinden yola çıkan ve bunları Marksist teorinin "yanlış" olduğunun ispatı olarak gören bir dizi eleştiriler de vardır.

Bu eleştiriler de tamamen dayanaksızdır.

Engels, eserin 4. Baskısına önsözünde (1891) eser üzerinde bizzat kendisinin yapmış olduğu düzeltmelerle ilgi olarak şunları söyler:

"Yani bütün metni dikkatli bir şekilde gözden geçirdim ve bir dizi ekler yaptım. Umarım, böylece bilimin bugün geldiği yer hak ettiği şekilde dikkate alınmış oldu." (s. 221, *Almanca*)

Bu demektir ki, Engels'in bizzat kendisi bilimin yeni bulgularını dikkate almayı görev olarak ortaya koymaktadır. Bu çözülmesi oldukça zor bir görevdir. Bunu yapabilmek için bilimin bu alanındaki sonuçlarının derinlemesine incelenmesi gerekir. Ama yapılması mutlak gerekli olan şey, yeni bulguları çıkış noktası aldıklarını iddia eden ve fakat bunları bu sorunda diyalektik ve tarihsel materyalizmin temel ilkelerine saldırı için kullanan eleştirileri/tezleri değerlendirmektir. Aşağıda bunu yapmaya çalışacağım.

Bu bağlamda, bu eseri kadın sorunu bağlamında geliştiren ve derinleştiren eserin Bebel'in "Kadın ve Sosyalizm"(*) olduğunu ve bu anlamda bu eserin de incelenmesi gerektiğini vurgulamak önemlidir. Ayrıca, eğitim materyali olarak Kollontai'nin 13. Konferansı'nın ve

(*) Bu eserin türkçesi ne yazıkki çok kötü bir tercümedir. Bütünyle tercüme yanlışlarıyla doludur ve bir dizi bölümler hiç tercüme edilmemiştir.

Ekonomi-Politik El Kitabının ilgili bölümlerinin de ele alınması gereklidir.

Ve devamın "Kapital"ın, kadın emeğinin ekonomik özünü ve kapitalist üretimdeki rolünün ortaya konulduğu bölümlerinin de eser incelenirken mutlaka ele alınması gerektiğini düşünüyorum.

İlk önce yapılması gereken şey, eseri okumak, incelemek, açık kalan soruları ve anlaşılmayan noktaları tespit etmektir.

Bu sorunlara cevap aramak için kadın sorununa ilişkin diğer Marksist-Leninist kitaplara da başvurmak önemlidir.

Metni kavramak ve sindirmek için bir başka silah ise, tüm burjuva, revizyonist ve feminist saflardan bu esere yönelen saldırıları ana hatlarıyla incelemek ve eleştirmektir. Çünkü bu sorunda da, ancak Marksizme düşman akımlarla ideolojik mücadele içerisinde derinlemesine bir kavrayışa varabiliriz.

Metnin ağırlığı ve incelenen sorunların karmaşıklığı nedeniyle önce I. ve II. Bölüm ("Tarih Öncesi Uygarlık Aşamaları" ve "Aile") ve IX. Bölüm ("Barbarlık ve Uygarlık") üzerinde yoğunlaşılmasını uygun görüyorum.

Önemli olan bir diğer sorun, eğitim notları temelinde, eğitimi yapılan bölümlerin yapısını kavramaktır. Özellikle II. Bölümde (Aile) Engels sık sık bir tarihsel gelişme aşamasından diğerine atlamakta ve yeniden geriye dönmekte, ve böylece bazen onun hangi aşama üzerine durduğu üzerine yanlış anlaşılmalara ortaya çıkmaktadır.

2— ENGELS'İN "AİLENİN ÖZEL MÜLKİYETİN VE DEVLETİN KÖKENİ"NE İKİ ÖNSÖZÜ ÜZERİNE:

Engels, 1884 baskısına önsözünde, Morgan'ın araştırmalarının önemini Marksizm açısından değerlendiriyor. Ve Engels, Marx'ın "materyalist tarih irdelemesi sonuçlarıyla ilişki kurarak, Morgan'ın araştırmalarından çıkan vargıları açıklamak ve bunların büyük önemini ortaya koymak" istediğini belirtiyor. (Sol Yay. 5. Baskı, sf. 13)

Marks ve Engels elbette, tüm teorik eserlerinde Morgan'ın araştırmalarını ve vardığı sonuçları eleştirici gözle incelemiş, değerlendirmiş ve materyalist tarih anlayışı temelinde tartışmışlardır. Bebel,

Engels'in Morgan'ın tezlerini eleştirisiz devraldığı şeklinde gelen bir suçlamaya, şöyle tavır takınıyor:

"Engels'in yazısının objektif bir şekildē incelenmesi, bu konuyu bilmeyenlere bile, Morgan'ın görüşlerini kendisinin ve Marks'ın bu alandaki görüşleri ve incelemeleriyle çakıştığından dolayı devraldığını kanıtlar. Ve Engels bunları devralırken kendisinden katarak gerekçelendirmiştir. Böylece herhangi bir muhalifin bunlara karşı başarı ile mücadele etme olanağı elinden alınmıştır" (*Bebel, "Kadın ve Sosyalizm" Önsöz s. 19.*)

Bu önsözde önemli olan bir diğer nokta Engels'in materyalist tarih anlayışının temelini ne olduğuna ilişkin açıklamalarıdır.

"Materyalist anlayışa göre, tarihteki belirleyici etken, son tahlilde maddi yaşamın üretimi ve yeniden üretimidir."

Bu "küçük cümle" içinde koca bir dünya görüşü temellendirilmiştir. Dünyayı yaratanın "dünya ruhu"; bilinç olduğundan yola çıkan idealist dünya görüşünün tam tersine burada materyalist tarih görüşü ortaya konmaktadır. Tarihte *belirleyici* etken son tahlilde üretim ve maddi yaşamın yeniden üretimidir ve bu, madde ve düşünce, varlık ve bilinç arasındaki çelişkide tarihsel gelişmede *taayin edici olanın* üretim olduğu demektir. Ama bu cümlede ikinci bir şey daha temellendirilmektedir. Sadece materyalist yaklaşım tarzı temellendirilmekle kalmamakta, aynı zamanda diyalektik yöntem de uygulanmaktadır. "*Son tahlilde...*" denmektedir! Burada Engels tarafından madde ve düşünce, varlık ve bilinç arasındaki bağ diyalektik bir şekilde ele alınmaktadır ve bilincin sonraki etkisi ve yine belli şartlar altında devrimci, belirleyici fonksiyonu da dışlanmamaktadır, bilakis bu ikisi arasındaki temel ilişki ortaya konmaktadır. Bu, "varlık bilinci belirler" ilkesinden yola çıkarak, bunu, bilincin tüm aktif ve ileriye götürücü rolünü reddetmek için kullanan ve burada, tarihteki en temel hareketin, tüm çelişkilerle çatışma içinde birbirlerini karşılıklı diyalektik olarak koşullandıran ve gelişen bir yasayı tasvir ettiğini görmeyen tüm kaba materyalistlere karşı yönelmektedir. (Bu bugün üretici güçler teorisini savunan modern-revizyonizmin felsefi temelidir. Bu teori, üretimin gelişmesiyle toplumsal şartların "kendiliğinden" değişeceği anlamından başka bir şey ifade etmez.) Engels devamen, iki türlü üretimin emek

ürünlerinin üretimi ve yaşamın yeniden üretimi insanların içinde yaşadıkları toplumsal kurumların gelişmesinde belirleyici olduğunu ortaya koyuyor. Bu tespit de toplum-bilim alanında bir devrimdir. Tüm idealist ideologlar, bugüne dek, ailenin "kutsal bir kurum" olduğu, din tarafından yaratılmış olduğu, ve insanların hangi şartlar altında ve nasıl yaşadıklarından tamamen bağımsız olarak, hiç değişmeden bin yıllar boyunca varlığını koruduğu görüşünü savunuyorlar. Ve çeşitli din akımları tarafından *tanınanın* dışındaki aile biçimlerini, —örneğin bugün de varlığını koruyan yerli topluluklarda kendini gösterdiği gibi— bu halkların, toplulukların İMANSIZLIĞI ile açıklamaya çalışıyorlar.

Engels, emeğin henüz çok az gelişmiş olduğu, insanların tekniği hiç geliştirmemiş oldukları dönemde, özel mülkiyetin de olmadığını, ve insanların toplumsal ilişkilerini belirleyen toplumsal kurumun kan bağları üzerine kurulu aile olduğunu ortaya koyuyor, üretimin gelişmesine bağlı olarak çeşitli toplumsal sınıfların ortaya çıkmasıyla birlikte, *artık tayin edici toplumsal kurum kan bağları olmaktan çıkıyor ve devlet oluşuyor.*

Aile açısından bu, Engels'e göre, aile mülkiyet düzeni tarafından belirlenmesi anlamına geliyor.

Yazılı tarih, bu tarihsel devrim sonrasında başlıyor. Ve yine Engels'e göre Morgan'ın kazanımı da, Kuzey Amerika yerlileri üzerine yaptığı araştırmaları sonucu o zamana kadar bilinmeyen, yazılı olmayan tarihi aydınlatmasında yatmaktadır. Morgan'ın sözkonusu eseri "çağ açan" bir eserdir.

Engels, Morgan'ın hangi araştırma sonuçlarına dayandığını ve Marks ve kendinin bunun ötesinde hangi araştırmalar yaptıklarını açık bir şekilde ortaya koyuyor. Engels'in bu yaklaşımı, kendisine ve eserine yönelen bir dizi suçlama ve saldırı açısından oldukça önemlidir. Bazıları, onun sadece Morgan'ı kopya ettiğini, bazıları da Morgan'ı tahrif ettiğini iddia ediyor. Engels, bilimsel bir şekilde Morgan'ın hangi çalışmalar ve pozisyonlarına dayandığını ve genişlettiğini ve hangilerinin kendisinin ortaya koyduğu sonuçlar olduğunu açıkça belirtiyor.

4. BASKIYA 2. ÖNSÖZ

Bu önsözde Engels, bizzat kendisinin belirttiği gibi "Bachofen'den Morgan'a kadar aile tarihinin gelişmesi üzerine özet"

veriyor, çünkü Morgan'ın bu alandaki kazanımları çeşitli burjuva ekoller tarafından halen reddedilmektedir.

Engels ailenin tarihsel gelişimi alanında bilimde olan gelişmeyi kısaca özetliyor.

1860'lara dek "ebedi geçerli" bir burjuva aile tablosundan yola çıkılıyor ve bunun dışına düşen tüm görüntüler "garip adetler" olarak nitelendirilerek halledilmeye çalışılıyordu. Bachofen'in "Analık Hukuku" adlı eseri 1861'de yayınlanıyor.

Engels bu eserin sonuçlarını dört noktada toparlıyor:

1 - İnsanlık tarihinin başlangıcında kuralsız bir cinsel ilişkiler dönemi olduğu;

2 - Bundan dolayı babanın bilinmesinin imkansız ve dolayısıyla da analık soy zincirinin tanındığı —bunu Bachofen "analık hukuku" olarak tanımlıyor—

3 - Yine bundan dolayı kadınların toplumda yüksek bir konumda bulundukları

4- Tek eşli-evliliğe geçişte eski geleneklerden süreç içinde kopuş dolayısıyla kadının üstün konumunu yitirmesi süreç içinde olur.

Engels önsözün devamında Bachofen'in bu dört tezini nasıl kanıtlamaya çalıştığının üzerinde duruyor ve Bachofen'in en temel zaafını ortaya koyuyor: idealist ve mistik yaklaşım tarzı, toplumsal değişikliklere dair buluşunu temelde dine vs. bağlaması. Bu idealizme rağmen Engels Bachofen'in eserini "1861'de bir devrim" olarak değerlendirmiştir.

Bachofen'den sonra, burjuvazi tarafından, araştırmaları ile bilim adamı olarak tanınan ve meşhur edilen (Bachofen ve Morgan'ın tersine) Mac Lennan tarih sahnesine çıktı. Engels tespitiye göre, Mac Lennan, tarih öncesi-bilim (préhistorique) alanındaki bazı önemli kazanımlarına rağmen, şematik yaklaşım ve tarih-öncesi gelişimi salt endogen ve exogen genslerin varlığına indirgemesi ile esas olarak bilimsel ilerlemeye hizmet etmemiş, onun önünde engel teşkil etmiştir.

Morgan'ın çığır açan araştırmaları ve koyduğu sonuçları sonrasında, Mac Lennan, gitgide kendi yanlış teorilerinin müdafiisine dönmüştür.

Engels Morgan'ın araştırmalarının "tarihsel önemini" şöyle özetliyor:

"Darwinci evrim teorisinin biyoloji bakımından, Marks'ın artı-değer teorisinin ekonomi politik bakımından önemleri neyse, analık hukukuna göre örgütlenmiş bulunan ve uygar halkların yaşadığı şekilde babalık hukukuna göre örgütlenen gens'lerin önceki aşamasını oluşturan ilkel gens içinde yapılmış olan bu bulgunun, ilkel tarih için taşıdığı önemde odur." (*age, sf. 31*)

Engels, Morgan'ın kazanımının sonuçlarının sağlam bilimsel teori olarak kabul edildiğini, ama bu kazanımın esas sahibinin Morgan olduğunun kabul edilmediğine dikkat çekiyor.

I. BÖLÜM - TARİH ÖNCESİ UYGARLIK AŞAMALARI

Birinci bölümde Engels, Morgan'ın geliştirmiş olduğu biçimi ile tarih öncesi uygarlık aşamalarını ortaya koyuyor. Morgan ve Engels, Morgan'ın YABANILLIK, BARBARLIK ve UYGARLIK olmak üzere, tespit ettiğı üç büyük ana aşamadan tarih öncesi döneme tekabül eden yabanılık ve barbarlık ve barbarlıktan uygarlığa geçiş üzerinde yoğunlaşmaktalar.

1. Aşama dönemi olan yabanılıkla ilgili olan bölümde önemli olan nokta, insanlığın hayvanlar aleminden türeyişinin materyalist bakış açısıyla ortaya konmuş olmasıdır. (Darwin'in teorisi)

Barbarlık üzerine olan bölümde, çeşitli doğal şartlar temelinde, çok çeşitli gelişme biçimlerinin ortaya çıkmış olduğunun ortaya konması önemlidir. Örneğin Kuzey Amerika için belirleyici olanın — Batı Avrupa'da kendini hiç göstermeyen— mısır ekimi olduğu tespit ediliyor. Çok çeşitli olan doğal şartlar, kaçınılmaz olarak çok çeşitli gelişme biçimlerini ortaya çıkarıyor, ve yine bir uygarlık aşamasından diğer uygarlık aşamasına geçişler de, bu çeşitli doğal şartlara uygun olarak çeşitlilik gösteriyor.

II. BÖLÜM-"AİLE"

II. Bölümde Engels, aile ve toplum ilişkilerinin tüm gelişimini ilk çağ tarihinden—yabanılıktan— uygarlığın yazılı tarihine kadar ortaya koymakta.

İlk çağ tarihinin —yabanılığın— insanlararası ilişkilerin ilk aşaması, Amerika'daki belli bir yerli aşireti üzerinde yaptığı incelemeleri sonucu öncelikle Morgan tarafından açıklığa kavuşturulmuştur.

Bu incelemenin çıkış noktası ve bundan çıkarılan sonuçları Engels şöyle toparlıyor:

a) İncelenen aşiret içinde, onların gerçek aile ilişkileriyle çelişki durumundaki bir akrabalık sistemi yürürlükteydi.

Bu görünüm, akrabalık sisteminin çok yavaş değişmesi ve gerçek ekonomik, toplumsal gelişmelerin ardında kalması ve ancak sonradan yavaş yavaş yeni gelişmeye uymasıyla açıklanabilir.

b) Çok çeşitli aşiretlerde, çok çeşitli biçimleriyle de olsa akrabalık sistemindeki bu görünümün aynı temelde yürüdüğü bulunmuştur.

İnsanlar arasındaki ilk ilişkiler kurlsız cinsel ilişki biçimindeydi.

Hem Morgan'ın hem de Bachofen'in inceledikleri akrabalık sistemlerinden yola çıkarak ortaya koydukları bu tez tüm burjuva eleştirilerin odak noktası olmaktadır.

"Şu son zamanlarda, insanlığın cinsel yaşantısındaki bu ilk aşamanın yadsınması modası çıktı. İnsanlık bu "utanç"tan esirgenmek isteniyor. Bu yüzden, herhangi bir dolaysız kanıt yokluğu üzerinde dirençle durulmasının ötesinde, özellikle hayvanlar dünyası örneklerine başvuruluyor. Letourneau'nun (Evolution du mariage et dela famille, 1888) hayvanlar dünyasından toplamış olduğu bir sürü olgudan çıkardığı sonuca göre, her türlü kuraldan yoksun cinsel ilişkiler, burada da, aşağı bir aşamaya aittir. Ama bütün bu olgulardan benim çıkarabildiğim tek sonuç, bunların insan ve onun ilkel varlık koşulları bakımından kesin olarak hiçbir şeyi ~~tanıtlamadıkları~~dır." (s. 49-50 *Türkçe*)

Aile üzerine burjuva bakış açısı esas olarak, varolan aile tipini ve biçimini "ebediyen değişmez" ve insanlararası birlikte yaşamın tek biçimi olarak göstermeye çalışmalarıdır.

Morgan ve Bachofen'in araştırmaları ve bulguları, burjuva aile

ideolojisinin temeline muazzam bir darbe vurmuştur. Çünkü onlar, insanlığın belli bir ilkel aşamasında insanların ekonomik yaşam şartlarına uygun olarak, insanların birlikte yaşama tarzının monogam aile yapısı değil, kuralsız cinsel ilişki, (hem erkek hem de kadın tarafından grubun tüm üyeleriyle yani anne ile çocuk, baba ile çocuk arasında da —ki çocuklar sadece anne-babaya değil, tüm gruba "aitti"ler— cinsel ilişki) olduğunu kanıtlamışlardır.

Tarihte olgu olarak gerçekten bu şekilde varolmuş yaşam tarzına tüm "ahlaki" bakışları Engels, şiddetle "genelev gözlüğüyle bakma"(*) olarak nitelendiriyor. Bu ilkel durumdan grup şeklinde evliliğin aşağıda sayılan biçimleri gelişti. Bunların ortak özelliği ilkbazlarda varolan kuralsız cinsel ilişkiyi gittikçe sınırlamaları, ve birbirleriyle cinsel ilişki kurmaları mümkün olmayan grupları gittikçe daha fazla birbirinden ayırmalarıdır.

1) Kandaş aile: Burada evlilik grupları nesillere göre ayrılmıştır. Yani kız ve erkek kardeş, babalar ve babaların kızkardeşleri vs. arasında cinsel ilişki mümkündür. Ama anne-çocuk, baba-çocuk arasında cinsel ilişki mümkün değildir.

2) Punalual aile (ortaklaşa aile): Bu aile biçimi de grup evliliği biçimindedir. En önemli özelliği, gens biçimindeki toplumsal örgütlenmenin temelini bu aile biçiminden doğmasıdır. Bu gelişme, cinsel ilişkinin kız ile erkek kardeş arasında yasaklanmasına dayanmaktadır. Grup halindeki evliliklerin hepsinde ekonomik temel komünist (ortaklaşa) ev idaresidir. Yine, analık soy zinciri tanınmaktadır, çünkü grup halinde evlilik olduğu sürece, çocukların sadece hangi anneden olduğu bilinebilir, baba bilinemez. Bu aile biçimi hemen tüm halklarda yaşanmıştır.

3) İki-başlı aile (Paarungsfamilie): İki-başlı ailenin esas biçimi bir erkeğin belli bir süre için bir kadınla beraberliği idi. Bu dönemde erkek için çok-kadınlılık sürüyordu, ama birlikte yaşam süresince kadından mutlak sadakat bekleniyordu. Bu grup-evliliğinin

(*) Türkçe'de "ahlak zabıtası gözüyle bakma" olarak çevrilmiş. Almancası "Bordellbrille", yani "genelev gözlüğü" şeklindedir ve tarihteki gelişmeleri bugünün "ahlak" anlayışıyla değerlendirmeye kalkma anlamında kullanılmaktadır.)

dağılması ve monogam tek-eşli evliliğe geçiş idi. Başlangıçta halen komünist (ortaklaşa) ev idaresi, analık hukuku ve kadının üstün konumu varlığını koruyordu. Bu dönemde halen, grup halinde evliliklerin "anısına", dini törenler de veya diğer düğün vs. gibi merasimlerde kadınların bir çok erkekle (veya tersi) cinsel ilişki kurması geleneği sürdürülüyor. Ekonomik gelişmeden dolayı eski komünizm yıkıldığından ve cinsler arası ilişkiler kadına karşı yönelmeye başladığından, grup halindeki evlilikten iki-başlı-aileye geçiş özünde kadınların istemlerine dayanmıştır.

"Bachofen, 'Heterizm' ya da 'sefişçe çiftleşme' adını verdiği şeyden tek-eşli evliliğe geçişin esasen kadınların eseri olduğunu kesinlikle ileri sürdüğü zaman, bir kez daha, sözgötürmez biçimde haklıdır. Ekonomik yaşam koşullarının eski komünizmi yıkarak geliştiği ve nüfus yoğunluğunun da arttığı ölçüde, geleneksel cinsel ilişkiler ilkel safluluklarını yitiriyor, ve iffet hakkını, bir tek adamla geçici ya da sürekli evlenme hakkını bir kurtuluş gibi görmeye başlayan kadınlara, gitgide alçaltıcı ve ezici olarak görünüyorlardı. Bu ilerleme, kaynağını erkeklerden alamazdı; çünkü erkeklerin, günümüze kadar, gerçek grup halinde evlenmenin tatlılıklarından vazgeçmek, hiçbir zaman akıllarına bile gelmemiştir. Ancak kadınların iki-başlı-evliliğe geçişe meydan vermelerinden sonradır ki, erkekler sıkı *monogami*'ye girebildiler— ama gerçekte, bu *monogami*, sadece kadınlar içindir. " (s.77 *Türkçe*)

İki-başlı aileden monogam tek eşli aileye geçiş, özel mülkiyetin ortaya çıkışıyla aynı zamana rastlar ve özel mülkiyetin ortaya çıkışının sonucudur.

İki-başlı-aile ile artık çocuğun gerçek babası biliniyordu, sorun babanın çocuğun gerçek babası olarak tanınması, ve böylelikle kendi çocuklarına mirasını bırakmasının mümkün olmasıydı. Bunun olabilmesi için ise analık-hukukunun yıkılması ve yerine babalık-hukukunun geçmesi gerekiyordu. Bu gelişme Marks ve Engels tarafından *devrim ve kadın cinsinin tarihsel yenilgisi* olarak değerlendirilmektedir.

İki-başlı- aileden monogam tek-eşli evliliğe geçişde ara biçim: pedersahi aile.

Pederşahi ailenin özelliği "Köle mülkiyeti ve baba şiddetidir." Kadınların konumu açısından bu, baba-soyluluğunu kesin bir biçimde gerçekleştirmek için, kadının ölüm-kalım pahasına erkek şiddeti altında yaşamasıdır. Bu bağintıda Engels, hayvanların eşleşmeleri ve bunun insanlıkla gösterdiği sözde paralellik gibi her türlü karşılaştırmayı kategorik olarak reddediyor.

4) Monogam aile: Tayin edici olan, *monogaminin SADECE ve MUTLAK biçimde kadınlar için geçerli olduğu*, buna karşın erkekler için fuhuş ve çok-kanlılığın mümkün olduğudur.

Tek-eşli evlilik bir cinsin diğer cins tarafından baskı altına alınmasıdır. Engels, diyalektik bir biçimde tek-eşli evliliğin gelişmede büyük bir ileri adım olduğunu ve ama aynı zamanda göreceli bir geri adımla bağıntılı olduğunu gösteriyor.

"Tek-eşli evlilik, büyük bir tarihsel ilerlemedir; ama aynı zamanda, kölelik ve özel mülkiyetin yanısıra, günümüze kadar uzanan ve bazılarının refah ve gelişmesi, bazılarının da acı ve gerilemesiyle elde edildiğine göre, o her ilerlemenin aynı zamanda görece bir gerileme olduğu çağı açar." (s.94)

5) Bireysel cinsel aşk:

Monogam tek-eşli evlilikten, en yüksek aşama olan ve kadının eşit toplumsal konumu üzerinde yükselen bireysel cinsel aşk doğar. Bunun için önkoşul " bir bütün olarak kadın cinsinin kamusal sanayiye yeniden çekilmesi" ve " tek-eşli ailenin toplumun ekonomik birimi olmaktan" çıkmasıdır.

* * *

Buraya kadar söylediklerimiz Engels'in II. Bölümde ortaya koyduğu en önemli tezlerinin en kısa şekliyle özetidir.

Bundan sonraki bölümde en önemli tartışma noktalarını ayrı başlıklar altında ele alacağız. Bunu yaparken, tartışma açısından önemli olan tüm alıntılar sistemli bir şekilde altalta toplamaya çalışacağız.

1) Matriarşi (anaerkil toplum) : "*Kadın ile erkek arasındaki ilk iş bölümü*"

"Kadın üstünlüğünün (Matriarşi) ekonomik temeli komünist (ortaklaşa) ev idaresidir"

"Komünist ev idaresi ama, kadınların evde hakimiyeti demektir." (s. 71)

"Matriarşi de tayin edici olan, soy-zincirinin yalnızca ana-soyuna göre belirlenmesidir."

Ana-soy zinciri ve bundan kaynaklanan miras düzeni "analık hukuku"dur.

Bu, Engels'e göre, kadınların toplumsal konumlarını kaçınılmaz bir biçimde, şöyle belirliyordu:

"Ama komünist ev ekonomisi, tıpkı gerçek babanın kesinlikle bilinmesinin olanaksızlığı yanında, sadece gerçek ananın tanınmış olmasının kadınlara, yani analara yüksek saygınlık kazandırması demek olduğu gibi, evde kadınların egemenliği demektir. Kadının, toplumun başlangıcında erkeğin kölesi olduğu yolundaki düşünce, 18. yüzyılın aydınlanma döneminden miras kalan, son derece saçma bir düşüncedir. Kadın, bütün yabanılarda, aşağı ve orta aşamadaki, hatta kısmen yukarı aşamadaki bütün barbarlarda, sadece özgür değil, aynı zamanda yüksek saygınlığı olan bir konuma sahiptir." (s. 71-72)

Bunlar, Engels'in matriarşide kadının konumu üzerine söyledikleri... Engels burada kadının matriarşi'deki toplumsal konumunun temel karakter özelliğini ve genel gelişme hattını — matriarşinin çok çeşitli biçimlerini ayrıntılı bir şekilde ele almadan— ortaya koyuyor. Bunu o, diğer bölümlerde, söz konusu toplumlarda kadınların toplumsal düzen içerisinde aldıkları yeri ele alırken daha ayrıntılı bir biçimde ele alıyor.

Matriarşi'yi daha iyi kavrayabilmek ve feministlerin bu sorundaki suçlamalarını daha iyi inceleyebilmek amacıyla eğitimde matriarşi'nin tanımı ve değerlendirilmesi üzerine başka metinleri de inceledik.

Önce feministlerin esas suçlamasını aktaralım:

"Buna karşın, bir kadın, Mathilde Vearting 'Kadın devleti ve erkek devleti'nde matriarşiyi daha radikal tanımlıyor: 'Kadınların bugünkü özelliği ana hatlarıyla pederşahi sistemimiz tarafından tayin edilir ve tam ve mükemmel paralellliğini matriarşi altındaki

erkeğin özelliğinde bulur.' Bu şu anlama gelir: Bugün pederşahilik altında kadınların geliştirmek zorunda kaldıkları özellikleri ve tavırları, kadınların hakim olduğu toplumda erkekler geliştirmek zorunda idiler. Bir başka deyimle: Kadınların hakim olduğu toplumda, erkekler, aynı bugün pederşahi toplumda kadınların içinde bulunduğu güçsüz konumda idiler. Ve matriarşi ancak budur. Erkek, ekonomik, duygusal, cinsel ve toplumsal olarak tamamen kadına bağımlıdır." ("*Kadın Sorununun Masal Amcaları: F. Engels, ve A. Bebel*")

İşte feministlerin matriarşi üzerine görüşlerinin esası böyledir. Bu görüşleri tartışmadan önce, aynı konuda matriarşi üzerine diğer alıntılar da aktaralım:

1 - Clara Zetkin: "Günümüzde kadın işçiler sorunu ve kadın sorunu" adlı makalesinde:

"Ana hukuku'nun kadına muazzam bir toplumsal iktidar konumu sağladığı dönemleri ve halkları bir tarafa bırakırsak, kadın cinsinin durumu sürekli *ezilenlerin*, ikinci sınıf insanın, aşağı bir cinsin durumu idi." (*Kadın Sorunu Üzerine Seçme Yazılar, C. Zetkin, s. 9 , Inter Yay.*)

2 - Ekonomi-Politik El Kitabı:

"İlkel topluluk en gelişmiş çağını matriarşi'de yaşadı. Pederşahi gens daha en başından çürümüşlüğüne tohumunu içinde taşıyordu." (*Cilt 1, s. 25*)

3- Lenin, "Devlet Üzerine":

"Ama devletin varolmadığı, genel birliğin, toplumun kendisinin disiplininin, çalışma düzeninin, alışkanlığın, geleneklerin gücüyle, kan bağları üzerine kurulu toplulukların ve yaşlılarının veya bu sıralar erkeklerle eşit haklara sahip, hatta sık sık onlardan daha yüksek bir konuma sahip olan kadınların gördüğü otorite ya da saygınlık sayesinde ayakta tutulduğu bir dönem olmuştur..." (*Lenin, Cilt 29, s. 464*)

4- Bebel, "Kadın ve Sosyalizm":

"Analık hukuku komünizmdi, herkesin eşitliği demekti. Babalık hukukunun ortaya çıkması özel mülkiyet iktidarı ve aynı

zamanda kadının baskı altına alınması ve köleliği demektir."
(Bebel, s. 63)

Analık hukuku ile babalık hukukunun feminist ve materyalist bakış açısından değerlendirilmesi arasındaki fark en açık biçimiyle son alıntıda dile gelmektedir.

Matriarşi'de kadınlar toplumsal olarak daha öncelikli bir konuma sahip olmalarına rağmen, kadınlar erkeklerle vücutsal ve zihinsel olarak eşit-hatta ileri bir durumda olmalarına rağmen, matriarşi patriarşi'den NİTELİK olarak farklı idi; çünkü KADIN ERKEĞE EGEMEN DEĞİLDİ (Yani onu baskı altında tutmuyordu), çünkü MATRİARŞİNİN TEMELİ KOMÜNİST EV İDARESİ İDİ. Patriarşi, en başından başkalarının —kadınların ve kölelerin— boyunduruk altına alınması, özel mülkiyetin varlığı ve iktidarı üzerinde yükseliyordu.

Matriarşi, ekonomik şartlar dolayısıyla ile kadının öncelikli bir konumunu mümkün kılıyor, ama kadının erkeği boyunduruk altına almasına izin vermiyordu.

"Kadın egemenliği, matriarşi, halkın fantazisinde en mutlu ve en adil çağ oldu, çünkü bu dönemde aşiret kolektif bir varlık ve yaşam sürdürüyordu." (Alexandra Kollontai, "Sverdlov Üniversitesinde İşçi ve Köylü Kadınlara Ondört Konferans" 1921, s. 24)

Çeşitli feminist "teorisyenler", matriarşi'nin kadının erkeği boyunduruk altına alması olduğunu zorlama bir şekilde kanıtlamaya çalışarak, işte tam da bu temel farkı silmeye çalışıyorlar. Ve sonuç olarak da, toplumların her zaman ancak sömürü ve baskı toplumları olabileceği, herkesin ekonomik ve toplumsal olarak eşit olduğu komünist düzenin —geçmişte ve gelecekte— mümkün olmadığı burjuva tezinde konaklıyorlar.

2) Analık hukukundan babalık hukukuna geçiş:

Engels bununla ilgili olarak şöyle diyor:

"Ama soy-zincirinin analık hukukuna göre hesaplanması yürürlükte kaldıkça, bu olanaklı değildi. Öyleyse, önce değiştirilmesi gereken şey buydu; ve öyle de oldu. Bu iş, bugün sanılabileceği kadar güç olmadı. Çünkü bu devrim —insanlığın tanıdığı olduğu en köklü devrimlerden biri— bir gens'in yaşamakta olan üyelerinden bir tekinin

bile durumunda herhangi bir değişiklik yapma gereğini duymadı. Gens'in bütün üyeleri, önceleri ne iseler, gene öyle kalabildiler. Sadece, gelecekte, erkek üyelerin çocuklarının gens içinde kalacaklarını, kadın üyelerin çocuklarının ise buradan çıkarılarak babalarının gens'ine geçeceklerini kararlaştırmak yeterliydi. Böylece, kadın tarafından hesaplanan soy-zinciri ve analık miras hukuku kaldırılmış, erkek tarafından hesaplanan soy-zinciri ve babalık miras hukuku kurulmuştu. UYGAR HALKLARDA BU DEVRİMİN HANGİ ÇAĞDA VE NASIL GERÇEKLEŞMİŞ OLDUĞUNU BİLMİYORUZ: BU İŞ TAMAMEN TARİH-ÖNCESİ DÖNEMİNE İLİŞKİNDİR." (s. 81-82, tercüme düzeltilmiştir.)

Engels'in bu görüşüne karşı feministlerin tavrı şöyledir:

"Demek ki, Engels —kendisinin de teslim ettiği gibi— bu "devrimin nasıl'ı" üzerine hiçbir şey bilmiyor— ama onun bir çocuk-oyunu gibi gerçekleşmiş olduğunu içgüdüsel olarak kabul ediyor. Kadınların mücadelecisi ve savaşkan bir tavır alabilecekleri düşünölemiyor, ve böylelikle Engels, analık hukukundan babalık hukukuna geçişin kadınsı bir yumuşaklıkla olduğunu iddia ettiğinde, yanlışlık yapabileceğini aklının ucundan bile geçirmiyor." (*Kadın Sorununun Masal Amcaları- F. Engels ve A. Bebel*" s. 27)

Ve bu satırların yazarları, Bebel'in kitabını da eleştirmelerine rağmen, Bebel'in aşağıdaki alıntısına kesinlikle değinmiyorlar.

"Friedrich Engels, bu büyük dönüşümün barışçıl olduğunu ve yeni hukuk için tüm koşulların ortaya çıkmış olduğundan analık hukukunun yerine babalık hukukunun geçirilmesi için gens içerisinde bir kararın yeterli olduğunu düşünüyor. Buna karşın, Bachofen, eski yazarlar temelinde, kadınların bu toplumsal dönüşüme şiddetle karşı koyduklarını söylüyor. O, tarihte Asya ve Şark'ta ortaya çıkmış olan ve Güney Amerika ve Çin'de de kendini gösteren Amazon hükümdarlıklarının efsanelerinde, kadınların yeni düzene karşı gösterdikleri direnç ve mücadelenin kanıtlarını görüyor." (*Bebel, Kadın ve Sosyalizm*, s. 64)

Alexandra Kollontai'da aynı konuda şunları söylüyor:

"Erkeğin üstünlüğü, yani pederşahilik ve babalık hukuku bir

günden diğetine ortaya çıkmadı. Eski halk masalları, matıarşı ile patriarşı arasında yüzyıllar süren mücadelenin ürünüdür." (Alexandra Kollontai, "Sverdlov Üniversitesinde İşçi ve Köylü Kadınlara Ondört Konferans" s. 30)

Feministler tabii bunların da yanından bile geçmiyorlar!

Biz, feministlerin, yukarda alıntıladığımız eleştirilerini tamamen seviyesiz buluyoruz. Engels, bu devrimin esasını ortaya koyuyor. Ve devamı analık hukukundan babalık hukukuna geçişin "barışıl olduğu" tezini, ileri sürüyor ve geçişin nasıl olduğu üzerine somut bilgilerin yetersiz olduğunu da tespit ediyor.

3) Feodal ve burjuva düşünceler ve tarihsel gelişme:

Engels'in kuralsız cinsel ilişki dönemi üzerine söylediklerinde, bu kuralsız cinsel ilişkinin hem kadın hem de erkek açısından geçerli olduğunu, ve grup halindeki evlilik döneminde kıskançlığın olmadığını; kadınların cinsel olgunluğa ulaştıkları andan itibaren özgür cinsel ilişkilerde bulunduklarını ve yine kadın ile erkeğin belli bir dönem için birlikte yaşadıkları punalual (ortaklaşa) aile döneminde de kadınların sınırlı bir özgür cinsel ilişkilerde bulunduğunu ortaya koyması çok önemlidir.

Bu incelemeler, cinsellik ve özgür cinsel ilişkiler üzerine ahlak anlayışlarının hakim olan ekonomik koşullarla yakından ilgili olduğunu ve ona bağılı olarak ortaya çıktığını göstermektedir. Bunlar, örneğin kadınlar için cinsel özgürlük taleplerine, evlilik için bekaretin önkoşul olması anlayışının bertaraf edilmesi taleplerine, feodal eleştirilerin tamamıyla ekonomik yaşam şartlarından kaynaklanan feodal-pederşahi ahlak anlayışına tabi olduğunu göstermektedir.

Diğertaraftan Engels, analık-hukukunun yıkılmasıyla kadının ekonomik, yasal ve cinsel açıdan erkeğin boyunduruğu altına girmiş olduğunu gösteriyor.

"Analık hukukunun yıkılması, kadın cinsinin dünya çapında tarihsel yenilgisi oldu. Erkek evde de dümeni eline geçirdi, kadın aşağılandı, köleleştirildi, erkeğin zevk ve salt çocuk doğurma aleti haline geldi." (A.Y. s. 83, tercüme tarafımızdan düzeltilmiştir.)

Kadınların cinsel olarak baskı altına alınması, Türkiye gibi, evlilik konusunda feodal-pederşahi ilişkilerin yaygın olduğu; evet önemli ölçüde hakimiyetini sürdürdüğü toplumlarda kadının kişiliğini çok yönlü geliştirmesinin engellenmesinde çok önemli bir araçtır.

Kadının "erkeğin zevk ve salt çocuk doğurma aleti haline" gelmesi kadın için öyle vahim sonuçlara yolaçmıştır ki, örneğin kadının cinselliğinin olduğu, kadının cinsel doyuma (orgazma) ulaşabileceği, kadının cinsel yaşamda erkekten geri kalmadığı, onun da cinsellikten zevk aldığı (kadına cinselliğini yaşama imkanı verildiğinde ya da erkek kadının cinselliğine cevap verebildiğinde) ancak kapitalizmde, kadınların kurtuluş hareketlerinin ortaya çıkmasından sonra, "bilimsel" olarak araştırılmış ve kabul edilmiştir.

4) Toplum ve evlilik içinde FUHUS:

Engels heterizmin [Heter'e'ler eski yunanlılar da felsefe, siyaset vs. alanında "tanınmış" evli erkeklerin kadın arkadaşları (metresleri) idiler.] Monogami ile birlikte ortaya çıktığını gösterdikten sonra, monogami'nin bir yandan kadının mutlak sadakatini şart koyarken, diğer taraftan fuhuşla tamamlandığını ortaya koyuyor:

"Burada monogami, orada en aşırı biçimi olana fuhuş dahil olmak üzere heterizm. Heterizm, tıpkı başka toplumsal kurumlar gibi, toplumsal bir kurumdur; eski cinsel özgürlüğü devam ettirir —ama erkekler yararına. Gerçekte sadece hoşgörüyle karşılanmakla kalmaz, özellikle hakim sınıflar tarafından, güle oynaya uygulanır, ama lafı mahkum edilir. Aslında heterizmin mahkum edilmesi ilgili erkeklere değil, ilgili kadınlara yönelir. erkeğin kadın üzerindeki kayıtsız şartsız egemenliğini toplumun temel yasası olarak bir kez daha açıklamak için, onlar (kadınlar - ÇN) aşağılanır ve toplum dışına sürülüp atılır." (s. 96, tercüme düzeltilmiştir)

Fuhuşun özü üzerine yukardaki tespite eklenecek hiçbir şey yoktur ve bugün için de ülkemiz için olsun, diğer ülkeler için olsun—feodal, yarı-feodal, kapitalist veya sosyal-emperyalist ülkelerin tümü açısından— fuhuş bağıntısında varolan koşulları isabetli bir şekilde karakterize etmektedir.

Kadının burjuva evliliği içindeki konumu bağıntısında Engels,

fuhuş ile burjuva evliliği arasında ÖZDE BİR FARK OLMADIĞINI tespit ediyor. Her ikisinde de kadının cinselliği satın alınıyor. Evlilikte bir defasında ömür boyu süre için, fuhuşta parça parça..

Burjuva evliliği için Engels şu tespiti yapıyor:

"Gene her iki durumda da bu tenasüp evliliği, çoğunlukla en kaba fuhuş haline dönüşür —bazen her iki tarafın, ama daha çok kadının fuhuşu haline; eğer kadın sıradan fahişelerden ayrılıyorsa, bunun tek nedeni, vücudunu bir ücretli gibi parça başına kiralamayıp, bir köle gibi bir seferde tamamen satmasıdır. (A. Y. s. 102, tercüme düzeltilmiştir)

Bu olgu, bilhassa hakim sınıflar tarafından uygulanmasına karşın, fuhuşu *ahlaki* olarak mahkum eden —ama fahişeye giden erkek şahsında değil, fahişe şahsında mahkum eden— ve yine burjuva evlilik içerisindeki fuhuşu ideal evlilik olarak ilan eden, burjuva-feodal ikiye bölünmüşlüğüne karşısına konmak zorundadır.

Fuhuşun toplum içerisinde yarattığı ahlaki çöküş üzerine Engels şunları söylüyor:

"Ama geleneksel heterizm zamanımızda kapitalist üretim tarafından değiştirilip, ona uygun hale getirildikçe, gitgide daha açık fuhuş haline dönüştükçe, bir o kadar maneviyat sarsıcı etkide bulunur. *VE ERKEKLERİN maneviyatını kadınlarınkinden çok daha fazla SARSAR.* Fuhuş, kadınlar arasında, yalnızca kendini buna kaptıran mutsuzları alçaltır; ve bunlar arasında da genellikle sanıldığından daha az derecede. *Buna karşılık o, bütün erkek dünyasının karakterini aşağılar.*" (s. 107, tercüme düzeltilmiştir.)

Engels'in büyük bir isabetle bir cümle içinde dile getirdiği ahlaki ve psikolojik çöküş (diğer faktörleri bir kenara bırakırsak) üzerine ciddi bir şekilde düşünölmek zorundadır. Engels'in toplumsal bir durum olarak fuhuşun, kadının cinselliğinin satın alınabilirliğinin erkeğin ve kadının cinselliğine toplumsal balmış açısı olarak bilhassa erkekleri —ama sadece fahişelere giden erkekleri değil, bir bütün olarak erkekleri, Engels'in deyimiyle "erkekler dünyası"nı ahlaken çöküşe uğrattığı şeklindeki tahlili çok doğru ve önemlidir. Bu düşünceyi Alexandra Kollontai "Yeni Ahlak ve İşçi Sınıfı" adlı kitabında ("Marksizm ve Cinsel Devrim") daha detaylı bir şekilde ele alıyor. (Bkz. s. 207 ve devamı)

Fuhuş üzerine yürütülen bazı tartışmalarda, emperyalist ülkelerdeki fuhuş ile örneğin Türkiye, Latin Amerika'daki fuhuş arasında bir farkın olup olmadığı sorusu ortaya atılmakta, ayrım bağintusunda, emperyalist ülkelerde fahişelerin "açlık" diye bir korkusunun olmadığı gerekçesi ileri sürülmektedir.

Bu kesinlikle yanlıştır, ve ideolojik olarak tehlikelidir. Çünkü fuhuşu toplumsal bir görüntü yerine "kişisel kader" olarak göstermeye yarar, ve Engels'in buruvazinin fahişelik kurumuna karşı tavrını karakterize ettiği gibi, fahişelik kurumunu ayakta tutan düzene ve fahişeyi kullanan erkeğe değil, fahişelere karşı yönelir. Herhangi bir kadının neden fahişe olduğu, başka türlü yaşama imkanının olup olmadığı sorusu fuhuşun toplumdaki yeri ve kaynağının ne olduğu sorusundan tamamen ayrı bir sorundur. Tespit edilmesi gereken şey, emperyalist ülkelerde de fahişeleri çoğunluğunun ekonomik ve toplumsal açıdan toplum dışı yaşam sürdürdükleridir. Tabii ki, ilkel çağın hetereleri, feodalizmin metresleri bugün de vardır, ama bunlar çok küçük bir grup oluşturmaktadır.

5) Monogami, bireysel cinsel-aşk ve komünizmde aşk:

Engels, aile ilişkilerinin, bilhassa da kadın-erkek ilişkilerinin gelişimini karakterize ederken erkeğin kadın üzerindeki iktidarının kurulmasına birlikte; özel mülkiyetin ve köleliğin (başkasının emeğinin sömürsü) ortaya çıkmasıyla birlikte, ortaya çıkan kadın için monogaminin erkeğin kadın üzerindeki iktidarının ana karakter özelliği olduğunu ortaya koyuyor. Karı-koca evliliğinden monogamiye geçiş biçimi pederşahi aile idi. Ve pederşahi ailede monogaminin temel özelliği ortaya çıkmıştı:

"Kadının sadakatini, yani çocukların babalığını sağlama bağlamak için, kadın TAMAMEN erkeğin şiddetine terkedilmiştir. (Erkek) kadını öldürtürse, hakkını kullanmaktan başka bir şey yapmış olmaz." (s. 84 tercüme düzeltilmiştir.)

Ve Monogaminin niteliği üzerine şöyle diyor Engels:

"Monogaminin yanı sıra köleliğin varlığı, ruhları ve vücutlarıyla erkeğe ait genç ve güzel köle kadınların bulunması; işte daha başlangıçta monogamiye kendi özgül niteliğini veren şey budur, erkek için değil, *sadece kadın için monogami* olmak. Ve bu niteliği o, günümüzde de hala koruyor." (s. 91, tercüme düzeltilmiştir.)

Ve önemli olan şey, tek-eşli evliliği ortaya çıkaranın burjuva dar-kafalıların bize anlatmaya çalıştıkları gibi ahlaki nedenler değil, ekonomik şartlar olduğudur.

"O, doğal koşullar üzerine değil, ekonomik koşullar, yani özel mülkiyetin, ilkel ve kendiliğinden ortaklaşa mülkiyet üzerindeki zaferi üzerine kurulmuş ilk aile biçimi oldu. (s.93, tercüme düzeltilmiştir.)

Engels, karı-koca evliliğinden tek-eşli evliliğe ve monogamiye kadarki gelişmeyi herşeye rağmen ilerleme olarak görüyor. Bu ilerlemenin ama, göreceli bir geri adım —bir cinsin diğer cins tarafından ezilmesi— üzerinde yükseldiğini de vurguluyor. (Bkz. s. 94)

En büyük ahlaki ilerleme olan bireysel cinsel aşkın ortaya çıkışı ancak bu gelişme sonucu mümkün olmuştur:

"Bu bakımdan, Almanlarla, dünyaya yepyeni bir öge giriyordu. Halkların birbirine karışması sonucu, Roma dünyasının yıkıntıları üzerinde kurulan yeni monogami, erkek hakimiyetini daha yumuşak biçimlere büründürdü ve kadınlara, hiç değilse görünüşte, klasik antikçağda asla görmedikleri ölçüde daha saygın ve daha özgür bir yer verdi. Böylece, ilk kez olarak monogami üzerinde —duruma göre, onun (monogaminin içinde, onun (monogaminin) yanısıra, ya da ona (monogamiye) borçlu olduğumuz en büyük ahlaki ilerlemenin: o zamana kadarki dünyada bilinmeyen, modern bireysel aşkın gelişebileceği temel doğmuş oluyordu. (s.99, tercüme düzeltilmiştir.)

Engels devamen bireysel cinsel aşk ile monogami arasındaki ilişkinin ne olacağı sorusunu soruyor ve şöyle cevap veriyor.

"Buna, hiç de haksız olmayarak, şu yanıt verilebilir: Yokolmak bir yana, monogami asıl bundan sonra tam anlamıyla gerçekleşecektir. Çünkü üretim araçlarının toplumsal mülkiyete dönüşümüyle birlikte ücretli emek, proletaryada, yani belirli —istatistiki olarak hesaplanabilir— bir sayıda kadın için, para karşılığı kendini satma zorunluluğu da ortadan kalkacaktır. Fuhuş ortadan kalkınca, monogami yokolmak bir yana, nihayet bir gerçek haline gelecektir— erkekler içinde." (s. 107-108)

"Ama monogaminin kesinlikle yitirecek olduğu şey, doğuşunu borçlu bulunduğu mülkiyet ilişkileri tarafından ona yüklenen tüm niteliklerdir, ve bunlar, birincisi *erkeğin egemenliği* ve ikincisi, evliliğin bozulmazlığıdır." (abç s. 116, tercüme düzeltilmiştir.)

Engels incelediği olgular sonucu, *tüm tarihsel gelişmenin erkeklerin gerçekten monogam olacağına* işaret ettiğini söylüyor. Ama o bunu söylerken oldukça dikkatli davranıyor.

Bu tespit çoğunlukla yanlış anlaşılmakta ve "devrimci feodal-evlilik" savunucuları tarafından ekseriyetle bir kadın kocasından ayrılmak istediğinde ileri sürülmektedir. Bu gibi durumlarda hemen "emperyalist" *cinsel dizgin tanımayan anlayışlara* işaret edilmekte ve devrimcilerin "düzenli aile ilişkileri" ile kitlelere örnek olması gerektiği propaganda edilmektedir. Bir kadın kocasından ayrılıp bir başka erkeğe yöneldiğinde bu her ihtimalde "utanç verici" olarak görülmektedir. Burada görülen odur ki, tüm bu savunucular SADECE VE SADECE feodal düşünce tarzıyla hareket etmektedirler.

Birincisi; devrimcilerin evliliklerinin çoğunluğu bireysel cinsel aşk temelinde kurulmamıştır. Bundan anlaşılan birbirini sadece "güzel bulma" vs. değildir. Engels, bireysel cinsel sevginin ne olduğunu şu şekilde açıklamaktadır.

"Bireysel cinsel sevgi, ortaçağdan önce sözkonusu edilemezdi. Söylemek gereksizdir ki, kişisel güzellik, içtenlik, benzer beğeniler vb. ayrı cinsten kimseler arasında daima cinsel ilişkiler isteği uyandırmış ve hiç kimse, ilişkilerin en içtenine girdiği kimsenin, şu ya da bu olması konusunda kayıtsız kalmamıştır. Ama bununla, bizim bildiğimiz biçimiyle cinsel aşk arasında, dağlar var. Bütün antikçağda, evlilikler büyüklerce kararlaştırılır ve ilgililer de buna sessiz-sedasız uyarlar. Antikçağ dünyasının tanımış olduğu karı-koca sevgisiyse, öznel bir eğilim değil, nesnel bir ödevdir; evliliğin nedeni değil, müttefikidir." (age. sf. 109)

"Bizim anladığımız biçimdeki cinsel aşk, basit cinsel istek Yunanlıların Eros'undan adamakıllı ayrılır. Bir yandan cinsel aşk sevilen kimsenin de sevmesini gerektirir; bu bakımdan cinsel

sevgide kadın erkeğe eşittir; oysa, antik Eros'ta kadının düşüncesi hiç sorulmazdı. Öbür yandan cinsel sevginin, sevişenlere, birbirine sahip olamama ve birbirinden ayrılmayı, ağır yıkımların en büyüğü değilse, büyük bir yıkım gibi gösteren bir yoğunluğu ve bir süresi vardır; birbirine sahip olabilmek için, sevişenler herşeyi yapar, hatta ölüme kadar giderler, ki bu durum antikçağda, ancak eş aldatma durumunda görülmüştü. Son olarak, cinsel ilişkinin değerlendirilmesinde yeni bir ahlak kuralı uygulanır; sadece bu ilişkinin evlilik içi mi evlilik dışı mı olduğuna bakılmaz; ayrıca şu da aranır: Bu ilişki sevgiye karşılıklı sevgiye dayanıyor mu?" (Sf. 109-110, tercüme düzeltilmiştir)

Bundan dolayı, bireysel cinsel sevgi temelinde kurulmayan birliktelikler (eğer zaman içerisinde bu bireysel cinsel sevgi tesadüf sonucu doğmamışsa) kesinlikle Engels'in kastettiği ve komünistlerin gerçekten amaçladığı kadın-erkek ilişkisi değildir.

İkincisi; bu teorinin ardında açıkça söylenmese de, ki bazen açıkça söyleniyor da, "ömür boyu süren monogami", katolik kilisenin ilan ettiği gibi "ölüm ayırıcaya kadar beraberlik" anlayışı yatmaktadır. Ve bu tamamen anti-materyalist ve anti-diyalektik bir anlayıştır.

Engels, komünist toplumda, bireysel cinsel aşk üzerine kurulu "monogam" evliliğin süreceği, ama iki şeyin yok olup gideceğini söylüyor: *Erkeğin üstünlüğü ve evliliğin çözülmezliği*. (Burada yine Engels'in yaklaşımı oldukça önemlidir. Engels gelecek için düşüncelerini oldukça dikkatli formüle ediyor ve sadece "neyin olmayacağını" söylemekle sınırlıyor. Bu tarihsel ve toplumsal olguların olmadığı *gelecek için* öngörüşlerde dikkatli olunmasının gerekliliğini gösteriyor.)

"Yani süpürülmesi yakın görünen kapitalist üretimden sonra, cinsel ilişkiler düzeni üzerine bugünden düşünebileceğimiz şey, ağırlıklı olarak olumsuz türdendir, kendini çoğunlukla ortadan kalkacak olan şeylerle sınırlar. Ama hangi yeni şeyler katılacak?

Bu, yeni bir kuşak yetişince belli olacak: yaşamlarında, bir kadını asla parayla ya da başka bir toplumsal güç vasıtasıyla satın almamış olan yeni bir erkekler kuşağı; ve kendini, gerçek

aştan başka hiçbir nedenle bir erkeğe vermeyecek, ya da bunun iktisadi sonuçlarından korkarak kendini sevdiği kimseye vermekten vazgeçmeyecek olan yeni bir kadınlar kuşağı. İşte bu insanlar dünyaya geldiği zaman bugün onların nasıl davranacakları gerektiği üzerine düşünülen şeylere hiç kulak asmayacaklar; kendi pratiklerini ve herkesin pratiğini ona göre yargılayacakları kamuoyunu kendileri yaratacaklardır— nokta." (s. 118, tercüme düzeltilmiştir.)

Bu sorunla ilgili olarak, özellikle devrimci erkeklerin tavrı, Engels'in söylediklerini teoride kabul etmek ama pratikte çoğunlukla bunun tersi tavrı almaktır.

Örneğin, yürümeyen beraberliklerde, ayrılma sözkonusu olduğunda, ayrılmak isteyen taraf desteklenecek yerde, esas olarak "birlikteliğin korunması" yönünde çalışılmaktadır. Bunu tamamlayan görüntü, teoride doğruluğu kabul edilmesine rağmen, pratikte yalnız yaşayan kadın arkadaşlara ve yine evlenmeden bir süre birlikte yaşayanlara karşı tahammülsüzlük eğiliminin varlığıdır. Bunlar devrimci saflarda halen, Engels'in aşağıda vurguladığı anlayışın hakim olmadığına göstergesidir.

"... Böylece, Tanrının dünyevi ve uhrevi tüm kaymasına karşın ve hatta eşler arasında en tutkulu aşk ve kesin bağlılık da olsa, proleter ailesi, artık terimin gerçek anlamında monogamik bir aile değildir. Bundan ötürü, monogami'nin ayrılmaz yoldaşları: heterizm ve eşaldatma, proleter aile içinde ancak ve her zaman çok silik bir rol oynar; kadın, boşanma hakkını gerçekte yeniden elde etmiştir; eğer birbirine dayanamaz bir duruma gelinirse, ayrılmak yeğ tutulur. Sözün kısası, proletarya evliliği, sözcüğün etimolojik (kaynağa değin) anlamında monogamiktir, ama tarihsel anlamında, asla monogamik değildir. (age. sf. 103)

Böylelikle kısır döngü oluşmakta, ve bekar kadın ve erkek yoldaşlar çevrede hakim olan anlayışlar nedeniyle, tüm feodal pisliklere rağmen, gerçekten tutarlı bir biçimde komünist tavrı takınma ve bu çemberi yarma cesaretini gösterememektedirler.

Tartışıldığında "emperyalist yoz kültür" öcüsünün aslında feodalizmin üstünü kapatmaya yarayan bir bahane olduğu kendisini göstermektedir.

Özellikle Sovyetler Birliği'nde "aşk özgürlüğü"ne karşı tavır takınılmış olduğu elbette gözönünde tutulmak zorundadır. Clara Zetkin'in "Lenin'den Anılar"ında bunun dile geldiği yere sürekli dikkat çekilmektedir. Ne var ki, bu çoğunlukla yanlış anı şeklinde olmaktadır.

Her türlü "iüraza" karşı biz şunu açıkça tespit etmek istiyoruz:

Komünistlerin birlikte yaşamı (ve bu hem erkek hem de kadın için geçerlidir) bireysel cinsel aşk temelinde olmalıdır.

"Bireysel cinsel sevgi"nin maddi bir temeli vardır. Bu da cinsel ilişkidir.

Bu bireysel cinsel aşk temelindeki birlik, "çözölmez" değildir ve cinsel aşk her iki taraf için sürdüğü sürece "ahlaki"dir.

Cinsel aşk bir taraf için bittiğinde bu ilişki de bitirilmek zorundadır.

Devrimci saflarda ise durum çokça şöyledir:

Evliliklerin çoğu bireysel cinsel aşk temelinde değil, feodal temelde kurulmuştur.

Evliliklerin çoğunda, kadınlar erkekler gibi siyasi olarak aktif değildir, ya da çok daha geri seviyededirler. Erkekler tarafından çok az yetiştirilmekte ve yine "gerilik" gerekçesiyle ev kadınlığı rolüne itilmektedirler. Yani aile içerisindeki cinsiyetlere göre eski iş bölümü ayakta tutulmaktadır.

Evli olmayan kadın ve erkek devrimciler, önce "serbest" birlikte yaşamaya ve ancak birbirlerini tanıdıktan sonra evlenip-evlenmeyeceklerine karar verme yönünde cesaretlendirilmemektedir, tersine bu hoş karşılanmamaktadır. Kadınlar, önce meslek öğrenme, ekonomik olarak bağımsız olma, kendi ayakları üzerinde dikilme ve evliliği bundan sonra düşünme yönünde eğitilmemektedir.

Tartışmanın yürütülmesi gereken çerçeve budur, ve bu olası "emperyalist yoz kültür, dizginsiz ve sorumsuzca eş değıştirme" gibi anlayışlara işaret edilerek gözden kaçırılmamalıdır. Bugün, tartışmaya bunları sokan, Lenin'in söylediği gibi, cenaze arkasından "gözünüz aydın" diye bağırın gibi davranır. Böylesi tavırlar, devrimci saflardaki feodal anlayışlara karşı pratikte mücadele edilmesini engellemektedir. Aşk ilişkilerinde emperyalist-burjuva tavrın ne olduğunu ortaya

koymak da diğer görevdir. Bu, çoğunlukla aşk ilişkilerinde sık sık eş değiştirme olarak tanımlanmaktadır, ki bu tamamen feodal yaklaşım tarzının ürünüdür ve yanlıştır. Engels, cinsel temel bir niteliği olarak tam da onun "bozulmaz olmayışı"nı, yani ömür boyu sürmediğini ortaya koymaktadır.

Emperyalist-burjuva tavrın temel özelliği ise "aşk'ın alınır-satılır" olması, sevgi ile cinsel ilişkinin birbirinden kapanılması ve ekonomik çıkarlar üstünde yükselen "sınıf evlilikleri"dir.

Komünizmde bireysel cinsel sevgi ve Engels'in gelecek üzerine tasarımı:

Sayfa 115-116'da Engels, üretim araçlarının ve özel ev idaresinin (çocuk eğitimi ve ev işi) toplumsallaştırılmasıyla, komünizmde evlilik için tüm zorlayıcı ekonomik nedenlerin kalkacağını ve kadın ile erkek arasındaki beraberliğin sadece bireysel aşk temelinde olacağını ortaya koyuyor. Bu hiç kuşkusuz, insanların aşk ilişkilerinde özgürlüğü getirecektir. Fakat bu, —Engels "aşk özgürlüğü"nde yanlış anlayışlara karşı bunu vurguluyor— karşılıklı sevgi temelinde olacaktır.

Dolayısıyla tüm feodal ve burjuva ahlak anlayışları aşılanacak ve tayin edici soru karşılıklı sevgi var mı, yok mu sorusu olacaktır. (s.117)

Engels devamı, monogam ailenin gelecekte, komünizmde varlığını koruyup korumayacağı sorunu tartışıyor. Engels,

"Cinsel aşk üzerine kurulu evlilik, doğası gereği, tek-eşli evlilikler"

tespitini yapıyor. (s. 116)

Ve devamı, gelişimin büyük ihtimalle erkeğin de monogam olması şeklinde olacağı sonucuna varıyor.

Daha önce de söylediğimiz gibi, Engels bu konudaki tespitlerinde oldukça diklatlı davranıyor. Ve devamı monogaminin her ihtimalde yok olacak yönlerini ortaya koyuyor ve şu tespiti yapıyor:

"Yani, süptürülmesi yakın görünen kapitalist üretimden sonra, cinsel ilişkiler düzeni üzerine bugünden düşünebileceğimiz şey,

ağırlıklı olarak olumsuz türdendir, kendini çoğunlukla ortadan kalkacak olan şeylerle sınırlar." (s. 118, tercüme düzeltilmiştir.)

Engels'in bu tahlili ve değerlendirmesi tartışma açısından çok önemlidir. Çünkü, feodal ve burjuva ahlakına saplı kalmış bir dizi ahlak vaizi tüm araçlarla kendi görüşlerini sosyalizm ve komünizm için "ebedi geçerli" göstermeye çalışmaktadırlar.

Bu noktada en çok sevilen ve en kötü seçilmiş olan gerekçe "halkın ruh hali" idi, ve kitlelerin tüm feodal-burjuva yaklaşımları devrimcilerdeki aynı anlayışları haklı çıkarmak için kullanılıyordu.

Tüm bu ahlak havarileri Engels'in şu sözlerini akıllarının bir köşesine yazmalıydılar:

"Eğer sadece aşk üzerine kurulu evlilik ahlaki ise, sadece aşkın süre gittiği evlilikler ahlakidir" (s. 116, tercüme düzeltilmiştir.)

Yani, sevgi bir taraf açısından bittiğinde, bu evlilik ahlaki değildir, sevgi üzerine kurulmamış evlilikler ise en başından ahlaki değildir.

Engels'in eserindeki bu bölümlerin modern-revizyonistlerce yorumu oldukça ilginçtir.

"Engels'in monogam aile ve onun ortadan kalkışı üzerine görüşleri işçi sınıfı hareketinin karşıtları tarafından sürekli saldırıya uğramakta ve çarpıtılarak aktarılmaktadır. Onun kuralsız [cinsel ilişkileri-promisküite'yi (karmakarışık cinsel ilişkiler)] tüm aile ilişkilerinin ortadan kaldırılmasını savunduğu ileri sürülmektedir. Bununla, şerefleri, sevgileri ve aileleri yaşamlarının temeli olan milyonlarca çalışan insanın kafası karıştırılmaya ve sömürücü topluma karşı devrimci mücadeleden alıkoyulmaya çalışılıyor.

Ama Engels, incelemesinde tam da bunun tersini ortaya koymaktadır. Ancak, sömürü toplumu şartlarında ortaya çıkmış, ve onun tarafından kurumsallaştırılmış olan, burjuva toplumunun yasaları ve ahlakı ile korunan monogam ailenin ortadan kaldırılması, evlilik birlikteliğinin gerçek insani gelişiminin yeni şartlarını yaratacaktır. Ancak o zaman, yani sosyalizm aşamasının başlamasıyla, karşılıklı cinsel aşk ve gerçekten özgür eş seçimi üzerinde yükselen evlilik toplumsal olarak gerçekleştirilebilir." (Joachim Herrman, "Engels'in

'Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni' adlı kitabına giriş", Dietz Verlag Berlin, 1987)

Burada, Engels'in burjuva monogam evlilikten bireysel cinsel aşk üzerine kurulu evliliğe geçişte ortaya koyduğu iki ana-hedefften sadece biri, bireysel cinsel aşk, sayılmaktadır. Evliliğin "çözülürlüğü" atlanmakta ve yerine "özgür eş seçimi" konulmaktadır. Ama bu "ölüm sizi ayıracaya dek" şeklindeki burjuva aile ideolojisinin arka kapıdan tekrar sızdırılmasından başka bir şey değildir.

6 — Feodal evlilikten burjuva evliliğe geçişteki ileri adım ve kapitalizm şartlarında proleter evlilik:

Engels, feodalizmden kapitalizme geçişin bir ileri adım olduğunu ve ilk defa "özgür evliliğin" temellerinin yaratıldığını ortaya koyuyor.

Engels'e göre bu, öncelikle de kadınlar açısından muazzam bir ilerlemedir. Bu ileri adımı ve onun proletarya için anlamını Engels şöyle koyuyor:

"Bu insan hakkı ama bir noktada, öbür insan hakları denen şeylerden ayrılıyordu. Bu insan hakları pratikte egemen sınıfa, burjuvaziye özgü bir hak olarak kalır ve ezilen sınıf, proletarya için doğrudan ya da dolaylı olarak dumura uğrattılırken, tarihin cilvesi burada kendini bir kez daha gösteriyor. Egemen sınıf, bilinen iktisadi etkilerin egemenliği altındadır ve bundan dolayı gerçekten özgürce yapılmış evlilikler istisnai durumu oluşturur, egemenlik altındaki sınıf içinde ise, görmüş olduğumuz gibi, kuraldır. (s. 115, *tercüme düzeltilmiştir*)

Engels, bunun göreceli tarihsel bir ileri, adım olduğunu ve "evlilikte tam özgürlüğün" ancak sosyalizmde mümkün olacağını da tespit ediyor.

Bu noktada da, Engels'in kapitalizm şartlarındaki proletaryanın evliliklerde ekonomik zorlamalardan —miras vs. açısından— "en özgür" olduğu ve dolayısıyla evliliklerin görece daha fazla cinsel aşk üzerinde kurulu olduğu düşüncesi iyi kavranılmak zorundadır. Bu kesinlikle bugünkü toplumsal şartlar içinde kurulan/süren proletaryanın evliliklerinin idealize edilmesi şeklinde anlaşılmalıdır.

Nitekim Engels de bunu hemen sınırlamakta ve şöyle demektedir:

"belki, tek eşli evlilikle birlikte töreye girmiş bulunan kadınlara karşı zorbalık hariç."

Burada sorun proleter evliliklerin kurulduğu temelin ne olduğudur. Bu, bu evlilikler içinde süren günlük vahşet ile karıştırılmamalıdır. Unutulmamalıdır ki, proleter aileler içindeki durumu, ekonomik, toplumsal ve diğer yüklerin özellikle de kadınların sırtına yüklendiğini "İngiltere'de işçi sınıfının durumu" adlı yazısında gözler önüne seren yine Engels'den başkası değildir.

Engels, proleter aile içerisinde erkek hakimiyetinin *ekonomik temelinin* ortadan kalkmasının aynı anda kadın düşmanı, pederşahi ideolojinin de yok olması anlamına gelmediğine, bilakis kadınlara karşı bu zorbalığın devam ettiğine işaret ediyor.

Bu yine, Engels'in de ortaya koyduğu gibi, proleter aileler içinde de ev işi ve çocuk eğitimini esas yitürtenin kadın olduğu değerdendirme-
siyle bağ içinde ele alınmak zorundadır.

Engels'in eserinin bu bölümüne hem revizyonistler hem de feministler yoğun eleştiri getirmektedirler. Ama eleştirilerin içerikleri bir defa daha Engels'in görüşlerini kavrama yeteneğinden yoksunluklarını sergilemektedir.

Örneğin modern-revizyonistlerin bir teorik yayın organında yayınlanan programatik bir yazıda bu konuyla ilgili olarak şöyle demektedir:

"Engels'e göre, mülkiyetsizlik nedeniyle işçi sınıfı ailesinde, cinsiyetler arasında, üretim araçlarını tasarrufunda bulundurma anlamında hiçbir ekonomik ilişki yoktur. Fakat, onun (Engels'in) bundan dolayı işçi sınıfı içinde erkek hakimiyetinin temelinin ortadan kalktığı şeklindeki öngörüşünün çok fazla iyimser olduğu kolayca görülebilir." ("Tutarlılık" 1/88 s. 14)

1 - Engels, işçi sınıfı içindeki erkek hakimiyeti üzerine değil, aile içindeki erkek hakimiyetinden söz etmektedir.

2 - "Temeli kalkmıştır" cümlesinin devamında hemen bu sınırlanmakta ve kadınlara karşı zorbalığın devam ettiğine dikkat

çekilmektedir.

3- Bu sadece mülkiyet ilişkileri ve monogami açısından söylenmektedir, ki bu gerçekten doğrudur. Emperyalist ülkelerde, zorlu ekonomik ve toplumsal ilişkiler nedeniyle, evlilikler bozulmaktadır. Ama kadınlar boşanma hakkını pratikte gerçekten elde ettiklerinden dolayı Engels'in deyiimiyle "sevgisiz birliktelikler" in sürmesi yerine, evlilikler daha çabuk çözülmektedir.

7) Kadının ezilmesinin tarihsel konumu ve bugüne kadarki gelişmedeki anlamı:

Engels, "tarihteki ilk sınıf karşıtlığı"nın ve "ilk sınıf baskısının" "kadın cinsinin erkek cinsi tarafından baskı altına alınmasıyla aynı zamana" rastladığını tarihsel olarak kanıtlamaktadır. (s.94)

Ve yine fuhuşun rolü ve onun toplumsal yeri üzerine de

"ERKEĞİN KADIN ÜZERİNDEKİ KAYITSIZ ŞARTSIZ EGEMENLİĞİNİ TOPLUMUN TEMEL YASASI OLARAK"
(s.96)

açıklamak olduğunu tespit etmektedir.

Kadının kapitalist toplumdaki ekonomik, toplumsal, yasal konumu üzerine ve kadın üzerindeki baskının bağı üzerine ise şunları tespit ediyor:

"Kadın-erkek arasındaki, daha önceki toplumsal durumlardan bize kalmış olan yasal eşitsizlik, kadının ekonomik baskı altında oluşunun nedeni değil, sonucudur. Çocuklarıyla birlikte birçok evli çiftleri kapsayan eski komünist ev ekonomisinde, kadınlara bırakılan ev yönetimi, tıpkı erkekler tarafından yiyecek sağlanması gibi, toplumsal zorunluluk taşıyan bir kamu işiydi. Ataerkil aile ile ve ondan da çok monogam bireysel aileyle birlikte, bu değişti. Ev yönetimi kamusal niteliğini yitirdi. Bu iş artık toplumu ilgilendirmiyor. O bir özel hizmet haline geldi; toplumsal üretime katılmaktan uzaklaştırılan kadın, bir başhizmetçi oldu. Toplumsal üretim yolunu kadına —ama yalnız proleter kadına— yeniden açan, günümüzün büyük

sanayii olmuştur; ama bu yol, öylesine koşullar içinde açılmıştır ki, kadın eğer ailenin özel hizmetiyle ilgili görevlerini yerine getirmek isterse, toplumsal üretimin dışında kalır ve birşey kazanamaz; ve eğer toplumsal üretime katılmak ve kendi hesabına kazanmak isterse, ailevi görevlerini yerine getirmekten uzak kalır. Fabrikadan, doktorluk ve avukatlığa kadar, kadın için tüm iş kollarında durum budur. Modern tek eşli aile, kadının açık ya da gizli ve köleliği üzerine kurulmuştur; ve modern toplum, salt tek eşli ailelerden —moleküller gibi— meydana gelen bir kütledir. Günümüzde erkek çoğunlukla, hiç değilse varlıklı sınıflarda, ailenin dayanağı olmak ve onu beslemek zorundadır; bu durum ona, hiçbir hukuki özel ayrıcalık gerekmeden, egemen bir konum sağlar. Aile içinde, erkek burjuvadır, kadın proletaryayı temsil eder. Ama sanayi dünyasında, proletaryayı ezen iktisadi baskının özgül niteliği, kendini bütün sertliğiyle, ancak kapitalist sınıfın bütün yasal ayrıcalıkları kaldırıldıktan ve iki sınıf arasında tam bir hukuksal eşitlik kurulduktan sonra gösterir; demokratik cumhuriyet, iki sınıf arasındaki uzlaşmaz karşıtlığı yoketmez; tersine, bunlar arasındaki savaşımın, üzerinde yapılacağı alanı ilk hazırlayan odur. Aynı biçimde, erkeğin kadın üzerindeki egemenliğinin özel niteliği, bu iki cins arasında gerçek bir toplumsal eşitlik kurma zorunluluğu ve bunun yolu bütün bunlar, kendilerini ancak, erkekle kadın tamamen eşit hukuksal haklara sahip oldukları zaman apaçık göstereceklerdir. O zaman görülecektir ki, kadının kurtuluşunun ilk koşulu, bütün kadın cinsinin yeniden toplumsal üretime dönmesidir ve bu koşul, tekil ailenin toplumun iktisadi birimi olarak ortadan kaldırılmasını gerektirir." (sf. 105-106, tercüme düzeltilmiştir.)

Engels, burada bir defa daha, kapitalizmde kadının sömürülmesinin ve baskı altında tutulmasının ekonomik nedenleri olduğunu ve onun toplumsal ve yasal olarak ikincil konumunun bu ekonomik nedenler üzerinde yükseldiğini ortaya koyuyor. Ancak, kadının ezilmesinin ekonomik temellerinin ortadan kalkması sonucu tüm diğer baskılar da ortadan kalkacaktır.

"Eski üretim koşulları yürürlükte kaldığı sürece neden bir kadın

*sorununun olmadığı*nın sebebi de, tüketim maddelerinin aile içerisindeki kadın üretim gücü tarafından üretilmesinin vazgeçilmezliğidir. Geçmişte elbette kadının durumunu şu ya da bu anlamda *belli derecede* yükseltmek sözkonusu olabilirdi; ama sözcüğün modern anlamında bir kadın sorunu, kadının durumunun bütün *temelini* sarsmak sözkonusu olamazdı; çünkü bununla tüm o zamanki yaşam, tüm o zamanki "kültür" en derinliklerine kadar sarsılmış olurdu. Kadın sorunu daha çok, modern işçi sorunu gibi, mekanik aletlerin, buhar gücünün, elektriğin kullanılmasıyla gerçekleşen sanayi devriminin, büyük üretimin çocuğudur. Bu sorun (her ne kadar siyasi ve ahlaki unsurları içinde taşısa da) ne siyasi ne de ahlaki bir sorundur, bilakis *ekonomik bir sorundur.*" (Clara Zetkin, "*Günümüzde Kadın İşçiler Sorunu ve Kadın Sorunu*", "*Kadın Sorunu Üzerine Seçme Yazılar*"da s. 12-13, *İnter Yayınları*)

Ayrıca, Engels'in sözünü ettiği tüm demokratik taleplerin "demokratik cumhuriyet"lerde kabul ettirilmesi olanağı, emperyalizmin bugünkü gelişimi gözönünde tutularak sınırlanmak zorundadır. Emperyalizme, kapitalizmin "yükselen, demokratik" eğilimi, çöken, çürüten kapitalizme dönüşmüştür; ve onun en önemli özelliği demokratik hakları gittikçe sınırlaması, gittikçe iç faşistleşmeyi götmesidir. Engels'in bu tespiti yapmasının üzerinden yüzyıldan fazla zaman geçmesine rağmen, halen bugün de kapitalist sınıfın yasal ayrıcalıklarının varlığını koruması, ve yine en ileri emperyalist ülkelerde bile kadın ile erkek arasında tam yasal eşitliğin sağlanmamış olduğu olgusu ancak bu temelde anlaşılabilir.

8) Monogam tek-eşli evliliğe geçiş, veya feministlerin anti-diyalektik yaklaşımı üzerine:

Feministlerin Engels'e yönelttikleri suçlamalardan biri de, Engels'in tarihteki kadınlara karşı yönelen baskı mekanizmalarını reddettiği, ve komünizmin varlığını koruduğu ilkel toplum şartlarında da monogaminin, yani kadının sadakatinin varlığından yola çıktığı ve bunu çelişki olarak görmediği şeklindedir. ("*Kadın Sorununun Masal Amcaları*" s. 18-19)

Bu noktada da eleştirilenler, söz konusu olanın gelişmenin ar-
biçimleri olduğunu, ve ekonomik gelişmeler sonucu eski toplumun
kucağında ortaya çıkıp —somut durumda matriarşinin kucağında—
gelişimin belli bir aşamasında o toplumu parçalayarak aştığını
kavrayamamaktadırlar. Bunu inceleyip, tahlil etmiş olması Engels'in
tam da kazanımıdır. Karı-koca evliliğinin monogaminin çekirdeğini
içinde taşıdığını ve "özel bir ev ekonomisini zorunlu, ya da sadece
istenir kılmak için çok güçsüz ve çok istikrarsız olan iki-başlı-aile"nin
"daha önceki zamanlardan devralınmış komünist ev ekonomisini asla
ortadan" kaldırmadığını tespit eden de bizzat Engels'tir. (s. 71)

Bu, işte, tarihe diyalektik yaklaşımdır. İki-başlı-aile komünist ev
idaresinin bir dizi temelini sorun haline getiriyor, fakat, herşeyden önce
ekonomik ilerleme henüz yeterli olmadığından komünist ev idaresini
tamamen yok edebilecek gelişmeye ulaşmış değil. Bebel çelişkili olan,
ve özünde kadınlara karşı yönelen bu gelişmeyi en öz şekliyle şöyle
koyuyor:

"Bu durumu değiştirme güdüsü çok daha güçlüydü, ve
değiştirildi. Önce grup evliliğinin yerine iki-başlı aile geçti.
Belli bir erkek belli bir kadınla birlikte yaşıyordu, ve bu
ilişkiden olan çocuklar onlarındı. Gens örgütlenmesinden
kaynaklanan evlenme yasakları evlilikleri zorlaştırdığı ölçüde ve
anlatılan ekonomik nedenler aile yaşamının yeniden
biçimlendirilmesini arzu edilir hale getirdiği ölçüde iki-başlı
ailelerin sayısı da artıyordu. Ortaklaşa ekonomi üzerinde
yükselen eski durum kişisel mülkiyetle bağdaşmıyordu. *Mevki*
ve *meslek*, ikamet yerinin seçiminde tayin edici oldu. Şimdi
oluşan mal üretimi komşu ve yabancı halklarla ticareti doğurdu,
bu da para-ekonomisini yarattı. Bu gelişmeyi yöneten ve ona
hakim olan erkekti. Onun özel çıkarı yani eski gens
örgütlenmesiyle artık esas olarak bağdaşmıyordu, hatta
çoğunlukla kendi çıkarlarına ters düşüyordu. Bu nedenle onun
(gentil örgütlenmenin -ÇN) önemi gittikçe düşüyordu. Sonunda
gens'den geriye aile-bağları için dini fonksiyonların
sürdürülmesinden başka bir şey kalmadı; ekonomik önemini
kaybetti ve gentilce örgütlenmenin tamamen ortadan kalkması
sadece zaman meselesiydi. Eski gentilce örgütlenmeden bu

kopuşla birlikte kadının eski nüfusu ve konumu da çok çabuk yökoldü. Mülk sahibi olan erkek mülkiyetini miras olarak bırakabileceği *meşru* çocuklar istiyordu, *bu nedenle kadına zorla başka erkeklerle ilişki yaşağını koydu.*" (Bebel, "Kadın ve Sosyalizm", s. 61)

9) Grup halindeki evlilikten iki-başlı-aileye ve monogam evliliğe geçiş kadının çıkarlarına mı uygun:

Engels bununla ilgili olarak şöyle diyor:

"Şimdi, Bachofen'in dördüncü büyük bulgulasına, grup halinde evlilikten iki-başlı-evliliğe yaygın geçiş biçimini bulgulasına geliyoruz. Bachofen, bunu, eski tanrı buyruklarını çiğnemenin bedeli olarak gösteriyor. Kadının iffet hakkını satın almasını sağlayan bedel, aslında onun kendini eski erkek ortaklığından kurtarıp *sadece bir erkeğe* vermesini sağlayan bedelin mistik anlatımından başka bir şey değildir. Bu bedel, sınırlı bir kendini vermeden ibaretti: Babilli kadınlar, yılda bir kez, Militta tapınağında, kendilerini vermek zorundaydılar; Ön-Asya' nın öbür halkları, kızlarını, evlenebilmelerinden önce, kendi seçtikleri gözde kişilerle özgür aşk hayatı yaşamak üzere yıllar boyu Anaitis tapınağına gönderiyorlardı; benzer dini görünümlü töreler, Akdeniz' le Ganj arasındaki hemen bütün Asyalı halklarda görülür." (s: 74-75, *tercüme düzeltilmiştir.*)

Birkaç sayfa sonra Engels şunları yazıyor:

Ekonomik yaşam koşullarını, eski komünizmi *yıkarak* geliştiği ve nüfus yoğunluğunun da arttığı ölçüde, geleneksel cinsel ilişkiler ilkel saflıklarını yitiriyor, ve iffet hakkını, bir tek adamla geçici ya da sürekli evlenme hakkını bir kurtuluş gibi görmeye başlayan kadınlara, gitgide alçaltıcı ve ezici olarak *gösteriyorlardı.*" (s. 77)

Bu alıntılar, buradaki anlayışın kadınlara en başından monogamiyi, erkelere de daha fazla cinsel zevki tanıyan bir anlayış olup olmadığı yönünde şiddetli tartışmalara yol açtı.

Feministler Engels ' in değerlendirmesini şöyle yorumluyorlar:

"Burada, erkeklerin kafasındaki, kadının olmayan cinselliği, en u noktasına götürölmektedir. Engels sürekli 'Erkekler, kendilerine kadın alma hakkına sahiptiler ' diyor. Engels, kadınlara da hak tanıyor, ama bu haklar sürekli kadınsı nitelikte: Kadınlar en eskiden beri "iffet hakkı"na sahipler ve edepli, cinselliği olmayan, gerçek bir anne ve kadın bu hakkı, kendisini karmaşık cinsel ilişkilerden (promiskuite) kurtarmak için kullanıyor. Engels bu konuda hiç şüphe tanımıyor: Kadınlar kendilerini nihayet bir erkeğe vermek zorunda kaldıklarında, derin bir nefes almışlardır. Böylelikle Engels, 19. Yüzyılın pederşahilik altındaki şartlarını, gözünü bile kırpmadan matriarşi dediği döneme mal ediyor. ("Masal Amcaları" s. 20-21)

Görüşümüzce bu yorum yanlıştır. Engels, ekonomik yaşam şartları temelinde gelişen cinsel ilişkilerin gitgide kadınlara karşı, onların çıkarlarına karşı yöneldiğini, artık özgür cinsel ilişkinin yerini sembolleşen "ilkgece"nin vs. aldığını, 'kadınların kaçırılması' vs. yoluyla kadınların artık özgür cinsel ilişkilere giremediklerini, erkeklerce zorlandıklarını ortaya koyuyor.

10) Homoseksüellik (eşcinsellik):

Bu bölümde Engels eşcinsellik sorununa da (ama sadece erkekler açısından) değinmekte ve şöyle demektedir:

"Karılarına karşı sevgi göstermekten utanan kocalar, hetere'lerle aşk maceralarıyla günlerini gün ediyorlardı; nedir ki, kadınların aşağılanmasıyla öcöl, erkeklerin de aşağılanmasıyla alınmış oldu; erkekler, iğrenç oğlancılığa düşerek ve Ganimed mitosuyla tanrılarını onurdan düşürerek, bizzat kendi onurlarını da yitirecek kadar alaldılar."(s. 93, tercüme düzeltilmiştir.)

Burada sorun öncelikle özel tarihsel olayların değeriendirilmesi meselesidir. Buradan Engels'in eşcinsellik üzerine genel tezleri çıkarılamaz. Çünkü, onun burada anlattığı şey erkeklerin cinselliğinin özel bir biçimi, yani yetişkin erkeklerin erkek çocuk ve çok genç erkeklerle olan aşk ilişkileri, daha doğrusu cinsel ilişkileridir. Pederasti

de denilen, erkeklerin cinselliğinin bu türü, özgür tayin edilen cinsellik değil, güçlünün zayıfı kendi cinsel güdülerini tatmin için kullanmasıdır ve Engels'in dediği gibi "iğrenç"tir.

Bu sorun üzerine burada durmayacağım. Ama ben buna rağmen, burada, eşcinsellik sorunu üzerine ideolojik-siyasi tartışma yürütmeyi, ve Bebel gibi bu sorunda ilkesel tavır takınan Marksistlerin pozisyonlarının tartışılmasını ve bu sorunda komünistlerin tavır koymalarını; aynı zamanda da toplumda bir azınlık oluşturan eşcinsellerin üzerindeki iğrenç baskılara ve takibata uğramalarına karşı tavır takınılmasını bir görev olarak görüyorum.

* * *

"Aile" üzerine olan ikinci bölümün ardından şu bölümler geliyor: III. İrokua Gens'i, IV. Yunan Gens'i, V. Atina Devletinin Oluşumu, VI. Roma'da Gens ve Devlet, VII. Keltlerde ve Cermenlerde Gens, VIII. Cermenlerde Devletin Oluşması, IX. Barbarlık ve Uygarlık.

Bu bölümler, çeşitli halk toplulukları temelinde, (Yunanlılar, Romalılar, Almanlar) ekonomik gelişmeye bağlı olarak Gens'lerin geçtiği aşamaları ortaya koymaktadır. Burada en önemli nokta, Gens tipi örgütlenmeden devletin oluşumuna geçişin karakterize edilmesidir. Aynı şekilde Gens tipi toplumsal örgütlenmenin fonksiyonu ve niteliği detaylı bir şekilde ortaya konmaktadır. Bu yapılırken, somut olarak, kadının rolü de ortaya konmaktadır: oy sahibi olması, ihtiyar heyetinde yer alması vs.

Kitabın III-VIII. Bölümleri esas olarak toplumsal örgütlenme biçimleri. Gens ve devletin oluşumu üzerinedir. IX. Bölümde özet olarak, Gens örgütlenmesinden, yani ilkel toplumdan köleci topluma, ilk sömürücü topluma geçiş ele alınmaktadır.

Engels, burada, bir defa daha ilkel toplumun —tüm gelişme aşamaları ile birlikte— ekonomik ve toplumsal niteliğini kısa ve öz bir şekilde toparlamaktadır. Buna bağlı olarak da her gelişme aşamasında kadın ve erkeğin toplumsal üretim ve yeniden üretim içerisindeki aldığı yer gösterilmektedir.

Nitekim Engels, işbölümünün gelişmesiyle, özellikle hayvancılık yapan topluluklarda, toplumsal iş bölümünün kadının

ikinci plana itilmesine yol açtığını gösteriyor. Erkek, üretim aletlerine, ticaret ve üretim için hayvanlara sahip olarak, bu üretimin fazlalığını kendi mülkiyetine geçirerek, servetin kendi elinde toplanmasını da sağlamıştır. Ev işi toplumsal önemini kaybetmiş, erkeğin üretken çalışması tarafından ikincil plana itilmiştir; ve sonuçta gens tipi örgütlenme yara almıştır.

"Aile içerisindeki iş bölümü, erkek ile kadın arasındaki mülkiyet dağılımını düzenlemişti; o (iş bölümü -ÇN) aynı kalmıştı, ama gene de aile dışındaki iş bölümünün değişmiş olmasından dolayı, şimdiye kadar ki ev içi ilişkileri alt-üst ediyordu. Kadının ev içindeki eski egemenliğini sağlayan aynı etken (yani-ÇN) onun kendini ev işi ile sınırlaması, şimdi, ev içinde erkeğin hakimiyetini sağlıyordu: Kadının ev işi, artık, erkeğin üretken çalışması yanında yok oluyordu; önemli olan erkeğin üretken çalışmasıydı; kadının çalışması, sadece çok önemsiz bir destektir. Daha burada, kadın üretken toplumsal çalışmanın dışında ve özel ev işleri ile sınırlı bırakıldığı sürece kadının kurtuluşunun, erkekle eşitliğinin olanaksız olduğu ve olanaksız kalacağı ortaya çıkar. Kadının kurtuluşunun gerçekleşmesi için, onun geniş toplumsal ölçekte üretime katılabilmesi ve ev işlerinin onu sadece çok önemsiz bir ölçüde uğraştırması gerekir. Bu da, ancak, kadınların sadece geniş ölçüde çalışmasına izin vermekle kalmayıp, bunu kesinlikle talep eden ve özel ev işini gitgide bir kamu sanayii yapmaya yönelen modern büyük sanayi ile olanaklı duruma geldi.

Erkeğin ev içindeki fiili hakimiyeti ile birlikte, onun mutlak hakimiyetinin de son engeli yıkıldı. Bu mutlak hakimiyet, analık hukukunun yıkılmasıyla, yerine babalık hukukunun kurulmasıyla, iki-başlı evlilikten kerte kerte monogami'ye geçişle onaylandı ve süreklileştirildi. Bununla birlikte ama, eski gentilce örgütlenme yara aldı: Tek-eşli aile bir güç haline geldi ve tehdit edici bir biçimde Gens'in karşısına dikildi." (s.226-227, tercüme düzeltilmiştir.)

Engels'in tarihsel ilişkilerin diyalektik tahlili ile ortaya koyduğu, aile, sınıf iktidarı ve devlet arasındaki bağ, gelecekte devletin

yok olması ile birlikte, komünizmde, modern tek-eşli ailenin de toplumun ekonomik birimi olma niteliğiyle yok olacağını, ve *herkesten yeteneğine göre, herkesin ihtiyacına göre ilkesinin insanlar arası tüm ilişkilerde de temel ilke olacağının kanıtıdır.*

Eylül 1990

3 — ENGELS'İN "AİLENİN, ÖZEL MÜLKİYETİN VE DEVLETİN KÖKENİ" ADLI ESERİNE YAPILAN BAZI YANLIŞ ATIFLAR VE ÇARPITMALAR ÜZERİNE

Kadın sorunu üzerine çeşitli legal yayınlar üzerinden yürütülen tartışmalarda, ileri sürülen tezleri ispatlamak veya desteklemek amacıyla Engels'in "Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni" adlı yapıtına olumlu veya olumsuz bir dizi atıfta bulunmaktadır. Kimi bu esere cepheden saldırırken, kimi de savunma adına onun özünü boşaltmakta veya doğrudan tahrif etmektedir. Kimileri de Engels'in eserinin yazılmasının üzerinden yüzyıla yakın zaman geçmiş ve yazılı tarih öncesine ilişkin bir dizi bilimsel araştırmalar ve buluşlar eserin bilmezlerini aşmıştır şeklinde iddialar ileri sürmektedir.

Hal böyle olunca, klasiklerimizin kadın sorununa ilişkin en temel eserlerinden biri olan ve Marksist-Leninistlerin soruna yaklaşımında temel çıkış noktalarını belirleyen bu yapıtın her türlü saldırıya, birtakım "bilimsel buluşlara" işaret ederek yapıtın temel yaklaşımlarını "sorun" haline getiren akım ve kişilere karşı savunulması güncel bir görev haline gelmiştir.(*).

(*) Burada şunu belirtmeyi de gerekli görüyoruz: Engels bu eserinde, yazılı tarih öncesine ilişkin buluşları değerlendirirken, sürekli olarak, var olan bilgiler temelinde değerlendirme yaptığını vurgulamaktadır. O günden bugüne bu konuda daha fazla bilgi toplanmış olduğu ortadadır. Marksist-Leninistlerin bunları incelemek, bunların ne ölçüde bilimsel olduğunu araştırmak ve gerçek bilimsel olgulara dayanarak Engels'in yapıtını gözden geçirmek ve olası yeni veriler ışığında ilerletmek gibi bir görevleri de vardır. Fakat bu ikincil bir görevdir. Çünkü bu yöndeki olası gelişmeler, Engels'in temel yaklaşımlarını değiştirmeyecektir. Kaldı ki, Engels'in yaşadığı dönemde de aynı verilere dayanmalarına rağmen, Marx ve Engels'den değişik yorum ve sonuçlara varanlar da olmuştur ve bugün de olacaktır.

Bu yazımızda, Gülnur Savran'ın "Sosyalist-Feminizm Olanaklı Mı?" (11. Tez, sayı:1) adlı makalesi üzerinde duracağız.

"SOSYALİST-FEMİNİZM OLANAKLI MI?" ÜZERİNE

Burada amacımız, özellikle "Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni"ne gelen "eleştiri"ler üzerinde durmaktır. Ama yazar, Engels'in bu eseri üzerine yoğunlaşmaktan çok, kendi tezlerini ortaya koyarken bu esere değinip geçme yöntemini izlediği için, yazarın diğer bazı tezlerine de değinmeden geçemeyeceğiz.

Yazının temel konusu, başlığından anlaşılacağı üzere, "sosyalist-feminizm"ın olanaklılığını ispatlamak. Türkiye'de "çeşitli sol kesimler" tarafından feminizme kuşku ile bakılmasından yakınan yazar, "sosyalist-feminizmin sosyalist teoride ve pratikte 'kadınların ezilmişliği' konusunda bugüne kadar varılmış en ileri nokta" olduğu tezini ileri sürmektedir. Bu tez üzerine Nisan 1988 tarihli "Sosyalist feministlerin kadının kurtuluşu sorunundaki tavrı üzerine" başlıklı makalede yeterince durulduğu için, bu tezin ne adına ileri sürülürse sürülsün anti-Marksist-Leninist olduğunu tespit edip geçiyoruz.

Sosyalizmin neden "kadınların ezilmişliğine" cevap vermekte "yetersiz kalmış olduğu"nu yazardan okuyoruz:

"Engels'ten Bebel'e ve Zetkin'e dek "kadınların ezilmesi" sorununa şu ya da bu şekilde eğilmiş sosyalistlerin hemen hepsi, sorunu sadece farklı sınıflardan kadınların farklı ezilmişlikleri düzeyinde ele almış. Bu farklılıkların ötesinde *bütün* kadınların paylaştığı bir ortak ezilmişlik olup olmadığı sorgulanmamış." (11. Tez, S.1, s. 149)

Birincisi, bu tamamiyle gerçeklere uymayan bir iddiadır. İddianın tersine, Engels'ten Bebel'e ve Clara Zetkin'e dek komünistler, ilk olarak *bütün* kadın cinsinin tarihsel yenilgisinin ortak temelini ortaya koymuşlardır. Özel mülkiyetin ortaya çıkması!

İkincisi ama, feministlerin inatla "farklı sınıflardan kadınların farklı ezilmişlikleri"nin ötesinde bir "ortaklık"ı ön plana çıkarma ve Marksizme en çok bu noktada saldırımları tesadüfi değildir. Ve aslında tam da bu noktada kendilerini ele vermektedirler.

İlkönce "ortak ezilmişlik" in ne olduğuna bakalım. Cinsel baskı, tüm kadınlar üzerinde kadın olmalarından dolayı var olan baskıdır. Fakat bu cinsel baskının hem içeriği, hem de derecesi ezen ve ezilen sınıflardan kadınlarda değişiktir. Örneğin proleter kadın, fabrikada erkek ile aynı işi yaptığı halde, kadın olduğu için aynı ücreti alamamaktadır, fakat burjuva kadınının böyle bir sorunu yoktur. Örneğin çocuk bakımı, eğitimi, ev işleri vs. sorununda da burjuva kadın çok değişik imkanlara sahiptir; o, bu toplumda da bu işlerden para karşılığında kurtulabilir. Örneğin kürtajin yasal olarak yasak olduğunu varsayalım, yasalar bütün kadınlar için geçerlidir, fakat burjuva kadın bunu da para karşılığında her zaman çözebilmiştir. Vs. vs. Bu bir-iki örnekten de görülebileceği gibi, emekçi kadınlarla burjuva kadınlar arasında bu anlamda da bir ortaklık yoktur. Geriye, hepsinin kadın olması ve değişik içerikte de olsa cinsel baskıya maruz kalmaları şeklinde bir "ortaklık" kalır.

Peki ne öne çıkarılmalıdır? Değişik sınıflardan kadınların içerikte bir olmayan "ortak ezilmişlikleri" mi? Yoksa, içeriği ve derecesi değişik olan cinsel baskıya maruz kalma "ortaklık"larına rağmen, ezen ve ezilen sınıflara mensup olmalarından kaynaklanan özde uzlaşmaz çelişkileri mi?

Kadın sorununda, Marksizm-Leninizm ile her türden revizyonist-reformist-feminist yaklaşımlar arasındaki temel ayrılık bu soruya verilen yanıtta yatmaktadır. Neyin öne çıkarılacağı sorusuna verilen yanıt, yani sorunun konuluşu, kaçınılmaz olarak sorunun çözümünü, mücadelenin neye karşı ve nasıl verileceğini de kapsamaktadır.

Şöyle ki, ezen ve ezilen sınıflara ait kadınların "ortak" ezilmişlikleri öne çıkarıldığında, doğal olarak sınıfsal yaklaşım, cinsel baskının öne çıkarılması lehine geriye itilmektedir. Sınıfsal yaklaşımın geri planda kaldığı bir mücadele ama ancak ve ancak reformist bir mücadele olabilir. Bunun için Marksist-Leninistler sürekli kadın sorununun sınıfsal bir sorun olduğunu vurgulamışlardır. Fakat bu, —feministlerin ve burada yazarın iddiasının tersine— onları *bütün kadınların* ezilmişliklerini de ortaya koymaktan alıkoymamıştır.

Engels'in "Kökeni", —adı üstünde— kadın cinsinin ezilmişliğinin bir başlangıcı, bir de sonu olduğunu tarihi gelişmesi içinde açıklayan, kadının ezilmişliğinin 'böyle gelmiş böyle gider' olmadığını ortaya koyan bir eserdir.

Yazar, yukarıda alıntılarladığımız cümlelerin hemen devamında ise şunu ileri sürüyor:

"Aslında Engels, özel mülkiyeti ve kadınların özel mülkiyete dayalı ailedeki ekonomik bağımlılığını (yani ücret karşılığı çalışmamalarını) bu tür genel bir ezilmişlik kaynağı olarak belirliyor. Ancak bu, gerçekte bütün kadınların durumunu kapsayacak bir genelleme olmadığı için, sonuçta yalnızca ücret karşılığı çalışmayan kadınların burjuva ailesi içindeki özgül ezilmişliği açıklanmış oluyor." (s. 140)

Yazar hiçbir alıntı göstermediği için ve genel bir bkz. köken'le geçiştirdiği için, bu tezi neye dayanarak ileri sürdüğünü bilmiyoruz. Ama bu tez ancak şu şekillerde getirilebilir: G. Savran ya bu yapıtı okumadan, kulaktan dolma bilgilerle eleştirmeye kalkıyor; ya okuduğunu anlamama durumunda; ya da bilerek, bilinçli çarpıtma söz konusu. Bunların hepsi diğerinden kötüdür! Hangisi olursa olsun, burada söylenenlerde: Birincisi, Engels'in sadece *kapitalizm* için söyledikleri kabaca özetlenmekte ve Engels'in yapıtının özü bu imiş, bununla sınırlıymış imajı yaratılmakta, Engels çarpıtılmaktadır. Oysa Engels, ailenin, özel mülkiyetin ve devletin ortaya çıkışı ve gelişmesini tarihsel olarak ele almakta ve özel mülkiyetin ortaya çıkmasıyla a) kadınların (bir bütün olarak kadın cinsinin) *tarihsel yenilgiye* uğradığını ve b) aynı zamanda toplumun sınıflara bölündüğünü, bir bütün olarak da özel mülkiyete dayanan toplumların bu ikisine özde dokunmadan geliştiğini koyuyor.

Bu ne demektir? Tarih boyunca *özel mülkiyete dayanan tüm toplumlarda* ezen ve ezilen sınıflar ve erkeğin kadına göre üstünlüğü varlığını *sürdürmüştür ve sürdürecektir*.

İşte Engels, yazılı tarih öncesinden kapitalizme dek gelişmeyi bu çevrede ele almış ve geçmişten yola çıkarak geleceğe ışık tutmuştur. Engels'in "sonuçta yalnızca ücret karşılığı çalışmayan kadınların burjuva ailesi içindeki özgül ezilmişliği(ni) açıklamış" olduğu iddiası, derin bir kavrayışsızlığı, ya da açık bir çarpıtmayı belgelemektedir.

Kadın ve erkeğin toplumsal konumunu belirleyen, *son tahlilde* üretim ilişkileridir. Son tahlilde diyoruz ve altını çiziyoruz, çünkü biraz aşağıda açıklayacağımız gibi, çoğu kez bu yanlış yorumlanmaktadır.

Kadın ve erkeğin hukuksal eşitsizliğinin kökenini incelerken, tarihsel gelişmeyi en kısa şekliyle şöyle koyuyor Engels:

"Kadın-erkek arasındaki, daha önceki toplumsal durumlardan bize miras kalmış olan yasal eşitsizlik, kadının ekonomik baskı altında oluşunun nedeni değil sonucudur. Çocuklarıyla birlikte birçok evli çiftleri kapsayan eski komünist ev ekonomisinde, kadınlara bırakılan ev yönetimi, tıpkı erkekler tarafından yiyecek sağlanması gibi, toplumsal zorunluluk taşıyan bir kamu işi idi. Ataerkil aile ile ve ondan da çok monogam bireysel aile ile birlikte, bu değişti. Ev yönetimi kamusal niteliğini yitirdi. Bu iş artık toplumu ilgilendirmiyor. O bir *özel hizmet* haline geldi; toplumsal üretime katılmaktan uzaklaştırılan kadın, bir başhizmetçi oldu." ("*Kadın Sorunu Üzerine*", *İnter Yayınları*, s. 17)

Kadınların tekrar toplumsal üretime katılmalarının yolunu, eski ekonomik ilişkileri altüst eden, eline geçen herşeyi meta haline dönüştüren kapitalizm açmıştır. Kapitalizm kadın kitlelerini küçük ev ekonomisi içerisinden koparmış, modern sanayinin bir parçası haline getirmiştir. İşte bu andan itibaren kadının üretimde aldığı rol ile genel toplumsal konumu arasındaki çelişki en berrak, en keskin şekliyle görünür olmuştur. Kadın kitlelerinin ekonomik bağımsızlığa kavuşmaları, eskiden beri süregelen kadının "en iffetli" ve ilelebet görevinin "ev köleliği" olduğuna dair düşünceleri kısmen sarssa da, kadınların üretimde aldıkları bu rol *doğrudan ve hemen* toplumsal, siyasal ve hukuksal durumlarında kökten bir değişikliğe götürmemiştir; fakat "kadın cinsinin kurtuluşunun ilk temelini" atmıştır (Clara Zetkin). Engels'ten Clara Zetkin'e, komünistlerin kadının ekonomik bağımsızlığına biçtikleri önem de burada yamaktadır.

Engels ve diğer komünistler ama, sadece bu yönü tespit etmekle kalmamış, bu toplumsal ileri adımın diğer yönünü de aydınlatmışlardır.

"Toplumsal üretim yolunu kadına —ama yalnız proleter kadına— yeniden açan, günümüzün büyük sanayii olmuştur; ama bu yol, öylesine koşullar içinde açılmıştır ki, kadın eğer ailenin özel hizmetiyle ilgili görevlerini yerine getirmek isterse, toplumsal üretimin dışında kalır ve birşey kazanamaz; ve eğer toplumsal üretime katılmak ve kendi hesabına kazanmak isterse,

ailevi görevlerini yerine getirmekten uzak kalır. Fabrikadan, doktorluk, ve avukatlığa kadar, kadın için tüm işkollarında durum budur. Modern tek eşli aile, kadının açık ya da gizli ev köleliği üzerine kurulmuştur; ve modern toplum, salt tek eşli ailelerden —moleküller gibi— meydana gelen bir kütledir. Günümüzde erkek çoğunlukla, hiç değilse varlıklı sınıflarda, ailenin dayanağı olmak ve onu beslemek zorundadır; bu durum ona, hiçbir hukuki özel ayrıcalık gerekmeden, egemen bir konum sağlar. Aile içinde, erkek burjuvadır, kadın proletaryayı temsil eder. Ama sanayi dünyasında, proletaryayı ezen iktisadi baskının özgül niteliği, kendini bütün sertliğiyle, ancak kapitalist sınıfın bütün yasal ayrıcalıkları kaldırıldıktan ve iki sınıf arasında tam bir hukuksal eşitlik kurulduktan sonra gösterir; demokratik cumhuriyet, iki sınıf arasındaki uzlaşmaz karşıtlığı yoketmez; tersine, bunlar arasındaki savaşımın üzerinde yapılacağı alanı ilk hazırlayan odur. Aynı biçimde, erkeğin kadın üzerindeki egemenliğinin özel niteliği, bu iki cins arasında gerçek bir toplumsal eşitlik kurma zorunluluğu ve bunun yolu, bütün bunlar, kendilerini ancak, erkeklerle kadın tamamen eşit hukuksal haklara sahip oldukları zaman apaçık göstereceklerdir. O zaman görülecektir ki, kadının kurtuluşunun ilk koşulu, bütün kadın cinsinin yeniden toplumsal üretime dönmesidir ve bu koşul, tekil ailenin toplumun iktisadi birimi olarak ortadan kaldırılmasını gerektirir." (*Engels, age, s.18*)

Tekil ailenin toplumun iktidasi birimi olmaktan çıkmasından neyin anlaşılması gerektiğini yine Engels'ten aktaralım:

"Üretim araçlarının ortak mülkiyete geçmesiyle birlikte, tekil aile, toplumun iktisadi birimi olmaktan çıkar. Özel ev ekonomisi, toplumsal bir sanayi haline dönüşür. Çocukların bakımı ve eğitimi kamu işi haline gelir: toplum ister evlilik-içi, isterse evlilik-dışı olsun, bütün çocukların eşit bir şekilde bakımını üstlenir." (*age, s. 20*)

Engels sorunu böyle koyuyor. Peki, komünistlerin soruna yeterince açıklık getirmediğini söyleyen yazarın alternatifi nedir, bir de ona bakalım:

"Bir yandan bütün kadınların ortak ezilmişliğini açıklayan, öte yandan da kadınlar arasındaki sınıfsal, ulusal vb. farklılıkları da kucaklayabilecek maddi temel ne?" (s. 142)

diye soruyor yazar ve bu soruya şu cevabı veriyor:

"Sözünü ettiğim bu maddi temeli görmek için sınıf ilişkilerinin yanısıra, cinsiyet ilişkilerine, üretim ilişkilerinin yanısıra yeniden üretim ilişkilerine bakmak gerek." (s. 143)

Buraya kadar sorun yok. Sorun temelin ne olduğunu koymaya çalıştığı anda başlıyor:

"Kadınların *doğurganlıkları*, çalışma kapasitesinin yeniden üretiminde onları özel bir yere yerleştiriyor. *Kadınların ezilmişliğinin en genel düzeydeki temeli de bu yer.*" (s. 143) (abç)

Söylenen gayet açıktır: Kadının ezilmişliğinin temeli onun doğurma özelliğinde, yani biyolojik yapısında aranmaktadır. Ve bu, işin garip tarafı, kadınların bugünkü toplumsal rollerinin ayakta tutulması, onun toplumsal rolünü meşru göstermek amacıyla değil, sözlümona *kadın cinsinin* kurtuluşunun yolunu göstermek amacıyla yapılmaktadır. Engels'i eleştiren G. Savran'ın "alternatifi" (!) budur işte! Bu tespit ne adına yapılırsa yapılsın, korkunç bir gericilik sergilemektedir. Yazar ise, yukarıda aktardığımız cümlelerin hemen arkasına "Ancak bu, *doğal* olarak belirlenmiş, biyolojinin kendi başına saptadığı bir yer değil"i ekleyerek kendini kurtarmaya çalışmaktadır. Yazar, kendi kendisi ile çelişmenin ötesinde, kadının doğurganlığının kadının biyolojik yapısından kaynaklanmadığı gibi saçmalıklara da varmaktadır. İşin kötü tarafı, bu cümlelerin herhangi bir dikkatsizlikle, düşüncesizlikle yazılıvermiş olmaması, tersine aşağıda göstereceğimiz gibi, bunun üzerine "teori" inşa edilmeye kalkışılmasıdır.

"Değişik üretim ilişkileri bağlamlarında kadınlar değişik yeniden-üretim ilişkileri içindeler; buna bağlı olarak da, erkekler karşısındaki ezilmişlikleri farklı biçimlere bürünüyor: Örneğin küçük köylülükte çocuk ölüm oranının yüksekliğinden ötürü olsun, ailenin emek gücü gereksiniminden ötürü olsun, kadınlar sık sık doğum yapıyor; buna karşılık çocukların büyütülme süreci kapitalizmden olduğundan hem daha kısa hem de daha

kendiliğinden; kapitalizmde ise doğum sayısı daha düşük, ama küçük köylülüğe göre çok daha uzun ve özenli bir besleme/büyütme süreci var. Küçük köylülükte ağır bir emek süreci içinde sık sık doğum yapma yükümlülüğü taşıyan kadın neredeyse fiziksel bir ezilmişliğe/baskıya tabi. Kapitalizmde ise, kadının ezilme biçimi doğurganlığının dolaylı bir uzantısına bağlı: burada ezilmişlik, yeniden üretimin besleme/büyütme yönünün kadının omuzlarına yüklenmesinden kaynaklanıyor." (s. 143-144)

Yazarın "köylü toplumlar"dan feodal toplumu anladığını varsayarsak, ikisinin karşılaştırılmasında vurguladığı, birinde kadının doğurmasının fazla, diğerinde daha az olduğudur. Diğer vurguladığı nokta ise, birincisinde besleme/büyütme sürecinin daha kısa, ikincisinde daha uzun olduğudur.

Sorunun konuluşunu anımsayalım: Sorun kadınların, bütün kadınların ezilmişliklerinin ortak temelini ne olduğu idi ve yazar ilk başta doğru olarak kadınların ezilmişliklerini açıklamak için üretim ve yeniden-üretim ilişkilerine bakmak gerekir demişti. Fakat bu söylediğini hemen unutuveren yazar, şimdi sadece yeniden-üretimle, onun içerisinde de kadının hangi sıklıkta doğurduğu ve çocukların beslenme/büyütülme sürecinin kısalığı-uzunluğuyla sınırlamaktadır kendini.

Üretim ve yeniden-üretim ilişkileri birbiriyle doğrudan bağlantılıdır ve eğer bu yönde bir karşılaştırma yapılacaksa, her ikisi birarada ele alınmak zorundadır. Kaldı ki, yeniden-üretim tek başına alındığında da, bu sık sık doğum vs. ile açıklanamaz; tersine, neyi kapsadığı, hangi tarzda yerine getirildiği ve üretim karşısında hangi rolü aldığı ortaya konmak zorundadır.

Alıntıya dönelim: Birincisi, çocukların beslenmesi/büyütülmesi konusunda söylenenler yanlıştır.

Hem feodal toplumda hem de kapitalizm şartlarında çocukların beslenmesi/büyütülmesi sorununda ezen ve ezilen sınıflar açısından bir ortaklık yoktur. Feodalizmde feodal beyin karısı, çocukları doğurmasına doğurur, ama onları büyütmek sül annelerinin, dadıların, özel eğitimcilerin görevidir. Toprak kölesinin karısı ise büyütmeye ve beslenmeye

işini üçüncü kişilere bırakma şansına sahip değildir.

Kapitalizmde ise, ezilen sınıfa mensup kadınlar, ailenin geçimini sağlamak veya en azından buna yardımcı olmak için çalışmak zorundadırlar. İşte bu zorunluluk onları üretime çekerken, aynı zamanda çocukların büyütülmesi görevinden kısıtlama yapmayı, çocukları başkalarına —çoğu zaman da kendi başlarına— bırakma zorunluluğunu da yaratır. Çocukların büyütülmesi işinin başkalarına bırakılması burjuva kadını için zevk ve rahatlık ise, emekçi kadınlar açısından bir zorunluluktur. Onun hayatını kolaylaştırmaz, tersine daha da zorlaştırır.

Genel olarak kapitalizmde beslenme/büyütülme sürecinin daha uzun olduğu iddiasına gelince; emekçiler, özellikle de proleterler açısından bu kesinlikle doğru değildir. Proleter aile içerisinde "asalak" yaşayana yer yoktur, geçim derdi buna izin vermez. Çocuklar bir an önce hayata atılmaya, gelir getirmeye yönlendirilir. Sürecin uzaması, şehir küçük-burjuvazisi dahil olmak üzere, burjuvazi için geçerlidir.

"Doğurma sıklığı"na gelince: Bu noktada söylenenlere, en iyi halde, geçmişten bu yana tıbbın gelişmesine bağlı olarak doğum kontrolü ve çocuk ölüm oranını düşürmenin *objektif* imkanlarının varlığı noktasında katılabiliriz. Fakat bu imkanlardan yararlanabilme halen günümüzde de, maddi sorunlardan bilgisizliğe dek birçok faktöre bağlıdır. Ama yazar ise tüm bunları şu sonuca varmak için kullandığında, unutuvermektedir:

"Öte yandan, teknoloji geliştikçe, insanlar giderek doğaya daha egemen oldukça, üretim ve yeniden-üretim ilişkilerini insanların kendi iradeleriyle, kendi gereksinimlerine göre düzenlemeleri *olanaklı hale geliyor*. Bir yandan üretim ilişkileri kılık koşullarının yarattığı zorunlu belirlenimlerden giderek kurtuluyor; diğer yandan, üretim giderek artan oranda insan iradesine göre düzenlenmeye elverişli bir nitelik kazanıyor. Yayımlaşmış doğum kontrolü olanakları, tüp bebek deneyleri vb., kadınların kendi bedenleri üzerinde denetim sahibi olmaları yönünde gelişen potansiyelin örnekleri. Bu potansiyelin tümüyle gerçekleşmesi, kadınların doğal gibi görünen ama aslında toplumsal dinamiklere bağlı olan yeniden-üretim üzerinde denetim sahibi olmaları demektir. Böyle bir sürecin ilk adımı, kadının cinselliğinin kendi

içinde bir gerçeklik olarak tanınması. Kadınlar ancak bu durumda, cinselliklerini kendi seçtikleri biçimde, gerekirse doğurganlıklarını hiç kullanmadan yaşayabilirler; doğurganlıklarını tümüyle kendileri denetleyebilir, hangi sıklıkta doğum yapacaklarına yalnızca kendileri karar verebilirler." (s. 148)

G. Savran'ın mantığı sonuna dek ilerletildiğinde, aslında "kadının ezilmişlikten" kurtulduğu ideal toplumun, kadının biyolojik özelliği olan "doğurganlık" özelliğinin ortadan kalkmış olduğu bir toplum olduğu sonucuna varmak kaçınılmazdır.

Öyle ya, ezilmişliğin *temeli* "doğurganlık" olduğuna göre, sorun "doğurganlık üzerinde kadınların tümüyle kendi denetimleri" ile de — (bunun nasıl olacağı, ne anlama geldiği vb. soruları bir yana bırakıyoruz. Aslında bugün emperyalist ülkelerde kadınların en azından bir bölümü, "hangi sıklıkta doğum yapacağına yalnızca kendileri karar verebilmek" durumundadır. Ama bu hiç de bu kadınların da kadın cinsinin uğradığı özel baskılardan kurtulduğu anlamına gelmiyor)— çözülmez, doğurganlığın kadının özelliği olmaktan çıkması ile, ezilmişliğin bu "temeli"nin yok edilmesi ile olur! G. Savran nedense kendi mantığını bu en son noktasına kadar ilerletme işini yapmıyor! Çünkü bunu yapsa "bilimsellik", "Engels'i eleştirme", "sosyalist-feminizm" adına nasıl saçmalandığı çok daha açık görülecektir.

NEDRET SENA'NIN

"KADIN SORUNUNU NASIL BASTIRDIK, ŞİMDİ NASIL BASTIRABİLİRİZ?"

BAŞLIKLİ MAKALEŞİNDE DİLE GELEN SORUNLAR ÜZERİNE

Mart 88'de yayınlanan "Kadın Sorunu Erkeklerin de Sorunudur" adlı kitabında, Nedret Sena, "Kadın Sorununu Nasıl Bastırdık, Şimdi Nasıl Bastırabiliriz?" Başlıklı makalesinde; Yeni Çözüm Sayı 8'de yayınlanan ve objektif olarak erkek şovenisti pozisyonlarla feminizme karşı çıkan bir makaleyle polemik yürütmektedir.

Bu yazımızda öncelikle üzerinde durmak istediğimiz konu, Nedret Sena'nın polemik içerisinde, Engels'in "Ailenin, Özel

Mülkiyetin ve Devletin Kökeni" eserine atıfta bulunarak ileri sürdüğü tezleridir. Bu polemikte Yeni Çözüm yazarının "kaba" yanlışlarına karşı koyan Nedret Sena, getirilen görüşlerin Engels'e ve Materyalist Tarih anlayışına ters olduğunu anlatmaya ve sözde Engels'i savunmaya çalışırken, bizzat kendisi bu temelden uzaklaşmaktadır.

Yazar, "Engels de esas olarak Morgan'ın sunduğu malzemeyi kullandı, tarih öncesine ilişkin sistematik bir görüşlü materyalist tarih anlayışı içerisinde sergiledi. O zamandan bu yana yüzyıla yakın zaman geçti ve tarih öncesine ilişkin bilimlerde kıyas kabul etmeyecek ölçüde gelişmeler sağlandı. Bu gelişmeler Engels'in sistematığının değiştirilmesini gerektiren bir sonuç ortaya koymadılar." (sf. 73) diyerek, ilk bakışta Engels'in temel görüşlerini savunur gözükmektedir. Fakat, hemen ardından "sorulmamış" ve "yanıtlanmamış" soruların olduğunu da ima ederek konuya geçmektedir. Yazarın iddia ettiği, bu "sorulmamış" ve "yanıtlanmamış" sorulardan biri de, anaerkil toplumda kadınların saygınlığının temelini ne olduğu, sorusudur. Bu iddianın ve yazarın "sorulmamış" soruya verdiği yanıtın ne denli doğru olduğuna bakalım.

ANAERKİL TOPLUMDA KADININ SAYGINLIĞININ TEMELİ NEDİR?

Önce yazarın görüşlerini bütünlük içinde aktaralım:

"Materyalist tarih anlayışına uygun olarak üretimin gerçek temelini kadın olması toplumu da anaerkil yapıyor ve nasıl erkek egemen toplumda, erkek ikincil konuma itilmiyorsa, kadın da bu toplumda ikincil konuma itilmiyordu. Yazarın düşüncesi, ilkel toplumu da bugünkü toplumlar gibi tasavvur etmesinden ileri geliyor. Çocuk doğuran, ev işleriyle uğraşan ama her nedense biraz saygınlığı olan bir konum! Neden? Çocuk doğurduğu için olsa gerek. Bugün de analığın yüceltiildiğini görüyoruz. Demek ki, o zaman biraz daha fazla yüceltilmiş. Şu ana kadar derlenmiş olan tarih bilgisi insanlığın varoluşunun anasoyluluk çerçevesinde başlamış olduğunu gösteriyor. Evelyn Reed'in tabu, totem, yamyamlık, cinsel ilişkiler üzerine derlediği malzemeden çıkardığı sonuçlar bu konudaki şimdiye kadar olan en tutarlı açıklamayı oluşturuyor. (!-BN) Gerek toprağa yerleşildiğinde ve gerekse öncesinde,

neslin üretimini ve onun üretimi için gerekli olan maddi nesnelerin üretimini esas olarak gerçekleştirenin kadın olduğundan kuşkuya yer bırakmayan yeterli malzeme mevcut. Zaten bundan dolayı da kadın erkekten bağımsızdır ve doğurduğu çocukların da doğal olarak sahibidir. Bu tarihte çocuğun cinsel ilişkisinin sonucu olduğunun bilinmesi bile olanaklı değildir. Tek somut gerçeklik, kadının çocuğu doğurduğu, bakıp büyüttüğü ve ihtiyaç maddelerini sağladığıdır. Kadının doğum yapması ve çocuk yetiştirmesi, onun gerekli üretimi yapmasını asla engellemez, hele çocukların bakımı varolan kadınlar arasında (erkekler bu konuda ne yaparlar ayrı bir sorun) kollektif bir uğraşı oluşturunca. Üretimin dışına düşmelerinden değil tam tersine üretimin esasını gerçekleştirdiklerinden sözedebiliriz. Toprak üzerine yerleşildiğinde de, tarımı geliştiren, ek olarak sanayi adına ne varsa hepsini yaratanın kadın olduğuna dair gene yeterli malzeme var. Zaten kadının toprakla olan ilişkisi olmamış olsaydı, avcı erkekler nereden akıl edip de toprağa yerleşeceklerdi. Kadının toprakla olan ilişkisi doğa vergisi ürünlerin toplanmasıyla başlar ve bunların yeniden üretilmesiyle devam eder. Bunların yeniden üretilmesi demek bunlarla ilgili aletlerin keşfedilmesi demektir. Hayvanların evcilleştirilmesi de gene kadınların işidir ve bunların ürünlerinin işlenmesini geliştirenler de onlardır. Ateşin başında duran da onlardır. Dolayısıyla ateşle ilgili bir çok keşfi gerçekleştirmiş olanın da onlar olmasında şaşılacak bir yan yoktur. Çanak çömlek sanayi de aynı uğraş içerisinde olanların ürünüdür. Eğer bütün bunları ev çevresinde olmak dolayısıyla kadına ait şeyler olarak düşünülürse, kadınları değil erkeklere, ok-yayla mızraktan başka birşeyin kalmadığı sonucunu çıkarabiliriz. Erkeklerin başlangıçtan beri avcı oldukları oldukça geniş bir malzemeye desteklenmektedir. Böyle bir çerçevedeki *üretimin sahiplenilmesinden, üretim araçlarının sahipliğinden*, (abç.) üretimdeki ağırlıktan bahsettiğimizde, önemsiz olanın kadın değil, akşama kadar elinde mızrağıyla dolaşan ve kimi zaman da eli boş dönen erkek olduğu sonucuna daha kolay varırız. Böyle bir toplumda elbetteki kadının yeri daha ağırlıklı olacaktır. Erkekler zorunlu olarak onlara saygı duymak zorunda olacaklardı. Erkekleri kendiliklerinden kadınlara saygılı olmaları babaların bilinmemesi dolayısıyla mecburen anasoylu olduğu gibi bir iddia hiç bir temele dayandırılmaz." (*Kadın Sorununu Nasıl Bastırdık, Şimdi Nasıl Bastırabiliriz? Nedret Sena, Sf. 76-77*)

Yazar, anaerkil toplumda kadınların üretim ve yeniden-üretim alanında aldıkları yeri vurgulamaya çalışıyor ve buradan yola çıkarak "Üretimin gerçek temelini kadın olması toplumu da anaerkil yapıyor" demektedir.

Yazar burada kalmamakta ve anaerkil toplumda "üretimi sahiplenene", "üretim araçlarını sahiplenene" in de kadın olduğunu, kadının saygınlığının ve erkekten bağımsızlığının temelini de bu olduğunu iddia etmektedir, *ki bu kökten yanlıştır*. Tarihe aykırıdır ve anti-materyalisttir.

Çünkü sözkonusu olan toplum, Engels'in deyiimiyle "ilkel komünist" toplumdur. Bu toplumda Engels'e göre, kadının erkeğe veya erkeğin kadına "üretim ilişkileri" dolayısıyla bir bağımlılığı sözkonusu değildir. Bu toplum, herkesin eşit olduğu ve eğer bir bağımlılıktan söz edilecekse, erkeğin veya kadının birbirine bağılılığı değil, insanların birbirine doğal bir bağımlılığının sözkonusu olduğu bir toplumdur.

Doğaya karşı zorunlu mücadele ve üretimin ilkelliği, insanlar-arası ilişkilerde henüz eşitsiz bir ilişkiye, tek taraflı bir bağımlılık ilişkisine izin vermeyen bir seviyededir.

Anaerkil toplumda üretim ilişkilerinin temeli, üretim araçları üzerindeki ortak mülkiyettir; komünist (ortaklaşa) ev idaresidir. "Kollektif veya kooperatif üretimin bu ilkel biçimi, tabii ki yalıtılmış bireyin zayıflığının sonucu idi, yoksa üretim araçlarının toplumsallaştırılmasının değil." (Marks)

Toprak, kollektif emek ve üretim araçları üzerinde olduğu gibi, emek ürünleri üzerinde de ortak mülkiyet gerekliliği üretimin ilkelliği ve bireyin bu zayıflığından doğuyordu. İnsanlar, doğrudan üretimde ve kendilerini korumada kullandıkları bazı aletlerin dışında bir "özel mülkiyet" tanımıyorlardı.

Engels, sözkonusu eserinde anaerkil toplumun *nesnel temelini* şöyle açıklıyor:

"Kadınların çoğunun ya da hepsinin bir ve aynı gense mensup olduğu, erkeklerin ise çeşitli genslere dağıldığı *komünist ev ekonomisi*, ilkel çağlarda genel yaygınlığa sahip kadın üstünlüğünün nesnel temelidir; bunu da keşfetmiş olmak

Bachofen'in üçüncü kazanımıdır." (sf. 54) (abc)

Görüldüğü gibi, üretim aletlerini sahiplenenin kadın olduğu ve kadınların üstün konumlarının buradan kaynaklandığı tezi yanlıştır ve Engels'e dayandırılmaz.

Yazarın çok materyalist yaklaşıma iddiasına karşın kavrayamadığı şey, üretim ilişkileri ile toplumsal örgütlenme arasındaki bağıdır. Engels, eserinin birinci baskısına önsözünde, "Materyalist anlayışa göre tarihteki belirleyici etken, son tahlilde, maddi yaşamın üretimi ve yeniden-üretimidir." der ve eserinde, bu temel görüşe bağımlı olarak üretimin ve yeniden-üretimin gelişme aşamasına göre insanların hangi toplumsal kurumları yarattığını veya somut gelişme aşamalarında hangi toplumsal örgütlenme altında yaşadıklarını ortaya koyar. Ve yine Engels maddi yaşamın üretiminin ve yeniden-üretiminin gelişme aşamasının ilkel olduğu bir aşamada, özel mülkiyetin olmadığını ve insanların toplumsal ilişkilerini belirleyen kan bağları olduğunu ortaya koyar.

Nedret Sena'ya göre ise, anasoyluluk, kadının üstünlüğünü ile; kadının üstünlüğü de onun üretim aletlerini sahiplenmesiyle açıklanmalıdır ve tüm "zenginlik kaynakları" kadının elinde olduğu için de anaerkil toplum, kadının hakim olduğu bir toplumdur. Burada kadının hakimliği, onun toplumda belli bir saygınlığının olmasının ötesinde, üretim araçlarını elinde tutan, dolayısıyla *özel mülkiyetten kaynaklanan* bir hakimiyet anlamına gelmektedir. Ki devamında Nedret Sena, "elbette kadınlar kendilerinin üretim araçlarından mahrum bırakılmalarına ve kendilerinin de mülk edinilmesine kolayca boyun eğmediler" şeklinde sonuç çıkarmaktadır.

Uzun lafın kisası, Nedret Sena da bir dizi feministin, "sosyalist" feministin korosuna katılmakta ve anaerkil toplumla babaerkil toplum ve diğer toplumlar arasındaki nitel farkı ortadan kaldırmaktadır!

"Anasoyluluk komünizmdi, herkesin eşitliği demekti. Babasoyluluğun ortaya çıkması özel mülkiyetin iktidarı ve aynı zamanda kadının baskı altına alınması ve köleliği demekti." (Bebel, *Kadın ve Sosyalizm*, sf. 63,)

Yazarın "analığın yüceltilmesi"ne karşı tepkisine gelince: Nedret Sena, materyalist yaklaşımı bu noktada da unutmakta ve duygusal bir

yaklaşımına "anneliğe saygılığı", feodal-burjuva ideolojinin kadınları bir taraftan "aşağılık bir varlık" olarak görürken; diğer taraftan da "anneliği" baş tacı etme iki-yüzlü ahlakıyla eşitlemekte ve midesi bulanmaktadır. bu noktada unuttuğu şey, anaerkil toplumdaki anneliğe saygınlığının, iki-yüzlü burjuva-feodal "saygınlık" olmadığı, kadını baskı ve sömürü altında tutmanın bir aracı değil; tersine bizzat onun maddi yaşamının yeniden üretiminde üstlendiği role verilen değer olduğu gerçektir.

Mücadele edilmesi gereken şey, annelik veya kadının anne olarak da toplumsal bir görevi yerine getirmesinden dolayı hak ettiği saygınlığı görmesi değil; kadına bir taraftan hak ettiği toplumsal konumu vermeyi reddeden, onu yeniden üretimde yarattığı değerleri yok sayan, ve onu sadece ve sadece toplumsal hayattan uzak tutmaya çalışmak, ödüllendirilmeyen bir ev kölesi olarak tutmak için, anneliği yücelten feodal-burjuva ideolojidir.

Yazarın "sorulmamış" sorulara verdiği "yanıtlar" özetle bunlardır. Bunların ne ölçüde sorulmamış olduğunu ve verdiği yanıtlarında ne ölçüde Engels'in "sistematigine" dayandığı ortadadır.

Son olarak yazarın kadın sorununda bugünkü siyasi mücadele ve örgütlenme üzerine görüşlerine de değinmek istiyoruz. Nedret Sena, bu alanda da "sosyalist" feministlerle aynı sonuca varmaktadır:

"Eğer soruna, İ. Güler'in söylediği gibi, emekçi kadınların sorunu diye yaklaşacak olursak, bir kadın hareketinden bahsetmek olanaklı olmaz. O da zaten faaliyetten söz ediyor. Örgütlenme sorununa pek yaklaşmıyor. Eğer kadın olmaktan doğan özgül sorunlar etrafında faaliyetten söz edilmez ve emekçi kadınların sorunlarından söz edilmeye çalışılırsa, kadınları silahsızlandırma, eski konumu koruma çabaları sözkonusudur demektir. Emekçi kadın, sosyalistse, sosyalist örgütlenme içerisinde yerini alır. İşçiye, sendikada sorunlarını halletmeye çalışır. Çalışır ama hiçbir zaman da dayak sorununa karşı sendikasını harekete geçiremez. Üniversiteliyse şimdiye kadar olduğu gibi öğrenci derneklerine katılır. Ev kadınıysa mahalle derneğine gider. Ve tabi buralardaki "temel" sorunlardan kadınların özgül sorunlarına pek zaman kalmaz. Kadınlar kadın olmanın kendileri üzerine yüklediği fazladan baskıya karşı ayrıca

Örgütlenmek zorundadırlar. Ancak bu şekilde, bulundukları zayıf konumdan sıyrılacaklar, biraraya gelmenin verdiği güçle sorunlarını sağlıklı biçimde dile getireceklerdir. Evet bu anlamda erkeklerden bekleyecek hiçbir şey yoktur. Bunu kendileri gerçekleştirmelidirler. Sosyalizm mücadelesinin gereklerini kafaları bulandırması (gerekliliklerinin kafaları bulandırması-olacak/BN) için hiçbir neden yoktur. Böyle yapmış olmakla ne mücadele bölünmüş olur, ne de kadınlar sosyalist örgütlenmenin dışında kalırlar." (sf. 86-87)

Nedret Sena'ya göre, soruna emekçi kadınlar olarak yaklaşıldığında, bir kadın hareketinden bahsetmek olanaksız olur. İşte, bir çırpıda *sınıfsal bakış açısı* bir kenara atılıvermektedir. Peki nasıl yaklaşılacaktır? Nedret Sena'ya göre her halde bir bütün olarak kadınlar şeklinde. Nedret Sena, işçi ve emekçi kadınları etrafında toparlayacak bir komünist kadın hareketinin varolabileceğini düşünemiyor bile.

Emekçi kadınların, Komünist Partisi, sendikalar, öğrenci dernekleri, vs. gibi örgütler içerisinde kendi özgün sorunlarını dile getiremeyecekleri de ikinci bir iddia. Eğer Komünist Partisi, kadınların kendilerine özgün sorunlarını dile getirmelerini engelliyor; buna "zaman" bırakmıyorsa, o Komünist Partisi, nasıl bir komünist partisi-dir ve emekçi kadın kitlelerini nasıl kendisi etrafında birleştirecektir?

Eğer bir sendika, emekçi kadınların, örneğin *Eşit işe eşit ücret!* talepleri uğruna mücadele etmiyorsa, dayığa karşı tavır takınmıyorsa, o ne biçim bir *sendikadır?*

Eğer bir öğrenci derneği, kadın öğrencilerin sorunlarını, taleplerini gündemine almıyorsa, o ne biçim bir öğrenci derneğidir, vs. vs.

Böylesi örgütler bize gösterilebilir; bunları biz de görüyoruz. Ama varolan durumdan yola çıkılıp, "böyle olmuyor, kadınlar ayrı örgütlenmeli" sonucu çıkarılırsa, bu yanlış olur. Sorunun çözümü, *varolanı değiştirmek için mücadele, kadınların özel sorunlarını ve taleplerini dile getiren örgütler yaratmaktır.*

Ayrı kadın örgütlenmesi mücadeleyi bölmez iddiasına gelince: Bugün, somut olarak Türkiye şartlarında, örneğin işçi kadınlara, onların da en temel talepleri olan, grev hakkı ve sendikal örgütlenme üzerinde olan yasakların kaldırılması, vs. vb. uğruna mücadele için erkek işçilerle birleşmeleri çağrısı yapmayan, işçi ve emekçi kadınlara Komünist Partisi içerisinde örgütlenme çağrısı yapmayanlar; tersine "özgün sorunlarınız için ayrı örgütlenin" ama sosyalist perspektif kazanmaya çalışın, çağrısını yapanlar, objektif olarak sınıf mücadelesini bölücü, ona sekte vurucu konumdadırlar...

Mayıs 1990

V

KADIN SORUNUNDA YANLIŞ GÖRÜŞLERLE IDEOLOJİK MÜCADELE

1— MODERN REVİZYONİSTLER VE KADININ KURTULUŞU SORUNU:

Modern revizyonizmin kadının kurtuluşu sorununa yaklaşımı, bu Marksizm-Leninizm ve devrim düşmanı akımın genel çizgisinden ayrı ele alınamaz.

Modern revizyonizm, bilindiği gibi çizgi olarak olgunlaşmış ifadesini SBKP'nin XX. Parti Kongresine Kruşçev tarafından sunulan raporda; SBKP'nin XX. Parti Kongresi kararlarında vb. bulmuştur.

Yirminci Parti Kongresinde kesinlikle hakim kılınan, ve XX. Parti Kongresi ertesinde tüm dünya komünist hareketi içinde korkunç tahribatlara yolaçan çizginin en belirleyici özelliği kuşkusuz:

Devrim yerine; evrimciliğin ve reformizmin;

Şiddete dayalı devrim yolu yerine; "parlamentar" pasifist "barışçı yol"un;

Emperyalizme karşı, onu proleter dünya devrimi ile yoketme yerine; emperyalizmle uzlaşma, ona teslimiyetin;

Emperyalist ve gerici savaşlara karşı, devrimci savaş propagandası yerine; pasifist bir "anti-savaş" çizgisinin geçirilmiş olmasıdır.

Bu genel yaklaşıma bağlı olarak da kadının kurtuluşu sorunu, Marksizm-Leninizm adına artık gerçekte emperyalizmin ve her türlü gericiliğin proleter dünya devrimi ile yıkılmasının bir yan sorunu olmaktan çıkmış; varolan emperyalist barışı koruma, varolan sistem içinde barışçıl yollarla reformcuklar elde etme; barışçı evrimlerle dönüşüm sorunu haline getirilmiştir.

Sovyetler Birliği'nde ve onun çevresindeki revizyonizmin hakimiyetindeki ülkelerde kadının kurtuluşu yönünde atılmış olan bir dizi adım uygulamada geri alınmış; kadının doğrudan üretim içinden çekilerek, yeniden evin dört duvarı, burjuva ailesinin dar sınırları içinde hapsedilmesinin teorileri yaratılmaya başlanmış, ve bu yönde uygulamalara girilmiştir.

Yirminci Parti Kongresi raporunda aile içinde çocuk bakımı çok açık bir şekilde kadının işi olarak ortaya konmaktadır.

Kamuya açık lokanta ve yemekhanelerin geliştirilmesi, kadınların "çocukların yetiştirilmesi ile daha fazla ilgilenmesi" için ev işlerinden kurtulmanın bir aracı olarak propaganda edilmektedir.

Söylenen aynen şudur:

"Emekçilerin yaşam standardını iyileştirmede çok önemli birşey, kamuya açık lokanta ve yemekhanelerdir. Kamusal lokanta ve yemekhanelerin iyi bir şekilde işlemeyle milyonlarca kadın pekçok ev işinden kurtulup, yararlı toplumsal işlerle meşgul olmaları ve —bizim için özellikle önemli olan— çocukların yetişmesiyle daha fazla ilgilenmeleri için daha büyük olanaklar elde edeceklerdir. Bu nedenle kamusal lokanta ve yemekhane ağının hızla genişletilmesi gerekmektedir." (SBKP XX. Parti Kongresine Faaliyet Raporu)

Burada olgu tespiti olarak, Sovyetler Birliği'nde aile içinde hala kadının çocuk bakımından sorumlu olduğu vb. bir tespitin yapılmadığı; bunun kötü olduğu, bu durumun değiştirilmesi gerektiği biçiminde bir görev tespiti yapılmadığı bilince çıkartılmalıdır. Çok açık bir biçimde kadının aile içinde çocuk bakımından, ve evet diğer ev işlerinden sorumlu olduğu normal, sosyalizme uygun bir durum olarak propaganda edilmekte; diğer ev işlerinden, mesela yemek yapmaktan artırılabilecek zamanla, daha çok çocuk bakımına zaman ayrılması,

sosyalizmin gelişmesinin, ne sosyalizmi, hatta komünizmin (!) amacı, ideali olarak ortaya konmaktadır.

Bu tavır, gerek ev işinin, gerek çocuk bakımı-eğitiminin bütünüyle toplumsallaştırılmasını öngören sosyalizm, Marksizm-Leninizm ile kökten çelişen bir tavidir.

Henüz çocuk bakımının bütünüyle toplumsallaştırılamamış olduğu, ailenin çocuk bakımında hala önemli bir rol oynadığı bir toplumda ise, çocuk bakımını *kadının* işi olarak propaganda etmek, ona uygun tedbirler almak, kadın-erkek eşitsizliğini, ve kadının ezilmişliğini sürdürmenin teorisini ve pratiğini yapmaktır. Aile içinde gerek ev işinin, gerek çocuk bakımının kadının değil, *kadının ve erkeğin ortak işi* olduğu, burakalım gelişmiş sosyalist toplumu, bugün en ileri emperyalist ülkelerde bile gündeme getirilmiş bir demokratik taleptir. Bu talep 1918'de Sovyetler Birliği'nde atılmış ve hukuken gerçekleştirilmiş olan bir taleptir! SBKP XX. Parti Kongresinin revizyonist raporu, kadını aile kölesi, ev kölesi olarak tutmanın, bunu da sosyalizm olarak yutturmanın propagandasını yapan erkek egemen konumunu koruyan bir konumdadır.

"Aile" konusunda da modern revizyonistler kadının kurtuluşu sorununa ihanet içindedir. Modern revizyonistlerin övdüğü, yüceltiği, "sürekli kılmaya", güçlendirmeye çalıştığı, "sosyalist aile" dediği aile, "mutlak hak eşitliği... temelinde kurulduğu" söylenen ve her iki tarafın da "aileye karşı eşit sorumluluklar" taşıdığı ileri sürülen ailede de (Bkz. XXVII. Parti Kongresi Raporu Gorbaçov) gerçekte, ev işleri ve çocuk bakımı kadının üzerindedir. İşte "eşit sorumluluk"un gerçek görünüşü budur! Ve modern revizyonistler *bu* aileyi, kadının ev kölesi olma durumunun sürdüğü aileyi "güçlendirmeyi" önlerine "temel görevlerden" biri olarak koymuştur.

Gorbaçov XXVII. Parti Kongresine sunduğu raporda, gerçekleştirildiğini ileri sürdüğü "sosyalist aile"nin güçlendirilmesini, "toplumun dikkatini çeken temel sorunlardan biri" olarak adlandırmaktadır.

Gorbaçov her ne kadar "mutlak hak eşitliğinin hüküm sürdüğü sosyalist aile"nin varlığından söz ediyorsa da, bir paragraf sonra, "boşanmaların sayısının gene de yüksek" olduğundan yakınmaktadır.

Tabii herşey günlük-güneşlik ise, sözkonusu "aile"lerde boşanma sayısının neden yüksek olduğu da anlaşılmazdır. Gerçekte ise Gorbaçov'un ve revizyonistlerin "sosyalist toplumun temel direği" yaptıkları *aile*, birçok halde ekonomik zorluklar, zorunluluklar temelinde kurulmuş, erkeğin egemen olduğu, burjuva evlilik kurumu temelinde yürüten ailedir. Kadının böyle bir aile cenderesinden fırsatını bulduğunda kendini kurtarmaya çalışması hiç te şaşırtıcı değildir. Ve kötü değil, iyidir.

Yine aynı raporda, çocuk bakımının kadının işi olarak görüldüğü, "kadınların mesleki ve sosyal hayata etkin olarak katılımı ile *analığı* mutlu bir şekilde bütünleştirme" bağınında söylenenlerde açıktır. "Ücretli doğum izin süresi" 18 aya yalnızca *doğuran* için çıkarılmakta, bu da kadının kurtuluşu yönünde, sosyalizm yönünde atılmış adım olarak gösterilmektedir. Bu hakkın yalnızca kadına verilmesi; aslında kadını doğrudan üretimde devre dışına çıkarmanın, üretime katılma yerine ev içine kapamanın yolunu açmanın kibarcasıdır.

Eğer gerçekten aile içinde kadın ve erkek, aileye karşı eşit sorumluluklara sahip ise, o zaman neden çocuk bakımı için izin yalnızca kadınlara 18 ay tanınıyor? Erkek, çocuk bakmayacağından mı? Bugün ileri emperyalist ülkelerde bile, bu alandaki uygulama kadının güya kurtulmuş olduğu sosyal-emperyalist Sovyetler Birliği'ndeki uygulamadan ilerdedir. Örneğin; Batı Almanya'da çocuk bakımı için hem ana, hem babaya hak tanınmakta, bu hakkı ana veya baba kullanabilmektedir. Açıktır ki, ilkede çocuk bakımının toplumun değil, ana-babanın işi olarak görülmesinde bir fark yoktur. Ama uygulamada birinde yalnızca ana, diğerinde hem ana hem baba *teorik olarak* eşit hakka sahiptir.

Bugün Sovyetler Birliği'nde kadınların elinden hala alınamamış olan tüm haklar, kesinlikle Kruşçev, Gorbaçov vb. revizyonistlerin kazanımı değil, Lenin-Stalin önderliğindeki sosyalist Sovyetler Birliği'nde kazanılmış olan, ve revizyonistlere *rağmen* varolan haklardır. Ve bunlar gelişme adına gün geçtikçe kısıtlanmaktadır.

Sovyet Kadınları Komitesi ikinci Başkanı Valeriya Kalmik, kendisi ile yapılan bir röportajda; "Sovyet kadınının üç temel isteği" konusunda şunları söylüyor:

"Barış-Meslek-Çocuk. Bu üçü, sovyet kadının üç temel isteğidir. Bunlar Sovyet kadınının mutluluğun üç temel direği, sevinç ve güç aldıkları üç kaynaktır." (*Sosyalizmin Teori ve Pratigi*, 6/1987, s.13)

İşte Sovyet revizyonizminin hayalindeki "mutlu" sovyet kadını tipi budur. Bu kadın pasifist; kariyerist; ve evinin kölesi, çocuğunun bakıcısı olmalıdır!

Revizyonizmin hayalindeki "mutlu" kadının devrimle ilgisi yoktur. Siyaset ile ilgisi, Sovyetler Birliği'nin pasifist-revizyonist barış siyasetinin yanında olmakla sınırlıdır. Bu güya "kurtulmuş" kadının gerçekte hiç de kurtulmuş olmadığı açıktır.

Bizim Türkiyeli uşak revizyonistlerimizin propagandasını yaptıkları Sovyetler Birliği'nde kadının kurtuluşunun bugünkü durumu işte böyledir.

Onların kadının kurtuluşu için programlarının uygulanmış biçimi, revizyonist ülkelerde yaşanmaktadır.

Onların kadınların kurtuluşu konusundaki programları, gerçekte kadının kurtulmamasının programıdır.

*

Şimdi TB"K"P'leşmiş T"K"P; İşçinin Sesi; ve T"K"P/B'nin program ve propagandalarında kadın sorununa nasıl yaklaşıklarına biraz yakından bakalım:

Uşak T"K"P'nin her iki kanadının da kabul ettiği bundan önceki —1974— programında, T"K"P sosyalizm öncesinde bir "ileri demokrasi"nin kurulmasını öngörmekteydi. Bu "ileri demokrasi" denen şey, aslında burjuva demokrasisidir; ve bu "ileri demokrasi" "köklü sosyal, ekonomik, politik dönüşümlerin gerçekleşmesi" yolu ile gerçekleşecekti. (Program, s. 37) "İleri demokrasi" denen düzende "kadın hakları" konusunda söylenenler şunlardı:

"Kadın Hakları"

1- Kadın ve erkek, ekonomik, politik ve sosyal alanlarda eşit hakka sahiptirler. TKP, kadınla erkek arasındaki hak eşitsizliklerinin kaldırılmasını, emekçi kadınlara eşit işe eşit ücret ilkesini savunur.

2- Kadın işçiler ağır, sağlığa zararlı ve gece işlerinde çalıştırılmaz.

3- Devlet, analığı ve çocukları korur. Devlet ve patronlar, çocuk yuvaları, çocuk bahçeleri ve sağlık istasyonları açarlar.

4- Gebelik, doğum ve lohusalık süresi için üç ay ücretli izin verilir.

5- İlkokul çağındaki çocukların çalıştırılması yasak edilmelidir.

6- Türkiye Komünist Partisi, aile yuvasını bugünkü düzenin dayattığı yıkıma karşı savunur.

Barış, demokrasi, sosyal ilerleme uğrunda ve emperyalizme karşı mücadelede, kadınlar arasında özel örgütler kurulur. TKP, kadınların toplum hayatında aşağılanması ve ezilmesine karşı savaşıır." (*Program*, s. 56-57)

İşte kadının kurtuluşu konusunda T"K"P'nin bundan önceki 1974 programında öngördüğü bunlardı.

Bu programda, kadının gerçek kurtuluşunun devrimle olacağı yoktu. Çünkü programın kendisi devrimi öngörmüyordu.

Kadının gerçek kurtuluşunun şartlarının üretim araçları üzerindeki özel mülkiyetin ortadan kaldırılması ile yaratılacağı yoktu, çünkü "ileri demokrasi" bunu zaten öngörmüyordu!

Bu program, "aile yuvası" denen burjuva ailesinin korunmasını temel maddelerden biri olarak savunmakta; onu KORUNMASI GEREKEN İDEAL OLARAK GÖRMEKTEYDİ.

Bu program kadınları devrim için değil "barış (bundan anladıkları emperyalist barıştır), demokrasi (bundan anladıkları en iyi halde burjuva demokrasisi, gerçekte Rusya'dakine benzer sosyal-faşist bir diktatörlüktür), sosyal ilerleme (bundan anladıkları Rus sosyal-emperyalizminin çıkarları doğrultusunda gelişmedir), emperyalizme karşı mücadele (bundan anladıkları Amerikan emperyalizmine karşı mücadeledir)" için mücadeleyi öngörmektedir.

Özel olarak feodal baskılara karşı mücadele görevi, erkek şovenizmine karşı mücadele görevi bu programda yoktur.

Yani T"K"P'nin bundan önceki geçerli programı, kadınlara

kurtuluşu vaadetmekte, ama köleliğin başka biçimde sürmesini öngörmektedir.

Şimdi resmen gidip hakim sınıflara teslim olma şerefsizliğini "savaşım" olarak tanıtmaya alçaklığına kadar varmış olan TB"K"P'denen karşı-devrimci modern-revizyonist partinin program taslağında, geçmişteki "ileri demokrasi"nin yerini "barış ve demokratik yenilenme" almıştır.

TB"K"P program taslağında 16 sayfa (34-50 arası), "barış ve demokratik yenilenme"den ne anladığını açıklamakta; ve bütün bu açıklamalar içinde "barış ve demokratik yenilenme"de kadının durumunda özel herhangi bir değişikliği öngörmemektedir.

İşte "kadının kurtuluşu" açısından TB"K"P'nin "demokrasi"sinde kadına öngörülen budur: Unutulmak! Öyle ya, kadının durumunda değişecek bir şey yoktur demokratikleşme için! Onların "demokratikleşme" programı yakından incelendiğinde, bunun hakim sınıflar içinde, cunta karşısında olan kesimin partilerinin hükümet olması anlamına geldiği görülmektedir. TB"K"P'nin "demokratik" Türkiye'sinde kadına öngörülen, köleliğin sürmesidir.

Ama TB"K"P' kadınlar için kurtuluş da vaad ediyor. "Temel Amaç" sosyalizmde, TB"K"P kadınların hak eşitliğinin fiilen gerçekleştirileceğini ilan ediyor.

Program taslağında bu konuda aynen şunlar söyleniyor:

"Sosyalizmde kadınların hak eşitliği fiilen gerçekleştirilecektir. Kadınlara eşit çalışma, eğitim, toplumda rollerini artırma ve yükselme olanakları açılacaktır. Kadınların işyeri ve ailede omuzlamak zorunda kaldıkları çifte yükün altında ezilmelerini önleyecek, analığı çalışmayla ve toplum yaşamına etkin katılımı birleştirme olanağı sağlayacak sosyal ve kültürel koşullar yaratılacaktır.

Böylece kadınların özgürleşmesinin yolu açılacaktır.

Sosyalizmde ailenin korunması ve kapsamlı önlemlerle desteklenmesi gerçekleştirilecektir. Kişi karakterinin büyük ölçüde belirlendiği aile yapısının sağlamlaştırılması, genç

kuşakların her bakımdan sağlıklı yetiştirilmesinin, sosyalist toplumda huzur ve istikrarın korunmasının bir güvencesi olacaktır." (TB"K"P Program Taslağı, s. 58)

Önce, TB"K"P'nin "temel amaç" ilan ettiği sosyalizmin, burjuvazi üzerinde topyekûn diktatörlük olan *proletarya diktatörlüğü* ile ~~uzak~~ yakından bir ilgisinin bulunmadığı; ve bu sosyalizme barışçı, parlamenter yolla ulaşılacağına resmen ilan edilmiş olduğu bilinmelidir.

Yani TB"K"P'nin öngördüğü sosyalizm, gerçekte, TB"K"P'nin parlamenter seçimlerle çoğunluğu ele geçirip kuracağı (tabii bu arada Sovyetler Birliği "proleter enternasyonalizm" gereği TB"K"P'ye yardım edebilir!); burjuva partileri ile barış içinde yarış ile gerçekleştirilecek bir "sosyalizm"dir. Bu sosyalizmin ancak emperyalizmin izin verdiği uysal bir sosyalizm, şimdiki sosyal-demokrat partilerin önderliğinde uygulanan sosyalizm karikatürü olduğu açıktır.

Tek farkla ki, bu "sosyalizm" aynı zamanda Rus sosyal-emperyalizminin kardeşçe desteğine (!) dayanan, dıştan güdümlü bir "sosyalizm" (siz sosyal-faşist bir partinin hükümette olduğu burjuva diktatörlüğü anlayın) olacaktır.

Bu tip bir "sosyalizm'de "kadınların hak eşitliğinin *fülen* gerçekleştirileceği" hoş, ama boş bir vaaddir.

Böyle bir "sosyalizm" en iyi halde kağıt üzerinde kadın ile erkeği eşit kılabilir. O bile erkek egemenliğinin mücadelesiz gitmeyeceği bilindiğinde, ancak teorik küçük bir ihtimal olarak görülmelidir.

Daha sonra söylenenlerle içiçe alındığında, zaten özlenen ve istenenin şimdiki Sovyetler Birliği'ndeki gibi kağıt üzerinde bir hak eşitliği, ve fakat kadının ana rolünü öne çıkartan bir kadın anlayışı olduğu görülmektedir.

Yani TB"K"P' karşı-devrimci revizyonistlerinin "sosyalizm"lerinde de kadının gerçek kurtuluşu değil, köleliğinin sürmesi sözkonusudur.

"İŞÇİNİN SESİ" BUKALEMUNLARI

Eski T"K"P ile giriştiği Rus sosyal-emperyalizmine has uşaklık yarışını kaybeden, ve bunu gördüğü anda SBKP'nin yanlışlıklarını keşfederek kılık değiştirmeye başlayan, ve eski T"K"P'nin TB"K"P'leşmesi ile "TKP" ismine sahip çıkan "İşçinin Sesi", şimdilerde Sovyetler Birliği'nde revizyonizmin hakim olduğunu, hem de uzun süredir hakim olduğunu; TB"K"P'nin programının sosyal-emperyalizmin programı olduğunu vb. savunarak, işçi kuyrukçuluğu konusunda en yüksek perdeden atarak, durumu konusunda koca balonlar uçararak; çok "sol" görünüşlü laflar ederek parsa toplamaya çalışıyor.

Sosyal-emperyalizminin uşağı sosyal-faşist TB"K"P'nin okulunda yetişmiş, her türlü burjuva üçkağıdının profesörü olmuş bu bukalemun siyaset cambazlarının "sol", çok "devrimci" görünüşlü lafları, yalnızca modern revizyonist özü gizleyen bir ciladır. Bunlar geçmişte kendilerinin "ardıcıl savaşımını" verdikleri çizgiye bugün bir sürü küfür ederken, kendilerinin o çizgide hiç payı yokmuş gibi davranan siyasi sahtekarlardır. Her gün bir kılığa giren bu bukalemunların gerçek yüzü iyi tanınmalıdır.

Kadının kurtuluşu konusunda bu bukalemunları, geçmişte 1974 Programından en az TB"K"P kadar sorumludurlar. O yüzden o program hakkında söylediklerimiz aynen bunlar için de geçerlidir.

O program temelinde oluşturulan revizyonist "İlerici Kadınlar Derneği'nin pasifist, reformist, gerçekte kadının kurtuluşu davasına ihanetçi politikasından bunlar da en az diğer takım kadar sorumludur.

"TKP" ismini aldıktan sonra çıkardıkları yeni "Program"larına gelince:

Bu programda 4. maddenin 3. şıkında "Kadın" başlığı altında önce şöyle çok "sol" görünüşlü bir giriş yapılmaktadır:

"Kadınların ezilmeleri, insanın insan tarafından sömürülmesiyle bağlı olduğundan, sömürünün ortadan kaldırılması, kadınların kurtuluşunun *başlangıcı* olacaktır."

Bu çok "sol" görünüşlü laflar, gerçekte kadının kurtuluşunun *başlangıcını* sömürünün ortadan kaldırılmasına erteleyerek, ondan önceki durumda kadınların kurtuluşu yönünde adım atılmamasını hoş

gören, gösteren gerici bir siyasetin ifadesidir. Hayır! Sömürü ortadan kaldırılmadan da, diyelim ki bir işçi-köylü diktatörlüğünde de, kadınların kadın oldukları için yapılan baskılardan kurtulması yönünde adımlar atılacak, tedbirler alınacaktır, alınmak zorundadır. Bunu yapmayanın, bırakalım sosyalizmle, demokrasiyle bile ilgisi yoktur.

Ama "İşçinin Sesi" bukailemunlarının dükkanında yalnızca bu tespit yoktur. Bu tespit yapıldığı sütunun hemen yanındaki sütunda bu kez de şu tespit yeralıyor:

"İleri demokratik halk devrimi kadın sorununun çözümünde önemli bir adım olacaktır."

Bir yandan, "sömürünün ortadan kaldırılması... başlangıç" olacak; ama diğler yandan sömürüyü ortadan kaldırmayacak olan "ileri demokratik devrim" önemli bir adım olacak! Yani "önemli adım" "başlangıç" bile sayılmayan bir "önemli" adım olacak!!! Hangisi diye sormayın. "İşçinin Sesi"nin dükkanında her mal vardır. Oportünizm her formülün altına imzayı atar.

Yine bu "Komünist Partisi"nin programında şu çok "bilimsel(!)" tespit yapılıyor:

"Kadınların işçi-emekçi olmaktan kaynaklanan sınıflı toplumlara özgü sorunları, istemleri vardır. Bu özgül istemler işçi sınıfının istemleri ile çelişmeyen, boyut kazandıran istemlerdir."

Buyrun! Bunlar Komünizm adına savunuluyor. Kadınların "işçi-emekçi olmaktan kaynaklanan sorunları ve istemleri" varmış! Eğer işçi-emekçi olmaktan kaynaklanan sorun ve istemlerse söz konusu sorun ve istemler, onların "kadın sonunu" ile ilgisi nedir? İşçi-emekçi olmaktan kaynaklanan sorun ve istemler, tüm işçi ve emekçiler için varolan sorun ve istemlerdir. Kadın açısından değişik olan, ve "kadın sorunu" denen sorunun esasını oluşturan şey, onun "kadın" olmasından kaynaklanan özel sorunlardır. Kadın sorununu "işçi ve emekçi olmaktan kaynaklanan" sorunlar, istemler olarak görüp göstermek Marksizm-Leninizm değil, olsa olsa aptallıktır.

"İşçi-emekçi olmaktan kaynaklanan sorunlar ve istemler", işçi sınıfının istemleri ile "çelişmez"miş. Bu çok kocaman laflar, bilimsel görünüşlü ama içi boş, aptallığa tüy diken —işçi sınıfının istemleri,

işçi sınıfının istemleri ile çelişmez— totolojileri, kendine "Komünist Partisi" diyen bu bukalemunların *programında* yer alıyor. Ve kadınların kurtuluşunun yolu (!) işte böyle gösteriliyor.

Bu bukalemunların kadınlara "ileri demokratik devrim" ile vaadettiği, —Sezar'ın hakkı Sezar'a— diğer revizyonistlerin vaadettiğinden fazladır. Onlar 11 maddelik bir katalogla bu vaadlerini sıralıyor. Biz birçoğu doğru olan bu taleplerin üzerinde tek tek durmayı gereksiz buluyoruz. Sorun birçoğu doğru birtakım talepleri altalta dizmekle olmuyor.

Kadının gerçek kurtuluşunun savunulması, herşeyden önce bu alanda Marksist-Leninist görüşlerin savunulması ile olur. "İşçinin Sesi" denilen T"K"P kökenli bukalemunlar partisi ise Marksizm-Leninizmi değil; şimdi "sol", "devrimci" maske ile modern-revizyonist görüşleri savunmaktadır. Kendini "resmi sosyalizm"den ayırmak için ürettiği yeni siyasetlerin temeli çürüktür. Modern-revizyonizmden kopma söz konusu değildir.

VE TKP/B REVİZYONİSTLERİ:

Rus sosyal-emperyalizminin savunuculuğu, uşaklığı konusunda T"K"P' ile girilen yarış kaybeden, ama yine de "İşçinin Sesi" kadar SBKP'ye saldırıyı içine sığdıramayan; Sovyetler Birliği'ne ufak-tefek ve "ağırbaşlı" eleştirilerle yetinen; 12 Eylül sonrasında yurtdışında devrimci saflarda bulunan oportünistlerin marifeti ile kendini devrimci kitle içinde devrimci olarak tanıtma fırsatı bulan ve belli bir güç kazanan; palavracılıkta üzerine az bulunur bir revizyonist örgüt olan T"K"P/B de, kadınlara —diğerleri gibi— kurtuluş vaadediyor.

Onların kadın sorunlarına bakışı, bütün diğer sorunlara bakışı gibi, 12 Eylül ile başlattıkları "faşizme karşı mücadele" açısındadır. Bunların "faşizme karşı mücadelesi", aynı kökenli diğer modern-revizyonist partiler gibi, bugün cunta ve Özal hükümetine karşı mücadele ile sınırlı; alternatif bir burjuva diktatörlüğü olan bir mücadeledir. Kendi rollerini en iyi halde destekçilik olarak görmektedirler.

II. Kongre belgelerinde "Faşizm ve kadınlar" (s. 83) ve "Kadın hareketi" başlıkları altında iki yerde kadın sorununa tavr

calanmakadrlar.

"Faşizm ve kadınlar" bölümünde hedef, kadınların kurtuluşu bağuntısında, "faşist generaller iktidan" olarak adlandırılan "faşizm"dir.

Bu revizyonist yaklaşımla kadınlara gösterilen hedef, gerçekte köleliklerinin devamı için mücadelelerdir. Çünkü "faşist generaller iktidan"ile faşizmi eşitlemek bütünüyle sakattır. Hakim sınıflar "faşist generaller iktidan" yerine, bir "sivilleşmiş hükümeti" tercih edebilirler. Ama iktidarın sınıf niteliği değişmez. Kadınların durumunda da köklü bir değişiklik söz konusu olmaz. Kadınların durumunda köklü bir değişiklik için tek yol demokratik halk devrimi ile, hakim sınıfların biçimi ne olursa olsun faşist diktatörlüğünü devirmek, İşçilerin-Köylülerin Devrimci-Demokratik Diktatörlüğünü kurmaktır.

"Kadın Hareketi" başlıklı bölümde de aynı görüşler yineleniyor. Yalnızca somut olarak kadın hareketinin yeniden örgütlenmesi için "eşit işe eşit ücret" şiarı ekleniyor.

Bütün bu revizyonistlerin tümü için ortak olan şey, kadın sorununa devrimci ve sınıf bakışı ile yaklaşmamalıdır.

Son ikisi devrim lafı etse de, bunların devrimden anladığı, kesinlikle devlet iktidarının parçalanması değil, hükümet değişikliğidir.

Bu modern-revizyonistlerin her üçü de, gerçekte kadının kölelik durumunun sürmesini savundukları, bu anlamda erkek egemenliğinin sürmesini savundukları halde, diğer yanı ile de, kadın sorununun *esasta* emekçiler açısından ele alınması gerektiği Marksist-Leninist bakış açısını da savunmamakta; erkek şovenizmi elini, *bütün kadınların ortak çıkarlarını* savunma adına ortaya çıkan, kadınlar arasındaki sınıf farklılıklarını ve çelişmelerini yok sayan feminizme *uzatmaktadır*.

İşte modern revizyonistlerin kadının kurtuluşu konusundaki siyasetleri budur.

Devrime karşı, gerçekte erkek egemenliğini korumaya yönelik; ama elini sahtekarca feminizme *uzatan* reformist bir siyaset.

Marksizm adına, Komünizm adına savunulan bu siyasetin Marksizm-Leninizm, Komünizm ile hiçbir ilgisi olmadığını göstermek, kadınların kurtuluşu davasında, bu akımın etkisindeki insanları bunların karşı-devrimci yüzleri konusunda uyarmak Marksist-Leninistlerin görevidir.

Mart 1988

2- PARTİYA KARKEREN KÜRDİSTAN (PKK)'NİN KADININ KURTULUŞU SORUNUNDAKİ TAVRI ÜZERİNE

PKK'nın, kadının kurtuluşu sorununda en kapsamlı tavrı, Serxwebûn'un 63-64-65. sayılarında "Kölelik dünyasından özgürlük, eşitlik ve barış dünyasına ulaşma kavgasında GÜÇLÜ BİR KAZANIM" olarak tanıtılarak basılan, Öcalan'ın 8 Mart 1987'de yaptığı "Kadın hakları sorunu, mevcut klasik yaklaşımların çözümsüzlüğü ve sorunun çözümüne devrimci yaklaşım" başlıklı konuşmasıdır.

Bu konuşma, adından anlaşılacağı üzere, "mevcut klasik yaklaşımlar"ın tümünün —bu arada tabii Marksist-Leninist yaklaşımın da "çözümsüz" olduğu büyük iddiası üzerine kurulu; Marksizm-Leninizm adına konuşan milliyetçi Öcalan'ın bu noktada teroriyi ilerleten birisi olduğu büyük iddiası üzerine kurulu bir konuşmadır. Ve bugün PKK'nın tavrını belirlemektedir.

Öcalan yazısında daha girişte:

"Partimizin soruna yaklaşımı alışlagelmiş biçimlere kesinlikle itibar etmeyen, sorunun çözümü için bunların aşılmasını esas alan bir yaklaşımdır" ("*Serxwebûn*" 63, s.18)

diyerek soruna burjuva yaklaşımların yanında; Marksist-Leninist yaklaşımı da —hem de Marksizm-Leninizm adına utanmazca burjuva yaklaşımlarla aynı düzeyde ele alarak— aşma iddiası ile ortaya çıkmaktadır.

Bu iddianın bu şekli ile savunulması bile, bu iddiayı ileri sürenlerin Marksizm-Leninizmden hiçbir şey anlamadıklarını, onların Marksist-Leninist olma iddialarının boş olduğunu, onların Marksizm-Leninizm düşmanı olduğunu göstermeye yeter. Biraz aşağıda Abdullah Öcalan'ın bu "aşma" işini somut olarak nasıl yaptığına geleceğiz. Ona geçmeden önce, koca bir tutarsızlık üzerinde duralım:

Öcalan konuşmasında bir yandan:

"Şunu hemen söyleyebiliriz ki, Partimiz ulusumuzun kurtuluş ve özgürlük mücadelesinde taşıdığı önemden ötürü soruna daha ilk günden en büyük önemi vererek yaklaşmış, toplumun devrimci çözümlenmesinde bu alanda da şiddetli mücadele içinde olmuştur" demektedir.

PKK'nın kuruluş belgelerinde, Kürdistan Devriminin Yolu/ Manifesto'da kadının kurtuluşu sorunu unutulmuştur. Yani PKK'nın ilk günden soruna "büyük önem vererek yaklaştığı" kötü bir yalandır. Soruna ilk günden büyük önem vererek yaklaşılmadığı, PKK'nın pratiğinden bellidir. PKK'nın kuruluş tarihi ile onun önderliğindeki "Kadınlar Birliği'nin kuruluşu arasında 10 yıl vardır!

Ama ilginç olan odur ki, bu yalan bizzat konuşma içinde tekzip edilmektedir. Üzerine "ilk günden büyük önem verilerek" gidildiği iddia edilen bu sorun bağlantısında 8 Mart 1987'de — İlk gün kuruluş olarak ele alınırsa— kuruluştan 10 yıl sonra Abdullah Öcalan, "bu gün vesilesiyle soruna deneme-tasarı düzeyinde bile olsa bir yaklaşımda bulunmayı yararlı görmekteyiz" diyor.

Hangisi doğru? Bu sorun 1987'de "deneme-tasarı düzeyinde yaklaşım" aranan bir sorun mu; yani önemi ancak yeni kavranan, çözüm aranmasına deneme düzeyinde yeni başlanan bir sorun mu? Yoksa "ilk günden en büyük önemi vererek yaklaşılmış" olan bir sorun mu?

Öcalan'ın/onun görüşlerini "güçlü bir kazanım" olarak değerlendiren PKK'nın "çözümsüzlüğü aşma" iddiası ile ileri sürdüğü "çözümler" Öcalan, yukarıda ifade ettiğimiz gibi, konuşmasını "geleneksel yaklaşımların çözümsüzlüğü" tezi üzerinde inşa etmektedir. Bu bağında Abdullah Öcalan şunları söylüyor:

"Bu sorun, hemen tüm tarihsel dönüm noktalarında —toplumun dönüşüm süreçlerinde— kendisini şu veya bu biçimde duyurmuş, insan toplumunun gelişiminde açık veya kapalı, gerici veya ilerletici birçok yönden etkisini göstermiştir. Ve halen de insanlığın içinde bulunduğu her türlü eşitlik mücadelesinde en önemli yerlerden birisini işgal ederek varlığını sürdürmektedir. Sınıflar, uluslar, eski ve yeni toplum mücadelesi, orduların savaşımları, siyasal-diplomatik savaşımlar biçiminde genel olarak mücadeleler tarihi bir anlatım bulmuş, resmi ve gayri-resmi tarih anlatımına geçmiş, aynı biçimde kültürde de yansımasını bulmuş, ama özgün bir olay olarak bu sorun, özellikle günümüzde daha sık ele alınmasına rağmen köklü bir çözüme kavuşturulamamıştır. Veya bu alanda köklü

bir devrimin gerçekleştiğini savunmak zordur." ("Serxwebûn" 63, s.18)

Devamen, kendilerinin varolan yaklaşımları aşma iddiasından sonra şu tespitler geliyor.

"Bugûn ister kapitalist ister sosyalist isterse geri bıraktırılmış ûlkeler (Abdullah Ôcalan'ın burjuva terminolojisinde, kapitalist lafı emyeryalist; sosyalist lafı sosyal-emperyalist/sosyal-faşist; geri bıraktırılmış lafı ise emperyalizme bağımlı ûlkeler için kullanılan kavramlar. Dûnyanın bu şekilde kategorilere ayrılarak ele alınması, modern revizyonizmin, ve burjuvazinin bir kesiminin yaklaşımı ile aynıdır. Bilindiği gibi PKK Sovyetler Birliği'ni, programatik olarak devrimin merkezi, sosyalist bir ûlke olarak değerlendirmekte, onun etrafındaki uydu devletlere de "sosyalist kamp" demektedir. Bûttûn bunlar, PKK'nın kadınların kurtuluşu sorununa yaklaşımı da ele alınırken bilinmek, bilinçte tutulmak zorundadır) denilen alanlar olsun, tûmûnde bu sorun birçok yûntûyle kendini duyurmaktadır. Mevcut devrimler sorunun ûzerini kısmen açmıştır, ama ôzûne tam inmiş olmaktan uzaktadırlar.

Gelişmiş kaptalist-emperyalist toplumlarda aile denilen kurum çok bûyûk bir ôzûmsûzlûk içindedir. Kapitalist toplumun en çok geliştiği kurum olan çekirdek ailenin bile (ekirdek ailenin kapitalizmin en çok geliştiği kurum olduğu iddiası, Abdullah Ôcalan'ın ispatı kendinden menkul katkılarından, ispatsız olgu iddialarından biridir. Ama bûyle kendinden menkul ônderlerin kendinden menkul katkılar bizi şaşırtmamalıdır) bile dağılma ve anlamsızlaşma tehlikesi ile karşı karşıya olduğu açıkça gôrûlmektedir. Aynı sorun sosyalist ûlkelerde de vardır. Ôrneđin yapılan evliliklerde başansızlık oranı yûzde ellilerin ûzerine bile çıkabilmektedir. YANİ SAğLIKLI İLİşKİLERİN SOSYALİST ûLKELERDE BİLE (Siz modern revizyonistlerin hakim olduğu tekelci-bûrokrat kapitalist ûlkelerde anlayın!) tam olarak kurulduğunu sôylemek olası değildir. Tabii ki geri bıraktırılmış ûlkelerde sorun çok daha da içinden çıkılmaz haldedir." (a.y.)

Burada Ôcalan, ônce burjuva çekirdek ailesini idealize eden, ve

onun "tehlike" içinde olmasından rahatsızlık duyan bir konum içindedir. O "evliliklerin" ömür boyu sürmesini "sağlıklı ilişki", "başarılı evlilik" vb. olarak görmektedir. O bu noktada gerçekte bir yandan 27. Parti Kongresinde boşanmaların yüksekliğinden yakınan Gorbaçov revizyonisti ile, diğer yandan aynı konuda yakınan katolik papazlar ile; ve de tabii en önemlisi, burjuva ailesinin ah o eski sadakati yıkıp attığını yakınlarak anlatan feodalizmin düşüncesi ile aynı saftadır. Gerçekte evliliklerin bozulmasının yüksek oranda olması, bir yanı ile kadının ekonomik bağımsızlığını kazanma yolunda ilerlediğinin; ve boşanma hakkını kullanmada daha rahat hareket ettiğinin de bir işaretidir. Ve bu yanı ile yakınılacak hiçbir şey yoktur. Burada dile gelen düşünce, feodalizmin kadınlar için öngördüğü, "ömür boyu sadakat" düşüncesidir. Kadını kendine ait meta görme düşüncesinin devamıdır. Sağlıklı bir ilişkiyi ömür boyu süren ilişki olarak görüp göstermek Marksist-Leninistlerin değil, ama feodallerin, ve küçük-burjuvazinin geçmişi özleyen kesimlerinin, bu arada dinin düşüncesidir. Ömür boyu sadakat —ama pratikte yalnızca kadın iç geçerli olan sadakat—, kadına yüzyıllarca evlilik ideali olarak yutturulan ve burjuvazi tarafından da devralınan idealdir. Marksist-Leninistler için ideal, "bireysel cinsel sevgiye dayanan, özgür insanların birlikteliği"dir. Bu birlikteliğin sınırını çizen, karşılıklı sevgidir. Bu birliktelik için, burjuvazinin evlilik kurumuna gereksinim yoktur. Böyle bir birliktelik, burjuvazinin tüm diğer kurumları gibi, evlilik kurumunun da yıkılması temelinde gerçekleşecektir.

Evlilik kurumuna ihtiyaç olduğu sürece, boşanma hakkının kullanılmasının mümkün olduğunca basitleştirilmesi, gerçekte temeli bozulan evliliklerin zorunluluklar sonucu sürdürülmesinin önündeki engellerin mümkün olduğunca azaltılması; özellikle kadınlar açısından evliliği bozma hakkının kolaylaştırılması; kuşkusuz kadınların özgürleşmesi açısından ileri bir adımdır. Bu bağlamda soruna yaklaşıldığında, boşanma oranlarının yüksekliği üzerine takılınılmamalıdır. Ve bu kadının kurtuluşu bağintusunda olumsuz birşeymiş gibi gösterilmemelidir.

Öcalan devam ediyor:

"Özgürlükler çağı denilen çağımızda [bu da yine Abdullah

Öcalan'ın katkısıdır... Çağımız "emperyalizm ve proleter devrimleri çağıdır" net tanımı, herhalde "çözümleyici" olmadığı için olacak, Abdullah efendi "özgürlükler çağı" terimini devreye sokuyor] bile görülmektedir ki, sorunun ancak öntü açılarak tartışılmaya başlanılmış, buna cesaret edilmiş, ama bu alanda tam anlamıyla bir devrim (dönüşüm) gerçekleşmemiştir. Çözüm için getirilen çareler, araçlar, denemeler ve mücadeleler *reformist* niteliğini aşmış değildir." (a.y.)

Bu, Sovyetler Birliği'nde, Çin'de, Arnavutluk Sosyalist Halk Cumhuriyeti'nde kadınların kurtuluşu bağınıtısında devrim ile, devrim içinde elde edilen kazanımların terbiyesizce bir küçümsenmesi; Abdullah Öcalan gibilerinin hayaline bile sığmayacak genişlik ve derinlikteki bir dizi devrimci kazanımın utanmazca "reformist" diye nitelenmesidir. Dünyada herşeyin kendisiyle başladığını sanan kendini beğenmiş, cahilliğin cesaretine kapılmış tipik bir küçük-burjuva tavrıdır bu tavrı.

Ama Öcalan'ın konuştuğu konuda gerçekte hemen hiçbir şey bilmediğini gösterir tavrı şu sözlerde de sürmektedir.

"Kısaca sosyalist ülkelerde sanıyoruz ki sorun bizzat bir mücadele esprisi içinde ele alınıp neyin hedeflenmesi, bu konuda özgül örgütlenme ve mücadelelerinin ne olması gerektiğine cevap bulmak yerine, devrimin genel gelişimi içinde kalmış ve elde edilen haklar, kendi özgüllüğü içindeki bir mücadele sürecinde kazanılan haklar değil, genelde devrimin bahşettiği haklar olmuştur." (a.y.)

"Devrimin bahşettiği haklar" demek ki devrim kadınların bu mücadeleye katılmadığı şartlarda, ve evet kendi haklarını kazanmak için mücadele etmedikleri şartlarda olmuş, ama kadınlara da hak bahşetmiş! Sovyetler Birliği'nde, Çin'de milyonlarca kadın, kadının özgürleşmesi özgül sorununda mücadele etmemişler! Onlara haklar bahşedilmiş(!). Lenin-Stalin önderliğindeki SBKP/B, Mao önderliğindeki ÇKP vb. sorunu mücadele esprisi içinde ele almamış!

Gerçeklerin, Öcalan'ın göstermeye çalıştığı ile uzaktan yakından bir ilişkisi yoktur. Ama Lenin-Stalin önderliğindeki Sovyetler Birliği ile, Kruşçev-Brejnev-Gorbaçov önderliğindeki Sovyetler Birliği

arasındaki nitel farkı bile görmeyen körlerden başka ne beklenir?

Abdullah Öcalan'ın "teori" üretimi devam ediyor:

"Kadın cinsi üzerindeki baskı ve sömürü olayını dünyamızın diğer gelişmelerinden ayrı düşünemeyiz. Kapitalist-emperyalist sistem içinde kadının durumu ve hakim yaklaşım, acaba birçok savaşın kaynağı olabilir mi, veya en azından baskı ve sömürünün dizginsiz gelişimine bir sebep değil midir? Bilinir ki, baskı ve sömürü savaşları tahrik eder. Dolayısıyla, bu durum savaşların gelişiminde çok belirleyici bir rol oynayabilir. O halde burada toplumu tehdit eden bir kaynağı bu olabilir. Yani, yüzyıllardan beri alışılan geleneklere dokunulmaz gibi gelen bu statü, bugün toplumun her bakımdan esenliğe kavuşturulmasında ciddi bir engel olabilir. Eskiden feodal kalıntıların, her türlü gericiliğin, baskı ve sömürünün, dolayısıyla savaşların kaynağı olduğu söylenirdi; şimdi ne malumdur ki kadınların bugünkü statüsü temel bunalımların, ahlaki, siyasi, kültürel alanlardaki baştan çıkmışlığın bir kaynağı olmasın. Biraz daha ileri gidilmek istenirse, bizce kadınların içinde bulunduğu durum, birçok olumsuzluğun temel kaynaklarından birisidir. Elbette ki, bir yanı alabildiğine zayıf olarak kurulan bir uygarlık sakat olacaktır. Böyle bir uygarlığın savunulması mümkün değildir." (*Serxwebûn* 63, s. 22)

"Oysa ki diğer tarafta son derece önemli bir olay var. Sömürgeci-emperyalist yağma birinci ve ikinci dünya savaşlarına yolaçmıştı. Şimdi de ortada bir "kadın yağmalanması" var. Belki bu yeni bir dünya savaşına yolaçmayabilir, ama günümüzde birçok cephede yürütülen savaşların kaynağı olduğu rahatlıkla söylenebilir. Bu, ailedeki buhranlardır, sokaktaki rezalettir, ahlaksızlığın derinleşmesidir, sömürünün katmerleşmesidir, her türlü günlük kişisel kavgalardır." (a.y.)

Bütün bunlar Marksizm-Leninizm adına, ona "katkı" adına söyleniyor. Kadın cinsinin ezilmişliği emperyalizmin/kapitalizmin sonucu-ürünü vb. değil, onun nedeni imiş! Ya da kadının durumu birçok savaşların kaynağı "olabilir miymiş?" Bu acabaların ardında, sonuçta her kötülüğün başı kadın mı acaba?.. sorularına da varılmamasının, ve

kadının kurtuluşunda "alışılmış siyasetleri aşma" adına ortaçağın cadı kazanı kaynatma siyasetlerine yolaçacak çok "bilimsel" (!) teoriler üretmenin de yolları açılır.

Öcalan, neden erkeklerin de "kadın sorununu" kendi sorunları olarak görmeleri gerektiğini gerekçelendirmek için üretiyor bu saçmalıkları.

Öcalan şunları söylüyor:

"Sürekli baskı altına alınan, cinsel yetenekleri ve iradesi üzerine yığınca atasözülü icat edilen kadın, erkeğin eşitsizliği dayatmasına tam bir baştan çıkarmayla karşılık vermiştir. "Kadının fendi, erkeği yendi."

Erkeğin egemenlik alanında gerçekten de olan bu olmuştur. Yani kadının fendi erkek egemenliğini içinden çıkılmaz bir hale getirmiştir. Demek ki erkek efendiliği o kadar rahat ve onurla ilan edilecek bir egemenlik değildir. Kadın ne kadar düşürülmüşse, erkek de o kadar düşmüştür. O halde, bu anlamda kadın sorunu bir erkek sorunudur.

Kadının düşkünlük derecesi erkeğin de olumsuzluğunun temel kaynaklarından biri olduğuna göre, erkeklik erkeğin de başına bela olmuş gibi bir durum vardır. Bu bazen çok ileri noktalara kadar çıkmaktadır. Erkeklerin bu konuda yaşadıkları bunalım az değildir. Hatta "şeytan" denilen kadından hızla uzaklaşma, yalnız yaşamın tercih edilmesi durumları az görülmüyor. Dinlerdeki papazlık, dervişlik kurumu da böyle gelişmiş olsa gerektir." (*Serxwebûn* 64, s. 14)

İşte erkeklerin "kadın sorununu" kendi sorunu olarak görmeleri gerektiğinin PKK'ca gerekçesi: Erkek egemenliği altında kadın ister istemez "şeytanlaşmakta", "düşkünleşmekte", bu da erkeklerde bunalım yaratmaktadır. Onun için kadınlar üzerindeki baskının kaldırılması, erkeklerin ruh sağlığı açısından faydalıdır. Sonuçta "erkeğini" aldatmayan, ömür boyu onunla mutlu yaşayan kadının, PKK'nın başkanının kafasındaki kadın olduğu sonucuna yine varıyoruz!

Ve böyle bir kadın, "kadının kadınlığıyla, erkeğin de erkekliğiyle savaşıması" sonucu bir devrimle gündeme gelecek! (*"Serxwebûn"* 64, s. 14)

PKK'nın başkanı kadın sorununun kendileri tarafından bugün gündeme getirilmesini de "önemli bir devrim sürecine girilmiş olmasına" bağlıyor. Şöyle diyor:

"Fakat madem ki önemli bir devrim sürecine girilmiş bulunuyor, (kastettiği Kuzey Kürdistan'da kendi hareketleridir. Soruna aslında ilkesel açıdan değil, güncel faydacı bakış açısı ile yaklaşıldığının açık ifadesidir bu) ve bu konuda gerçekten köklü sorunların çözümü ile karşı karşıya bulunuluyor, o halde soruna en azından teorik bir yaklaşımın getirilmesi (Dikkat edilsin, burada hiç sınırlamasız "sorun" kadının kurtuluşu sorunudur. Bu sorunda teorik bir yaklaşımın olmadığı —en azından söyledikleri bütünlük içinde ele alındığında "çözümleyici" bir teorik yaklaşımın olmadığı— iddiası yine ispatsız ileri sürülmekte, Marksizm-Leninizmin bu alandaki teorik yaklaşımı açık seçik reddedilmektedir) ve eğer kişiler kendilerine güveniyorlarsa bunun günlük pratik ilişkilere de yansıtılması kesinlikle gerekli olan bir yaklaşımdır. (Burada da Marksizm-Leninizm adına doğru teorinin günlük pratiğe yansıtılması bağınısta kişilerin kendine güvenmesi gibi ilginç bir kıstas getiriliyor. Bunun açık Türkçesi şudur: kendine güvenmeyen PKK savaşçıları açısından bu alanda üretilen teorinin bağlayıcılığı, günlük pratikte uygulama yükümlülüğü yoktur! Bu teori kendine güvenenlerin teorisidir! Böylece "kendine güvenme" kıstası ile feodal-burjuva ilişkilerle mücadele etmemenin teorisi; onlarla uzlaşmanın teorisi yapılıyor.)

Eğer tutucu-bireyci biçimler ele alınıp, devrimcilik bu biçimde sürdürülmeye cüret edilirse, bu yaklaşımın sahipleri kendilerini önemli ölçüde yaralamış ve kendi gelişmeleri ve kişilik sorunlarının kaynağını bizzat kendi elleriyle hazırlamış olurlar. Bu ise ilerisi için önemli tırmanışın önündeki ciddi engellerden biri olur. (Açık Türkçesi ile şu deniliyor: Abdullah Öcalan'ın tespit ettiği ideale uygun davranmazsanız, bu kariyerinizin önünde engel olur! Böylece "kariyer" ile güven sağlanmaya çalışılıyor!...) Dolayısı ile bu konuda önerimiz, ulusal toplumsal sorunun köklü çözümlerinde bu konuda silahsız olmamak, en azından teorik bir donanım ve SINIRLI BİR

PRATİĞİ esas almaktır." ("Serxwebûn" 63, s. 18)

Burada sözü edilen sınırlı pratik, herhalde "kendine güvenenler"le sınırlı olma anlamında sınırlı bir pratiktir. İşte devrimcilik adına, çok devrimci lafların ardına gizlenen reformizm budur. Kendinize göre bu konuda devrimci teoriyi ortaya koyacaksınız, ama kendi örgütünüzün güncel pratiğinde bile, bu teorinin hayata uygulanması konusunda "sınırlı" bir pratik önereceksiniz! Bunun devrimci; teorisi ile pratiği, özü ile sözü uyumlu bir Marksist-Leninist tavırla ilgisi olmadığı açıktır.

Bir bütün olarak ele alındığında, "geleneksel yaklaşımların çözümsüzlüğü"nü aşma iddiası ile ortaya atılan teoriler, hiç de yeni olmayan, küçük-burjuvazinin teorileridir.

Kürdistan kadınına kurtuluş için önerilen, erkek şovenizminin hüküm sürdüğü, ve buna karşı —aslında erkek şovenizminin bir başka biçimde sürmesi anlamına gelen— bir teorinin bile ancak "sınırlı pratiğe geçirilmesi" çağrısı yapılan, PKK önderliğinde, bir bütün olarak emperyalizmi karşısına almayan "ulusal kurtuluş savaşına" katılmaktır.

PKK kadın sorununa milliyetçiliğin dar, erkek şovenizminin gerici penceresinden bakmaktadır. Onun propagandasını yaptığı "bağımsız Kürdistan"da da, onun propagandasını yaptığı tipte "sosyalizm"de de, erkek egemenliği sürecektir. PKK'nın idealindeki "aile", ömür boyu sürecektir, sağlıklı tek eşli evlilik üzerine kurulu ailedir. Bunun dışındaki herşey "sağlıksızdır", "çöküntüdür", "ahlaksızlıktır", vb. vb.

Kurulan "Kürdistan Yurtsever Kadınlar Birliği"nin kuruluşu bildirisinde kadınlar üzerindeki özel baskılardan, özellikle feodal baskılardan ve bunlara karşı özgül mücadelenin gerekliliğinden tek söz edilmemesi, tesadüf değil, PKK'nın kadın sorununa yaklaşımının pratik yansımasıdır.

Nisan 1988

3 — TKP/ML (PARTİZAN) ÜZERİNE

TKP/ML açısından önemli olan nokta, III. Konferanslarında yaptıkları "Marksist-Leninist Kadınlar Birliği" ile ilgili görüş değişikliği ve bunun gerekçeleridir.

"I. Konferans ÖE'sinin yaptığı bir dizi tespitin 'partimizin çizgisine karşı getirilmiş yanlış eleştiriler' " olduğunu iddia etmektedir. 12 noktada toplanan bu güya yanlış eleştirilerden birinin ise şu olduğu söylenmektedir:

"Kadınların kurtuluş meselesi, doğru olarak devrim meselesine bağlı olarak ele almakla birlikte; kadınlar üzerindeki özel baskılar ve bunlara karşı mücadele sorununu, sorun olarak bile gündeme getirmemek." (İKK, S. 82 Aralık 87, s. 8)

Sorun onlar için herhalde o kadar açıktır ki; bu eleştirinin neresinin nasıl yanlış olduğunu anlatmaya; iddialarını ispat çalışmasına; gerekçelendirmeye en küçük bir gereksinim duymamakta; bu eleştiri yanlış ve haksız idi tespitini yapıp durarak bu sorunu "halletmektedir"ler. Gerçekte bu sorunu halletme değil olsa olsa HALTETMEK'tir!

Diğer sorunlarda olduğu gibi, kadınlar sorununda da, I. Konferans'ta getirilen doğru eleştirileri "inkarcılık", "parti çizgisine karşı" "revizyonizm" olarak red ve mahkum eden III. Konferans, gerçekte bu noktada doğru bir eleştiriye reddetmiş, ve revizyonist çizgiyi daha da sağlamlaştırmıştır. Kadınlar sorunundaki, yukarıda aktardığımız, özeleştirisinin geri alınması bunun en açık ifadesidir.

78 dönemine kadar, özeleştiriye belirtildiği gibi, kadınlar üzerindeki cinsiyet baskısına karşı mücadelenin gerekliliği sorun olarak bile bilince çıkarılmamış olması bir olgudur. Bunu inkarcılık olarak niteleyen III. Konferans aksini ispatlamak için en küçük bir kanıt göstermemiştir ve buna zaten olanak yoktur.

III. Konferans burada da kalmamıştır. O, TKP/ML tüzüğünde yer alan Marksist-Leninist Kadınlar Birliği (MLKB) ile ilgili hükmü, kökten yanlış bir gerekçeyle kaldırmıştır.

"Parti Tüzüğümlüğün 8. bölümünde yer alan 'TKP/ML kadın örgütlenmesi' ile ilgili hükmü kaldırılmalıdır; çünkü bu, cins ayrımı getiriyor. Kadınlar, gençlik, ordu ve parti içinde örgütlenmelidirler." (TKP/ML Merkez Yayın Organı S. 81, s. 13)

Getirilen bu gerekçeyle, partinin etrafında emekçi kadınları

toparlama göreviyle donanmış olan ve doğrudan *partinin denetimi* ve *önderliği* altında bulunan kadınların kitle örgütünü ve kitleler içinde komünist kadın çalışmasını yönlendirecek parti organlarını reddetmek, ve böyle bir örgütü kadınların ordu, parti, gençlik örgütlerinde de örgütlenmesinin alternatifi imiş gibi görmek, göstermek, kadın sorunundan, proleter ve emekçi kadınlar arasında yürütülecek komünist çalışmadan hiçbir şey anlamamak demektir!

"Cins ayrımına karşı çıkma" şeklinde getirilen gerekçe, sahte bir gerekçedir. Aynı mantıkla, gençlik örgütünü reddetmek de mümkündür. Öyle ya, o da genç-yaşlı ayrımı getirir! Bu gerekçenin saçmalığı ortadadır. Gerçek odur ki, hiçbir zaman pratikte yaratılamayan, ölü bir tüzük hükmü olmaktan öte gidemeyen MLKB'ni kaldırmak için çok "teorik" bir kılıf bulunmaya çalışılmıştır. Fakat, "özür kabahatten büyük" olmuştur!

Yüzyıllardır, ezilmenin, aşağılanmanın, baskının, kadınlarda özel bir psikolojik yapılanma yaratmış olması; kadının toplumdaki konumu ve bundan kaynaklanan özel sorunları, tüm bunlardan dolayı, onları devrime ve partiye kazanmak için özel bir komünist çalışmayı, özel tedbirler ve örgütlenme biçimlerini gerekli kılar. Komünist partileri, en geniş proleter ve emekçi kadın kitlelerini kucaklamak, onları komünizme ve devrime kazanmak, saflarında örgütlemek ve eğitmek için ve bu amaçla basitten karmaşığa, en yukarıdan en aşağıya, parti içinde ve çevresinde bu çalışmayı yürütecek ve yönlendirecek organlar ve örgütler yaratmakla yükümlüdürler. Komünist Enternasyonal'in Komünist Kadın Hareketine ilişkin belgelerinde bu sorun çok açık bir biçimde konulmuştur! Şu açıktır: Proleter ve emekçi kadınlar arasında yürütülecek çalışma için öngörülen organlar kesinlikle Komünist Partiler içerisinde kadın ve erkeklerin eşit hak ve yükümlülükler temelinde örgütlenmesi ilkesinin karşısına konulamaz. Tam tersine bu organ ve örgütler, bu temel ilkenin pratikte hayat bulması için gerekli özel tedbir ve araçlardır.

"Cinsiyet ayrımı" Komünistlerin örgütlenme biçimleri ile yarattıkları bir ayrım değil, toplumda var olan bir ayrımdır. Komünistlerin önderliğindeki kadın çalışmasının çeşitli organlarının, araçlarının amacı varolan cinsiyet ayrımını korumak değil, tam tersine

en enerjik bir biçimde buna karşı mücadeledir. Ve bu mücadeleyi doğru kanallara sevkettir.

Toparlarsak, TKP/ML III. Konferansında alınan bu iki karar, TKP/ML'in kadın sorununa ne kadar gayri ciddi ve anti-Leninist yaklaştığını, göstermektedir. Bundan 1 sene öncesinden Komünist Enternasyonal'in bu konuyla ilgili belgelerinin önemli bir kısmını Türkçeye kazandırılmış olduğu, ve bu belgeler içerisinde komünist kadın çalışmasının metot ve biçimlerinin çok açık bir şekilde sergilenmiş olduğu olgusu da gözönünde tutulduğunda, TKP/ML açısından ortaya çıkan tablo daha da vahimdir.

Mart 1988

4 — ATİF (Almanyalı Türk İşçiler Federasyonu)

ATİF'in Mücadele gazetesinde "Kadınlar Sayfası" —ülzensiz de olsa— yayınlanmaya devam edilerek, bu noktada geçmişte atılan olumlu adım sürdürülmüştür. Ve yine "Kadınlar Sayfası"nın merkezinde devrim propagandasının durmasını olumlu olarak tespit ediyoruz. Eleştirilerimizi esas olarak önemli gördüğümüz iki noktada yoğunlaştırmak istiyoruz.

Bunlardan birincisinde, *geçmişin bir doğrusundan kopma* sözkonusudur.

Mücadele sayı 89'dan itibaren "Emekçi Kadınlar Katılmadan Devrim Olmaz, Devrim Olmadan Emekçi Kadınlar Kurtulmaz" sloganı değiştirilmiş, ve bu slogan *Emekçi* eki kaldırılarak kullanılmıştır. Bu değişiklik Mücadele üzerinden şu şekilde açıklanmıştır:

"Bu ek bizce herşeye sınıf bakış açısıyla bakma çabasının bir ürünü değil, kadınlar sorununun ne olduğunun kavranmamasının ürünü olan bir ektir. Çünkü, kökü burjuva-proletarya çelişkisinden çok daha eskilere dayanan, cinsiyet eşitsizliği (kadının ezilmişliği) sorunu, *salt* emekçi kadınlar sorununa indirgenerek, sorunun tarihi kökenleri yadsınmış ve boyutları daraltılmıştır."

Sloganın bu gerekçeyle değiştirilmesi, görüşümüzce tamamen yanlıştır. Bu şiar Marksist-Leninistlerin, devrimcilerin kadın sorununa bakış açılarını gösteren programatik bir şiardır. Bilindiği gibi bu slogan

"Kadınlar Katılmadan Devrim Olmaz, Devrim Olmadan Kadınlar Kurtulmaz" şekli ile 1979 sonuna dek kullanılmış ve o dönemde yürütülen tartışmalar üzerine değiştirilmiştir. Bu değişikliği yapanlar bunu şöyle gerekçelendirmişlerdir.

"Mücadele sayı 39'dan itibaren, emekçi kadınların durumlarını, mücadelelerini konu alan bu sayfanın başlığı olan 'Kadınlar katılmadan devrim olmaz, devrim olmadan kadınlar kurtulmaz' sloganını; 'Emekçi kadınlar katılmadan devrim olmaz, devrim olmadan emekçi kadınlar kurtulmaz' şeklinde değiştirildi. Bu konuda kısa bir açıklama yapmayı uygun görüyoruz.

Öncelikle; devrim sorunu, tüm emekçilerin mücadelelerini içeren bir sorundur. Emekçi kitlelerin hemen hemen yarısını oluşturan emekçi kadınlar da açık ki, bu mücadeleden kopuk olarak ele alınamazlar. Dolayısıyla, işçi ve emekçi kadınların katılmadığı bir devrimin gerçekleşmesi olanak dışıdır. Biz, eski slogan altında yayınlanan yazılarda, mümkün olduğu ölçüde, ezilen, sömürülen kadınların, devrim mücadelesine aktif olarak katılmalarının önemini vurguladık. Oysa, eski sloganın ilk bölümünde kullanılan 'Kadınlar' sözcüğü; meselenin sınıfsal yönünü gözardı etmekteydi. Bu sözcüğün içine aldığı burjuva kadınların, devrimden bir çıkarı olmadığı ve devrime katılmayacağı açık olan bir şeydi. Bu anlamda sloganın eski şekliyle kullanılması yanlıştı.

Diğer taraftan emekçi kadınların kurtuluşu devrimin olmasına bağlıdır. Demokratik halk devrimi feodalizmi tasfiye ederek; kadınlar üzerindeki feodal baskıların maddi temelini ortadan kaldıracaktır. İşçi sınıfı önderliğinde Demokratik Halk Devrimi aynı zamanda sosyalizmin de yolunu açacaktır. Proletarya diktatörlüğü altında, sosyalizmin inşa süresi içinde, üretim araçları üzerindeki özel mülkiyet kaldırılacaktır. Özel mülkiyetin ortadan kaldırılmasıyla; kadınların, kadın olmaları nedeniyle ikinci sınıf insan muamelesi görmelerinin maddi temeli de ortadan kalkmış olacaktır. Fakat, özel mülkiyete son vermekle, kadınlar, gerçek kurtuluşlarına anında kavuşmayacaklar, bu, uzun süreli ideolojik mücadele sonucunda gerçekleşecektir.

Burjuva kadınlar üzerinde ekonomik baskı sözkonusu değildir. Zira, onlar özel mülkiyetin varlığından yararlanan, şatafatlı hayatlarını, emekçilerin sömürüstüne borçlu olan kadınlardır. Buna rağmen, kadın

olmaları nedeniyle ikinci sınıf insan muamelesi görmeleri sözkonusudur. Sosyal devrim; maddi temeli özel mülkiyet olan bu tip kadın türünü de ortadan kaldıracak ve bu anlamda onları 'kurtarmış' olacaktır. Bu, bütünüyle, emekçi kadınların kurtuluşuna tabi olan, ikincil, yan bir meseledir. Devrimin sorunu, sömürüye son vermek, emekçi kadınların üstündeki baskıları kaldırmaktır. Meselenin özü; emekçi kadınların kurtuluşu olduğundan, biz, bu sayfada 'devrim olmadan emekçi kadınlar kurtulamaz' sloganını kullanmayı doğru bulmaktayız.

MÜCADELE YAZI KURULU

Bu açıklamanın kendisi "kadın sorununun kavranmamasının bir türünü", "cinsiyet eşitsizliğini *salt* emekçi kadınlar sorununa indirgeme" vs. safsatalarına yine en güzel cevaptır! Aslında yeni Menşevik Mücadele bu alanda açıkça Marksist-Leninist bakış açısına karşı polemik içinde geçmişin doğrusundan kopmuştur.

Devam edelim:

1981'den bu yana çıkan Mücadele'ler incelendiğinde görülen şudur. Özellikle 8 Mart'larda, bazen de ATİF Kongrelerinde en fazla özeleştirilme yapılan sorunlardan biri Kadınlar sorunudur. Özeleştirimler esas olarak şu noktalarda yoğunlaşmaktadır: 1) Kadınlar sayfasının sürekliliğinin sağlanamaması. 2) Kadınlar konusunda alınan kararların pratiğe geçirilememesi, dolayısıyla merkezi kadınlar komitesinin çalışmalarının yürümediği, lafta kaldığı, 3) Çalışmalarda perspektiften yoksunluk, 4) ATİF içerisinde var olan yanlış, çalışmaları engelleyici anlayışlara karşı, mücadelenin yetersizliği vs.

Ve hemen her yıl bu konudaki hataların, eksikliklerin, esasta doğru bir şekilde eleştirilmiş olmasına rağmen, en son 8 Mart'a kadar bu durumda bir değişikliğin kaydedilmediğini ve hatta durumun daha da kötüleştiğini, derneklerdeki kadın kollarının "tabela kollar" durumuna dönüştüklerini bizzat ATİF kendisi tespit etmektedir.

Bu durum, gerçekte, yıllar boyunca yapılan özeleştirimlerin, yapıldıklarının hemen ertesinde unutulduklarının veya ciddi bir şekilde soruna sarılmadıklarının göstergesidir. Özeleştirimlerin ve Kadınlar Sayfasında yapılan tespitlerin doğru olması çok fazla şey ifade etmemektedir.

Yukanda söylediklerimizi bilinçli olarak geçen 8 Mart dönemine kadar sınırladık. Çünkü geçen 8 Mart'tan çok kısa bir süre önce Mücadele sayfalarında açılan tartışma belgeleri bu sorunda ATİF'lilerin kemiğine bıçak dayanmış, adım atma kararı almış izlenimi veriyordu.

Şubat '87'de, Mücadele'de kadınlar çalışmasında kavranacak esas halka sorunu tartışılmaya başlandı. Sayı 110'da yer alan bu makalede *"önder kadrolar için gereksinim esas kavranması gereken halka konumundadır"* tespiti yapılıyor. Bu tespit doğrudur. Böyle bir tespit yapıldıktan sonra ama sorun, bu önder kadroların nasıl yaratılacağıdır. Makalede soruna çözüm yolu olarak şu önerilmektedir:

"Eğer söylenenlerin hayat bulmasını istiyorsak bu bir ölçüde kendi elimizdedir. Hepimiz, özellikle de kadınlar şimdiden araştırma, inceleme yolunu tutmalı, Markslar, Engelsler, Leninler, diğer ustalar, Bebelller, Clara Zetkinler vs. okumaya hemen başlanmalıdır, düzenlenen seminerlere ve tartışmalara yoğun bir biçimde katılarak bu 8 Mart'ı geçmişten farklı kılma doğrultusunda ilk adımlar daha şimdiden atılmalıdır." (*"Mücadele" S. 110*)

Tabii ki, tüm sorunlarda olduğu gibi kadınlar sorununda da Marksist-Leninist klasiklerin ve Uluslararası Komünist Hareketin deneyimlerinin incelenmesi zorunludur. Fakat sorunun bu şekilde konması eksik ve hatta soruna çözüm getirmediği ölçüde de yanlıştır.

Gerek proletarya partisi içinde, gerekse ATİF gibi kitle örgütleri içinde değişiklik, ancak bu örgütlerin bu konuda bilinçli olarak kadınları ilerletici bir siyaset tespit etmesiyle, somut önlemler almasıyla ve bunu bizzat uygulamasıyla olacaktır. Bu yazıda yapılan "hadi kadınlar inceleyelim" çağrıları yeni değildir. ATİF açısından hiç yeni değildir. Böyle çağrılar ATİF tarafından yıllardan beri 8 Martlarda ve 'sırası geldiği zaman' yapılan çağrılardır. Bu çağrılar ama, kadınları her alanda, ideolojik, siyasi ve pratik çalışma alanlarında yetkinleştirmek için, bizzat örgütün önderlik ettiği somut çalışmalarla birleşmediği sürece hoş ama boş çağrılar olarak kalmaya mahkumdur!

Toparlarsak: Menşevik cephede bir dizi diğer alanda olduğu gibi kadının kurtuluşu sorununda Marksizm-Leninizme doğru gerçek bir

ilerleme yoktur.

Tersine geçmişte karşılaştırıldığında; Kadının Kurtuluşu sorusunda geriye gidiş sözkonusudur. "Cinsiyet ayrımına karşı" çıkma adına gerçekte egemen erkek şovenizminin egemenliğini koruma anlamına gelen tavırlar; "kadın sorununu gerçekten anlama" adına; soruna sınıfsal bakış açısından uzaklaşma sözkonusudur.

Mart 1988

5 — TD"K"P'NİN KADINLARIN KURTULUŞU SORUNUNDAKİ TAVRI ÜZERİNE

TD"K"P'nin —şimdi dört parçaya ayrılmadan önceki TD"K"P'nin— çıkış noktasındaki kadın siyaseti en genel planda TD"K"P'nin I. Kongre belgelerinde ortaya konmuştur. Bu teşkilatın kadınların kurtuluşu özel sorusunda tavırları ele alınırken, bunların genel çizgi itibarı ile, AEP'nin bugünkü revizyonist çizgisini Marksist-Leninist bir çizgi olarak görüp, savunan bir konumda durdukları; 12 Eylül'den sonra izledikleri pratik siyasi hat itibarı ile de reform talepleri uğruna mücadeleyi merkeze koyan reformist bir çizgi izledikleri bilinçte tutulmalıdır.

İzlenen pratik siyasetin reformist bir siyaset olduğu şartlarda, genel program açısından "Biz kadınların gerçek kurtuluşunun devrimle olacağını savunuyoruz" vb. tespitler, beş para değer olmayan tespitlerdir. En iyi halde, teori-pratik uyumsuzluğuna işaret eden tespitlerdir.

TD"K"P'nin programatik belgesinde kadının kurtuluşu sorunu ile ilgili olarak yapılan tespitler şöyledir:

"Bugünkü burjuva-feodal düzende, emekçi kadın ikili bir boyunduruk altında ezilmekte, gelişmesi çok yönlü olarak engellenmekte ve adeta ikinci sınıf bir insan durumuna düşürülmüş bulunmaktadır.

Kadınların köleleştirilmesi sömürüye dayanan sınıflı toplumların en belirgin özelliklerinden biridir ve onun kurtuluşu da başta proletarya olmak üzere emekçi sınıfların sermayenin boyunduruğundan kurtuluşu ile mümkün olacaktır. Burjuvazi ve uşakları tarafından piyasaya sürülen sayısız teori bu gerçeği karartmaya ve kadının kurtuluşu davasını feodal geleneklerin zinciriyle bağlamaya, 'feminizm' vb. akımlar aracılığıyla kadının ezilmişliğine karşı duyulan tepkiyi saptırmaya, revizyonizmin aldatmacalarıyla uyutmaya çalışıyorlar.

Bu durum proletarya ve onun komünist partisine, Marksizm-Leninizmin öğretileri ışığında, kadının kurtuluşu konusundaki her türden burjuva revizyonist teoriye ve akıma karşı dişe diş mücadele süreci içinde, parti tarafından yönlendirilen ve ulusal ve sosyal kurtuluş uğruna mücadele eden militan, devrimci bir kadın hareketi yaratmak görevini yüklüyor. Bu, devrimin başansının can alıcı sorunlarından bir diğeridir. Ve diyebiliriz ki, örgütümüzün bu ölçüde hayati önem taşıdığı halde, ele alıp çözümlemede bu kadar geç kaldığı ve pratikte bu kadar az şey yaptığı başka bir sorun yoktur." (1980 1. Kongre Belgeleri, s. 187)

Burada önce bugünkü düzen burjuva-feodal düzen olarak adlandırılmasına rağmen; kadınların köleleştirilmesinde toplumumuzda feodalizmin oynadığı, bu ezilmeyi ağırlaştıran özel rol unutulmaktadır. Ama bu, Türkiye'de kadınların kurtuluşunun temel sorunlarından biridir.

İkinci olarak, "kadının kurtuluşunun... emekçi sınıfların sermayenin boyunduruğundan kurtuluşu" ile olacağının söylendiği noktada, hem henüz sermayenin boyunduruğunun tam olarak kınılmadığı, sosyalist devrim öncesi toplumda kadınların kurtuluşu yolunda atılacak, atılması mutlak zorunlu adımlar bir kenara konmakta; ve hem de bizzat sermayenin emekçiler üzerindeki boyunduruğunun kınılması ile kurtuluşun bir ve aynı olmadığı, proletarya diktatörlüğü/ sosyalizm şartlarında da tam kurtuluş için amansız bir mücadele gerektiği gerçeği gözlerden kaçınılmaktadır.

Üçüncü olarak, kadının kurtuluşu davasını devrimin zaferi

davasından ayırmama düşüncesi doğru olarak savunulmaktadır. Ama bunun pratik siyasi sonucunun, devrimci bir siyaset olması gerekir. TD"K"P'nin izlediği siyaset ise "anti-cuntacı" reformist bir siyaset olmuştur. Bu alanda savunulan doğru düşünce programatik açıklamada kalmıştır.

Dördüncü olarak, kadınların kurtuluşu davasında bir dizi burjuva düşüncesinden sözedildiği yerde, bu şorunda esas tehlikenin ne olduğu tespiti yapılmamaktadır.

Beşinci olarak, kadının kurtuluşu sorununda esas mesele olarak, kadın kitlelerinin parti önderliğinde "devrimci militan kadın hareketi içinde birleştirilmesi" görevi konulmaktadır.

Parti denen yapılanmanın kendisinin bu bağındaki durumu hakkında somut bilgi verildiği yerde, durumun çok kötü olduğunun tespit edildiği gözönüne alındığında, bu alanda *öncelikle* parti içi ve çevresine çeki-düzen verilmesi görevinin merkeze konmamış olması tutarsızlığın açık ifadesi; ve TD"K"P'nin kendi durumunu yanlış değerlendirdiğinin bir belgesidir.

Altıncı olarak, TD"K"P programatik belgesinde, kadınların kurtuluşu sorununda esas sorunun "emekçi kadınlar"ın devrime ~~kazanılması~~ olduğu düşüncesini berrak bir biçimde savunmamakta; kadınlar arasında da sınıfsal açıdan yapılması gereken ayrımı yapmamaktadır.

TD"K"P'nin TD"K"P olarak ortaya çıktığında kadınların kurtuluşu konusundaki teorik/programatik temeli budur. Pratik ise esasta kadın sorununu 8 Mart'lar da ele alan, yıldönümcü, ve reformist bir pratiktir. Kadınların kurtuluşu konusunda öne konan görevlerin hiçbiri çözülmemiştir.

Nisan 1988

6 — FEMİNİZM ÜZERİNE

Son yıllarda Türkiye'de "kadın sorunu" tartışması, burjuva basından tutun, kendine sosyalist diyenlere dek, feministlerden "sosyalist"-feministlere dek, tüm kesimlerde sürdürölmektedir.

Amaçları çok çeşitli olan bu kesimlerin bu soruna aşağı-yukarı paralel bir şekilde el atmalarının en önemli etkenleri görüşümüzce şunlardır.

Birincisi, Türkiye'de emperyalizme bağımlı kapitalizmin, özellikle 1950'li yıllardan başlayarak hızla gelişmesiyle birlikte, çalışan kadınların sayısının gittikçe artmasıdır. Bu artış kaçınılmaz olarak, ekonomik bağımsızlıklarını elde etme yönünde adımlar atan kadınların, en azından bir bölümünün, (ilk başta da aydın, küçük-burjuva kesimin) toplumdaki konumlarını sorgulamalarını beraberinde getirmektedir. Kadınların üretimde aldıkları yer ile, toplumdaki konumları arasındaki çelişki, özellikle bizim gibi feodal ideolojinin önemli ölçüde hüküm sürdüğü ülkelerde çok daha bariz olmaktadır.

İkincisi, 12 Eylül'ün bir özelliğiyle bağıntılıdır. Cunta tarafından yenilgiye uğratılan devrimci hareketin yedi yılını, en kısa şekliyle şöyle karakterize edebiliriz: En yoğun ve sistemli devlet terörüyle bastırılan hareket, yenilgisinin nedenlerini araştırmaya ve kendi kendini yargılamaya girmiştir. Bu süreci belirleyen, ideolojik kargaşa olmuş, ve geçmişte *mutlaka* varolan önemli zaafların giderek su yüzüne çıkmasıyla birlikte, zaafların karşısında ideolojik yenilgi yaygın bir hastalık haline gelmiştir. Çeşitli şekillerde kendini gösteren bu hastalık, kimilerini reformizme, kimilerini troçkizme, kimilerini anarşizme ve kimilerini feminizme vb. açık anti-Leninist burjuva akımlara götürmüştür.

İşte kadın sorununun bugün daha hararetli tartışılır olmasını, esas olarak bu iki nedene bağlayabiliriz. Birincisi, objektif koşullar, ikincisi, geçmişte kendine Marksist-Leninist vs. diyenlerin kadın sorununa gereken önemi vermemelerine, bu konuda teoride ve pratikte hatalı davranmalarına tepki olarak, bazı sol kökenli kadınların feminizme yönelmesi, ve çalışmalarının ilk ürünlerini ortaya koymalarıdır.

Türkiye'de şimdilerde yazın ve eylemle sesini duyurmaya çalışan ve ideolojik besinini çeşitli nüanslardaki feminizmden alan bu akım, kendine sosyalist, Marksist-Leninist veya devrimci-demokrat diyen diğer akımları tavır almaya zorlamaktadır.

Burada şunu belirtelim: Feministler uluslararası alanda çok çeşitli akımlar olarak ortaya çıkıyorlar. Bunlar özde aynı çıkış noktasına

sahip olsalar da, savunularında büyük farklılıklar göstermektedirler. Yine ideolojik olarak aynı konumda olmalarına rağmen, çeşitli ülkelerin somut şartlarında sınıf mücadelesi açısından değişik konumda durmaktadırlar. Görebildiğimiz kadıyla bunların bir kısmı Türkiye'ye de girmiş bulunmaktadır. Bu akımların hepsini burada ele alıp uluslararası bağlarını kurmak mümkün değildir. (Birincisi, bu daha geniş kapsamlı tutulmak zorundadır, ikincisi ama, bunun için bizim araştırmamız yeterli değildir.)

Biz, feminizme karşı Marksist-Leninistlerin alması gereken tavrın ne olduğunu, birçoğu içerisinde seçtiğimiz iki akımla polemik içerisinde ortaya koymaya çalışacağız:

1 - Marksizmle kendilerine göre "hesaplaşarak" ortaya çıkan ve onu kökten red eden feministler

2 - Marksizmi lafta bütünüyle yadsımayan, fakat onun kadın sorununda gerekli teorik çözümü getirmediğini iddia eden ve kendilerini Marksizm ve feminizmin "sentezi" olarak nitelendiren "sosyalist feministler".

FEMİNİSTLER MARKSİZMİ NASIL "YARGILIYOR"?

1) Feministlerin ilk iddiaları, Marksizmin kadın sorununa yaklaşımında "indirgemeci" olduğudur

Feministlere göre Marksizm "indirgemeci"dir, çünkü Marksizm "üretim ilişkilerinin belirleyiciliği"ni savunur. Bu iddia, Marksizmle "hesaplaşarak" ortaya çıkan, veya gelişmesinin belirli bir aşamasında Marksizmle "hesaplaşma" gereği duyan hemen tüm feministlerin temel eleştirisidir. Bu nedenle, yalnızca —sorunun daha iyi anlaşılması için— alıntılatacağımız yazının değil, diğerlerinin de görüşlerini yansıtmaktadır.

"Mülkiyet ve sınıf ilişkilerini konu alan Marksizm, cinslerarası ilişkilerde ortaya çıkan iktidar ilişkilerine kayıtsızdır. Kadınların (sadece işçi kadınların değil), erkeklerle (sadece sermaye sahibi erkeklerle değil) girdikleri ilişkilerin sunulu doğası tarafından

ezilmişliklerini açıklamak, kadının toplumsal rolünün kuruluşundaki yabancılaşmayı çözümlemek için Marksist kategorilere başvurduğumuzda çokçası elimiz boş dönlüyoruz. Marksist tarih anlayışının konusu olan üretim araçlarının mülkiyeti tarihinde erkeklerin sahip olduğu doğumla gelen yönetme hakkı, buna bağlı olarak kurulan kadın-erkek hiyerarşisi, cinsiyet kimliğine dayalı erkek iktidarının doğası vb. yeralmıyor." (K. Toktamuş, "Kadın Sorunu Değil Feminizm", "Zemin", Sayı 6, Mart 1987)

Şimdi bu alıntıyı parçalayarak tek tek iddiaları ele alalım:

1 - "Mülkiyet ve sınıf ilişkilerini konu alan Marksizm, cinslerarası ilişkilerde ortaya çıkan iktidar ilişkisine kayıtsızdır."

Tümcenin ilk yarısı doğrudur. Marksizmin temel konusu mülkiyet ve sınıf ilişkileridir ve Marksizm tüm diğer sorunları buna bağlı olarak ele alır. Tümcenin ikinci yarısı ise ayakta tutulamayacak bir iddiadır. Marksizm, cinslerarası ilişkilerde ortaya çıkan "iktidar ilişkisine kayıtsız" değildir. O bu sorunu —diğer toplumsal sorunlarda olduğu gibi— toplumun gelişme yasalarına bağlı olarak ele almış, bu ilişkinin dününü, bugünü ve yarınını *Özde* açıklamıştır(*), daha da önemlisi, sorunun *tek* çözüm yolunu ortaya koymuştur.

"Materyalist anlayışa göre tarihteki belirleyici etken, son tahlilde, maddi yaşamın üretimi ve yeniden üretimidir. Ama bu üretim, ikili bir özlüğe sahiptir. Bir yandan yiyeceklerin, beslenmeye, giyinmeye, barınmaya yarayan nesnelerin ve bunların üretimi için gerekli aletlerin üretilmesi; diğer yandan ise bizzat insanların üretimi, cinsin üremesi. Belli bir tarihsel dönemdeki ve belli bir ülkedeki insanların içinde yaşadıkları toplumsal kurumlar, bu iki türlü üretim tarafından; bir yandan çalışmanın, diğer yandan da ailenin erişmiş bulunduğu gelişme aşaması tarafından belirlenir. Çalışmanın erişmiş bulunduğu

(*) "Özde" diyoruz, çünkü Marksizm-Leninizmin ustaları tek başına kadın sorununu ele alan bir incelemede bulunmamışlardır. Onlar bu sorunda genel ilkeleri koymuşlardır; daha önemlisi, soruna yaklaşımda izleyeceğimiz yöntemi bize kazandırmışlardır. Bugün biz, geriye dönüp geçmişteki komünist kadın hareketinin deneyimlerine bakabilme şansına da sahibiz.

gelişme aşaması ne kadar düşük, toplam çalışma ürünü ve bunun sonucu olarak toplumun sahip bulunduğu zenginlik ne kadar az ise, toplum düzeni bir o kadar cinsiyet bağlarınınca belirlenmiş görünür. Ama, cinsiyet bağları üzerine kurulu bu toplumsal yapı çerçevesinde, çalışma üretkenliği gittikçe gelişir, onunla birlikte özel mülkiyet ve değişim, zenginlikte farklılıklar, yabancı işgücünün değerlendirilme olasılığı ve bununla birlikte de sınıf karşıtıllıklarının temeli de gelişir; eski toplumsal kuruluşu yeni koşullara uydurmak için, bunların arasındaki bağdaşmazlık tam bir devrim sonucu verene kadar, kuşaklar boyunca yeni toplumsal öğeler gelişip var gücüyle etkide bulunurlar. Cinsiyet bağları üzerine dayanan eski toplum, yeni gelişmiş toplumsal sınıfların çatışmasında parçalanır; yerini, artık dayanaklarını cinsiyet bağları üzerine kurulmuş toplulukların değil, yerel bağların oluşturduğu devlet içinde toplanan, aile düzeninin tamamen mülkiyet düzenine tabi olduğu ve bugüne kadarki yazılı tarihin tümünün özünü oluşturan sınıf karşıtıllıkları ve sınıf savaşımalarının bundan böyle içinde özgürce geliştiği yeni bir topluma bırakır. " (Engels, "Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni", Birinci Baskıya Önsöz,)

İşte Marksizm ile feminizmi ayıran bu bakış açısıdır. "Feminizmin nesnesi cinslerarası ilişkilerdir ". Ve feminizm işte bu cinslerarası ilişkilerin, toplumların yapısından bağımsız, yani mülkiyet ve sınıf ilişkilerinden bağımsız olarak ele alınması gerektiğini öğütlemektedir. Dolayısıyla bu yaklaşım tarzı a) geçmişten bugüne kadınların köleleştirilmesinin temelinde özel mülkiyetin yattığını, b) kadınların bu kölelikten gerçek kurtuluş şartlarının özel mülkiyetin kalkmasıyla gerçekleştirileceğini reddetmektedirler.

Gelelim ikinci iddiaya:

2- "Kadınların (sadece işçi kadınların değil), erkeklerle (sadece sermaye sahibi erkeklerle değil) girdikleri ilişkilerin sunulu doğası tarafından ezilmişliklerini açıklamak, kadının toplumsal rolünün kuruluşundaki yabancılaşmayı çözümllemek için Marksist kategorilere başvurduğumuzda çokçası elimiz boş dönüyoruz."

Burada söylenenler şudur: Marksist kategoriler kadınların toplumsal rollerinin kuruluşunu çözümlemiyor. Neden? Çünkü Marksizm sınıflardan hareket ediyor. Kadınlar ama, sadece işçi kadınlar değil, tüm kadınlar, sadece kapitalist erkekler tarafından değil, bir bütün olarak erkekler tarafından ezilmektedir. Ve eğer sadece işçi kadınlar sermaye sahibi erkekler tarafından ezilmiyorlarsa, tersine bir bütün olarak erkekler tarafından sömürülüyor, eziliyorlarsa, o zaman sınıf bakış açısı burada "yetersiz" kalıyordur.

Burada Marksizme yakıştırılanların kesinlikle Marksizmle ilişkisi yoktur.

Marksizm, sınıflar savaşımının bugününü ve geleceğini açıklamak için, geçmiş de incelemiş, toplumun gelişme yasalarını bulmaya çalışmıştır. O, bu çerçevede de kadınların üzerindeki cinsiyet baskısını ele almış, bu cinsiyet baskısının bir başlangıcı, bir de sonu olduğunu gözler önüne sermiştir. Marksizm, feministlerin iddia ettikleri gibi, sadece emekçi kadınların üzerindeki baskıyı, sermaye sahibi erkekler tarafından uygulanan baskıyı görüp göstermemiştir. Marksizm a) kadınların üzerinde —*bir bütün olarak kadınların üzerinde*— olan cinsiyet baskısını göstermekte, b) ama sorunun gerçek çözümü açısından özellikle emekçi kadınların üzerinde varolan sınıf baskısından yola çıkmaktadır.

August Bebel, "Kadın ve Sosyalizm" adlı yapıtında:

"İşçi ile kadının durumları birbirine benzer, ama kadın bir noktada işçiden daha ilerdedir. *Bu da kadının ilk tutsaklık halkasını takan yaratık olmasıdır*"

demektedir. Nasıl olmuştur bu? Buna da hem Engels, hem de Bebel o günkü araştırmalarıyla cevap vermişlerdir. (*)

(*) Sırası gelmişken değinelim: Bugün bir takım feminist "tarih araştırmacıları", Engels ve Bebel'in kadın sorununa diyalektik materyalist yöntemle yaklaşmadıklarını iddia etmektedirler. Bunu örneğin Engels'in anaerkil toplum düzeninden babaerkil toplum düzenine geçişin barış içinde olduğu, şiddete dayalı bir devrim sonucu değil, barışçıl bir evrim içinde olduğu şeklindeki görüşüne dayandırmaktadırlar. (Bkz. "Kadın Sorununun Masal Amcaları: Friedrich Engels ve August Bebel")

Engels ve Bebel, o günkü tarihi şartlarda ellerinde olan verilerden

"Zorunlu ihtiyaçlara ait üretim geri evresinde bulunduğu ve yalnız en gerekli ihtiyaçları karşılamaya yettiği zamanlarda kadınla erkeğin çalışmaları hemen hemen aynı idi. Ama işbölümünün ilerlemesiyle yalnız iş çeşitlere ayrılmakla kalmamış, mülkiyet esasları da değişmiştir. Balıkçılık, avılık, çobanlık, tarım aletlerinin yapılması gibi özel bir bilgiye ihtiyaç gösteren işler erkeklerin alanına girmiştir. Erkekler gelişimin akışında bu haklara sahip oldukları için, yeni zenginlik kaynaklarına da onlar sahip oldular." (Bebel, "*Kadın ve Sosyalizm*", s. 34)

"Zenginlik arttığı ölçüde, bir yandan aile içinde erkeğe kadından daha önemli bir konum kazandırıyor, diğer yandan da, bu güçlü durumu, geleneksel miras düzenini çocuklar yararına devirmek için kullanma dürtüsünü ortaya çıkartıyordu. Ama soy zincirinin analık hukukuna göre hesaplanması yürürlükte kaldıkça, bu olanaklı değildi. Öyleyse bu değiştirmeliydi, ve öyle de oldu." (Engels, "*Ailenin, zel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni*")

"Analık hukukunun devrilmesi, *kadın cinsiyetinin dünya çapında tarihsel yenilgisi oldu*. Erkek evde de dümeni eline geçirdi, kadın aşağılandı, köleleştirildi, erkeğin zevk ve salt ocuk doğurma aleti haline geldi. Kadının, zellikle Yunanlıların kahramanlık çağında ve daha da fazlasıyla klasik çağında görülen bu aşağılanmış durumu, giderek süslenip pslendi, ikiyüzlü bir

yola ık mışlardır. Ve kendilerinin de belirttiği gibi, "Bu büyük değişikliğin ayrıntılarını göstermek güçtür". Olabilir ki, bugün bu değişiklik hakkında daha fazla veriler (efsaneler değill) bulunabilir. Bu tabii ki Marksist-Leninistlere, yeni bulunan verilere göre Engels'i, Bebel'i bu anlamda düzeltme sorumluluğunu yükler. Bizim ama görebildiğimiz, yukarıda adı geçen kitapta, "barışçıl geçiş değil, şiddetle olmuştur" iddiası, o gün olduğu gibi bir takım efsanelere dayandırılmaktadır.

Engels ve Bebel'in diyalektik materyalist yöntemle çalışmadıkları veya bunu kadın sorununda *bilinçli* olarak uygulamadıkları, ucuz bir iddiadır. Bunu "Erkekler tarihi böyle yazıyor", "kendi çıkarları doğrultusunda yazıyor" şeklindeki iddialarını ispatlamak için yapmaktadırlar. Bunu yaparken getirdikleri örnekler ama, kesinlikle Engels'in yaklaşımının özüyle değil, ikincil-üçüncül sorunlarla ilgilidir.

biçimde örtbas edildi, kısmen de ılımlı biçimlere büründürüldü; ama asla ortadan kalkmış değildir." (Engels, age, s. 61)

Devam edelim:

"Kişisel mülkiyetin kurulmasıyla, kadının erkeğe bağımlı olması kesinlik kazanmıştır. Bu bağıllık sonucu kadın aşağı bir yaratık olarak görülmüş, ve küçümsenmiştir. *Anaerkillik, komünizmi ve herkesin eşitliğini meydana getirmişti. Babaerkillik, kişisel mülkiyeti, mirası, kadının bağıllığını ve tutsaklığını meydana getirdi.*" (Bebel, age, s. 37-38)

Açıkça görüyoruz ki, feministlerin "Marksist kategoriler kadınların toplumsal rollerinin kuruluşunu açıklamıyor" şeklindeki iddiaları boş bir iddia olmaktan öte gitmiyor. Kadınların toplumsal konumlarının kuruluşunda işbölümünün belli bir tarzda oluşmasından kaynaklandığı, —iddialarının tersine— feministlerin katkısı değildir. Başlangıcın böyle olduğunu Marksistler koymuşlardır. Fakat onlar bunun ötesinde, özel mülkiyet ilişkilerinin bu işbölümünü *nasıl ve neden* kesinleştirdiğini de ortaya koymuşlardır. Sonuç olarak ise kadınların ezilmişliğinin ortadan kalkması için, işte tam da o günden bugüne süregelen üretim araçları üzerindeki özel mülkiyetin ortadan kalkması gerektiğini vurgulamışlardır.

"Herşey mülkiyet veya üretim ilişkilerine bağlanıyor, işte indirgemecilik" diyenler, özel mülkiyet temelinde yükselen toplumlarda tam da hakim sınıfların, bu işbölümünün böyle sürmesinde, kadınların yeniden üretimde yarattıkları değerlerin yok sayılmasında, kadınların ezilmesinde çıkarlarının olduğunu ve öncelikle bu kaynağın kurutulması gerektiğini anlamamaktadırlar.

Marksist-Leninistlerin nihai amacı, kadın hakları savunucularının tersine, bugünkü düzen içinde kadın-erkek eşitliğini sağlamak, ya da benzer ilişkilerin kadın egemen bir düzende sürmesini sağlamak değildir. Marksist-Leninistlerin amacı, insanın insan tarafından sömürülmesini yok etmek, böylece her iki cinsi de mülkiyet köleliğinden kurtarmaktır. İnsanın insan tarafından sömürülmesinin meşru olduğu bir düzen içinde kadın-erkek eşitliği, kadın ve erkeğin aynı şekilde

sömürölme eşitliğine kavuşması demektir. Böyle bir hak eşitliğinden, öncelikle ezen-sömüren sınıflara dahil kadınların bir çıkarı vardır. Geniş işçi ve emekçi kadın kitlelerinin durumunda özde bir değişiklik olmaz. Bunun içindir ki, "bu toplumun değişmesi işinde, işçi kadının görevi kendi cinsine mensup burjuva kadınla değil, kendi sınıfına mensup olan erkek arkadaşıyla birleşmek, toplumsal kurumları, her iki cinse ekonomik ve düşünce bağımsızlığını tam bir şekilde veren yeni bir düzen kurmaktır." (Bebel, "Kadın ve Sosyalizm", s. 12)

Feministler, işte en çok Marksizmin işçi ve emekçi kadınlara yönelmesine bozulmaktadır. Öyle ya, bütün kadınlar baskı altındadır! Niye böyle bir ayrım? Böyle bir ayrım sınıfsal bakış açısından doğmaktadır. Marksizmin sorunu, kadın sorununda öncelikle burjuva kadınlarını, ezen-sömüren sınıflara dahil kadınları kurtarmak değildir. Onun sorunu öncelikle işçi ve emekçilerin ve bu sınıflara dahil kadınların kurtuluşudur. Marksist-Leninistlerin kurmak istedikleri yeni düzen ama sadece işçi ve emekçi kadınlara değil, tüm kadınlara kurtuluşu getirecektir.

Bu nedenle, kadınların gerçek kurtuluşunu isteyenler, bunun gerçekleşmesinin biricik yolunda ilerleyen Marksist-Leninistlerin gösterdiği yolda Komünizm için mücadele etmelidirler.

2) Feministlerin ikinci iddiası, Marksizmin kadın sorununda "erteleyici" olduğudur.

Bir dizi feministin bir başka iddiası da, "Kadınların kurtuluşu sosyalizmledir" Marksist-Leninist şiarının, kadınların kurtuluşunu belirsiz bir tarihe ertelemek anlamına geldiği şeklindedir. Bunu onlar çeşitli şekilde ifade etmektedirler. Biz örnek olarak yukarıda da alıntılar yaptığımız yazarı alacağız:

"Sorunu öteki yüzüyle ifade edecek olursak, kadınların ikinciliği, ezilmişliği, kapitalizmin bir önkoşulu değil. Ancak bu egemenlik ilişkisi varlık şartlarını kapitalizmde de bulabiliyor. Bir başka deyişle, kapitalist toplumsal formasyonun bütünlüğü içerisinde yerini almış durumda... Kadınların, kapitalizmin önkoşulu olmayan bu durumdan kurtulabilmeleri için anti-

kapitalist bir mücadele programı ile yetinemeyecekleri bir gerçek. Erkek egemenliğine dayalı cinslerarası ilişkilerin kapitalizm dışında da varlık şartlarını oluşturabildiğini biliyoruz. *Bu açıdan kapitalizmin yıkılışını vaadederek kadınların ezilmişliğinin çözümünü ertelemek en azından basiretsiz bir yaklaşım.*" (abç)

Birincisi, burada Marksizm, kadınların ezilmişliklerini kapitalizm ile açıkladı, erkek egemenliğinin kapitalizmle başlayıp, kapitalizmin yıkılmasıyla biteceğini savundu gibi gösterilmektedir. Bunun böyle olmadığını daha önce de açıkladık. Kısaca tekrar tavrı takınmak gerekirse: Evet, Marksistler kadınların ezilmişliklerini *kapitalizm şartlarında* kapitalizmle açıklarlar. Hayır, Marksistler kadınların tüm sınıflı toplumlar boyunca ezilmişliklerinin sürecini kapitalizmle değil, toplumsal işbölümünün özel mülkiyet ilişkilerinin yerleşmesiyle kesinleşmesiyle açıklarlar.

Evet, "erkek egemenliği" kapitalizmle başlamadı. Feminizmle ayrıldığımız nokta bu değil. Ayrıldığımız nokta, kapitalizmin yıkılmasıyla kadınların gerçek kurtuluşunun yolunun açılıp açılmayacağı, kurtuluş yolunun bu mu, yoksa herhangi başka bir yol mu olacağı noktasındadır. Biz, kapitalizmin yıkılmasıyla kadınların kurtuluş yolunun açılacağı görüşünü savunuyoruz. Tabii ki kapitalizmin yıkılmasıyla bugünden yarına kadınların tam gerçek kurtuluşu gerçekleşmeyecektir. Gerçek kurtuluş ancak özel mülkiyetin ortadan kalktığı, insanın insan tarafından sömürsünün ortadan kalktığı; "kadın emeğinin" tümüyle toplumsallaştırıldığı, "Herkese yeteneğine göre, herkese ihtiyacı kadar" ilkesinin hayat bulduğu şartlarda gerçekleşecektir. Bu da komünizmde mümkündür.

Feministlere göre, işte bu, kadın sorununun çözümünü belirsiz bir tarihe ertelemektir. "Erteleme" sözcüğü üzerinde bir anlaşmamız gerek. Görüşümüzce, ancak zamanı olgunlaşmış bir sorunun çözülmesi çeşitli sebeplerle bir başka zamana atılıyorsa, ertelemeden söz edilebilir. Bu anlamda Marksizm, kadınların kurtuluşunu —bilinçli olarak— ertelemiyor, tersine bunun biricik doğru yolunu gösteriyor. "Erteleniyor!" diyenlerin getirdikleri çözüm yollarına bakıldığında, gerçekte onların "Ertelenmesin!" diyerek kadınların kurtuluşunun gerçek yolunu kararmakları görülüyor!

3) *Varolan sömürü düzeni içinde bazı reformları sorunun çözümü gibi görüp-gösteren; gerçek kurtuluşu kendileri erteleyen feministler, "kadınların kurtuluşu"nın yolunu nasıl karartıyor?*

Örnek olarak, "Yeni Öncü" dergisinde yayınlanan "Feminist Bir Bakış" (Feminist dergisinden, Gül Özlen) imzalı makaleyi alalım. Gül Özlen, daha önce yayınlanan bir makaleye atıfta bulunuyor ve:

"Feministler sorunu sistemle birlikte düşünmeyip, salt kadın erkek eşitliği temelinde sunarken ve sorgularken, biz sosyalistler sistemi sorgulayıp tüm insanlığın özgürleşmesi perspektifinden hareket ederiz"

şeklindeki değerlendirmeye karşı çıkıyor:

"Gelelim düzen ve sistem meselesine; gene her iki yazıda da başta yaptığım alıntılarda da okunacağı gibi, feminizmin sistem içi olduğu, düzenle mücadele etmediği varsayımları var. Kadınların baskı altında tutulduğunu, sömürüldüğünü söyleyen —benim de dahil olduğum— feminist kadınlar için, içinde yaşadığımız toplum kapitalist ama hem de erkek egemen. Bir toplumun kapitalist oluşu nasıl sistemli bir durumsa, yani kurumları, değerleri ile bir ideolojiye sahipse, aynen erkek egemen oluşu da böyle. Toplumda sınıflar sisteminin yanısıra bir de cinslerarası sömürüye dayanan erkek egemen bir sistem mevcuttur. Tüm kurum, değer yargıları ve sistemiyle yıkılması gereken bir sistemdir. İşte feministlerin mücadelelerinde temel aldıkları sistem de bu sistemdir.

Feministlere, "ama siz sorunu sınıf temeliyle düşünmüyorsunuz" diye suçlamada bulunmak doğru olmaz. *Çünkü feminizmin varlık nedeni toplumun tümünü kurtarmak ve kastedilen sınıflar sisteminin mücadelesini vermek değildir.* Böyle bir iddiası da yoktur. Feminizm mücadelesini sadece kadınları sömüren sistemin sorgulanması ile sınırlandırabilir." (G. Özlen, "Yeni Öncü", s. 7, s. 57)

Gül Özlen sorunu çok açık koyuyor. Feministlerin sorunu sınıflar mücadelesi vermek değildir. Onlar kadınları sömüren erkek egemen düzene karşı mücadeleyle kendilerini sınırlamaktadırlar. Sistem

erkek egemendir. Kapitalisttir de, ama bu feministleri pek ilgilendirmez.

Peki nasıl verilecektir "erkek egemen sisteme" karşı mücadele? Feminist hareketle. Yani *sınıflarüstü* bir kadın hareketiyle... İşte feminizmin karakteri bu noktada ortaya çıkmaktadır.

G. Özlen ve onun çizgisinde olan feministler, çok somut olarak bugün Türkiye'de hakim sınıfların kadınlarıyla ezilen-sömürülen sınıfların kadınlarının birlikte, sınıflarüstü bir mücadeleyle gerçek kurtuluşlarına varabileceklerini öğütlüyor. Öyle ya, hepsi kadın oldukları için aşağılanmakta, ezilmekte, sömürülmektedirler. Öyleyse birlikte mücadelede ortak çıkarları vardır! Bu anlayış kökten yanlış, zararlıdır.

Her ne kadar kadınların tümü, içinde bulunduğumuz toplumda aşağılanıyor, eziliyorlarsa da, yani üzerlerinde cinsiyet baskısı varsa da, özünde değişik sınıflara mensup, ezen ve ezilen sınıflara mensup kadınların çıkarları ve istemleri hiçbir şekilde bir ve aynı değildir. Kadınları sömüren sistemin bir parçasını bizzat hakim sınıfların kadınları oluşturmaktadır. Sistemin ayakta kalması veya yıkılması, bu sınıf kadınlarının varlığı veya yokluğu demektir. Bu şartlarda, ezen ve ezilen sınıf ve tabakalardan kadınların birlikte (*sınıflarüstü*, *bağımsız*) mücadelesi ancak ve ancak toplumun sınıfsal yapısına dokunmadığı ölçüde ve bu sınıra kadar mümkündür. Yazarın önerdiği mücadele de böyle bir mücadeledir.

Böyle bir mücadele, sistemi bozmak, düzeni yıkmak için mücadele değildir. G. Özlen "basbayağı sistemi bozmak için" derken yanılmaktadır. Sorun sınıf savaşımı perspektifi ile değil de, sınıflarüstü bir kadın-erkek savaşı şeklinde konulduğu sürece ve ölçüde, bu savaş insanın insan tarafından sömürsü üzerine kurulmuş bir sisteme, kesinlikle "bozma"-yıkma anlamında dokunamaz. Gül Özlen ve onunla aynı çizgide olan feministler, erkek egemen sistem ile sınıf sistemini yanyana iki ayrı sistem gibi görüp gösterdikleri ve mücadelelerini sınıf mücadelesinden soyutlayarak yürüttükleri ölçüde, kaçınılmaz olarak varolan düzen çerçevesinde salt bir kadın-erkek eşitliği mücadelesi vereceklerdir. Böyle bir mücadele, bir takım demokratik hakların kazanılmasına varabilir. Bazı koşullarda en küçük demokratik hakların

bile zorlu mücadeleler sonucu ele alınabildiği bizi yanıltmasın. Her bir demokratik-ekonomik talep için mücadele, düzenin çıkarlarına dokunsa da, doğrudan düzeni yıkmak için mücadeleyle, yani devrim mücadelesiyle bir ve aynı değildir.

Şunu da belirtelim: Biz demokratik haklar uğruna verilen mücadeleleri karalamak istemiyoruz. Tabii ki kazanılmış her hak, kadınların durumunu, toplumdaki konumlarını biraz da olsa düzeltecektir. Fakat bu, kadınların konumlarını kökten değiştirmeyecek, ve kadınlar gerçek kurtuluşlarına bu yolu izleyerek varamayacaklardır.

G. Özlen, Marksist-Leninistlerin feministlere, " 'Ama siz sorunu sınıf temeliyle düşünmüyorsunuz' diye suçlamada" bulunmaları doğru olmaz diyor. Marksist-Leninistlerin sorunu feministleri suçlamak değildir. Marksist-Leninistlerin sorunu, kadın haklarının "gerçek savunucusu" olarak ortaya çıkan feministlerin, tam da proleter sınıf bakış açısı ile yaklaşmadıkları için gerçek savunucular olamayacağını gözler önüne sermek; bunun için de kadınların gerçek kurtuluşunu isteyenleri, bunun için mücadele etmek isteyenleri proletaryanın mücadele bayrağı etrafında toplamaktır. Her türlü sömürünün ve baskının yokedilmesi için tek yol olan sosyalizm için geniş işçi ve emekçi kadın ve erkek yığınlarını kazanmak için, onları bu yoldan saptırmaya çalışan tüm ideolojik akımlarla da hesaplaşmak zorunludur.

Bu açıdan Marksizm-Leninizmin feminizmle hesaplaşmak (ideolojik olarak), onun geniş işçi ve emekçi kadın yığınları arasında olası bir etkinliğini kırmak gibi bir sorunu vardır. Bu da ancak ve ancak Marksist-Leninist bir partinin doğru düşünceleri, Marksist-Leninist bilinci işçi ve emekçi kadın yığınları içine taşımasıyla mümkündür.

*

Son olarak, bugün Türkiye'de birtakım eylemler düzenleyen, kampanyalar yürüten ve "Feminist" adlı bir dergi çıkaran "Kadın Çevresi" ile ilgili bir-iki söz söylemek istiyoruz. Bunu esas olarak elimize geçen "Feminist" dergilerine dayanarak yapacağız.

Bilindiği gibi, "Kadın Çevresi"nin inisiyatifi ile 17 Mayıs 1987'de Türkiye'de "Dayağa Karşı" bir kadın yürüyüşü düzenlendi. Bu yürüyüş kadın yürüyüşü olarak Türkiye'de bir ilkti. Dolayısıyla epey ilgi gördü. Ardından da yine dayağa karşı kampanya ve şenlik

düzenlendi. Bütün bu eylemler, bir hakimin: "Kadının sırtından sopayı, karnından sıpayı eksik etmemeli!" deyimini, hem de mahkemede kullanmasının ertesinde oldu. Bu bardağı taşıran son damla olarak feministleri, diğer kadın çevrelerini ve diğer grupları harekete geçirdi.

Son "Feminist" sayılarında bu yürüyüşü ve kampanyalar üzerine değerlendirmeler geniş yer alıyor. Değerlendirmelerden birine gözattığımızda şunları okuyoruz:

"Böyle düşündüğümde, yürüyüşteki beyaz beze kırmızı boya ile yazılan pankarta kırınglık duymam anlaşılır diye düşünüyorum. İşçilere patronunla birlikte niye yürümüyorsun diye sorulmaz ama bize niye erkeklerle birlikte yürümüyorsunuz diye sorulacaktı — soruldu da. Üstelik bu erkekler "kadın sorunu" vardır da diyorlar ve yürüyüşü de desteklediklerini söylüyorlardı. Özel olarak erkeklere çağrı yapılmadı ama destek için gelen erkeklerin belki de hayatlarında ilk kez öyle aktif olmadan bağırıp çağırmadan arkadaş yürümüş olmalarını, kendileri için "haklı durum" olarak yaşamadıkları da bir gerçek.

Yürüyüşte az da olsa bazı kadınların kocaları ya da sevgilileriyle birlikte yürümeleri insanın kalbini burkmadı değil."

Bu değerlendirmeden anlaşılacağı gibi, "Kadın Çevresi" bu yürüyüşe erkeklerin de katılmalarına karşı. Fakat —kendi anlatımlarına göre— yürüyüşe katılan kendine Marksist diyen birtakım kadın gruplarının itirazları üzerine erkeklere özel bir çağrı yapmaksızın erkeklerin katılımına ses çıkarmıyorlar. Fakat bundan pek memnun da değiller. Görüşümüzce böyle bir yaklaşım kökten yanlıştır. Hele hele işçi-patron/kadın-erkek şeklindeki ayrımsız yaklaşımı kökten reddediyoruz. Bu tam da toplumu sömürenler/sömürülenler olarak değil de erkekler/kadınlar olarak ikiye bölmek, bu toplumdaki her türlü kötülüğün gerçek kaynağı olarak sömürü sistemini görmemek-göstermemek demektir. Bu, Türkiye'de emperyalizme bağımlı düzene karşı mücadelede, bu mücadeleyi yürütecek güçleri bölmek demektir.

"Biz kadınlar erkek egemenliği altında ezilen bir grubuz. (Öyle grup denilince küçük bir topluluk gelmesin aklınıza, dünyanın en az yarısının biz olduğuna aklımız eriyor) ve erkek egemenliğine, bizi ezenlere karşı örgütleniyoruz. Kadın

mücadelesini böyle tanımladığımızda bundan sonra da sıkça çıkacak bu soruna karşı bir açıklık getiriyoruz."

Marksizm-Leninizme sempati duyan kadınlar örgütleniyor, ezen ve sömürenlere karşı mücadele veriyorlar. Ama onların "ezenler" kavramıyla feministlerin "ezenler" kavramının içeriğinin hiçbir benzerliği yoktur. Marksist-Leninist kadınlar bilmektedirler ki, kadın olarak ve ezilen sınıflar olarak kurtuluşun yolunu sınıf kardeşleriyle verecekleri demokratik halk devrimi açacaktır. Kadın ve erkek, ezilenlerin üzerindeki her türlü sömürünün, baskının kalkmasının şartları sosyalizmle yaratılacaktır.

Bu açıktır ki, emekçi erkeklerin de emekçi kadınlara uyguladıkları ve tüm kadınlar üzerinde de varolan *cinsiyet* baskısına bugünden karşı çıkılmayacağı, buna karşı mücadele edilmeyeceği anlamına gelmez. Tam tersine, Marksist-Leninist kadınlar bu baskıya karşı da en kararlı mücadeleyi; bu baskıları ortadan kaldıracak mücadeleye —devrim mücadelesine— bağlı olarak yürütmektedirler.

Ve bir kez daha Clara Zetkin'i anıyoruz:

"Kadın Cinsiyetinin büyük kurtarıcısı olan komünizm asla, burjuva düzeninin kadın hakları savunucusu talepler doğrultusunda reformlar geçirilmesi uğrunda, yani erkek cinsiyetinin hak öncelikli toplumsal konumuna karşı tüm sınıflardan kadınların ortak mücadelesinin bir sonucu olamaz. O ancak ve yalnız, sömürülen proletaryanın kadın ve erkeklerinin, mülk sahibi ve sömürücü sınıflardan erkek ve kadınların öncelikli haklarına, iktidarına karşı verecekleri ortak mücadeleyle gerçekleştirilebilir." (*Kadın Sorunu Üzerine, "Komünist Kadın Hareketi için Yönergeler" bölümü, C. Zetkin, 1920, İnter Yayınları*)

"SOSYALİST" FEMİNİSTLERİN KADININ KURTULUŞU SORUNUNUNDAKİ TAVRI ÜZERİNE

"Yeni Öncü" dergisinde, son zamanlarda "kadın sorunu" üzerine bir dizi makale yayınlandı. "Yeni Öncü", yayın faaliyetinin amacını "sosyalizm düşüncesini yaymak" olarak değerlendiriyor. Yazı kurulu, "Dergimiz 'kadın sorunu'nun teorik açılımına özel bir önem vermektedir." "Sorunun daha iyi anlaşılabilmesi ve kavranabilmesi için

uç noktalarda tartışılmasında yarar görüyoruz" demektir. (Yeni Öncü, S. 5, s. 54) Devamen "Yeni Öncü"nın "kadın sorununu sosyalizm sorunları dahilinde" gördüğü açıklanmaktadır.

Bu açıklamaya göre, yayınlanan üç yazı, kadın sorununun tabii sosyalist açıdan (!) "teorik çözümlemesine", bu sorunun "daha iyi anlaşılabilmesi ve kavranabilmesi"ne hizmet etmektedir.

Fakat "Evet Erkek Egemen Düzen" başlıklı yazıya baktığımızda, bu yazının "devrimci" "sosyalist" bir tarzda kadın sorununa yaklaşımdan çok uzak olduğu görülür. Tersine bu makalede, kadın sorununun sosyalist açıdan teorik olarak çözümlenmediği iddia edilmekte, ve kadınlara ezilmişliğini ve bu ezilmişlikten kurtuluşu gösteren ideoloji olarak feminizmin propagandası yapılmaktadır. Okuyucuya, feminizmin sosyalizmin müttefik gücü olduğu anlatılmaktadır. II. Enternasyonal döneminde (henüz II. Enternasyonal'in devrimci pozisyonları terketmediği dönemde) Rosa Luxemburg ve Clara Zetkin önderliğinde yürütülen kadınlar çalışmasına; Stalin önderliğinde SBKP/B'nin kadınların kurtuluşu yolunda gösterdikleri başarılarla saldırılmaktadır. Ve bütün bu saldırılar "Yeni Öncü" Yazı Kurulu tarafından yorumsuz basılmaktadır. Ve hatta —önsözlerinden yola çıkarsak—, onlara göre bütün bunlar sosyalist açıdan kadın sorununun çözümüne hizmet eden, tartışılabilir görüşlerdir.

Buna karşı biz, kadın sorununa böyle bir yaklaşımın devrimci olmaktan çok uzak olduğu, ve böylesi görüşler üzerine tartışmaktan çok, bunların burjuva önyargıları ve gerçek sosyalizme iftira olarak kararlılıkla geri çevrilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Tam da, diktatörlük şartlarında legal yayınlanan, ve kendine devrimci diyen bir dergiden, böyle bir beklentimiz vardır. Bir taraftan sosyalist düşünceleri yayma iddiasına sahip olan, diğer taraftan ama böylesi görüşlere karşı "tarafsızlığı" tercih eden "Yeni Öncü", sonuçta bizzat kendisi böylesi görüşlerin destekleyicisi, savunucusu durumuna düşmekte ve böyle bir dergiden beklenenleri yerine getirmemektedir.

"EVET ERKEK EGEMEN DÜZEN" BAŞLIKLİ MAKALE ÜZERİNE

Yazar bu makalede "sosyalist feminizm"ın propagandasını

yapıyor: Yazarın temel pozisyonları, belli bir akımın —uluslararası alanda feminizmin bir kanadının görüşlerinin— basit bir kopyasıdır. Bu nedenle biz kendimizi bu makalenin eleştirisinde yazarın somut yazısının eleştirisiyle sınırlamayacağız. Paralelliklerin olduğu noktalarda sosyalist feministleri de eleştireceğiz.

1) Kadın Sorunu Teorik Olarak Çözümlememiş midir? Ve Yöntem Sorunu

Yazar, makalesinin başında şu tespiti yapıyor:

"Sorunun tanımı ve çözüm yollarını teorize edebilecek bir kavram bütünlüğünün netçe ortaya konulmamış olması, asli olan yerine tali konuların tartışıldığı, bir durum yaratmış." (s.54)

Bu iddialar, yalnızca yazara özgü değildir, aynı iddialar hafif değişiklikler ve başka gerekçelerle uluslararası alanda "feminist sosyalistler" tarafından (Yazarın "sosyalist feminizm"den sözmesine karşın, uluslararası alanda aynı pozisyonlarla ortaya çıkan akım kendini "feminist sosyalistler" olarak tanımlamaktadır. Özde bu ikisi bir ve aynıdır) Anna Meulenbelt'in "Feminizm ve Sosyalizm" adlı kitabında savunulmaktadır. Bu kitapta Anna Meulenbelt:

"Şimdiye kadarki yazılı tarih "erkeklerin" tarihi olduğundan ve kadınların tarihi şimdiye kadar boşlandığından"

kadın sorununun çözülmesinin yapılması gerektiğini açıklamaktadır. Her iki pozisyon da, Marksizmin

a) Kadınların kurtuluşu sorununda temel görüşleri,

b) Materyalist tarih anlayışıyla kadınların çeşitli toplumlardaki durumlarını

ortaya koyduğunu inkar etmektedir. Böylelikle Marksist-Leninist klasiklerin bu konuda yarattıkları berraklık kabul edilmemekte, ve bu sorun çözüme muhtaç bir sorun olarak gösterilmektedir. Bunun doğru olmadığı ortadadır.

Marx'ın "Kapital"inde ve ekonomiyle ilgili diğer eserlerinde kadın sorunu ekonomik bakış açısından geniş ve yeterli bir şekilde ortaya koyulmuştur. Kadın ve ailenin tarihsel materyalizm açısından çözümlenmesi konusunda ise "Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni" (Engels) ve "Kadın ve Sosyalizm" (Bebel) gibi bugüne kadar hiç kimse tarafından yanlışlığı ispatlanmamış temel eserler vardır. Bunun dışında, Lenin ve Stalin'in somut ideolojik-siyasi görevlerden yola çıkarak, bu konuda ilkesel görüşleri koydukları bir dizi yazıları vardır. Ayrıca, Komünist Enternasyonal'in Zetkin, Kollontai, Krupskaya ve daha bir dizi kadın ve erkek önderlerinin, Marksizmin teorisinden yola çıkarak, Komünist Partilerinin kadınlar sorunundaki siyasi pratiklerini ideolojik ve teorik olarak yönlendirişlerinin — bugüne kadar yeterince yararlanmadığımız— genel hazinesi de vardır.

"Evet Erkek Egemen Düzen" yazarı işte Marksizm-Leninizmin bu konudaki teorisini yok saymaktadır. Yazar aynı zamanda II. Enternasyonal, SBKP, Çin ve Arnavutluk üzerine bir dizi asılsız iddialar öne sürerek, Marksizm-Leninizme saldırmakta; ve bu asılsız iddialara da dayanarak "kadın sorunu"nun bugüne kadar çözümlenmediğini "ispatlamaya" çalışmaktadır. Bunu da —nereden alındığı ve hangi bağıntı içinde söylendiği okuyucu için bir giz olan— alıntı parçacıkları ile yapmaya çalışmaktadır. (Bkz. "Rosa Luxemburg" örneği, "Yeni Öncü", 55, s. 54)

Yazar, dilinin altındaki baklayı nihayet bir sayfa sonrasında çıkarmakta ve görüşüne göre kadınlara ezilmelerini gösterecek bilincin "feminizm" olduğunu açıklamaktadır. Yani, kadınlara ezilmişliklerini ve bu durumdan çıkış yolunu gösteren Marksizm-Leninizmin teorisi değil, —yazara göre "teorize edebilecek bir kavram bütünlüğü netçe ortaya koyulmamış" olsa da—feminizmdir! Ve bunu açıklarken de yazar, feminizmin bu sorunda Marksizm-Leninizme karşı var olduğunu iddia ettiği üstünlüğünü ispatlamaya gerek duymuyor. (Bunun İçin Marksizm-Leninizmin bilimsel çözümlemesinin yanlış olduğunu ispatlaması gerekirdi.)

Yazar, "kadın sorunu"nun çözümlenip çözümlenmediği sorusuna yalnızca kendisi tamamen bilimsellikten yoksun bir şekilde yaklaşmakla kalmıyor, aynı yöntemi okuyuculardan da bekliyor.

Okuyucular düşünmesinler, kontrol etmesinler, araştırmasınlar, hayır, sadece yazara inansınlar! (Beklentisi bu olmasaydı, o zaman alıntı ve atıfların yerini belgeler, okuyucuya iddialarını araştırma imkânı verirdi.)

Böyle bir yöntemin Marksizm-Leninizmle, veya yazarın deyimiyle "sosyalist" yöntemle uzaktan yakından ilgisi yoktur. Yüzeysel burjuva aydın gazeteciliğinden başka birşey olmayan bu yöntemi mahkum ediyor ve kökten reddediyoruz.

2) "Evet Erkek Egemen Düzen" Başlıklı Makaledeki Bazı İddialar Üzerine

a) II. Enternasyonal kadın sorununda "sağlıklı teori" yaratamadı mı? Ve hatta XIX. yüzyılın seviyesinin altına mı düştü?

"Evet Erkek Egemen Düzen" in yazarı bu konuda şunu söylüyor: "Öncelikle Marksistler, dünyayı/toplumu tanıma ve dönüştürme/degıştirme pratiğı içerisinde 19. yy.da atılan adımların gerisine düşerken, II. Enternasyonal'de var olan ekonomist teorinin sınıf indirgemeci siyaseti içinden sağlıklı bir 'kadın sorunu' teorisi yapılabilmesi zaten olanaksızdı. Enternasyonal'in en güçlü partisinin önderlerinden Rosa Luxemburg bir kongrede partiyi eleştirirken: "Bu partide iki erkek var, biri ben öbürü Clara Zetkin" diyerek, olumluluk-doğruluk-devrimcilik vb. değerlerin erkeksi değerler olacağını içselleştirmiş a priori bir şekilde kadınlığı olumsuzlayan menfileştiren erkekçi bakışı (nı) dile getirmiştir. II. Enternasyonal'in en radikal kanadından olan ve üstelik bir kadın olarak bileğinin ve kafasının hakkıyla elde ettiğı önder konumuna rağmen bunları söyleyebilmişse Engels-Bebel duyarlılığının aşınmasına şaşmamak gerek." (s.54)

Buradaki alıntıda birden fazla sorun vardır. Yazar bir dizi ispatsız iddialar ileri sürmenin yanı sıra, kendi içinde de çelişkili şeyler söylemekte, laf kalabalığı ardına gizlenmeye çalışmaktadır. Birincisi: "II. Enternasyonal'de varolan ekonomist teorinin sınıf indirgemeci siyaseti içinden sağlıklı bir 'kadın sorunu' teorisi yapılabilmesi zaten

olanaksızdı" deniyor. Yazara şunu soralım: "ekonomist teorinin sınıf indirgemeci siyaseti" ne demektir? "Sınıf indirgemeci"lik eğer toplumda varolan sorunları, toplumdaki üretim biçimlerine, toplumdaki sınıflara ve bu sınıfların savaşımına "indirmek" ise, ya da bir başka deyimle sınıf savaşımını belirleyici eksen haline getirmekse, bunun ekonomist teorinin siyaseti olduğundan söz edilemez. Çünkü ekonomizm, sınıf savaşımını değil, onun yalnızca bir biçimini eksen yapar, devrimci değil, evrimcidir. Ve ekonomizm, kadın sorununun çözümü bağintısında, sorunun çözümüne devrimle değil, düzen sınırları içinde reformlarla yaklaşır. Hal böyle olunca, ikincinin ("sınıf indirgemeciliği"nin —ne demekse artık !!!) birincinin (ekonomist teorinin) sonucu olarak konması yanlıştır.

İkincisi, "II. Enternasyonal'de... sağlıklı bir 'kadın sorunu' teorisi yapılabilmesi zaten olanaksızdı" şeklindeki, II. Enternasyonal hakkında toptancı bir değerlendirmede yanlıştır. Çünkü II. Enternasyonal, başından itibaren ekonomist değildi ve başından itibaren proletaryaya ihanet etmemişti. Onun kadın sorunundaki tavrı da başından itibaren yanlış değildi. O konudaki ekonomist-reformist tavrıda proletaryaya ihanetiyle paralel olarak gelişti. Clara Zetkin, sosyal-demokrat kadın hareketini şöyle değerlendiriyor:

"Tarihinin önemli, en iyi aşamasında sosyal-demokrat kadın hareketi, proleter kadın hareketi olarak burjuva kadın hareketinin karşısına konulabilirdi. Bu dönemde o, teori ve pratiğinde, burjuva kadın hareketinin öyle gibi görünmek istediği konumda idi: Tüm kadın cinsiyetinin toplumsal ve insani bakımdan tam kurtuluşu ve eşit haklara sahip olması için öncü savaşçısıydı. Kadın sorununu, tarihsel materyalizmin ışığı altında, genel toplumsal sorunun önemli bir parçası olarak görüyordu. Bu nedenle de, burjuva toplumundaki sömürülenler ile sömürerler arasındaki sınıf karşıtlığının ve sınıf mücadelesinin kadınların tam kurtuluşu için belirleyici önemde olduğunu tanımaktaydı. Eylemine kılavuzluk eden düşünce, ancak burjuva toplumunun devrimci bir biçimde yıkılışı ve mücadele ederek kendini kurtaran proletaryanın eylemi olarak sosyalizmin gerçekleştirilmesinin, kadınların tümüne tam bir şekilde gelişen ve etkinlik gösteren insanlığı getirebileceği idi; cinsiyetlerin yasada

biçimsel olarak eşit kılınmaları değil.

Bu temel görüşünün sonucu olarak proleter kadın hareketi, burjuva kadın hakları savunucularının tersine, erkek egemenliğini ortadan kaldıracak bir toplum reformu için tüm sınıf ve tabakalardan kadınları ortaklaşa bir cinsiyete-karşı-cinsiyet mücadelesine çağırıyordu. Tersine o, herşeyden önce proleter kadınları, erkek kardeşlerinin safında mücadele etmek için topluyor, örgütlüyor ve eğitiyordu. Ama aynı zamanda tüm tabakalardan ezilen ve sömürülen kadınları, proletarya ile birlikte, üretim araçları üzerindeki özel mülkiyetin kaldırılması yoluyla burjuva düzeninde devrim için sınıfa-karşı-sınıf mücadelesine çağırıyordu.

Sosyal-demokrat kadın hareketi, öğreti ve eyleminde proleter kadın hareketi olma şerefini kaybetmiştir. Bugün amaç ve içeriği bakımından salt bir reform hareketidir; burjuva kadın hakları savunuculuğunun, burjuva demokrasisinin özel bir çeşitlemesidir. Yükselişi II. Enternasyonal ile birlikte olmuş, ve onunla ve onun proletaryaya ihanetiyle birlikte, 1914'te emperyalist dünya savaşının patlamasından bu yana adım adım batmıştır.

....

Sosyal-demokrat kadın hareketi en iyi zamanlarında, oportünizm ve revizyonizmle mücadelede II. Enternasyonal'in sosyalist partilerinin 'sol kanadının' değerli bir gücü idi." (*Clara Zetkin, Sosyal-Demokrat Kadın Hareketi*) (*Kadın Sorunu Üzerine Seçme Yazılar, sf. 107, İnter Yayınları.*)

Burada Clara Zetkin'in yaptığı değerlendirmeler ile, "sosyalizm" adına konuşan "Yeni Öncü" yazarının ispatsız, toptancı değerlendirmesi taban tabana zıttır. Bu bağtıntıda "II. Enternasyonal'de var olan ekonomist teori..." lafları da "Yeni Öncü" yazarını kurtarmamakta; bu laflar yalnızca sorunu karıştırmaya, gerçek düşünceleri berrak formüle etmemeye hizmet etmektedir. Yazar ne zamandan itibaren II. Enternasyonal'de doğru bir kadın siyaseti "zaten" yaratılamazdı sorusunu berrak cevaplandırmıyor. Ama Clara Zetkin'in tarihi materyalist çözümlenmesinde sergilediği ayrımcı yaklaşımı da göstermiyor.

II. Enternasyonal ve onun "sol kanadının değerli bir gücü" olan

sosyal-demokrat kadın hareketi, yozlaşana dek kadın sorununda değerli bir çalışma yürütmüştür. II. Enternasyonal'in ve onunla birlikte sosyal-demokrat kadın hareketinin yozlaşmasından sonra, onun zamanında olumlu olan çalışmaları III. Enternasyonal içinde örgütlü kadın ve erkek komünistler devam ettirmişlerdir.

*

Burada kısaca bir başka noktaya değinmek istiyoruz: Böylesi tarihi gerçekleri çarpıtan iddialar, ancak uluslararası işçi hareketinin "kadın sorunu" ile ilgili en önemli belgelerinin bile kamuoyunun elinde bulunmadığı-tanınmadığı bir ortamda bunca uluorta (şimdi Türkiye'de olduğu gibi) öne sürülebilir, ve geçici bir süre de olsa kafa bulandırma amacına ulaşabilir. Çünkü, Batı Almanya, Fransa vb. ülkelerde burjuva veya feminist teorisyenler bile, II. ve III. Enternasyonal içinde Clara Zetkin'in yürüttüğü kadın çalışmasının örnek bir çalışma olduğunu ve "Eşitlik" gibi geniş kadın kitlelerine seslenen bir gazetenin, kadınların siyasi-teorik seviyesini yükseltmedeki yararlarının görkemli olduğunu kabul etmek zorunda kalmaktadırlar.

*

Şimdi tekrar alıntıya dönelim: Yukarıda söylediklerimizden ve Clara Zetkin alıntısından gördüğümüz gibi, ayrımsız bir şekilde "19. yy. da atılan adımların gerisine" düşüldü şeklindeki iddia, tarihi gerçekler karşısında ayakta tutulamaz. Yazarın bir bütün olarak II. Enternasyonal'i alıp, gerçekte yozlaşmadan sonraki dönemi kastetmesi basit bir dil sürçmesi değildir. Bunun böyle olmadığı, Rosa Luxemburg ile ilgili söylediklerinden de anlaşılmaktadır. Rosa Luxemburg ile ilgili söylenenler açık bir karalamadır.

Birincisi, bir alıntı yapılmakta, fakat alıntının kaynağı verilmemektedir. Böylece okuyucunun kontrolü olanaksız kılınmaktadır.

İkincisi ama, biz Rosa Luxemburg'un eserlerini gözden geçirdik ve böyle bir alıntıya rastlamadık. Ancak Rosa Luxemburg'un hayatını konu alan —Alman kadın rejisör Margarete von Trotta'nın çektiği— filmin senaryosunda buna benzer bir tımceye rastladık. Gerçekten Rosa Luxemburg'a ait olup olmadığını bilmediğimiz bu tımcde de, yazarın iddiasını ispatlamaktan çok uzaktır. Tersine Rosa Luxemburg burada bu

sözleri "erkeklik"e atfedilen değer yargılarıyla dalga geçme şeklinde kullanılmaktadır. Bundan çıkarak Rosa Luxemburg'un "erkekçi bakışa sahip" olduğunu iddia etmek saçmalıktır. Rosa'nın bu konudaki gerçek tavrı, Clara Zetkin'in kadın sorunundaki doğru tavırlarını desteklemek olmuştur.

Kaldı ki, Rosa Luxemburg'un bu konudaki tutumunun yanlış olduğunu var saysak bile, bundan yazarın çıkardığı, "II. Enternasyonal'in en radikal kanadından olan ve üstelik bir kadın olarak bileğinin ve kafasının hakkıyla elde ettiği önder konumuna rağmen bunları söyleyebilmişse Engels-Bebel duyarlılığının aşınmasına şaşmamak gerek" sonucunu çıkarabilir miyiz? Elbette hayır, çünkü tek tek komünist önderlerin hataları bir partiye veya burada olduğu gibi II. Enternasyonal'e yüklenemez, çünkü bu tüm partinin hata yapması anlamına gelmez.

b) Sovyetler Birliği 1936 Anayasası, Çin ve Arnavutluk'taki devrim sonrası dönem "erkek cinsinin üstünlük ideolojisi"nin belirleyici olduğu dönemler midir?

Yazar kendine göre Sovyetler Birliği'nde aile, kürtaj vb. konularda 1920 ve 1936 yasalarının içeriğini özetliyor ve bundan yola çıkarak —Stalin'in adını vermeden— Stalin önderliğindeki SBKP/B ve Sovyetler Birliği'ne karşı saldırıya geçiyor. Yazar, Sovyetler Birliği'nde 1936 Anayasa değişikliği ile birlikte kürtajın da yasaklanmasını "erkek cinsinin üstünlük ideolojisi"ne örnek olarak veriyor. (s. 55)

Yazarın bu sonuca varması, onun gerçekte hiçbir şeyi kavramadığını; SBKP/B'nin "erkek cinsinin üstünlük ideolojisi" ile hareket ettiğini değil, bilakis bizzat yazarın bu soruna proletaryanın, devrimcilerin, Marksist-Leninistlerin bakış açısıyla değil burjuvazinin, feministlerin bakış açısıyla yaklaştığını göstermektedir. Çünkü onun yaklaşımına göre kürtajın yasaklanması, "kadının cinsel özgürlüğü ve kendi bedenine sahip çıkma hakkını gasp" etmektir. "Vücudum bana aittir" feminist şiarıyla yazar, sorunu "kürtaj yapıp yapmayacağı sadece kadının bileceği birşeydir" şeklinde koyuyor. Marksist-Leninistler, devrimciler için sorun böyle konamaz. Onlar her sorunu olduğu gibi, bu

sorunu da toplumsal çerçeve içinde ele alırlar. Ve her kim bu sorunun sadece ve sadece kadının sorunu olduğunu iddia ediyorsa, o gerçeklere gözünü yumuyordur. Çünkü örneğin kürtajan ilk 12 hafta içerisinde belirli koşullarda izinli olduğu Türkiye'de, tek tek kadınları bu yönlü bir karara iten sebepler ekonomik-toplumsal sorunlardır. Eğer bir kadın, örneğin eşi çocuk istemediğinden ve kendisi çocuğu yalnız büyütecek ekonomik olanaklara sahip olmadığından kürtaja başvuruyorsa; veya evlilik-dışı çocukların toplumda karşılaştığı önyargıları gördüğü için kürtaja başvuruyorsa, veya buna benzer bir dizi başka nedenlerle kürtaja başvuruyorsa, şimdi burada "kadının kendi bedenine sahip çıkma hakkı"nı özgürce kullandığını söyleyebilir miyiz? Kadının özgürce bu hakkı kullanmadığı, bilakis onu böyle birşeye belli şartların ittiği bizce açıktır.

Diğer taraftan emperyalist veya emperyalizme bağımlı ülkelerde varolan kürtaj yasağı ile, sosyalist ülkelerdeki yasak değişik değerlendirilmek zorundadır. Birincisinde kürtaj yasağı gerici, birçok halde dini, ve herşeyden önce de kadını "ev kadını" olarak tutmaya yönelik bir anlayıştan kaynaklanır ve kadınları çalışma hayatının dışına itmeye, onu ev ve "çocuk odası"na kapatmaya, yani onu "ev kölesi" rolünde tutmaya hizmet eder. (Bu ama tersine çevrilip burjuvazi kürtaja izin verirse, kadını "kurtaracağı" anlamına yorumlanmaz. İzin verilmesinde de somut koşullar, örneğin işgücü ihtiyacı önemli bir rol oynamaktadır. Ekonomik bir kriz ortaya çıktığında da çeşitli tedbirlerle kadınlar tekrar çalışma hayatından dışarı itilmektedirler.)

Sosyalist ülkelerde ise sorun kökten değişiktir. Geçmişte Sovyetler Birliği'nin geniş pratiğinde gördüğümüz odur ki, Ekim Devrimi ile birlikte sosyalizmin inşası için ilerleyen Sovyetler Birliği'nde ilk adım sağlanmakla kalınmamış, bu kağıt üzerindeki eşitliğin gerçek hayata uygulanması için de her türlü tedbire başvurulmuş ve bu konuda muazzam başarılar elde edilmiştir. Lenin ve Stalin önderliğinde sosyalizmin inşasının her alanına kadınların aktif, erkeklerle eşit şekilde katılması için büyük bir mücadele yürütülmüştür. Lenin'in şu sözleri, Marksizm-Leninizmin klasiklerinin kadın sorununa nasıl yaklaşıklarına çok iyi bir örnektir:

"Nerede mülk sahipleri, kapitalistler ve tüccarlar varsa, orada,

yasa önünde bile, kadın erkek eşitliği olamaz.

Nerede mülk sahipleri, kapitalistler ve tüccarlar yoksa, nerede emekçilerin devlet iktidarı, bu sömürücüler olmaksızın yeni bir yaşam kuruyorsa, orada erkek ile kadın arasında yasal eşitlik vardır.

Ama bu yetmez.

Yasa önünde eşitlik, henüz yaşamda eşitlik değildir.

Emekçi kadın yalnız yasa önünde değil, bilakis yaşamda da erkekle hak eşitliğini kazanmalıdır. Bu amaçla, emekçi kadınların kamu kurumlarının yönetimine ve devletin yönetimine gittikçe daha güçlü katılmaları zorunludur.

Kadınlar, bu birlikte çalışma içinde, bilgilerini çabucak genişletecekler ve erkeklere yetişeceklerdir.

Öyleyse, sovyete daha fazla emekçi kadın, komünist ve partisiz kadın seçin. Partisiz bir kadın işçi de olsa, namusluysa ve anlayışla ve dürüstlikle çalışmayı biliyorsa— onu Moskova Sovyeti'ne seçin!" (*Lenin, "Kadın İşçilere", 21.2.1920*)

Kısaca, emperyalist-kapitalist ülkelerle sosyalist ülkelerde kadın sorununa bakış açısının ilkesel ve kökten farklılığını koyduktan sonra, dönelim kürtaj sorununa. Yazarın ve bir dizi feminist, "sosyalist"-feminist, troçkist vb. akımların çok sevdikleri, denize düşenin yılana sarıldığı gibi sarıldıkları ve kafaları da bulandırdıkları önemli konulardan biri de budur. Hemen hepsinin, özel olarak kadınlar sorununda sosyalizmin başarılarına saldırmak için kendilerine dayanak yapmaya çalıştıkları yerler, 1920'deki kürtaj yasası ve 1936 karamamesiyle bu yasada getirilen değişikliklerdir. Onlar bu iki yasa arasında —birinde kürtaja izin verildiği, diğesinde ayrımsız kürtajın yasaklandığından yola çıkarak— "büyük çelişkiyi", "taban tabana zıt yaklaşımı" vb. yakaladıklarını savunmaktadırlar.

Araştırmalarımız sonucu, büyük bir rahatlıkla söyleyebiliriz ki, bu iki yasa arasında yaklaşımda kesinlikle bir çelişki, bırakalım büyüğü, küçük bir çelişki bile yoktur. Okuyucu eğer sonuca (yani "izin verildi" veya "yasaklandı") takılıp kalmazsa, her iki kararın hangi şartlarda ve hangi nedenlerle alındığını incelerse, bunu gayet açık bir şekilde görecektir.

Kısaca değinmek gerekirse, 1920'de kürtajın yasallaştırılması şu gerekçelere bağlıyor:

"Son onyılıda hamileliğine zamanından önce son veren kadınların sayısı hem bizde, hem diğer ülkelerde artıyor.

Bütün bu ülkelerde yasama, bu kötülüğe karşı, hem kürtaj yapma suçlusunu kadını, hem de operasyonu yapan doktoru cezalandırarak mücadele ediyor.

Bu mücadele yöntemi etkisizdir. Kürtaj zorunlu olarak gizlice yapılmakta ve kadın pekçok durumda, bu gizli operasyonu yapan canı cahil kişilerin kurbanı olmaktadır.

Sonuç olarak kadınların % 50'si krtajdan sonraki enfeksiyonlar neticesinde hastalanıyor ve % 4' ölüyordu.

Böyle bir durumun tehlikelerini kavrayan İşçi-Köylü Hkmeti, alışan kadınlar arasında böyle *gizli kürtaja* karşı bir kampanya ya girişmiştir.

İşçi-Köylü Hkmeti, bu olayın sosyalizmin inşasıyla giderek ortadan kalkacağını öngörmektedir.

Fakat bugüne kadar, *geçmişin geleneklerinin yaşaması ve bugünkü ağır ekonomik koşullar*, birçok kadını bu operasyona başvurmaya zorlamaktadır. Sağlık ve Adalet Halk Komiserlikleri, bu olayda baskı yöntemlerinin tamamıyla işe yaramaz olduğu kanısındadırlar."

Görüldüğü gibi, sorun gayet açıktır: 1920'de kürtajın yasallaştırılmasını gerektiren ekonomik-sosyal koşullar vardır. Ve bu koşulların ortadan kalkmasıyla birlikte kürtaj sorununun da ortadan kalkacağı söylenmektedir. Yaklaşımda ıkış noktası, kürtajı yaptıran kadının sağlığıdır. Krtajı yasallaştırarak, gizli kürtaja son vermek amaçlanmaktadır. Ve bu yasa, içinde bulunan *şartlarla* gerekçelendirilmektedir.

İşte 1936 karamamesi, evet 1920 yasasına dayanarak, ve değişen koşulları gzntne alarak, kürtajın yasaklanması ngrmştir.

"Tüm sınıfsal sömürünün ortadan kaldırılması, bizzat sınıfların ortadan kaldırılması için temeli atan Ekim Sosyalist Devrimi, aynı zamanda kadınların tam ve nihai özgürleşmesinin temelini de atmıştır.

Dünyanın hiçbir ülkesinde kadın, SSCB'nde olduğu gibi siyasi, toplumsal ve aile yaşamında tam eşitliğe sahip değildir.

Dünyanın hiçbir ülkesinde kadın, yurttaş doğurma ve yetiştirme gibi büyük ve sorumlu bir görevi taşıyan bir ana ve yurttaş olarak, kanunun aynı saygısına ve korumasına SSCB'nde olduğu gibi sahip değildir.

Ne var ki, içsavaştan ve silahlı müdahaleden sonraki ilk yıllarda meydana gelen ülkenin ekonomik bakımdan yıkımı, ve devrim-öncesi dönemden devralınan kadınların yetersiz kültürel seviyesi, kanunların onlara verdiği haklardan derhal tam bir şekilde yararlanmalarını ve gelecek korkusu olmadan, birer yurttaş ve ana olarak çocuk doğurma ve onların ilk eğitimini verme görevi sorumluluğunu yerine getirmelerini olanaksız kıldı. Bu bağında Sovyet iktidarı 18 Kasım 1920'de kürtaj (hamileliğin yapay olarak kesilmesi) pratiğine, Sağlık Halk Komiserliği ve Adalet Halk Komiserliği'nin yazdığı gibi, "geçmişin ahlak mirası ve bugünün zorlu ekonomik koşulları hala kadınların bir bölümünü bu operasyona boyun eğdirdiği" (*Yasalar Kodu, No 90, s. 471*) sürece izin verdi.

Ta 1913'te Lenin, sınıf bilinçli işçilerin "yeni-Maltusculuğun, kuşbeyinli ve bencil filisten çiftlerin korkuyla sayıkladıkları: Allah bize vâcutlarımızı ve ruhlarımızı birarada tutmamıza yardım etsin, çocuklara gelince, en iyisi onlarsız olmaktır, şeklindeki bu eğilimin kesin düşmanı" olduklarını yazıyordu.

Fakat toplumsal bir kötülük olarak kürtaja karşı isyan ederken, Lenin kürtajın salt yasama ile yasaklanmasının kürtaja karşı mücadelede apaçık yetersiz olduğu görüşündeydi. Dahası, kapitalizm koşulları altında bu yasaların yalnızca "egemen sınıfların ikiye bölünüşünü" yansıttığına, çünkü bu yasaların "kapitalizmin ağırlarını dindirmedikine, bilakis bunları ezilen kitleler açısından özellikle kötü huylu, özellikle sancılı kıldığına" işaret etti.

Ancak insanın insan tarafından sömürülmesinin olmadığı ve kadının toplumun eşit bir üyesi olduğu, emekçilerin maddi refahının sürekli iyileşmesinin toplumsal gelişmenin bir yasasını oluşturduğu sosyalizm şartları altında, kürtaja karşı mücadeleyi gerek yasaklayıcı yasalar ve gerekse diğer araçlarla ciddi bir şekilde örgütlemek

mlmkündür."

Bu iki yasa arasında yaklaşımda herhangi bir çelişkinin olmadığı gayet açıktır. Çelişki ancak anti-diyalektik yaklaşıldığında, koşullardan kopararak sonuçlar üzerinde durulduğunda yaratılır. Ve işte "kürtaj" sorununu —niyet ne olursa olsun— sonuçta sosyalizmi ve sosyalizmin kadın sorunundaki başarılarını karalamak için kullananlar, tam da böyle bir yöntemle çalışmaktadırlar.

*

Bu noktada da Sovyetler Birliği'nin 1936 pratiğini (yasamasını) anlamayan ve suçlayan yalnızca "Yeni Öncü" yazarı değil. Aynı şekilde feminist akımlar, bu arada feminist "sosyalistler"de tam da bu noktalarda Sovyetler Birliği'ne saldırıyorlar. Bunların ideolojik yaklaşımı, bu sorunların ele alınıp değerlendirilmesinde çıkış noktası olarak, bir bütün olarak sosyalist devletin değil, tersine tek tek kadınların, tek tek kadınlar tarafından belirlenen "çıkarını" savunmanın kaynaklanmaktadır.

Hiç kuşkusuz kürtajın yasaklanması, tek tek kadınların istek ve çıkarları ile çelişebilir (bir bütün olarak emekçi kadınların çıkarları ile çelişmemektedir). Ancak bu, bir bütün olarak kadınların kurtuluşuna ters bir uygulama değildir. Çünkü, şayet çocuk doğmadan önce ekonomik problemler çözülmüşse, şayet kadın ev işi ve çocuk bakımından kurtarılarak, bunlar toplumsal işlere dönüştürülmüşse, ve kadın böylece çocuk sahibi de olsa aktif bir biçimde ekonomik-politik-kültürel faaliyetlere katılma olanağına sahipse ve toplum içindeki değer yargıları değişmişse (örneğin babası belirsiz çocuğa karşı tavır vb.), ve kadınların-erkeklerin doğum kontrolünün "kürtaj" gibi kadın sağlığını tehlikeye atan yolu dışındaki yol ve araçlar konusunda eğitilmiş ise, o zaman objektif olarak kürtaj için bir neden ortada yok demektir.

Feminist "sosyalistler" ve "Yeni Öncü" yazarı, Sovyetler Birliği'nde Lenin ve Stalin önderliğinde kadınların kurtuluşu yolunda ortaya konan politika ve uygulamaların tek gerçek kurtuluş yolu olması anlamında da birer olgu olduğunu mevcut bakış açıları ile göremiyor ya da görmek istemiyorlar. Kürtajın serbest bırakılmasını kadınların kurtuluşu için mutlak zorunlu ve gerekli ilkesel bir tavır olarak ele alan bu kişilerin, emperyalist bir ülkede ya da Türkiye gibi

yarı-sömürge bir ülkede kurtajın serbest bırakıldığı koşullarda, bunun o dönemdeki Sovyetler Birliği'nden daha fazla kurtarıcı bir politika ve uygulama olduğunu söylemeleri gerekir.

Bu noktada, "Yeni Öncü" yazarının anlamadığı, küçük-burjuva yaklaşımı ile de anlaşılması mümkün olmayan başka şeyler de vardır.

* Önce, kadının gerçek kurtuluşu, ev işleri yanında, çocuk bakımı ve eğitiminin de bütünüyle toplumsallaştırılması ile mümkün olacaktır. Bu, *çocukların* burjuvazinin kutsadığı ve değişmez olarak gösterdiği —ama tarihsel materyalizmin gösterdiği gibi hiç de değişmez olmayan, yalnızca kapitalist düzenin aile biçimi olan— tek eşli (gerçekte yalnızca kadın açısından tek eşli) karı-koca'dan oluşan *çekirdek ailenin malı* olmadığı; çocuğu dünyaya getiren ana-babanın kendi bağımsız bir varlık olan çocuk üzerinde tasarruf hakkı olmadığı anlamına gelir. *Çocuklar* varolan toplumun, toplum olarak varlığını sürdürmesi için mutlaka gerekli olan toplumun kendi kendini yeniden üretmesinin, toplumun varlığının sürmesinin vazgeçilmez önşartı olan *toplumsal varlıklardır*. Zaten toplumun çocuk bakımı ve eğitimi üstlenme zorunluluğunun bir temeli budur. (Bir başka temel, *çocukların bakımı ve eğitiminin*, bu konularda eğitimleri birçok halde kulaktan dolma bilgiler düzeyinde olan tek tek ana-babalara bırakılamayacak kadar ciddi ve bilimsel bir iş olduğudur.)

O halde, *topluma*(*) *yeni bir üye kazandırma veya kazandırmama*, gebe kalan kadın açısından, kendi bireyini çıkış noktası aldığında, yalnızca kendi bireyini ilgilendiren bir sorun olarak görünse de, bu aynı zamanda *toplum* çıkış noktası alındığında *toplumsal*, bireyin yaşadığı, emeği ile katkıda bulunduğu ama aynı zamanda onun yarattığı çeşitli

(*) Burada toplum dediğimizde; tartıştığımız bağıntının 1936'nın Sovyetler Birliği olduğu; yani proletarya diktatörlüğünün hüküm sürdüğü sosyalist bir toplum olduğu unutulmamalıdır. Açıktır ki, her *toplumsal düzenle*, o toplumun tek tek bireyleri arasındaki ilişkilerde çelişmeler mümkündür. Ve bunlar yasa-töre vb. ile çözümlenir. Sömürücü toplumlarda; bu çözümlenmeler sömürü toplumunun sürmesi yolunda olurken; yani *bireyin özgürlükleri sömürünün çıkarı* açısından sınırlanırken; sosyalist toplumda, toplum-birey çatışmasında çıkış noktası işçi sınıfının ve tüm emekçilerin çıkarıdır. Bu ilkesel fark bir an bile gözden kaçırılmamalıdır.

imkânlarından da yararlandığı, ona bir anlamda muhtaç olduğu toplumu da ilgilendiren, ve onun da üzerinde söz söyleme hakkına sahip olduğu bir sorundur. Ve toplumun içinde bulunduğu durum ve şartlara göre, nüfus siyaseti tespit edilir. Ve bu siyasete göre toplum, daha çok çocuk doğummayı teşvik eder, veya tersi!

İşte bu noktada, toplum çeşitli yol ve yöntemlerle gebe kadının işine "burnunu sokar". Eğer içinde bulunulan şartlar, kürtajin yasaklanmasını gerektiren şartlar ise, bu burnu sokma evet bu yolla da olabilir. Bunun *ilkesel* olarak reddedilmesi, bunun "sosyalizm-demokrasi" anlayışı ile çeliştiğinin söylenmesi; kesinlikle tek tek *bireyi* toplumun üzerine çıkaran bir anlayışın ifadesidir.

"Kadının cinsel özgürlüğü ve kendi bedenine sahip çıkma hakkı" konusunda söylenen radikal laflar, gebe bir kadının, kürtaj yaptırmak isteyen bir kadının, kendi bedeni içinde, üzerinde yalnızca kendinin söz sahibi olma hakkı olmayan bir ikinci beden in en azından ilk biçimini taşıdığı gerçeğini, bu noktada "kendi bedenine sahip çıkma hakkı"nın aynı zamanda "kendi malı" olarak görülen cenin'in yaşama hakkı, onun bedeni üzerinde karar hakkını içerdığını unutan, unutturan laflardır, (*)

İkinci olarak da, bizzat kadının (ya da toplumun, cinsiyeti ne

(*) Bu nokta sömürü toplumlarında; kadının "babası belirsiz" çocuk doğurduğu şartlarda ağır baskılara maruz kaldığı; doğacak çocuğun bakımı ve eğitiminin yalnızca tek başına kadının sırtına yüklendiği vb. şartlarda, kürtaj kadın için bazı hallerde toplumsal-ekonomik şartların zorladığı bir çözüm olmasına rağmen, kadına karşı özellikle din kurumu tarafından, en başta da katolik kilisesi tarafından ikiye bölünce kullanılan bir noktadır.

Katolik kilise papazları kürtaji "günah" ilan etmekte; ve "doğmamış çocuğun" hayatını savunma; "hayatı" koruma maskesi ile ortaya çıkmaktadır. Bunların "hayatı" savunma adına ortaya çıkması korkunç bir ikiye bölünlülüktür. Katolik kilisesinin ve tüm dinlerin savunduğu sömürücü sistemler, hayatın gerçek düşmanıdır.

Her gün yüzbinlerle insanı açlığa mahkum eden; gerici-emperyalist savaşlarla onbinlerle-milyonlarla hayatı yok eden; insanlığın yarattığı tüm değerleri yoketme tehdidi altında tutmak bir yana, doğayı içinde yaşanmaz hale getirme yolunda büyük mesafeler katedenlerin ve onların suç ortaklarının "doğmamış hayatı koruma" adına konuşmaya hiç mi hiç hakkı yoktur. Bunların amacı gerçekte "doğmamış hayatı" korumak değil; yaşayan kadını cezalandırmaktır!

Biz kendimizi bu sahtekarlardan kesin olarak ayırıyoruz. Bizim bu

olursa olsun herhangi bir üyesinin) "kendi bedenine sahip çıkma hakkı" konusunda, toplumun da belli sözler söyleme hakkı olduğunu unutan-unutturan laflardır. Örnek vermek gerekirse: Herkes eroinman olma hakkına — "kendi bedenine sahip çıkma hakkı" açısından— sahiptir. Ama *toplumun* sağlıklı üyelere gereksinimi vardır. Bu yüzden toplum, eroin ticaretini, ve kullanımını yasaklar! Soruna salt birey penceresinden bakanlar, gerçek özgürlüğün, zorunluluğun kavranmış biçimi olduğunu anlamayan küçük-burjuvalardır.

Ya da toplum, diyelim ki, notorik suizid eğilimli üyelerinin (hastalıklı bir biçimde intihar eğilimli) "kendi bedenlerine sahip çıkma hakkı"nı, o bedeni yoketme yönünde kullanmasını çeşitli yol ve yöntemlerle engelleme *görevine* de sahiptir, vb. vb.

Kürtaj konusunda da, bilinmesi gereken bir şey de, istisnasız her kürtajın kadının sağlığını potansiyel tehlikeye atan, doğal gelişmeyi dıştan müdahale ile *zorla* kesen, durduran bir tıbbi müdahale olduğudur. Bu tıbbi müdahale, toplumun olanakları ile yapılan, ve hastalıklı bir gelişmeyi ortadan kaldırmak için değil; doğal ve sağlıklı bir gelişmeyi (gebeliğin sürmesinin anne sağlığı açısından tehlike yarattığı; ya da kalıtım yolu ile cenin'in sakat olduğu vb.nin belli olduğu sağlıksız gebelikleri tarıtmıyoruz, çünkü bu durumlarda 1936 kararnamesi kürtajı yasaklamamıştır) durduran bir müdahaledir.

Bütün bunlar bilindiğinde, 1936'da Sovyetler Birliği'nde kürtajın yasaklanması, "kadının cinsel özgürlüğü ve kendi bedenine sahip çıkma hakkının gaspedilmesi" "sosyalizme/demokrasiye" karşı vb. olarak görülüp-gösterilmesinin, bunu yapanların küçük-burjuva bireyciliklerinden başka gösterdiği birşey olmadığı çıkar ortaya.

Açıktır ki, sorun yasak ile çözülmez. Esas çözüm, toplumun tüm bireylerinin zorunluluğu kavramaları, ve yasalara gerek kalmayan bir durumun yaratılmasındadır. Ama eğer henüz toplum yasalara, yasalara vb. ihtiyaç duyulan bir seviyede ise, o zaman, ideolojik

soruna yaklaşımımızla, bunların yaklaşımı birbirine taban tabana zıttır. Biz sömürü toplumlarında kürtaj yasağının, kadının ezilmişliğini arttıran, sürdüren bir yasak olduğunun bilincindeyiz. Ve buna karşıyız. Sömürü toplumunda "doğmamış hayatın korunması" gerekçeleri sahtekarca gerekçelerdir.

eğitimin yanında, onun bir tamamlayıcısı olarak yasal düzenlemelerin, gerekli yasakların vb. konması da sosyalizmle çelişmez.

* Anlaşılmayan bir başka şey, *kadının* doğurma yeteneğine sahip biyolojik özelliğe sahip olarak erkekten ayrıldığıdır. "Yeni Öncü"nın yazarı "ana"lığın —çocuk doğurma anlamında analığın— biyolojik iş-bölümünde *kadının* işi olduğunu, ve bunun aslında toplumsal açıdan bir *üstünlük* olduğunu anlamıyor. O yüzden de "analığın teşviki" ona "kadının yüzyıllar süren kadınlık halinin" sürmesi yönünde atılan adım olarak, kınanacak bir tavır olarak görünüyor. "Çocuk doğurma"yı toplumsal gerekli bir iş olarak kavramayan, ve bu işi de yalnızca kadının —en azından şimdiye kadar bu böyle— yapabileceğini, bunun en baştan kadını köleliğe iten bir durum olmadığını kavramayan; kafasındaki ideal "kurtulmuş" kadın, herhalde hiçbir şekilde "ana" olmayan kadın olan "Yeni Öncü" yazarı, aslında bu tavrı ile kadının cinsel ezilmişliğinin temelini "özel mülkiyet" olduğunu reddeden, onu kadının biyolojik özelliğinde arayan ve bulan bir konumda duruyor. Çocuk doğurma anlamında analık, hiçbir şekilde, kadının cinsel ezilmişliğinin temeli değildir. Bu yüzden de analığın teşviki, hiçbir şekilde otomotikman, "kadının ev dışında yeteneklerini yok sayan" vb. bir yaklaşımın ifadesi değildir.

* Bir başka sorun, kürtaj yasağında cezai müeyyidelerin ne olduğu sorunudur. "Kadın hakları"nı savunma adına ortaya çıkanlar, sanmıyoruz ki, üzerine konuştukları yasa metninin ne olduğunu bile tam olarak bilsinler. Bilseler, bunca radikal görünüşlü laflar etmelerinin zor olacağını düşünürüz.

Yasa metninde açıkça görüldüğü gibi, kürtaj yaptıran kadına —yasağa rağmen—, birinci keresinde öngörülen —kınama dışında— bir cezai müeyyide yoktur. Ancak tekrarlama, halinde, öngörülen para cezasıdır.

Buna karşılık, kürtajı yapanlara öngörülen cezalar çok daha ağırdır. "Kendi vücudunu istediği gibi kullanma hakkına" sahip birey-kadına, toplum bu yasa ile, en azından gebelik konusunda bu hakkı sorumlu kullanma tavsiyesinde bulunmaktadır. Yasanın gerçek anlamı budur.

*

Gelelim Çin ve Arnavutluk sorununa: Yazarın tam bir burjuva yazım stiliyle sorunlara yaklaştığının bir başka örneği de şu sözlerdir:

"Çin ve Arnavutluk devrimleri de kadına oy hakkını vermekte gösterdikleri cimrilikleriyle Marksizm içerisinde kadın'a bakışın değişen bir varyantını simgeliyor. Çin'de devrimden 4 yıl sonra, Arnavutluk'ta 9 yıl sonra kadınlara oy hakkı veriliyor." (s.55)

Yazarın gayet utanmaz bir şekilde öne sürdüğü bu olgu iddiaları kocaman bir yalandan öte birşey değildir. Çünkü Arnavutluk'ta kadınlara oy hakkı, yazarın iddia ettiği gibi kurtuluştan 9 yıl sonra değil, Ekim 1944'te (yani henüz Arnavutluk'un bir bütün olarak kurtulmadığı bir dönemde) Berat'taki toplantıda kurulan Arnavutluk Demokratik Hükümeti tarafından kararlaştırılmıştır. Arnavutluk Emek Partisi Tarihi'nde bununla ilgili olarak şu söylenmektedir:

"Berat"taki toplantıda alınan EN ÖNEMLİ kararlardan biri, 'Vatandaşlık Hakları Açıklaması' idi. Bu açıklama tüm vatandaşlara eşit yasal hakları, toplama ve dernekleşme hakkını, konuşma, basın din ve vicdan özgürlüğünü, KADININ ERKEKLE EŞİTLİĞİNİ, 18 YAŞININ DOLMASIYLA BİRLİKTE TAM SEÇİM HAKKINI... sağladı."

Çin'de de, Çin Halk Cumhuriyeti'nin kuruluşunda (Ekim 1949), bu kuruluşu temel olan belgelerde:

"Demokratik Halk Diktatörlüğünde seçim hakkı *halka* verilir, halk düşmanlarına değil" denir. (ÇKP Kısa Tarihi, Myan Tschu-Wang)

Halk ise kadın ve erkeklerden oluşur!

Yazar yalnızca formül aradığından; kadının kuruluşu sorununa içerik olarak yaklaşmadığından; *kadınlara oy hakkı* formülasyonunu bulamadığı yerde "cimrilik" keşfediyor!

Ona göre herhalde 1930'larda Türkiyeli kadın, Kemalistlerin "cömertliği" sonucu; Arnavutluk ve Çin'de devrime katılan milyonlarca kadından daha özgür (!) olsa gerekir. Ve kadın hakları konusunda Kemalist Türkiye 1949 Çin ve Arnavutluk'undan ileri olsa gerektir!

İşte formalizmin, ve kafadan atmanın varacağı siyasi sonuç budur.

3) Feminizm, sosyalizmin müttefik gücü olabilir mi?

Yukarıda yazarın "Evet Erkek Egemen Düzen" makalesinde, kadınlara ezilmişliklerini gösteren bilincin feminizm olduğu görüşünü savunduğunu söylemiştik. O bu görüşünü daha da ileriye götürerek şunu açıklamaktadır.

"... sosyalistlerin feminizmini (sosyalist feminizmi) her dönemde ve her yerde bağımsız kadın hareketi (ki bu feminist hareketidir) içinde güçlendirerek, kadınların dönüşümüne olduğu kadar erkeklerin (özellikle de sosyalist erkeklerin) ayrıcalıklarından vazgeçmelerinin mücadelesi olarak da zorunludur." (s.56)

Yazar "erkek egemen düzen"den ne anladığını açıkladıktan sonra, anti-feminist anlayışın "erkekçi bir zihniyet" olduğunu belirterek şöyle devam ediyor:

"Ve bir zihniyet olarak kendi içinde sistemli tarihi geçmişe dayanan binlerce simge ve sembollerle şekillenmiş ve insanlığa yabancılaşmayı içeren bir bakış açısı bir yaşayış biçimidir. Bu bakış açısına karşı ezilenin (kadının) bakış açısıdır feminizm. Ezilenin tarafını tutmayan, onların bakış açısına karşı nötr olduğunu ileri sürenler de dahil egemen(lik) ilişkisinden yana bir tutum alıyor demektir." (s. 56)

Ve bu anlayış temelinde feminizm sosyalizm ile çelişmediğini kanıtlama çabasıyla düşünce üreten yazar, feminizme karşı tavır alma yerine beraber hareket etmeyi önererek, şöyle diyor:

"Her renkten feminizmin talebi, programı sosyalizmin genel programıyla çatışmaz. Tersine sosyalizmin eşitlik ve özgürlük ideali olarak içinde yer alabileceği yer açar. Feminizmin haklı ve gerekli zemini içinde sosyalizm talebiyle kesiştirilebilen farklı bir model kurmak olasıdır. Ve son 10 yılın bu yolda "sosyalizm feminizm" olarak sentezleşme yolunda olan modeliyle sosyalizm zenginleşirken, feminist hareket de derinleşip genelleşmektedir" (s. 57)

Feminist kadın hareketi ile sosyalist kadın hareketi arasında çelişki görenlere ise yazar şunları söylüyor:

"Oysa, 'feminist hareket-sosyalist kadın hareketi' zıddiyeti yaratacak hem kadın hareketini bölen hem de sosyalizmin perspektifini/programını daraltan bir yaklaşım, *yönetimcilik* (biz buna *egemenlik* diyelim) *zihniyetinin* (buna da ideolojisinin diyelim) yeniden üretilmesine yol açar." (s.57)

Yazara göre, (her renkten!) feminizmin programı ile sosyalistlerin programı arasında bir çelişki yoktur: feminist akım sosyalistlerin müttefik gücü hatta ikisi birlikte "farklı bir model" oluşturmakta ve bunların "senteziyle" her iki akım da "zenginleşmektedir". Her kim bunu böyle görmüyor, feminist kadın hareketi ile sosyalist kadın hareketi arasında çelişki yaratıyorsa, o bölücülük yapıyor ve "egemenlik zihniyetinin" yeniden üretimini geliştiriyor demektir! Feminizmi desteklemeyen, hakim koşulları desteklemektedir!!!

Bu tez ancak, "sosyalizm" yerine bugünkü "sosyal-demokrasi" kavramı konulduğunda doğrudur. Çünkü sosyal-demokrasi gerçekten de feminizmle uzlaşmıştır. Komünist kadınlar için, emekçi kadınların onlarla birlikte tüm kadın cinsiyetinin) kurtuluşunun önkoşulu proletarya önderliğinde devrimdir. Bu, kadınların yasal olarak eşitliği kazanmasının (bu hiçbir kapitalist ülkede tamamen gerçekleşmemiştir), üretim aletleri üzerindeki özel mülkiyetin kalkmasının önkoşuludur. Ama bunun yapıldığı koşullarda da henüz "herşey hallolmuş" değildir. Özellikle "feminist sosyalistler", komünistlerin "kadınların kurtuluşunun sosyalizme geçişin otomatik bir sonucu" ("*Feminismus und Sozialismus*", s. 97) olduğunu savunduklarını idda ediyorlar. Onların bize maletmeye çalıştıklarının tersine, başından beri Marksist-Leninist teori ve pratikte, böyle bir "otomatikman ulaşılabilecek sonuç" yoktur, ve savunulmamaktadır. Marksizm-Leninizmden haberi olan herkes, kadınların kurtuluşunun "sosyalist sisteme geçişle otomatikman" gerçekleşeceği görüşünün teoride ve pratikte doğru olmadığını bilmektedir. Kadının yasal olarak eşitliğinin sağlanmasının yanısıra, kadının üretime katılması ve aktif olarak politik yaşama katılması gereklidir. Fakat bunun da sağlanabilmesi için çocuk yuvaları, toplumsal mutfaklar vs. gibi kurumlarla, kadının üzerinde olan ev işi ve çocuk bakımı ve eğitiminin toplumsallaştırılması gereklidir.

"Proleter kadın hareketi kendine, kadının formel eşitliği için mücadeleleyi değil, ekonomik ve toplumsal eşitliği için mücadeleyi esas görev almaktadır. Kadını "ev köleliğinden" çekip almak, onu sürekli ve sadece çocuk odası ve mutfak içine hepseden aptallaştırıcı ve aşağılayıcı işlerden kurtarmak — işte esas görev budur." (*Lenin, Eserler, c.30, s. 400-401*)

Kadınların toplumsal üretime katılma olanağını yaratmak için böylesi kurumların yaratılmasının yanısıra, tabii ki emekçi kadınların eğitimi de gereklidir. Genel eğitime ve mesleki eğitime özel bir önem verilmelidir ve emekçi kadınlar özellikle teşvik edilmelidirler. Ayrıca hem erkek şovenizmine, eski geleneklerin ve adetlerin tüm kalıntılarına, feodal ve kapitalist ideolojiye karşı; hem de kadınların eskiden beri süregelen toplumsal rollerini kabullenişlerine karşı yoğun bir ideolojik mücadelenin de yürütülmesi gereklidir. İşte ancak tüm bu koşulların yerine getirilmesinden sonra, kadınların kurtuluşu gerçekleşebilir, ve bu koşullarda "kadınların gerçek kurtuluşundan" söz edilebilir.

Bir devrimci olarak, bir komünist olarak bu tezlerin doğruluğu kabul edildiğinde, emekçi kadınların nerede örgütlenmesi gerektiği ve komünist kadınları *esas mücadelesinin* ne olması gerektiği gayet açık ve berraktır. Komünist Partisi içinde örgütlenmeli ve ağırlığı devrim mücadelesine vermeliyiz. **KADIN SORUNUNDA TÜM REFORM TALEPLERİNİ KADINLARIN KURTULUŞU İÇİN, DEVRİM MÜCADELESİNE TABİ KILMALIYIZ. REFORMLAR DEVRİME HİZMET ETMELİDİR. KADINLARIN KURTULUŞU SORUNU, DEVRİM SORUNUNUN BİR PARÇASI OLUP, DEVRİM YOLUYLA ÇÖZÜLEBİLECEK BİR SORUNDUR.**

Feministler (feminist sosyalistler de dahil) soruna böyle mi yaklaşıyorlar? Hayır, "feminist sosyalistler" (Anna Meulenbelt'in kitabında olduğu gibi) kadının gerçek kurtuluşunun sosyalizmle olacağını kabul ettiklerini, bundan dolayı mücadelelerinin aynı zamanda anti-kapitalist bir mücadele olması gerektiğini söyleseler de, onlar kadın sorununun devrimin bir yan sorunu olduğunu kabul etmemekte, ve reformlar için mücadeleyi devrim için mücadeleye tabi kılmaktadırlar. Onlar, kadınların kurtuluşu için erkek komünistlerle birlikte ortak sınıf örgütünün, Komünist Partisinin içinde örgütlenme gerekliliğini

görmemekte ve ayrı feminist gruplar içinde örgütlenmektedirler. Pratikte ise bir bölümü esas olarak (hatta yalnızca) reformlar için mücadele yürütmektedirler.

Böyle örgütlerin/akımların desteklenmesi, yazarın iddiasının tersine, sosyalizm hareketinin güçlenmesine hizmet etmez (yazar, hem sosyalizmi hem de feminizmi diyor), bilakis proletaryanın devrimci hareketini zayıflatır. Bu hareketin desteklenmesi kadınların kurtuluşuna hizmet etmez, bilakis onu engeller. Çünkü bu örgütler, her ne kadar anti-kapitalist olduklarını ve sosyalizmden yana olduklarını söylerlerse de, esas görev olarak tüm sınıf ve katmanlardan kadınların kendi yararlarına sistemi reforme etme mücadelesi vermelerini örgütleyerek, emekçi kadınları sisteme bağlamaktadırlar. Bu esas görev, pratikte tek göreve dönüşmektedir, ve kapitalizme karşı ve sosyalizmden yana oldukları şeklindeki teorik açıklamaları "ayıbı örten incir yaprağı"ndan başka birşey olmamaktadır. Böylelikle emekçi kadınlar kendi mücadelelerinden, kendilerine gerçek kurtuluşu getirecek mücadelelerden, devrim mücadelesinden alıkonulmaya çalışılmaktadır. Komünist Enternasyonal'in III. Kongresi bu konuda şu tespiti yapmıştır:

"Komünist Enternasyonal'in III. Kongresi, 'özel kadın sorunu' olmadığı ve kadın işçilerin kapitalist feministlerle her türlü birlikte yürütmesinin proleteryanın gücünü zayıflatmaya yol açacağına dair devrimci Marksizm ilkesel önermesini vurgular. Diğer taraftan ama, işçi kadınların sosyal-uzlaşmacıların ve oportünist ihanet taktiklerine verecekleri her desteğin, proletaryanın gücünü aynı şekilde zayıflatacağını, sosyal devrimi erteleyeceğini ve komünizmin zaferini, dolayısıyla kadınların kurtuluş saatini geciktireceğini de vurgular. Komünizm, değişik sınıflardan kadınların birleşik çabalarıyla değil, sömürülen sınıfların ortak mücadelesiyle mümkündür." (*Komünist Enternasyonal III. Kongresi Belgeleri*, s. 69.)

"Komünist Enternasyonal'in III. Kongresi, kadın işçileri, kapitalist feministlerle birlikte çalışma ve uzlaşmaya karşı uyarır, aynı zamanda proleter kadının kendine zarar vermeden II. Enternasyonal'i veya ona yakın oportünist eğilimli unsurları

destekleyebileceği şeklindeki her türlü hayalin, harekete büyük zarar vereceği yönünde uyarır." (age, s.70)

Bu tespitler, bugün "sosyalist" paravanayla ortaya çıkan feministler için de geçerlidir.

Feminist akım bağıntısında yapılması gereken, bu akımın tüm varyasyonlarına karşı uzlaşmaz bir ideolojik mücadele; feminizmin tüm varyasyonlarının, kadını gerçek kurtuluşa götürmenin ideolojisi ve siyaseti olmadığını ortaya koymak; tümünün son çözümlemede sömürü düzeninin sürmesine yaradığını ortaya koymak; sosyalizm adına ortaya çıkanlarının sosyalizm düşmanı yüzünü teşhir etmektir. Bu ideolojik mücadele aynı zamanda feminist akımların uğrunda mücadele ettiği doğru reform taleplerinin de —devrim mücadelesine tabi kılınarak— onlardan daha tutarlı bir şekilde savunulması; bu silahların onların elinden alınması ile tamamlanmak zorundadır.

Feminist akımların etkisindeki emekçi kadınları o etki altından kurtarıp komünist çalışmanın etki alanına çekmek, bu alandaki esas görevdir.

İdeolojik mücadeleden bir an vazgeçmeksizin, feminizmin sosyalizm düşmanı bir akım olduğunu sürekli teşhir ederek; kadını gerçek kurtuluşa götürmeyeceğini göstererek; feminizm ile sosyalizm arasındaki ilkesel farklılığı sürekli bilince çıkartarak; şu veya bu eylemde, feministlerin bir bölümü ile —ajitasyon-propagandada serbestlik ilkesi temelinde— eylembirliği yapılabilir. Ancak eylembirliği yapılabilecek bölüm, devrimci konumda olmalıdır.

4) Komünistlerin "sosyalist feministler" gibi örgütlere karşı tavırları ne olmalıdır? Bunların öne sürdükleri reform talepleri bağıntısında nasıl tavır takınmalıdırlar?

Görüşümüzce, esas bakış açısı, feminizmin (Marksist de olduklarını söyleseler de) burjuva ve oportünist görüşlerinin teşhiri olmalıdır.

Onların teorileriyle kadınların kurtuluşunun gerçekleşmeyeceği, emekçi kadınların görevinin böylesi örgütlerde örgütlenmek olmadığı ortaya konmalı, tersine erkek emekçilerle birlikte örgütlenmenin

gerekliliği ve kadınların kurtuluşunun ön şartı olan devrim mücadelesine kadınların aktif bir şekilde katılmasının gerekliliği bilinçlere çıkarılmalıdır. Komünist kadınlar böylesi bir teşhiri yaparken, aynı zamanda kapitalizm şartlarında kadınların yasal ve toplumsal eşitsizliğini ve Türkiye gibi ülkelerde de kadınların üzerinde olan feodal baskıları da teşhir edeceklerdir. Bu ama, kesinlikle feminist örgütlerin desteklenmesi anlamına gelmez, kadın komünistlerin —yer yer feministlerin de savunduğu— bu demokratik talepleri savunduğu anlamına gelir.

Komünist kadınların, bu demokratik talepleri savunurken, geniş işçi ve emekçi kadın kitlelerine taşıyacağı bilinç şu olacaktır: Bu reformlarla kadınlar kurtulmayacaklardır, bu reformlar sadece kadınların ezilmişliklerini biraz hafifletecektir. Komünist kadınlar, kadınların gerçek kurtuluşlarının yolunda, devrim için savaşıyor. Ve reformlar için verilen mücadeleler devrime tabi kılınmalıdır, ona hizmet etmelidir.

Böyle bir yaklaşımın kadın hareketini böylece şeklindeki polemik, aptalca bir polemiktir, çünkü ancak birlik oluşturan bir şey bölünebilir. Burjuva/feminist/reformist kadın hareketi ile komünist kadın hareketi (yazar sosyalist kadın hareketinden söz ediyor) arasında böyle bir "birlik" hiçbir dönem olmamıştır ve olamaz da. Yukarıda koyduğumuz gibi, bu ikisi arasında aşılmasız bir karşıtlık vardır. Komünist kadınlar, bu karşıtlığı sergilemeyi, burjuva, feminist, reformist kadın hareketiyle aralarına açık bir ayrım çizgisi çekmeyi ve kendilerini net bir şekilde ayırmayı görev bilmelidirler. Eğer yazar, feminizme karşı bizim bu uzlaşmaz tavrımızı "bölücük" olarak görüyorsa, (yukarıda anlattığım gibi, gerçekte bu olsa olsa varolan bölünmüşlüğü devam ettirilmesi olabilir) bu bizim için bir övgüdür. Çünkü feminizmle bir uzlaşma, ancak bizzat komünistler reformist/feminist batağa batıklarında mümkündür. "Evet Erkek Egemen Düzen" makalesinin yazarı, ve bunu tartışılabilir bir makale olarak yayınlayan "Yeni Öncü" dergisi sahipleri bu batağa daha da ilerlemede serbestirler.

5) Komünistler devrim öncesinde kadınlar arasında özel çalışma yürütmezler mi?

Yazarın feministlerden ödünç aldığı bir başka argüman da,

komünistlerin kadınların kurtuluşu devrimledir diyerek, devrimden önce kadınlar arasında hiçbir çalışma yapmadıkları ve böylece kadınların kurtuluşunu "bilinmeyen" bir tarihe erteledikleri şeklindedir.

Yazar bunu şöyle ifade ediyor:

"Feminizmi 'var olan sosyalizm' dolayısıyla belirsizliklere sürükleyen söyleminden ayrı olarak..." (s.56)

"Anti-feminizm kadın sorununun gizlenmesine hizmet eden ve 'Kadın Sorunu'nu geleceğe, belirsizliğe erteleyen..." (s.56)

Anna Meulenbelt'in "Feminizm ve Sosyalizm" adlı kitabında ise bu sorunla ilgili olarak şöyle denilmektedir: Eğer kadınlar ezilmelerinin sebebi olarak kapitalizmi görüyorlarsa, o zaman

"senin (kadınların) yürütmen gereken mücadelede, senden (kadınlardan) uzak olan bu mücadelede kadınlar ve erkekler arasında olan mücadele, evdeki rol paylaşımı ve özel yaşamımızı nasıl düzenlediğimiz dikkate alınmaz... sadece sol gruplarla birlikte kapitalizme karşı mücadele etmeye girsek, üzerimizdeki baskının büyük bir bölümünün, tam da evde ve insanlararası ilişkilerde kuvvetle hissettiğimiz baskının ayakta kalması riskine gireriz." (s.14-15)

"Bu argüman (kadınların kurtuluşunun kapitalizm içinde mümkün olmadığı —BN) çok zaman sol gruplar tarafından, şimdiki dönemde kadın sorunuyla ilgilenen kadın örgütlenmesinin anlamsız olduğunu vurgulamak için kullanılmaktadır. 'Kapitalizm bir kez ortadan kaldırıldı mı, kadınların kurtuluşu kendiliğinden gelir' olduğu iddia edilmektedir." (s. 97)

Komünistlerin, kadınların kurtuluşunun devrimden sonra "kendiliğinden" geleceğini savunmadıklarını, bunun komünistlere maledilmeye çalışıldığını ortaya koyduk. Kadınların kurtuluşu devrimledir dendiğinde, bugün için kadın sorunu üzerine bir çalışmanın reddedildiği, ve böylelikle "geleceğe, belirsizliğe" ertelendiği şeklindeki ikinci argüman da aynı şekilde komünistlere maledilmeye çalışılan bir iddiadır. Çünkü komünistler, işçi ve emekçi kadınlar arasında bir çalışmayı hiçbir zaman reddetmezler.

(Biz feminist kadın örgütlenmesini elbette yanlış görüyoruz.

ama bunu "şimdiki dönemde" vs. değil, ilkesel olarak ve bütün dönemler için yanlış görüyoruz. Sebeplerini tekrar açıklayalım: çünkü bunların çizgisi kökten yanlıştır. Kadınların kurtuluşunu getiremezler, tersine bunu engellerler.) Komünistler için şu çok açıktır: "Emekçi kadınlar katılmadan devrim olmaz!" Ve işte emekçi kadınların devrime katılmaları ve devrim için mücadele etmeleri için de geçmişte ve bugün komünistler her dönem "özel kadın çalışması" yürütmüşlerdir, yürütmelidirler. Geçmişte Komünist Enternasyonal önderliğinde Komünist Partileri emekçi kadınları devrimci görüşlere yaklaştırmak ve onları eşitlik hak ve yükümlülüklerle sahip üyeler olarak partide örgütlemek amacıyla özel örgüt biçimlerine ve tedbirlere başvurmuşlardır. Yine onlar, parti içi ve çevresindeki kadınların geliştirilmesi ve teşvik edilmesine özel dikkat göstermişlerdir. Hem erkek şovenizmine karşı hem de kadınların geleneksel rollerini oynamalarına karşı geniş ideolojik mücadele yürütülmüştür. Komünist hareketin geçmişinden öğrendiğimiz odur ki, bu mücadelenin Komünist Partisi tarafından yönlendirilmesi fakat pratik faaliyetin esas olarak komünist kadınlarca yürütülmesi gereklidir. Şurası açıktır ki, bu mücadele içinde emekçi kadınlar bir bütün olarak kurtulmuş olmayacaklardır. Fakat bu mücadeleye katılan kadınların bir kısmı kendilerini kurtaracaklardır, erkeklerle eşit düzeye geleceklerdir, ve bunların (feministlerin çok büyük önem verdikleri) özel hayatı da değişecektir. Çünkü parti içinde eşit hak ve yükümlülüklerle sahip olan bir komünist kadın, alkışlama ve kafa sallamayla yetinmeyen bir komünist kadın, özel yaşamında da kocasının kendisini ezmesine izin vermeyecektir. Kısaca bu anlattıklarımız, komünistlerin kadın sorununun çözümünü "geleceğe, belirsizliğe" ertelediklerini göstermektedir.

Nokta koyuyoruz ve feministlerin ve "Evet Erkek Egemen Düzen" yazarının çılgınlığını duyar gibi oluyoruz:

"Bunlar hep teori, ama pratik kendisini çok değişik gösteriyor. Pratikte solcu erkekler de kadınları aynı şekilde ezmektedirler. "Sol" gruplar içinde de konuşan erkekler ve daktilo yazan, yazıları çoğaltan ve kahve pişiren kadınlar vardır." (*"Feminizm ve Sosyalizm", Anna Meulenbelt, s.112*)

Birincisi, bu teori değildir! Komünist Enternasyonal'in, yozlaşmasına kadar ÇKP'nin ve AEP'nin pratikleri açıkça bunun sadece teori değil, pratik de olduğunu göstermektedir. İkincisi ama, eğer tek tek partilerde böylesi erkek şovenisti pratik kendisini gösteriyorsa, (geçmişte bu bugün Komünist Partilerinde ve devrimci örgütlerde hatalar —ağır hatalar— işlenmiş olduğunu ve halen bugün de işlendiğini kimse inkar etmiyor) o zaman yapılması gereken nedir? Bu hatalar Marksist-Leninist teoriye mi maledilmeli? Bundan kadınların ilkönce feminist örgütlerde örgütlenmesi gerektiği sonucu mu çıkarılmalı? Ya da kendi içimizde feminist örgütlenmeler yaratılması gerektiği sonucu mu çıkarılmalı?

Biz hayır diyoruz! Çünkü böylesi erkek şovenisti sapmalar Marksist-Leninist teoriden kaynaklanmamaktadır, bilakis ona ters bir pozisyon, ondan kadın sorununda bir *sapmayı* teşkil etmektedir. Ve bundan çıkarılması gereken sonuç, devrimci, komünist kadınların —tabii erkeklerin de— örgüt içerisindeki böyle bir sapmaya karşı mücadele etmeleridir.

Nisan 1988

